

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Φιλοσοφική Σχολή

ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Π.Μ.Σ. Ελληνογαλλικές σπουδές

στη λογοτεχνία, τον πολιτισμό και τη μετάφραση

Κατεύθυνση: Μετάφρασης

Διπλωματική εργασία

για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών

Τέσσερις μεταφραστικές απόπειρες της «Παναγίας των Παρισίων» του Β. Ουγκό
(20^{ος}-21^{ος} αιώνας)

Μπαρτσώκα Παρασκευή

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

Μαρία Παπαδήμα, Καθηγήτρια (Επιβλέπουσα)

Δέσποινα Προβατά, Καθηγήτρια

Ελένη Τζιάφα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αθήνα, Οκτώβριος 2023

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Φιλοσοφική Σχολή

ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Π.Μ.Σ. Ελληνογαλλικές σπουδές

στη λογοτεχνία, τον πολιτισμό και τη μετάφραση

Κατεύθυνση: Μετάφρασης

Διπλωματική εργασία

για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών

Τέσσερις μεταφραστικές απόπειρες της «Παναγίας των Παρισίων» του Β. Ουγκό
(20^{ος}-21^{ος} αιώνας)

Μπαρτσώκα Παρασκευή

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

Μαρία Παπαδήμα, Καθηγήτρια (Επιβλέπουσα)

Δέσποινα Προβατά, Καθηγήτρια

Ελένη Τζιάφα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αθήνα, Οκτώβριος 2023

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Υπογραφή



Μπαρτσώκα Παρασκευή

Ευχαριστίες

*Θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Μαρία Παπαδήμα,
καθηγήτρια του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΕΚΠΑ,
για την πολύτιμη αρωγή της.*

*Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τα άλλα δύο μέλη της τριμελούς μου επιτροπής,
την καθηγήτρια Δέσποινα Προβατά και την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ελένη Τζιάφα*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Εισαγωγή	8
2.	Το φαινόμενο της αναμετάφρασης	11
2.1	Ο ορισμός της αναμετάφρασης	11
2.1.1	Η ατελής φύση του υποκειμένου	11
2.1.2	Η πεπερασμένη χρονικότητα του μεταφράσματος	13
2.1.3	Η μεταφραστική ενόρμηση	14
2.1.4	Η εμπορική σκοπιμότητα της αναμετάφρασης	15
2.2	Μεταφραστής – Αναμεταφραστής	16
2.3	Ο Αναμεταφραστής	17
3.	Οι πρώτες ελληνικές μεταφράσεις του συγγραφικού έργου του Βικτόρ Ουγκό ..	20
3.1	Η διάδοση των μυθιστορημάτων του Βικτόρ Ουγκό στην Ελλάδα	20
3.2	Οι ελληνικές μεταφράσεις της Παναγίας των Παρισίων	21
3.3	Περίληψη του μυθιστορήματος	25
4.	Σύγκριση μεταφράσεων	26
4.1	Γενικές παρατηρήσεις	26
4.2	Σύγκριση μεταφράσεων 1 ^{ου} κεφαλαίου	28
4.3	Πραγματολογικά ζητήματα	28
4.3.1	Ανθρωπωνύμια	28
4.3.2	Τοπωνύμια	29
4.3.3	Πολιτισμικοί ενδείκτες	30
4.4	Γλωσσικά ζητήματα	32
4.4.1	Λεξιλόγιο	32
4.4.2	Ιδιωτισμοί και εκφράσεις	33
4.4.3	Λεξιλογικές διαφορές στην απόδοση της περιγραφής της πομπής του Κουασιμόδου	35
4.5	Σύγκριση μεταφράσεων 2 ^{ου} κεφαλαίου	41
4.6	Πραγματολογικά ζητήματα	41
4.6.1	Ανθρωπωνύμια	41
4.6.2	Τοπωνύμια	43
4.7	Γλωσσικά ζητήματα	43
4.7.1	Λεξιλόγιο	43
4.7.2	Ιδιωτισμοί και εκφράσεις	50
4.8	Υφολογικά ζητήματα	53
4.9	Σύγκριση μεταφράσεων 3 ^{ου} κεφαλαίου	55
4.10	Πραγματολογικά ζητήματα	55
4.10.1	Ανθρωπωνύμια	55

4.10.2	Τοπωνύμια.....	57
4.11	Γλωσσικά ζητήματα	61
4.11.1	Λεξιλόγιο	61
4.11.2	Ιδιωτισμοί και εκφράσεις.....	68
4.12	Σύγκριση μεταφράσεων 4 ^{ου} κεφαλαίου	69
4.13	Πραγματολογικά ζητήματα	69
4.10.	1 Ανθρωπωνύμια	69
4.10.2	Τοπωνύμια.....	70
4.11	Γλωσσικά ζητήματα	75
4.11.1	Λεξιλόγιο	75
4.11.2	Μετάφραση εκφράσεων.....	77
5.	Σύνοψη και συμπεράσματα	81
6.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	84
6.1	Σύγκριση μεταφράσεων 1ου κεφαλαίου	84
6.2	Πραγματολογικά ζητήματα	84
	Πίνακας 6.2.1: Ανθρωπωνύμια.....	84
	Πίνακας 6.2.2: Τοπωνύμια.....	85
	Πίνακας 6.2.2: Πολιτισμικοί ενδείκτες.....	85
6.3	Γλωσσικά ζητήματα	86
	Πίνακας 6.3.1: Λεξιλόγιο	86
	Πίνακας 6.3.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις.....	87
	Πίνακας 6.3.3: Λεξιλογικές Διαφορές στην απόδοση της περιγραφής της πομπής του Κουασιμόδου	88
6.4	Σύγκριση μεταφράσεων 2 ^{ου} κεφαλαίου	93
6.5	Πραγματολογικά ζητήματα	93
	Πίνακας 6.5.1: Ανθρωπωνύμια	93
	Πίνακας 6.5.2: Τοπωνύμια.....	95
6.6	Γλωσσικά ζητήματα	96
	Πίνακας 6.6.1: Λεξιλόγιο.....	96
	Πίνακας 6.6.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις.....	102
6.7	Υφολογικά ζητήματα	104
	Πίνακας 6.7.1: Υφολογικά ζητήματα.....	104
6.8	Σύγκριση μεταφράσεων 3 ^{ου} κεφαλαίου	105
6.9	Πραγματολογικά ζητήματα	105
	Πίνακας 6.9.1: Ανθρωπωνύμια	105
	Πίνακας 6.9.2: Τοπωνύμια.....	106
6.10	Γλωσσικά ζητήματα	108

Παράρτημα 6.10.1: Λεξιλόγιο	108
Πίνακας 6.10.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις.....	114
6.11 Σύγκριση μεταφράσεων 4 ^{ου} κεφαλαίου	115
6.12 Πραγματολογικά ζητήματα	115
Πίνακας 6.12.1: Ανθρωπώνυμα	115
Πίνακας 6.12.2: Τοπωνύμια.....	116
Πίνακας 6.12.2: Πολιτισμικοί ενδείκτες.....	130
6.13 Γλωσσικά ζητήματα	130
Πίνακας 6.13.1: Λεξιλόγιο.....	130
7. Βιογραφικά στοιχεία των μεταφραστών	140
Βιβλιογραφία	145
1. Corpus-Σώματα κειμένων	145
2. Σχετικά με την Παναγία των Παρισίων	145
2.1 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	145
2.2 Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία.....	146
3 Σχετικά με την αναμετάφραση	147
3.1 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	147
3.2 Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία.....	147
4 Σχετικά με τα βιογραφικά στοιχεία των μεταφραστών	147

1. Εισαγωγή

Το θέμα αυτής της εργασίας είναι η σύγκριση τεσσάρων ελληνικών μεταφράσεων του μυθιστορήματος *Η Παναγία των Παρισίων* του Βικτόρ Ουγκό, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1831 στο Παρίσι. Έκτοτε, έχουν κυκλοφορήσει πολυάριθμες ελληνικές μεταφράσεις του μυθιστορήματος. Με το πέρασμα του χρόνου, οι μεταφραστικές απόπειρες για το εν λόγω βιβλίο, πληθαίνουν διαρκώς. Για τη διεκπεραίωση αυτής της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες μεταφράσεις: *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Γεώργιος Τσουκαλάς, εκδόσεις *Ανεξάρτητος* (χχ), *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Γεώργιος Κοτζιούλας, εκδόσεις *Ρομάντσο* (1955), *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Αντώνης Μοσχοβάκης, εκδόσεις *Βιβλιοθήκη για όλους* (1966), *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Ανδρέας Παππάς και Βάνα Χατζάκη, εκδόσεις *Σμίλη* (2005). Βασικό κριτήριο επιλογής των συγκεκριμένων μεταφράσεων, αποτέλεσε το γεγονός ότι πρόκειται για τις μεταφραστικές προσεγγίσεις που προτείνουν πέντε πολύ γνωστοί Έλληνες συγγραφείς και έμπειροι μεταφραστές. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην επιλογή είχε η χρονική απόκλιση μεταξύ των τεσσάρων μεταφράσεων.

Το μυθιστόρημα *Η Παναγία των Παρισίων* του Βικτόρ Ουγκό, είναι ένα από τα πιο σημαντικά και αξιοσημείωτα έργα της γαλλικής λογοτεχνίας του 19^{ου} αιώνα. Γνώρισε μεγάλη επιτυχία και συνετέλεσε στην εξάπλωση του γαλλικού πολιτισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Ο συγγραφέας οφείλει τη διάδοση του ονόματός του στις αναρίθμητες μεταφράσεις του εν λόγω βιβλίου, καθώς και σε αυτές του μυθιστορήματος του *Οι Άθλιοι*. *Η Παναγία των Παρισίων* είναι ένα λογοτεχνικό δημιούργημα με ιδιαίτερη ιστορική και πολιτισμική αξία. Πρόκειται για ένα ιστορικό μυθιστόρημα, το οποίο στοχεύει συγχρόνως στην καλλιέργεια του πνεύματος του αναγνώστη. Εμπεριέχει πολύτιμες πληροφορίες για το Παρίσι του 1482, την αρχιτεκτονική του, τον πολιτισμό του, τις τέχνες, τις κοινωνικές αντιλήψεις και τον τρόπο ζωής στην πόλη. Ο Ουγκό χειρίζεται τον λόγο με αξιοθαύμαστη μαεστρία. Ένας από τους παράγοντες που καθιστούν το κείμενο ιδανικό για μια σύγκριση μεταφράσεων είναι η μεγάλη περιεκτικότητά του σε πολιτισμικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα τοπωνύμια και ανθρωπωνύμια τα οποία αξίζει να δούμε με ποιον τρόπο αποδίδονται από τον κάθε μεταφραστή.

Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση των διαφορετικών μεταφραστικών προσεγγίσεων που δίνει ο εκάστοτε μεταφραστής. Βασικό αίτιο των διαφορών που εντοπίζουμε στις τέσσερις αναμεταφράσεις είναι η μεταξύ τους χρονική απόκλιση. Ειδικότερα, διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο ο Τσουκαλάς, ένας από τους πρώτους Έλληνες μεταφραστές του έργου του Βικτόρ Ουγκό, μεταφέρει το γαλλικό κείμενο στην ελληνική γλώσσα και το προσαρμόζει στα ελληνικά πολιτισμικά δεδομένα της εποχής του. Η συγκεκριμένη μετάφραση κυκλοφορεί περίπου έναν αιώνα μετά την έκδοση του πρωτότυπου βιβλίου, πιθανότατα κατά τη δεκαετία του 1930. Δυστυχώς, η ακριβής ημερομηνία έκδοσης δεν έχει καταγραφεί. Στην εν λόγω μετάφραση, διακρίνουμε σημεία παρέκκλισης από τον λόγο του συγγραφέα, που οφείλονται στην προσπάθεια του μεταφραστή να προσαρμόσει το κείμενο στα δεδομένα του ελληνικού πολιτισμού, την εποχή που πραγματοποιείται η διαδικασία της μετάφρασης. Στη συνέχεια, παρατηρούμε πώς ο Κοτζιούλας εκσυγχρονίζει την απόδοσή του, ούτως ώστε, να συμβαδίζει με τη γλώσσα και τις κοινωνικές αντιλήψεις της δικής του εποχής, δύο δεκαετίες αργότερα. Την αμέσως επόμενη δεκαετία, ο γνωστός συγγραφέας και μεταφραστής Μοσχοβάκης, επιχειρεί να δημιουργήσει τη δική του μετάφραση, στην οποία εντοπίζουμε αρκετές ομοιότητες με αυτή του Κοτζιούλα. Έπειτα, μελετάμε τη συλλογιστική πορεία δύο σύγχρονων μεταφραστών, του Παππά και της Χατζάκη οι οποίοι μεταφέρουν το πρωτότυπο κείμενο στον 21^ο αιώνα, χρησιμοποιώντας τη νέα ελληνική γλώσσα και πιο σύγχρονες μεταφραστικές μεθόδους.

Εξετάζουμε τον βαθμό στον οποίο ο κάθε μεταφραστής προσδίδει στο κείμενο στόχο την προσωπική του χροιά, μέσα από τη διεργασία απόδοσης λεξιλογικών, πραγματολογικών και υφολογικών στοιχείων και κατά πόσο ακολουθεί πιστά μία συγκεκριμένη μεταφραστική στρατηγική. Ο κάθε μεταφραστής παρουσιάζει τη δική του μεταφραστική εκδοχή. Συνεπώς, ανάμεσα σε πρωτότυπο και κείμενο στόχο, ενδέχεται να διακρίνουμε ορισμένες διαφορές στο επίπεδο του λόγου αλλά και στο ύφος. Ενίοτε, υπάρχουν παρεμβάσεις στον λόγο του συγγραφέα, όπως παρανοήσεις, παραλείψεις ή υπερβολές, που άλλοτε είναι μηδαμινής σημασίας κι άλλοτε φθείρουν την εικόνα που έχει πλάσει ο συγγραφέας του πρωτοτύπου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η παρατήρηση του τρόπου με τον οποίο κάθε αναμετάφραση επηρεάζει τις επόμενες, άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο.

Η μετάφραση αποτελεί πολύτιμο αγαθό για την απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια του πνεύματος. Συμβάλλει στην επικοινωνία των ανθρώπων και

ελαχιστοποιεί το χάσμα μεταξύ των διαφορετικών εθνικοτήτων. Συνεπώς, ευνοεί την ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων, παρέχοντας στις κοινωνίες τη δυνατότητα της βελτίωσης και της εξέλιξης.

Όσον αφορά τη λογοτεχνία, στόχος του μεταφραστή είναι η αμερόληπτη απόδοση του νοήματος ενός κειμένου από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο και η διατήρηση του μοναδικού ύφους, του τρόπου έκφρασης και του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του πρωτοτύπου. Ενίοτε, εντοπίζουμε μεταφραστικά λάθη, όπως η υπομετάφραση, η υπερμετάφραση, η παράλειψη, η παραποίηση του νοήματος και η αλλοίωση των χαρακτηριστικών στοιχείων της ιδιαίτερης γραφής του δημιουργού και του ύφους του. Πολλές φορές, αυτά τα λάθη είναι αποτέλεσμα είτε παρανόησης του νοήματος του πρωτοτύπου κειμένου, είτε αδυναμίας εύρεσης αντίστοιχου όρου ή έκφρασης στη γλώσσα στόχο. Βασικός παράγοντας που καθορίζει την τελική απόδοση του κειμένου είναι η ιδιοσυγκρασία του μεταφραστή, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται ο ίδιος το κείμενο. Είναι πολύ πιθανόν, η στάση του μεταφραστή απέναντι στο κείμενο να μην είναι εξ ολοκλήρου αμερόληπτη, είτε συνειδητά, είτε ασυνειδητά. Επομένως, διαπιστώνουμε ότι οι μεταφράσεις είναι ατελής και πως είναι αναγκαίο να διεκπεραιώνονται αναμεταφράσεις του ίδιου κειμένου, με στόχο τη βελτίωση του μεταφραστικού αποτελέσματος. Η αντιπαράθεση και η σύγκριση πολλών αναμεταφράσεων, ιδιαίτερα των αναμεταφράσεων με μεγάλη χρονική απόκλιση μεταξύ τους, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και είναι άξια μελέτης.

2. Το φαινόμενο της αναμετάφρασης

2.1 Ο ορισμός της αναμετάφρασης

«Η αναμετάφραση είναι μια νέα μετάφραση, στην ίδια γλώσσα ενός κειμένου ήδη μεταφρασμένου, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει» επισημαίνει ο Yves Gambier (1994: 413). Ο Antoine Berman δίνει μεγαλύτερο εύρος στην έννοια της αναμετάφρασης, ισχυριζόμενος ότι «Η αναμετάφραση δεν χαρακτηρίζει μόνο κάθε νέα μετάφραση ενός κειμένου που είναι ήδη μεταφρασμένο [...] το γεγονός ότι έχει ήδη μεταφραστεί ένα κείμενο κάποιου συγγραφέα είναι αρκετό για να ενταχθεί στο χώρο της αναμετάφρασης η μετάφραση και των άλλων κειμένων του ίδιου συγγραφέα» (1998: 149-150) και επομένως, ότι «μπορούμε πράγματι να θεωρήσουμε πως κάθε μετάφραση που έπεται μιας άλλης, ακόμη και σε άλλη γλώσσα, είναι εκ των πραγμάτων αναμετάφραση: πράγμα το οποίο σημαίνει ότι υπάρχουν περισσότερες αναμεταφράσεις από πρώτες μεταφράσεις» (1995: 85)¹.

Η μελέτη του επιστημονικού πεδίου της αναμετάφρασης είναι πρόσφατη. Επιπλέον, δεν έχει μελετηθεί στην τελική της αποτύπωση, όπως για παράδειγμα, το ποσοστό και την ποιότητα των αναμεταφράσεων, το είδος των μεταφραζόμενων κειμένων, την πρακτική των εκδοτικών οίκων, τη δεοντολογία μεταφραστών και εκδοτών. Σημαντική συνεισφορά στην αναμετάφραση αποτελούν οι μελέτες του Antoine Berman (1990,1995), του Yves Gambier (1994), της Pierini Patrizia (1999), της Annie Brisset (2004), της Isabelle Colombat (2004), του Laurence Venuti (2004), της Susam Sarajeva (2003) και της Elzbieta Skibinska (2006, 2007).²

Η Παπαδήμα επισημαίνει τέσσερα αίτια που είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό, οδηγούν στο φαινόμενο της αναμετάφρασης.

2.1.1 Η ατελής φύση του υποκειμένου

Ο Mounin ισχυρίζεται ότι «Όλα τα επιχειρήματα εναντίον της μετάφρασης συνοψίζονται στο εξής ένα: δεν είναι το πρωτότυπο» (1994: 13). Ο Berman υποστηρίζει ότι «η πλειονότητα των μεταφράσεων είναι ανεπαρκείς, μέτριες,

¹ Μαρία Παπαδήμα, *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2012, σελ. 13-14.

² Παπαδήμα, ο.π., σελ. 21.

πλημμελείς, και μάλιστα κακές, και αυτό χωρίς να τίθεται επ' ουδενί υπό αμφισβήτηση το «ταλέντο» ή η «επαγγελματική συνείδηση των δημιουργών τους» (1995: 42).

Η αναμετάφραση πολλαπλασιάζει απείρως το πρωτότυπο, μεταβάλλει το λεξιλόγιό του ή την ψυχή του ή και συνήθως και τα δύο και τονίζει συγχρόνως τη δευτερογενή αλλά και επισφαλή φύση του μεταφράσματος.³ Σύμφωνα με τον Venuti «οι αναμεταφράσεις προσπαθούν πάντα να ξεχωρίζουν με κάποιον τρόπο από τις προηγούμενες μεταφράσεις και κατ' αυτόν τον τρόπο, η εγγραφή ή το ίχνος του μεταφραστή είναι πολύ πιο εμφανές στην περίπτωση της αναμετάφρασης».

Κοινή θέση πολλών μεταφρασεολόγων είναι ότι η απόκτηση νέων γνώσεων μέσα από νέες αναλύσεις, οδηγεί στην αναδρομή στο κείμενο-πηγή και στη βελτίωση της ατέλειας της μετάφρασης.⁴ Γι' αυτό κάθε πρώτη μετάφραση καλεί μια αναμετάφραση (που δεν έρχεται πάντα). «Η δυνατότητα και η αναγκαιότητα της μετάφρασης είναι εγγεγραμμένες μέσα στην ίδια τη δομή του μεταφραστικού ενεργήματος, εφόσον καμία μετάφραση δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι «η» μετάφραση. Κάθε μετάφραση που συντελείται μετά την πρώτη μετάφραση ενός έργου, είναι συνεπώς αναμετάφραση» (Berman, 1998: 148). «Στον τομέα της ουσιαστικής ολοκλήρωσης η οποία χαρακτηρίζει τη μετάφραση, η επίτευξη – από καιρόν εις καιρόν – εναπόκειται μόνο στις αναμεταφράσεις» (ο.π. 148).

Ωστόσο, η βελτίωση ή η ολοκλήρωση μιας μετάφρασης δεν υπόκειται σε μία εξελικτική πορεία. Οι γνώσεις που συγκεντρώνονται μετά από κάθε αναμετάφραση, δεν καθορίζουν τη βέβαιη βελτίωση ή ολοκλήρωση μιας αναμετάφρασης. Η κάθε αναμετάφραση δεν έγκυται μόνο στην παράδοση και τις γνώσεις. Είναι αποτέλεσμα ποικίλων παραγόντων, στους οποίους περιλαμβάνονται τυχαία γεγονότα, το υποκείμενο του μεταφράζιν και οι κοινωνικοϊστορικές συνθήκες μέσα στις οποίες εκπονείται η διεργασία της αναμετάφρασης, και οι οποίες την επηρεάζουν. Οι μεταφραστές πασχίζουν, διεκπεραιώνοντας είτε τις λιγότερο, είτε τις περισσότερο «ατελείς» αναμεταφράσεις, αδημονώντας την προσφορότερη στιγμή, για τη δημιουργία της «τέλειας» αναμετάφρασης.⁵

³ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 25.

⁴ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 26.

⁵ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 27-28.

2.1.2 Η πεπερασμένη χρονικότητα του μεταφράσματος

Σε αντίθεση με τα πρωτότυπα κείμενα που δεν χάνουν ποτέ τη νιότη τους, οι μεταφράσεις τους γερνούν. «Καθώς αντιστοιχούν σε ένα δεδομένο καθεστώς της γλώσσας, της λογοτεχνίας, του πολιτισμού, συμβαίνει – συχνά, αρκετά γρήγορα – μεταφράσεις να μην ανταποκρίνονται πλέον στο καθεστώς που έπεται» (Berman 1998: 148). « Το μεταφράζειν είναι δραστηριότητα που υποτάσσεται στον χρόνο, μάλιστα μια δραστηριότητα που έχει προσίδια χρονικότητα: τη χρονικότητα της παλαίωσης και του ατελούς» (ο.π. 148).

Φυσικά, ο χρόνος αφήνει τα σημάδια του και στο πρωτότυπο. Ο λόγος του συγγραφέα μένει αναλλοίωτος στο πέρασμα του χρόνου και η ομορφιά και η αξία των κλασσικών έργων ενισχύεται. Αντίθετα, οι μεταφράσεις όσο γερνούν, τόσο έρχονται αντιμέτωπες με την απαξίωση και την καταδίκη. Οι μεταφράσεις, οφείλουν να ακολουθούν την εξέλιξη της γλώσσας, να προσαρμόζονται στα δεδομένα της εποχής που διεκπεραιώνονται.⁶ «Όπως η πράξη της μετάφρασης, έτσι και η πράξη της αναμετάφρασης, είναι ταυτόχρονα μια πράξη ατομική και μια πράξη πολιτισμική. Όπως και η γραφή του μεταφραστή, έτσι και η γραφή του αναμεταφραστή διατρέχεται από τη γλώσσα της εποχής του» (Bensimon, 1990: IX).

Το κύριο ερώτημα που απασχολεί τους μεταφραστές και τους μελετητές της αναμετάφρασης είναι αν μπορούμε να ορίσουμε ποια είναι η καταλληλότερη χρονική απόσταση μεταξύ των αναμεταφράσεων. Ο βασικότερος λόγος που καθιστά την αναμετάφραση αναγκαία, είναι η εξέλιξη της γλώσσας. Ωστόσο, ένα ακόμη αίτιο που χρήζει την τέχνη της αναμετάφρασης απαραίτητη είναι το γεγονός ότι, η ιδεολογία των μεταφραστών αλλάζει, σύμφωνα με τις γνώσεις τους και τα ερεθίσματα που λαμβάνουν από την κοινωνία της εποχής τους. Κατ' επέκταση, παρατηρείται μεταβολή στον τρόπο που κάθε μεταφραστής αντιλαμβάνεται το κείμενο. Συνεπώς, κάθε νέα αναμετάφραση ανταποκρίνεται περισσότερο στον αναγνώστη και στο κοινωνικό πλαίσιο μιας δεδομένης χρονικής στιγμής.⁷ Ο Berman δηλώνει ότι αυτό που μεταβάλλεται διαρκώς, είναι ο ορίζοντας του μεταφραστή «το σύνολο των γλωσσικών, λογοτεχνικών, πολιτισμικών, ιστορικών παραμέτρων που «καθορίζουν το αισθάνομαι, το ενεργώ και το σκέφτομαι ενός μεταφραστή (Berman, 1995: 79).

⁶ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 29.

⁷ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 32.

Περικοπές και διασκευές απαντώνται κυρίως στο θέατρο, αλλά και στα μυθιστορήματα, όπως για παράδειγμα, στη μετάφραση των *Αθλίων* του Ουγκό (1862-1863) από τον Ιωάννη Ισιδωρίδη Σκυλίτση, όπου καταργούνται συχνά οι λεπτομερείς περιγραφές της γεωγραφίας του Παρισιού.⁸ Περικοπές παρατηρούνται και στις μεταφράσεις της *Παναγίας των Παρισίων* του Καρασούτσα και του Κοτζιούλα, όπου παραλείπονται δύο κεφάλαια. Συνεπώς, οι αναμεταφράσεις που έπονται, ακολουθώντας τις επιταγές της εποχής τους, παρέχουν νέες ερμηνείες και συγχρόνως, επαναφέρουν την ακεραιότητα του πρωτοτύπου κειμένου.

2.1.3 Η μεταφραστική ενόρμηση

Δεν είναι απαραίτητο μια μετάφραση να είναι ατελής ή πεπαλαιωμένη για να αναμεταφραστεί. Οι μεταφρασεολόγοι επικεντρώνονται στη φύση και τις ιδιαιτερότητες του μεταφράσματος ως κείμενο, ώστε να μελετήσουν και να εξηγήσουν το φαινόμενο της αναμετάφρασης και παραγκωνίζουν τον ρόλο του μεταφραστή και του αναμεταφραστή.⁹ «Ο μεταφραστής αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας «ένα σχεδόν παράφρων εγχείρημα» (Schleiermacher 1985:295), τον διακατέχει «ένα πάθος για τις λέξεις που δεν είναι οι δικές του» (Meschonnic 1996: 160). «Είναι η μεταφραστική ενόρμηση που κάνει το μεταφραστή, μεταφραστή: αυτό που τον «ωθεί» στο χώρο του μεταφράζειν. (Berman 1995:74-75). Αυτή η ενόρμηση είναι η αρχή όλων των μεταφράσεων. Σε συνάρτηση με το ζήτημα της υποκειμενικότητας και της αναδημιουργίας «Η λογοτεχνική μετάφραση είναι μια καλλιτεχνική αναδημιουργία και επιθυμεί να ξεπεράσει τις προηγούμενες μεταφράσεις γιατί καμιά μεταφρασμένη εκδοχή του πρωτοτύπου δεν μπορεί να είναι τέλεια. Η αναμετάφραση είναι αναγκαία λόγω της επιθυμίας υπέρβασης του μεταφραστή. Οι διαδοχικές αναμεταφράσεις αντιπροσωπεύουν την επιμονή για καλλιτεχνική τελειότητα. Αυτή η επιμονή είναι που κάνει τη μεταφρασμένη εκδοχή των λογοτεχνικών έργων, ιδιαίτερα των σπουδαίων έργων, όλο και καλύτερη» (Jianzhong Xu 2003: 193).

⁸ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 35-36.

⁹ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 36-37.

2.1.4 Η εμπορική σκοπιμότητα της αναμετάφρασης

Οι κλασσικοί συγγραφείς και τα έργα τους καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των αναμεταφράσεων. Τα κλασσικά έργα δεν υπάγονται πλέον στη νομοθεσία των πνευματικών δικαιωμάτων, συνεπώς οι αναμεταφράσεις κλασσικών έργων είναι πολύ προσοδοφόρες για τους εκδοτικούς οίκους.¹⁰ Όπως υποστήριξε ο Ίταλο Καλβίνο «Κλασσικά είναι εκείνα τα βιβλία για τα οποία ακούμε συνήθως να λένε «Τα ξαναδιαβάζω...» και ποτέ «τα διαβάζω...». Τα κλασσικά βιβλία μεταφράζονται και αναμεταφράζονται με βάση την ίδια λογική με την οποία διαβάζονται και ξαναδιαβάζονται».

Η αναμετάφραση είναι μια πρακτική που συναντάται παγκοσμίως. Η κάθε γλώσσα αναμεταφράζει τα έργα των κλασσικών που έχουν εισαχθεί στην κουλτούρα της και αποτελούν πλέον πάγιο κομμάτι της. Τα έργα που γνωρίζουν πολυάριθμες αναμεταφράσεις, τις οποίες μάλιστα χωρίζει μια απόσταση μικρότερη από αυτή της μίας γενιάς, αναμεταφράζονται κυρίως γιατί αποφέρουν στους εκδοτικούς οίκους μεγάλα κέρδη, αλλά και γιατί προσφέρουν στον κατάλόγό τους ένα κύρος και μια γοητεία. Για παράδειγμα, τα έργα του Ρεμπώ, του Μπωντλαίρ ή του Έλιοτ έχουν ξεχωριστή αξία για τον κατάλογο ενός εκδότη, παρόλο που οι πωλήσεις τους δεν αγγίζουν σε αριθμό τις πωλήσεις ενός σύγχρονου μπεστ σέλερ.¹¹

Ορισμένοι εκδοτικοί οίκοι στηρίζουν την εμπορική τους πολιτική και προπαγάνδα στη στρατηγική των αναμεταφράσεων, ενώ άλλοι την αποκρύπτουν. Το σύνηθες στην ελληνική εκδοτική αγορά είναι ο εκδότης να παρέχει το έργο στο αναγνωστικό κοινό, χωρίς να επισημαίνει αν πρόκειται για νέα ή παλαιότερη μετάφραση. Συνεπώς, δεν επιχειρεί να προωθήσει ένα συγκεκριμένο ή διαφορετικό προϊόν, παρουσιάζοντας μία εκδοτική στρατηγική που αναδεικνύει τη δική του έκδοση ως μοναδική, πιο ποιοτική και άρα ανώτερη από τις άλλες, είτε σύγχρονες της, είτε παλαιότερες.¹² Ένα παράδειγμα αποτελεί η κυκλοφορία των αναμεταφράσεων της *Παναγίας των Παρισίων* με μεταφραστές τον Γεώργιο Τσουκαλά, από τις εκδόσεις *Ανεξάρτητος* (1930-1940), τον Γεώργιο Κοτζιούλα, από τις εκδόσεις *Ρομάντσο* (1955), τον Αντώνη Μοσχοβάκη, από τις εκδόσεις *Βιβλιοθήκη για όλους* (1966) και τον Ανδρέα Παππά σε συνεργασία με τη Βάνα Χατζάκη, από τις εκδόσεις *Σμίλη* (2005). Οι εν λόγω αναμεταφράσεις

¹⁰ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 43-44.

¹¹ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 48-49.

¹² Παπαδήμα, ο.π., σελ. 49.

κυκλοφόρησαν ασχολίαστες ως προς τη μεταφραστική τους προϊστορία και στρατηγική. Τοιουτοτρόπως, προβάλλεται με σαφήνεια, αφενός, η παραγνώριση του μεταφραστή και η απουσία εκδοτικού σχεδίου, αφετέρου, ο στόχος των εκδοτικών οίκων να προσελκύσουν τους αναγνώστες και να αποκτήσουν κέρδος, επωφελούμενοι από το κύρος του ονόματος του συγγραφέα. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι προφανώς, ο κυριότερος λόγος που οδήγησε στις εν λόγω αναμεταφράσεις είναι κερδοσκοπικός.

2.2 Μεταφραστής – Αναμεταφραστής

Όταν ένας μεταφραστής αναλαμβάνει να μεταφράσει ένα έργο, καλείται να το εντάξει στην κουλτούρα της γλώσσας του. Ως αποτέλεσμα, η τελική απόδοση του κειμένου πηγή είναι συχνά ατελής και παραμορφωμένη. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη προσδοκία για μία ανυπέρβλητη μετάφραση μέσω της συνάντησης συγγραφέα – μεταφραστή, όπως υποστηρίζει ο Berman.¹³

Ο μεταφραστής που αναλαμβάνει την αναμετάφραση ενός έργου, ανακαλύπτει τις διαφορετικές εκδοχές του που πηγάζουν από τις διαφορετικές ερμηνείες του και από το πέρασμα του χρόνου.¹⁴ «Ένας μεταφραστής που μεταφράζει εκ νέου ένα έργο το οποίο έχει μεταφραστεί πολλάκις, θα ωφεληθεί τα μέγιστα αν γνωρίσει την ιστορία των μεταφράσεών του, είτε για να εγγραφεί σε ένα γένος είτε για να εμπνευστεί από μία από τις μεταφράσεις αυτού του γένους ή για να έρθει σε ρήξη με αυτό» (Berman 1995: 61).

Στην πράξη, ο μεταφραστής επιλέγει κατά κύριο λόγο μία από τις ακόλουθες τακτικές:

- θα αναζητήσει και θα συμβουλευτεί εξ αρχής τις προηγούμενες μεταφράσεις
- θα ανατρέξει σε αυτές συστηματικά ή λιγότερο συστηματικά κατά τη διεργασία της δικής του μετάφρασης
- θα τις κοιτάξει αφότου θα έχει ολοκληρώσει τη δική του μετάφραση, ώστε να ικανοποιήσει την περιέργειά του

¹³ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 49-50.

¹⁴ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 51-52.

- δεν θα ασχοληθεί ποτέ μαζί τους· πιθανότατα μάλιστα να μη γνωρίζει ούτε την ύπαρξή τους.

Ως επί το πλείστον, ο μεταφραστής διατηρεί μια ουδέτερη στάση, με την έννοια ότι δεν αναφέρεται καθόλου στις προηγούμενες μεταφράσεις, δηλώνοντας έτσι με έμμεσο τρόπο ότι η μετάφραση και η αναμετάφραση δεν διαφέρουν και αποδίδοντας στον εαυτό του τον ρόλο του μεταφραστή αντί για αυτόν του αναμεταφραστή του έργου.¹⁵

Ο Antony Pym διακρίνει τις αναμεταφράσεις σε «παθητικές» και «ενεργητικές» (1998:82). Ως παθητικές αναμεταφράσεις ορίζονται εκείνες οι οποίες ακολουθούν την ιστορική εξέλιξη της γλώσσας, κατατάσσονται σύμφωνα με τις διαφορές τους με αυτή, και δεν έχουν δική τους αξιοσημείωτη βούληση. Απεναντίας, οι ενεργητικές αναμεταφράσεις είναι υπαρκτές λόγω της διαλεκτικής σχέσης τους με τις προηγούμενες και πλησιάζουν αρκετά η μία την άλλη, χρονικά και πολιτισμικά.¹⁶

2.3 Ο Αναμεταφραστής

Παθητικός ή ενεργητικός μεταφραστής

Ο παθητικός μεταφραστής μεταφράζει ακολουθώντας τις επιταγές του καιρού του και την εξέλιξη της γλώσσας του. Ο ενεργητικός μεταφραστής εναντιώνεται στους προγενέστερους και ορισμένες φορές και στους σύγχρονους του μεταφραστές του ίδιου έργου, υιοθετώντας τη δική του μοναδική μεταφραστική στρατηγική.¹⁷

«Η ενεργητική μετάφραση επικαλείται συχνά τη μη εγκυρότητα των προγενέστερων μεταφράσεων» (Pym 1998:83). Οι νεότερες εκδόσεις των έργων περιλαμβάνουν νέες αναλύσεις τους, η έλλειψη των οποίων είναι υπεύθυνη σε κάποιο βαθμό ή εξ ολοκλήρου για τη λανθασμένη ανάγνωση και ερμηνεία των έργων στο παρελθόν. Είναι σύνηθες, ο μεταφραστής να αναφέρεται στις ελλείψεις, τις παραλείψεις και τις λανθασμένες επιλογές, ασκώντας κριτική στις προγενέστερες μεταφράσεις, αλλά και συγκρίνοντάς τες με τη δική του. Αρκετοί αναμεταφραστές, δε στοχεύουν στην αποκατάσταση του κειμένου αλλά στον εκμοντερνισμό του. Μία από αυτούς είναι η Aline Schulman, η τρίτη από το τέλος μεταφράστρια του Δον Κιχότη στα γαλλικά, η οποία παρουσιάζει τη στοχοκεντρική και ανακαινιστική τακτική της,

¹⁵ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 52-53.

¹⁶ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 55.

¹⁷ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 55.

κάνοντας κριτική των μεταφράσεων που προηγήθηκαν της δικής της, στο εισαγωγικό της σημείωμα « Traduire Don Quichotte aujourd'hui » (Μεταφράζοντας τον Δον Κιχότη σήμερα).¹⁸

Ο Canavaggio υποστηρίζει ότι ο μεταφραστής πρέπει να φέρει τα αρχαία κείμενα κοντά στον αναγνώστη του σήμερα και να μελετήσει φαινόμενα και κανόνες της γλώσσας τους οποίους οφείλει είτε να ανακαλύψει είτε να ξαναανακαλύψει. Τονίζει την αναγκαιότητα προσθήκης σημειώσεων για τις οποίες αφιερώνει ένα επιπρόσθετο κεφάλαιο με οδηγίες χρήσεως, στον πρόλογό του.¹⁹

Ο στόχος όλων των μεταφραστών είναι κοινός, όπως διαφαίνεται από τις μεταφράσεις και τα περικείμενά τους, στα οποία προβάλλονται με διαύγεια, ίσα σε αριθμό μεταφραστικά σχέδια. Αυτός ο στόχος είναι η πιο σωστή και η πιο κατάλληλη τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο και το αναγνωστικό κοινό. Οφείλουμε να διαπιστώσουμε τη δυναμική συνεισφορά των διαφωνιών στην αναδιαμόρφωση του κειμένου-πηγή, καθώς πυροδοτούν μία αλυσιδωτή αντίδραση αναμεταφράσεων.²⁰

Ο ενεργητικός μεταφραστής γίνεται εκ των γεγονότων, μέλος μιας κοινότητας ή αδελφότητας, αποτελούμενης από τους μεταφραστές του ίδιου έργου, η οποία λειτουργεί μέσα στην ίδια τη γλώσσα αλλά και πέρα από τα εθνικά ή γλωσσικά σύνορα.²¹ Είναι απαραίτητο να γίνεται μία αντιπαραβολή μεταφραστικών λύσεων και επιτευγμάτων, καθώς η αλυσίδα των αναμεταφράσεων παραμένει ανοιχτή, προσμένοντας τον τελευταίο, αν και όχι καλύτερο κρίκο.²² Παρατηρούμε ότι οι μεταφραστές της *Παναγίας των Παρισίων* (Τσουκαλάς Γ., Κοτζιούλας Γ., Μοσχοβάκης Α. και Παππάς Α. με Χατζάκη Β.) επηρεάζονται σε ορισμένα σημεία από προγενέστερες μεταφράσεις, η επιρροή όμως αυτή δεν υφίσταται σε τέτοιο βαθμό ώστε να τους θεωρήσουμε παθητικούς μεταφραστές. Κατά κύριο λόγο, ο καθένας τους επιλέγει τη δική του πρωτότυπη μεταφραστική στρατηγική. Ειδικότερα, ο Τσουκαλάς μεταφράζει σε μικτή γλώσσα δημοτική με στοιχεία καθαρεύουσας και κοινής ελληνιστικής. Ο Κοτζιούλας χρησιμοποιεί τη δημοτική ελληνική γλώσσα και σπάνια χρησιμοποιεί λεξιλόγιο και εκφράσεις παλαιότερων χρόνων, πιθανότατα για να

¹⁸ Παπαδήμα, ο.π., σελ. 56-57.

¹⁹ Παπαδήμα, ο.π., σελ 58-59.

²⁰ Παπαδήμα, ο.π., σελ 60.

²¹ Παπαδήμα, ο.π., σελ 60.

²² Παπαδήμα, ο.π., σελ. 63-64.

διατηρήσει το κλίμα της εποχής που απεικονίζεται στο πρωτότυπο κείμενο. Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί στο μετάφρασμά του τη δημοτική γλώσσα αλλά και αρκετές πεπαλαιωμένες λέξεις, προκειμένου να μεταφέρει τον αναγνώστη στο πλαίσιο της εποχής της συγγραφής του μυθιστορήματος, ενώ στη γραφή του εμφανίζεται έντονα το λαϊκό στοιχείο. Έπειτα, οι μεταγενέστεροι μεταφραστές του 21^{ου} αιώνα, Παππάς και Χατζάκη, χρησιμοποιούν τη νέα ελληνική γλώσσα και σύγχρονες μεθόδους μετάφρασης, όπως για παράδειγμα τη φωνητική μεταγραφή των τοπωνυμίων και των ανθρωπωνυμίων. Ενίοτε, επηρεάζονται από άλλες μεταφράσεις, κυρίως από αυτή του Μοσχοβάκη.

3. Οι πρώτες ελληνικές μεταφράσεις του συγγραφικού έργου του Βικτόρ Ουγκό

3.1 Η διάδοση των μυθιστορημάτων του Βικτόρ Ουγκό στην Ελλάδα

Το πρώτο μυθιστόρημα του Ουγκό που μεταφράζεται στα ελληνικά και δημοσιεύεται πρώτη φορά το 1826, το *Bug-Jargal*, μεταφράζεται τρεις φορές στην Ελλάδα. Πρώτος το μεταφράζει ο Αλέξανδρος Γεωργιάδης το 1858 και δημοσιεύεται στην Αθήνα.²³ Ένα χρόνο μετά έρχεται το *Han d'Island*.²⁴ Ο Καζαζής μεταφράζει το εξαιρετικό, καινοτόμο από αφηγηματική άποψη *Le Dernier jour d'un condamné*. Αποτελεί καινοτομία, καθώς κάνει χρήση της αργκό και σύντομων φράσεων που δηλώνουν την ένταση των συναισθημάτων.²⁵ Ένα απόσπασμα του έργου δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Ραμπαγάς* όταν θίγεται στην Ελλάδα το ζήτημα της θανατικής ποινής.²⁶ Το συγκεκριμένο έργο μεταφράζεται εκ νέου από τον Τρύφωνα Ευαγγελίδη το 1888.²⁷ Ένα ακόμη έργο του Ουγκό, που αποτελεί επίσης διαμαρτυρία κατά της θανατικής ποινής, το *Claude Gueux*, μεταφράζεται το 1861.²⁸

Τη μεγαλύτερη επιτυχία γνωρίζει το έργο *Les Misérables (Οι Άθλιοι)*, που κάνει τον Ουγκό ξακουστό σε όλη την Ελλάδα, σε μετάφραση του Ιωάννη Σκυλίτση, τον Μάιο του 1862, στην εφημερίδα *Ημέρα* της Τεργέστης, πριν καν ολοκληρωθεί η κυκλοφορία του στη Γαλλία, στις 30 Ιουνίου.²⁹ Οι μεταφράσεις του δημοσιεύονται και στη Βιέννη το 1862 και το 1863.³⁰ Το κείμενο του Σκυλίτση απέχει πολύ από το πρωτότυπο, στον βαθμό που αντί για μετάφραση θα μπορούσε να θεωρηθεί προσαρμογή. Ο μεταφραστής απαλείφει αποσπάσματα έως και ολόκληρα κεφάλαια, τα οποία κρίνει είτε ως κουραστικά και χωρίς σημαντική χρήση για τον αναγνώστη, είτε ως ανεπιθύμητα και επικίνδυνα για τις εκκλησιαστικές αρχές, που έχουν έντονη παρουσία στη χώρα. Επομένως, δε σέβεται τη δομή και την οργάνωση του έργου αλλά ούτε και τη φωνή του συγγραφέα. Επιπλέον, κάνει πολλές αλλαγές στο λεξιλόγιο. Όσον αφορά τα ονόματα των πρωταγωνιστών, τα εξελληνίζει. Ειδικότερα, ο Jean Valjean

²³ Δέσποινα Προβατά, *Victor Hugo en Grèce (1842-1902)*, Διδακτορική Διατριβή, Université de Paris-Sorbonne (Paris IV), Paris 1994, σελ. 146.

²⁴ Προβατά, ο.π., σελ. 146.

²⁵ Προβατά, ο.π., σελ. 151-152.

²⁶ Προβατά, ο.π., σελ. 155.

²⁷ Προβατά, ο.π., σελ. 156.

²⁸ Προβατά, ο.π., σελ. 157.

²⁹ Προβατά, ο.π., σελ. 163-164.

³⁰ Προβατά, ο.π., σελ. 165.

γίνεται Γιάννης Αγιάνης, η Madeleine γίνεται Μαγδαληνή, ο M. Leblanc γίνεται Κος Λευκίας, η Cosette, Τίτικα και ο Gavroche, Γαβριάς. Μερικά ακόμα παραδείγματα που υποδεικνύουν την απεριόριστη φαντασία του Σκυλίτη, είναι η μετατροπή του ονόματος του père Champmathieu σε Γιαστούρας, της Mme Magloire σε κυρά Δοξαστή και του Petit-Gervais σε Μιχαλάκης. Με αυτόν τον τρόπο, τα ονόματα των ηρώων εντυπώθηκαν στη μνήμη των Ελλήνων και οι μεταγενέστεροι μεταφραστές των *Αθλίων* δεν τόλμησαν να τα τροποποιήσουν.³¹ Ο Κωστής Παλαμάς τονίζει το γεγονός ότι ο Βικτόρ Ουγκό οφείλει τη διάδοση του ονόματός του και τη δόξα που απέκτησε στον ελλαδικό χώρο, σε αυτή τη μετάφραση του Σκυλίτη.³² Ακολουθεί το μυθιστόρημα *Les Travailleurs de la mer* το 1866, ένα έργο που εκφράζει τον αγώνα του ανθρώπου που είναι μόνος του ενάντια στις δυνάμεις της φύσης.³³

Ένα από τα πιο γνωστά μυθιστορήματα του Ουγκό είναι *Η Παναγία των Παρισίων*, που δημοσιεύτηκε στη Γαλλία το 1831 και κυκλοφόρησε σε πρώτη ελληνική μετάφραση του Ιωάννη Καρασούτσα το 1867. Επιπλέον, μεταφράσεις του Ουγκό που γνώρισαν επιτυχία στην Ελλάδα, είναι αυτές των έργων *L'homme qui rit* (1869) σε μετάφραση του Βαμπά, του *Quatrevingt-treize* (1874) σε μετάφραση του Δ. Πλιθυνίδη και του *Choses Vue* (1887).³⁴

3.2 Οι ελληνικές μεταφράσεις της Παναγίας των Παρισίων

Ο Ουγκό οφείλει τη ραγδαία διάδοση του ονόματός του στην Ελλάδα, στην κυκλοφορία των μεταφράσεων των *Αθλίων*. καθώς και της *Παναγίας των Παρισίων* (1831), ενώ καθυστερεί πολύ να μεταφραστεί στα ελληνικά.³⁵ Η πρώτη της ελληνική μετάφραση από τον Ιωάννη Καρασούτσα κυκλοφορεί το 1867 από τις εκδόσεις *Βλαστός* και γνωρίζει τεράστια επιτυχία.³⁶ Ο μεταφραστής προσέχει ιδιαίτερα το κείμενο, προσθέτοντας επεξηγηματικά σχόλια στη μετάφρασή του, ώστε να διαφωτίζει κάποια στοιχεία, δυσνόητα για τον έλληνα αναγνώστη. Ενίοτε, επεμβαίνει στο κείμενο, προκειμένου να το κάνει πιο οικείο και κατανοητό στο αναγνωστικό κοινό του. Αποδίδει λοιπόν τα ονόματα των πρωταγωνιστών με ελληνικούς χαρακτήρες. Για

³¹ Προβατά, ο.π., σελ. 166-167.

³² Προβατά, ο.π., σελ. 167.

³³ Προβατά, ο.π., σελ. 171.

³⁴ Προβατά, ο.π., σελ. 176-177.

³⁵ Προβατά, ο.π., σελ. 158.

³⁶ Προβατά, ο.π., σελ. 160.

παράδειγμα ο Claude Frollo γίνεται Κλαύδιος Φρόλλος, η Esmeralda γίνεται Εσμεράλδα και ο Quasimodo γίνεται Κουασιμόδος. Όμως κάνει και μετάφραση μερικών ονομάτων, π.χ. η Paquette la Chantefleurie γίνεται Ροδούλα Ηλιογέννητη, καθώς και εξελληνισμό τους, π.χ. ο Molendiro γίνεται Μυλωνίδης και ο Simon γίνεται Σιμωνίδης.³⁷ Παραλείπει όλο το τρίτο βιβλίο που αποτελείται από δύο κεφάλαια, *Notre-Dame* και *Paris à vol d'oiseau*, όπως επίσης και το κεφάλαιο *Ceci tuera cela*, κομμάτια που δεν συμπεριλαμβάνονταν στην πρώτη έκδοση του 1831 και προστέθηκαν σε νέα έκδοση το 1832. Μεταφράζει όμως δύο κεφάλαια που υπάρχουν κι αυτά μόνο στην έκδοση του 1832. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι είχε μελετήσει τη δεύτερη έκδοση. Προφανώς, ο ίδιος επιλέγει να μη μεταφράσει τα τρία αυτά συγκεκριμένα κεφάλαια που δεν επιφέρουν αλλαγές στην πλοκή, για να μην κουράσει τον αναγνώστη.³⁸ Η μετάφραση του Καρασούτσα κερδίζει τις εντυπώσεις, λαμβάνει καλές, ενθαρρυντικές κριτικές και χαρακτηρίζεται ως « αυθεντική αναπαράσταση του πρωτοτύπου». Είναι μία περίοδος που το μυθιστόρημα προκαλεί αντιδράσεις καθώς θεωρείται ότι διαστρεβλώνει τα ήθη. Παρ'όλα αυτά, η εφημερίδα *Η Εφημερίς των Φιλομαθών*, εφημερίδα πολύ συντηρητική, συστήνει αυτό το μυθιστόρημα και εγγυάται για την ποιότητα της μετάφρασής του. Ο ίδιος ο Κωστής Παλαμάς κρίνει έπειτα από αρκετά χρόνια τη μετάφραση ως «άξια του πρωτοτύπου».³⁹

Στη συνέχεια, κυκλοφορούν πολλές άλλες μεταφράσεις του έργου. Ανάμεσα σε αυτές είναι μία ανώνυμη μετάφραση από τις εκδόσεις *Ακρόπολις*, το 1934, η μετάφραση του Γεώργιου Τσουκαλά, από τις εκδόσεις *Ανεξάρτητος*, τη δεκαετία του 1930, του Γεώργιου Κοτζιούλα, από τις εκδόσεις *Ρομάντσο*, το 1955, του Αντώνη Μοσχοβάκη, από τις εκδόσεις *Βιβλιοθήκη για όλους (Ζουμπούλάκης)*, το 1966, της Νορέτα Πέππα, από τις εκδόσεις *Μίνωα*, το 1997, του Ανδρέα Παππά σε συνεργασία με τη Βάνα Χατζάκη, από τις εκδόσεις *Σμίλη*, το 2005, της Γεωργίας Μαυρουδή, από τις εκδόσεις *Καρακώτσογλου*, το 2019, του Δημήτρη Κωστελένου, σε επανέκδοση από τις εκδόσεις *Αγγελάκη*, το 2020, αλλά και πολλές παιδικές διασκευές και κόμικς. Μέσα από τη διαδικασία σύγκρισης τεσσάρων από τις εν λόγω μεταφράσεις, θα ανακαλύψουμε τον βαθμό στον οποίο μπορεί να αλλάξει το αποτέλεσμα μιας μετάφρασης, ανάλογα με την εποχή που πραγματοποιείται, αλλά και την οπτική γωνία

³⁷ Προβατά, ο.π. σελ. 161.

³⁸ Προβατά, ο.π., σελ. 161-162.

³⁹ Προβατά, ο.π., σελ. 162.

και την αισθητική του κάθε μεταφραστή. Σημαντικό ρόλο παίζει επίσης ο βαθμός της αμεροληψίας του μεταφραστή και ο βαθμός που παρεμβαίνει στο κείμενο-πηγή.

Πίνακας 1: Οι ελληνικές μεταφράσεις του μυθιστορήματος *Η Παναγία των Παρισίων*

Τίτλος	Τίτλος Πρωτοτύπου	Συγγραφέας	Μεταφραστής	Εκδόσεις	Ημερομηνία
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Καρασούτσας Ιωάννης	Βλαστός	1867
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Περίδης Γ.	Βασιλείου	1923
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Τσουκαλάς Γεώργιος	Ανεξάρτητος	[χ.χ.]
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	[χ.μετ.]	Ακρόπολις	1934
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Μιμίκος Κλέαρχος	Βίβλος	1954
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Κοτзиούλας Γιώργος	Ρομάντσο	1955
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Μοσχοβάκης Αντώνης	Βιβλιοθήκη για όλους	1966

Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Τενενές Ν.	Καραβάκος	[χ.χ.]
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Σκουλούδης Μανώλης	Αστήρ	1975
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Πέππα Ντορέτα	Μίνωας	1997
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Γαλάτουλα Τατιάνα	Μοντέρνοι Καιροί	2001
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Παππάς Ανδρέας, Βάνα Χατζάκη	Σμίλη	2005
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Πάππα Μαρία	Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη	2005
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Καλογεροπούλου Ιωάννα	DeAgostini Hellas	2006
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Καλκάνη Ελένη	Alter Ego-MME A.E.	2011
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Μπαριάμη Τζένη	4π Ειδικές Εκδόσεις Α.Ε.	2011
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Μαρκενίδου Ελένη	Αιγόκερως	2013

Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Μαυρουδή Γεωργία	Καρακώτσογλου	2019
Η Παναγία των Παρισίων	Notre-Dame de Paris	Victor Hugo	Κωστελένος Δημήτρης	Εκδόσεις Αγγελάκη	2020

3.3 Περίληψη του μυθιστορήματος

Η *Παναγία των Παρισίων* εκδόθηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι το 1831. Πρόκειται για ένα ιστορικό μυθιστόρημα που αναπαριστά μία συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, ενέχει πολιτισμικά και θρησκευτικά στοιχεία της και στο κέντρο της πλοκής του έχει μια ιστορία αγάπης. Μία νεαρή τσιγγάνα, η Εσμεράλδα, είναι ερωτευμένη με τον λοχαγό Φοίβο ντε Σατοπέρ. Ο αρχιδιάκονος Κλάυδιος Φρόλλος μαχαιρώνει τον λοχαγό από φθόνο, καθώς ο ίδιος θέλει να κάνει την Εσμεράλδα δική του. Έπειτα κατηγορεί για τον φόνο την τσιγγάνα, η οποία καταδικάζεται σε θάνατο. Ένας άσχημος, καμπούρης κωδωνοκρούστης, ο Κουασιμόδος που είναι κρυφά ερωτευμένος με την Εσμεράλδα, της παρέχει άσυλο στην εκκλησία. Όμως, ο Κλάυδιος Φρόλλος καταφέρνει να την αποσπάσει από την προστασία του Κουασιμόδου και την παραδίδει στον δήμιο. Έτσι, η τσιγγάνα καταλήγει στην κρεμάλα, ενώ ο Κουασιμόδος εκδικείται τον Κλάυδιο Φρόλλο, ρίχνοντας τον από τον καθεδρικό ναό, και εξαφανίζεται. Ύστερα από χρόνια, βρίσκουν τα λείψανά του Κουασιμόδου αγκαλιά με αυτά της Εσμεράλδας. Μ' αυτήν την τραγική ιστορία αγάπης, ο Βικτόρ Ουγκό ασκεί κριτική στην εκκλησία και τον σκοταδισμό. Στο εξαιρετικό αυτό έργο, συμπεριλαμβάνονται και χωρία όπου ο συγγραφέας περιγράφει το Παρίσι με τα υπέρλαμπρα μνημεία του, εκθειάζει τη Νοτρ-Νταμ, ενώ καταγγέλλει τις αρχιτεκτονικές επεμβάσεις που έγιναν στον καθεδρικό ναό και σε άλλα μνημεία. Η *Παναγία των Παρισίων* δεν είναι απλώς ένα ρομαντικό μυθιστόρημα, είναι ένα έργο με ιστορική και πολιτισμική αξία, που έχει σκοπό να καλλιεργήσει το πνεύμα του αναγνώστη.

4. Σύγκριση μεταφράσεων

4.1 Γενικές παρατηρήσεις

Κατά τη διεκπεραίωση μιας αναμετάφρασης, ο ρόλος του μεταφραστή είναι να μεταφέρει το νόημα και το ύφος που εκφράζει η γλώσσα πηγή ενός πρωτοτύπου κειμένου, στη γλώσσα στόχο του μεταφράσματος. Οφείλει να αποδίδει την ουσία με διαυγή τρόπο, χωρίς να δημιουργεί παρανοήσεις και χωρίς να παραποιεί τον λόγο του συγγραφέα. Ακόμη, είναι υψίστης σημασίας, ο μεταφραστής να μεταφέρει και να αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά υφολογικά γνωρίσματα και τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες του κειμένου πηγή. Στην περίπτωση των τεσσάρων αναμεταφράσεων που πραγματεύεται η δεδομένη εργασία, διακρίνουμε μια σχετικά πιστή στο πρωτότυπο απόδοση. Ωστόσο, παρατηρούμε και κάποιες μετατροπές, παραλείψεις και προσθήκες, που συνιστούν παρέμβαση στο πρωτότυπο κείμενο.

Γενικότερα, διαπιστώνουμε ότι ο Τσουκαλάς συνηθίζει να χωρίζει τις παραγράφους, είτε αυτές είναι μεγάλες, είτε είναι μικρές, σε περισσότερα μέρη. Για παράδειγμα, στο κεφάλαιο *BESOS PARA GOLPES*, βλέπουμε ότι την παράγραφο « Elle n'était pas grande,... ses grands yeux noirs vous jetaient un éclair » τη χωρίζει σε τρία μέρη «ήτανε μελαχρινή... και ρωμαίων γυναικών, «Ανδαλουσιάνικο ήτανε... στο κομψό της πέδιλο.» και «εχόρευε κι εστριφογύριζε... μιαν αστραπή». Άλλο ένα παράδειγμα από το ίδιο κεφάλαιο είναι η παράγραφος « Il en était de sa voix comme de sa danse... tantôt une reine. », την οποία χωρίζει σε τέσσερα μέρη «Η φωνή της έμοιαζε με τον χορό... να πη κανείς», «Αδιάκοπες διαχύσεις... πάντα η αρμονία», «Κατόπιν απαλές διακυμάνσεις... σαν το στήθος της νέας», «Το ωραίο της πρόσωπο... κι άλλοτε με βασίλισσα.». Επιπλέον, στο εν λόγω κεφάλαιο, εντοπίζουμε και μία παράλειψη « sa robe bariolée qui se gonflait » «την πολύχρωμη αισθήκας» και άλλη μία « Et la foule d'applaudir de plus belle », «Το πλήθος χειροκρότησε». Σημαντικό ρόλο σε αυτό το γεγονός έχει και η έκδοση του πρωτοτύπου που χρησιμοποιεί ο μεταφραστής. Η πιο έγκυρη έκδοση είναι η *Pleiade*, ειδικότερα για θέματα όπως η διάρθρωση των παραγράφων. Ωστόσο, αυτή η έκδοση δεν ήταν διαθέσιμη στους παλαιότερους μεταφραστές.

Άλλο ένα ζήτημα που παρουσιάζεται στις δεδομένες μεταφράσεις, είναι οι παραλείψεις. Ως παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε τη φράση « la vieille façade

noire et ridée » η οποία παραλείπεται εξ ολοκλήρου από τη μετάφραση του Κοτζιούλα. Επιπλέον, οφείλουμε να σημειώσουμε την υπερμετάφραση του Παππά και της Χατζάκη, με την πρόταση « Du reste, ce cri qui fait peur à la bohémienne, mit en joie une troupe d'enfants qui rôdait par là » «Ωστόσο, η κραυγή που τρόμαξε την τσιγγάνα είχε τραβήξει και την προσοχή μιας ομάδας παιδιών που περνούσαν και που βρήκαν ευκαιρία για τα χωρατά τους».

Ύστερα, βλέπουμε ότι αρκετές φορές, οι διάλογοι ή τα λόγια κάποιου ήρωα, που αποτελούν μέρος μιας παραγράφου στο πρωτότυπο κείμενο, βρίσκονται εκτός παραγράφου στις μεταφράσεις. Ένα παράδειγμα είναι η φράση « -Maudits soient les carrefours ! » στο κεφάλαιο *LA CRUCHE CASSÉE*, την οποία ο Τσουκαλάς, ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης παραθέτουν μόνη της, εκτός παραγράφου και συνεχίζουν με νέα παράγραφο, καθώς υπάρχει νέα παράγραφος και στο πρωτότυπο. Ο Παππάς με τη Χατζάκη διατηρούν τα λόγια μέσα στην παράγραφο.

Επίσης, διαπιστώνουμε ότι όσον αφορά την απόδοση των ισπανικών που εμπεριέχονται στο κείμενο πηγή, το νόημα των ισπανικών δίνεται κυρίως μέσω παρενθέσεων ή υποσημειώσεων. Ο Τσουκαλάς παραθέτει την ισπανική πρόταση με ελληνικούς χαρακτήρες, μέσω της φωνητικής μεταγραφής, και παρέχει μετάφραση ή επεξήγησή της εντός παρενθέσεως. Ωστόσο, παραλείπει τη μετάφραση του τίτλου του κεφαλαίου *BESOS PARA GOLPES*. Εφόσον λοιπόν, στο κείμενο πηγή η μετάφραση του τίτλου παρέχεται μέσω υποσημείωσης, ενώ στο κείμενο στόχο είναι ανύπαρκτη, ο μεταφραστής έχει παρέμβει στον λόγο του συγγραφέα, καταδικάζοντας τον αναγνώστη στην άγνοια. Αντιθέτως, ο Κοτζιούλας ο οποίος μεταφράζει τον τίτλο του εν λόγω κεφαλαίου στα ελληνικά, δεν παραθέτει καμία μετάφραση και καμία επεξήγηση για τα υπόλοιπα ισπανικά που εμφανίζονται στο μυθιστόρημα. Ο Μοσχοβάκης παραθέτει την πρόταση όπως είναι στα ισπανικά, στην αρχική της μορφή, στο πρωτότυπο κείμενο, και παρέχει τη μετάφραση υπό τη μορφή υποσημείωσης. Δεν χρησιμοποιεί πλάγια γραφή όπως στο πρωτότυπο κείμενο. Τέλος, και ο Παππάς με τη Χατζάκη ακολουθούν την ίδια τακτική με αυτή του προγενέστερού τους Μοσχοβάκη, όμως διατηρούν την πλάγια γραφή και δεν παρεμβαίνουν με κανέναν τρόπο στο πρωτότυπο.

4.2 Σύγκριση μεταφράσεων 1^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 2^ο

Κεφάλαιο 3^ο

BESOS PARA GOLPES

Σε αυτό το κεφάλαιο, παρατηρούμε ότι ο τίτλος είναι διατυπωμένος στα ισπανικά « BESOS PARA GOLPES ». Έχει ενδιαφέρον να δούμε τον τρόπο με τον οποίο επιλέγει να αποδώσει τον τίτλο ο κάθε μεταφραστής. Αρχικά, ο Τσουκαλάς αφήνει τον τίτλο ως έχει «BESOS PARA GOLPES». Δεν τον μεταφράζει στα ελληνικά, ούτε επιχειρεί να αποδώσει το νόημά του με κάποιον τρόπο. Επιπλέον, δε χρησιμοποιεί καμία υποσημείωση, όπου να εξηγεί το νόημα του τίτλου. Αξιοσημείωτη είναι η επιλογή του Κοτζιούλα να αποδώσει τον τίτλο ως «Σούφρωμα χειλιών», αποδεικνύοντας το εύρος της επινοητικότητάς του. Ο μεταφραστής παρεμβαίνει στον λόγο του συγγραφέα, εφόσον η κυριολεκτική μετάφραση αυτής της πρότασης είναι «Φιλιά αντί χτυπήματα». Αντίθετα, ο Μοσχοβάκης αποφασίζει να παραθέσει τον τίτλο αυτούσιο στα ισπανικά και να προσθέσει μία υποσημείωση στην οποία επεξηγεί το νόημα της πρότασης στα ισπανικά, επισημαίνοντας μάλιστα, ένα λάθος που έχει γίνει εκ μέρους του συγγραφέα «2. Ισπανική φράση, κάπως λαθεμένη (το σωστό θα ήταν «Besos por golpes). Σημαίνει φιλιά αντί για χτυπήματα» (Σ.τ.Μ.). Ύστερα, ο Παππάς και η Χατζάκη, επιλέγουν να ακολουθήσουν και αυτοί την τακτική του Μοσχοβάκη, διατηρώντας τον τίτλο στα ελληνικά και προσθέτοντας μία υποσημείωση όπου εξηγούν ότι πρόκειται για ισπανικά που ενδέχεται να είναι λαθεμένα «4. Φιλιά αντί για χτυπήματα» (σε ισπανικά αμφισβητούμενης ορθότητας).

4.3 Πραγματολογικά ζητήματα

4.3.1 Ανθρωπινότητα

Στη συνέχεια, εξετάζουμε τα πραγματολογικά ζητήματα που παρουσιάζει το προς ανάλυση κεφάλαιο. Πρωτίστως, παρατηρούμε ότι για τη μεταφορά των ανθρωπινών από τα γαλλικά στα ελληνικά χρησιμοποιείται συνδυασμός ποικίλων πρακτικών από τους μεταφραστές. Ειδικότερα, ο Τσουκαλάς, ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιούν πιο συχνά τη μέθοδο της μετάφρασης και της φωνητικής

μεταγραφής συνδυαστικά. Για παράδειγμα, αποδίδουν το όνομα « Mathieu Biterne » ως «Ματθαίος Μπιτέρν» και το « Guillaume Rousseau » ως «Γουλιέλμος Ρουσσώ». Πιο σπάνια, ακολουθούν τη μέθοδο της μετάφρασης εξ ολοκλήρου, παραθέτοντας για παράδειγμα το «Claude Frollo » ως «Κλαύδιος Φρόλλος». Ο Παππός με τη Χατζάκη επιλέγουν κατά κύριο λόγο τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής. Τοιουτοτρόπως, μας προτείνουν τις ακόλουθες εκδοχές των ονομάτων « Mathieu Biterne » «Ματιέ Μπιτέρν», « Guillaume Rousseau » «Γκιγιώμ Ρουσσώ» και « Claude Frollo », «Κλωντ Φρόλλο». Και οι πέντε μεταφραστές χρησιμοποιούν τη μέθοδο του εξελληνισμού για να μεταφέρουν στα ελληνικά το « de la Sainte Geneviève » «της Αγίας Γενεβιέβης». Έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι ο Τσουκαλάς, ο οποίος είναι ο προγενέστερος από τους τέσσερις μεταφραστές και μεταφράζει στη δημοτική, αποδίδει το όνομα του θεού « Jupiter » ως «Ζεύς» στην καθαρεύουσα, ενώ οι υπόλοιποι, μεταγενέστεροι μεταφραστές το αποδίδουν ως «Δίας».

4.3.2 Τοπωνύμια

Ακολούθως, παρατηρούμε ότι καθένας από τους τέσσερις μεταφραστές χρησιμοποιεί τη δική του μεταφραστική τακτική για να μεταφράσει τα τοπωνύμια που εμπεριέχονται στο κεφάλαιο. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι και οι τέσσερις μεταφράζουν το τοπωνύμιο « la place de Grève » ως «πλατεία της Γρέβης» χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του εξελληνισμού. Γενικότερα, ο Τσουκαλάς επιλέγει πιο συχνά τη μετάφραση των τοπωνυμίων στα ελληνικά. Για παράδειγμα, μεταφράζει το « pont aux Meuniers » ως «Γέφυρα των Μυλωθρών» και το « pont au Change » ως «Γέφυρα των Αργυραμοιβών». Ο Κοτζιούλας επιλέγει επίσης τη μέθοδο της μετάφρασης και μεταφράζει το « pont aux Meuniers » ως «γέφυρα των Μυλωνάδων» και το « pont au Change » ως «γέφυρα της Τράμπας». Η μετάφρασή του περιλαμβάνει όρους που χρησιμοποιούνται στη δημοτική γλώσσα της εποχής του, ενώ η απόδοση του Τσουκαλά εμπεριέχει όρους της μικτής ελληνικής γλώσσας της δικής του εποχής, δηλαδή της δημοτικής που περιλαμβάνει και τύπους της καθαρεύουσας. Στην κατοπινή μετάφραση του Μοσχοβάκη, βλέπουμε να γίνεται πάλι μετάφραση των τοπωνυμίων. Επομένως, το « le pont aux Meuniers » μεταφράζεται ως «η Γέφυρα των Μυλωνάδων» και το « du pont au Change » μεταφράζεται ως «της Γέφυρας των Σαράφηδων». Προχωρώντας στην κατά πολύ νεότερη, συνεργατική μετάφραση μεταξύ του Παππά και της Χατζάκη, παρατηρούμε ότι χρησιμοποιείται η μέθοδος της φωνητικής

μεταγραφής, μέθοδος που συναντάται πολύ συχνά στις μεταφράσεις του 21^{ου} αιώνα. Ειδικότερα, το « le pont aux Meuniers » αποδίδεται ως «Πον-ο-Μενιέ» και το « du pont au Change » αποδίδεται ως «Πον-ο-Σανζ». Εντούτοις, ακολουθούν και τη μεταφραστική μέθοδο και μεταφράζουν το « mont Ménales » ως «το όρος Μαίναλο», ενώ παρατίθεται και υποσημείωση όπου εξηγείται ο λόγος χρήσης του στο κείμενο, και το « Maison-aux-Piliers » ως «του Σπιτιού με τους Πυλώνες». Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις που προτείνουν οι μεταφραστές σχετικά με την απόδοση του τοπωνυμίου « Palais ». Ο Τσουκαλάς κάνει απλή μετάφραση στη δημοτική «Παλάτιον». Ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «Μέγαρο», ο Μοσχοβάκης το μεταφράζει λαθεμένα ως «Μέγαρο της Δικαιοσύνης» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «το Δικαστικό Μέγαρο». Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι οι μεταφραστές ακολουθούν ως επί το πλείστον μία συγκεκριμένη μεταφραστική μέθοδο, την οποία όμως ενδέχεται να αλλάζουν σε ορισμένες περιπτώσεις.

4.3.3 Πολιτισμικοί ενδείκτες

Αξιοσημείωτος είναι και ο τρόπος που οι μεταφραστές διαχειρίζονται τα επίθετα που δηλώνουν καταγωγή. Ο Τσουκαλάς μεταφράζει το « des Andalouses » ως «Ανδαλουσιών» και το « des Romaines » ως «Ρωμαίων», ενώ το επίθετο « andalou » το μεταφράζει ως «Ανδαλουσιάνικο». Ο Κοτζιούλας επιλέγει να μεταφράσει το « des Andalouses et des Romaines » ως «γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης». Οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι ενώ προτείνει την πόλη ως «Ανδαλουσία», αποδίδει το επίθετο « andalou » ως «ανταλουζιάνικο». Αντίστοιχα, ο Μοσχοβάκης μεταφράζει όπως ο Κοτζιούλας «τις γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης», αλλά το επίθετο « andalou » το παραθέτει στα ελληνικά ως «Ανδαλουσιανό». Εν τέλει, ο Παππάς και η Χατζάκη μιμούνται τους προγενέστερους τους μεταφραστές με την απόδοση «τις γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης», και επιλέγουν να αποδώσουν το « son petit pied aussi était andalou » ως «το μικροκαμωμένο της πόδι [...] θύμιζε κι αυτό τις γυναίκες της Ανδαλουσίας». Επί προσθέτως, ο όρος « bohémienne » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά και τους Παππά και Χατζάκη ως «η τσιγγάνα». Ο Κοτζιούλας μεταφράζει τον όρο ως « γυφτοπούλα» και ο Μοσχοβάκης ως « γύφτισσα».

Η πρόταση « Les grands blancs, les petits-blancs, les targes, les liards- à l'aigle pleuvaient » γίνεται από τον Τσουκαλά «τα μεγάλα άσπρα, τα μικρά άσπρα, τα τάργια,

οι οβολοί με τον αετό έπεφταν βροχή». Ο Κοτζιούλας μεταφράζει την πρόταση ως εξής «Μεγάλα και μικρά άσπρα μεταλίκια, χαλκόνες, έπεφταν βροχή». Και οι δύο μεταφραστές χρησιμοποιούν συνώνυμες λέξεις για την απόδοση των διαφορετικών ειδών νομισμάτων που αναφέρονται στο πρωτότυπο κείμενο. Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την ακόλουθη, λιτή και σύντομη απόδοση στα ελληνικά «Τα νομίσματα έπεφταν βροχή». Παραλείπει να αναφέρει όλα τα διαφορετικά είδη νομισμάτων και αναπαράγει μόνο την ουσία. Με παρόμοιο τρόπο, ο Παππάς με τη Χατζάκη παρέχουν μια πιο ελεύθερη απόδοση «Μικρά και μεγάλα νομίσματα όλων των ειδών έπεφταν σωρηδόν».

Έπειτα, παρατηρούμε τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο επιλέγει να αποδώσει ο κάθε μεταφραστής τον γαλλικό όρο «*camichon*», «*il ne restait même pas un misérable camichon à cinq sol la livre*». Η μετάφραση του Κοτζιούλα είναι περιεκτική και δεν παρουσιάζει παρανοήσεις «δεν είχε μείνει ούτε ένα από κείνα τα ζαχαροκούλουρα που πουλιούνται πέντε σολδιά τη λίτρα». Η χρήση της σύνθετης λέξης «ζαχαροκούλουρα» για την απόδοση του «*camichon*» δεν είναι αρκετά συμβατή, καθώς ο όρος του πρωτότυπου περιγράφει τη φύση του αρτοσκευάσματος που πρόκειται για ένα είδος ξηρού κουλουριού, όπως εξηγεί και ο Ουγκό με τη σχετική υποσημείωση στο πρωτότυπο. Βέβαια, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι ο Κοτζιούλας παραλείπει να μεταφράσει το επίθετο «*misérable*». Ο Μοσχοβάκης παρεμβαίνει στο πρωτότυπο, αντικαθιστώντας ολόκληρη την πρόταση με τον ελληνικό ιδιωτισμό «Δεν είχε μείνει ούτε ψίχουλο». Η χρήση αυτού του ιδιωτισμού είναι πολύ εύστοχη, όμως, συνιστά παράλειψη, διότι δε διευκρινίζεται πουθενά το ουσιαστικό «*camichon*». Η απόδοση του Παππά και της Χατζάκη συνιστά μέγιστη παρανόηση καθώς εκφράζει το σχεδόν αντίθετο νόημα από αυτό του πρωτοτύπου «δεν απέμεναν παρά λίγα ζαχαρωτά της δεκάρας» ενώ το ουσιαστικό «ζαχαρωτά» δε δύναται να θεωρηθεί αντιστοιχία του «*camichon*», καθότι αυτό πρόκειται για αρτοσκεύασμα. Τέλος, ο Τσουκαλάς παρεμβαίνει στο κείμενο, κάνοντας μία αρκετά ελεύθερη απόδοση που αλλάζει σε μεγάλο βαθμό το νόημα του πρωτοτύπου κειμένου «Δεν είχε μείνει ούτε καν ένα κομμάτι ψωμί, από κείνα που είχανε μονάχα τα κομψά άνθη του κρίνου ανακατεμένα με τριαντάφυλλα».

4.4 Γλωσσικά ζητήματα

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάζονται παραδείγματα από το λεξιλόγιο και τους ιδιοτισμούς από τις τέσσερις μεταφράσεις. Παρουσιάζονται επίσης οι λεξιλογικές διαφορές στην απόδοση της περιγραφής της πομπής του Κουασιμόδου.

4.4.1 Λεξιλόγιο

Στο γλωσσικό κομμάτι, συναντάμε ιδιαίτερες αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων μεταφράσεων. Πρωτίστως, σημειώνουμε πολλές διαφορές ως προς το λεξιλόγιο. Κάθε μεταφραστής χρησιμοποιεί τις λέξεις και τις εκφράσεις της εποχής του. Ο Τσουκαλάς χρησιμοποιεί όρους της δημοτικής γλώσσας, καθώς και της καθαρεύουσας στη μετάφρασή του. Έπειτα, ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης, χρησιμοποιούν όρους της δημοτικής γλώσσας, όπου είναι έντονο το λαϊκό στοιχείο. Αργότερα, στον 21^ο αιώνα πλέον, ο Παππάς και η Χατζάκη εφαρμόζουν στη δική τους μετάφραση τη νεοελληνική γλώσσα όπως έχει διαμορφωθεί τις τελευταίες δεκαετίες.

Αρχικά, ο όρος « *énêque* » μεταφράζεται ως «επίσκοπος» από τον Κοτζιούλα, τον Μοσχοβάκη, τον Παππά και τη Χατζάκη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόδοση του Τσουκαλά, ο οποίος χρησιμοποιεί ένα ελληνικό αξίωμα «δεσπότης». Επίσης, ενδιαφέρουσα είναι η μετάφραση της πρότασης « *la vieille façade noire et ridée* ». Ο Τσουκαλάς παραλείπει αυτό το κομμάτι από τη μετάφρασή του. Ο Κοτζιούλας μας δίνει την ελαφρώς ελεύθερη απόδοση «στη γέρικη πρόσοψη, τη μαύρη και φθαρμένη» και ο Μοσχοβάκης την επίσης πιο ελεύθερη απόδοση «μαυρισμένη κι ανώμαλη πρόσοψη». Μετέπειτα, ο Παππάς και η Χατζάκη μεταφράζουν την πρόταση ως «στην παλιά, μαύρη και ρυτιδωμένη πρόσοψη του Σπιτιού με τους Πυλώνες». Πρόκειται για πιο πιστή απόδοση, όπου η «ρυτιδωμένη όψη» χρησιμοποιείται με μεταφορική έννοια, όπως και στο πρωτότυπο κείμενο. Επιπλέον, ο όρος « *gibet* » μεταφράζεται ως «αγχόνη» από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα. Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί τον πιο λαϊκό όρο «κρεμάλα» ενώ ο Παππάς με τη Χατζάκη επιλέγουν τον πιο κομψό όρο «ικρίωμα». Άλλος ένας όρος του οποίου τις διαφορετικές αποδόσεις αξίζει να μελετήσουμε είναι το « *capitaine des pistoliers* » που αποδίδεται ως «αρχηγός των πιστολιοφόρων» από τον Τσουκαλά, «λοχαγός των πιστολοφόρων» από τον Κοτζιούλα, «ο λοχαγός των σπαθοφόρων» στη μετάφραση του Μοσχοβάκη και «λοχαγός των τουφεκιοφόρων» σε αυτή του Παππά και της Χατζάκη.

Μετάπειτα, ο όρος « la sachette » μεταφράζεται ως «η ρασοφόρα» από τον Τσουκαλά και τον Μοσχοβάκη και ως «η καλόγρια» από τον Κοτζιούλα, διότι η γυναίκα στην οποία αναφέρονται είναι η μητέρα της Εσμεράλδας, η οποία είναι ντυμένη με ένα τσουβάλι που θυμίζει το ράσο μιας καλόγριας. Ο Παππάς με τη Χατζάκη επιλέγουν την απόδοση «η τσουβαλού». Τέλος, η πρόταση « dans une rue étroite et ténébreuse », μεταφράζεται στα ελληνικά από τον Τσουκαλά ως «σ' ένα στενό και σκοτεινό δρόμο». Ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «σ' ένα στενό και σκοτεινό σοκάκι». Ο Μοσχοβάκης προτείνει τη μετάφραση «σ' ένα σκοτεινό στενορρύμι». Ο Παππάς με τη Χατζάκη παραθέτουν τη μετάφραση «σ' ένα στενό και θεοσκοτεινό δρομάκι».

4.4.2 Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο τρόπος με τον οποίο οι μεταφραστές αποδίδουν στα ελληνικά ορισμένες γαλλικές εκφράσεις και ιδιωτισμούς που συναντώνται στο πρωτότυπο κείμενο.

Αρχικά, παρατηρούμε τον τρόπο με τον οποίο αποδίδεται στα κείμενα στόχους μας η πρόταση « sa souquenille était trempée ». Ο Τσουκαλάς προτείνει την εξής μετάφραση «το πανωφόρι του ήταν βρεγμένο». Ο Κοτζιούλας τη μεταφράζει ως «ο επενδυτής του ήταν μούσκεμα». Από τον Μοσχοβάκη έχουμε την απόδοση «ο μανδύας του έσταξε νερό». Ο Παππάς και η Χατζάκη προτείνουν την απόδοση «το πανωφόρι του ήταν τώρα μούσκεμα». Στη συνέχεια, η έκφραση « mes souliers boivent » αποδίδεται ως «Τα σανδάλια μου μάζουνε νερά» από τον Τσουκαλά, «Τα παπούτσια μου βγάζουν νερό» από τον Κοτζιούλα, «Τα παπούτσια μου ξερνάνε νερό» από τον Μοσχοβάκη και «Τα παπούτσια μου είναι γεμάτα νερό» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Ακόμη, η έκφραση « et tous ces maudits moulins qui ont pleuré sur moi ! » αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «Κι όλοι αυτοί οι καταραμένοι μύλοι μ' έκαναν παπί». Χρησιμοποιεί λοιπόν έναν ελληνικό ιδιωτισμό. Ο Κοτζιούλας παραθέτει την ακόλουθη απόδοση «Κι όλοι αυτοί οι καταραμένοι μύλοι με ράντισαν για τα καλά!» Στη μετάφραση του Μοσχοβάκη, συναντάμε την απόδοση «Κι όλοι αυτοί οι αναθεματισμένοι μύλοι με κατάβρεξαν για τα καλά!». Η χρήση του ρήματος «κατάβρεξαν» μαζί με την έκφραση «για τα καλά» συνιστά μια υπερβολή. Ο Παππάς

και η Χατζάκη επιλέγουν την απόδοση «Κι αυτοί οι τρισκατάρατοι μύλοι μ' έχουν κάνει μουσκίδι!», χρησιμοποιώντας και αυτοί έναν ελληνικό ιδιωτισμό.

Η έκφραση « Gringoire suait à grosses gouttes » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «χοντρές σταγόνες έβρεχαν το μέτωπο του Γρηγορά». Ο Κοτζιούλας τη μεταφράζει ως «χοντρές στάλες ιδρώτα πρόβαλαν στο μέτωπο του Γκρεγκουάρ». Ο Μοσχοβάκης αποφασίζει να κάνει πιο ελεύθερη μετάφραση «Ο Γρηγοράς ιδρώνει και ξιδρώνει». Αυτή η φράση πρόκειται για ελληνικό ιδιωτισμό και παρόλο που ξεφεύγει αρκετά από το πρωτότυπο, αποτελεί συνήθη ελληνική έκφραση που δηλώνει την αναστάτωση του « Gringoire » με πολύ απλό και οικείο προς τον Έλληνα αναγνώστη τρόπο. Αντιθέτως, ο Παππάς και η Χατζάκη δίνουν μία ανούσια φορτωμένη πρόταση που πλησιάζει πολύ τη λογική αυτής του Τσουκαλά και του Κοτζιούλα «Στο πρόσωπο του Γκρεγκουάρ εμφανίστηκαν χοντρές σταγόνες ιδρώτα». Ακόμη, το ρήμα « rouir s'éclipser » μεταφέρεται στο κείμενο στόχο ως «κι έγινε άφαντος» από τον Τσουκαλά και «για να γίνει άφαντος» από τον Κοτζιούλα. Ο Μοσχοβάκης προκαλεί εντύπωση επιλέγοντας ως απόδοση τον ελληνικό ιδιωτισμό «για να το στρίψει», που χρησιμοποιείται σε πολύ απλό καθημερινό λόγο. Ο Παππάς και η Χατζάκη επιλέγουν τη μη αναμενόμενη απόδοση «για να χαθεί στο πλήθος».

Συνεχίζουμε με τη γαλλική έκφραση « ils avaient fait table rase ». Η απόδοση του Τσουκαλά «είχαν λεηλατήσει το τραπέζι» είναι λιτή κι απέριτη. Ο Κοτζιούλας μετατρέπει την πρόταση σε παθητική φωνή, αλλάζοντας το υποκείμενό της «Όταν έφτασε εκεί, βρήκε το τραπέζι παστρεμένο». Ο Μοσχοβάκης επιλέγει έναν συνήθη ιδιωτισμό της ελληνικής γλώσσας «είχαν καθαρίσει τα πάντα». Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Παππάς και η Χατζάκη χρησιμοποιούν την έκφραση «τα είχαν καθαρίσει όλα».

Μετέπειτα, παρατηρούμε ότι οι μεταφραστές χειρίζονται με πολύ διαφορετικό τρόπο τη μετάφραση της ακόλουθης πρότασης «trois qualités qui temperent le ridicule ». Ειδικά, ο Παππάς με τη Χατζάκη χρησιμοποιούν τον ελληνικό ιδιωτισμό «βγάξω το γέλιο ξινό» και προτείνουν την απόδοση «τρεις ιδιότητες ικανές να σου βγάλουν το γέλιο ξινό» η οποία παρουσιάζει αρκετά μεγάλη απόκλιση από τη γαλλική πρόταση, καθώς δίνει έμφαση στο στοιχείο του φόβου.

Ύστερα, η έκφραση « Il va se faire dévorer » αποδίδεται από τον Τσουκαλά με τη γνωστή ελληνική έκφραση «Τώρα είναι που θα τον φάει ζωντανό», όπου ο μεταφραστής παρεμβαίνει στο πρωτότυπο με την προσθήκη της φράσης «τώρα είναι

που». Ο Κοτζιούλας αποφασίζει να αποδώσει την πρόταση με μία άλλη συνήθη ελληνική έκφραση «θα τον κάμει κομμάτια». Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την ακόλουθη απόδοση «θα τον κατασπαράξει τον τρελόπαπα!». Η έκφραση «θα τον κατασπαράξει», χρησιμοποιείται πολύ συχνά στον ελληνικό λόγο και λειτουργεί πολύ σωστά σε αυτό το σημείο του κειμένου. Ωστόσο, η προσθήκη, «τον τρελόπαπα!» σε συνδυασμό με τη χρήση θαυμαστικού, αποτελεί υπερμετάφραση εκ μέρους του μεταφραστή. Άκρως ανατρεπτική είναι η επιλογή του Παππά και της Χατζάκη «Γυρεύοντας πάει, μου φαίνεται!». Πρόκειται για μία ελεύθερη ισοδυναμία με μια πρόταση πολύ οικεία στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Εν τέλει, η έκφραση «Voilà qui est merveilleux » αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «Μεγάλα πράγματα, μα την αλήθεια!». Το νόημα που δηλώνει η πρόταση του πρωτοτύπου, δηλαδή η ειρωνεία και η περιφρόνηση, μεταφέρεται στην ελληνική γλώσσα με εύστοχο τρόπο. Ο Κοτζιούλας αποδίδει την έκφραση ως «Νόστιμο κι αυτό», επιλογή που δημιουργεί ίσως μια αμφισημία, δεδομένου ότι δεν εκφράζει εξ ολοκλήρου την ειρωνεία, αλλά πιθανότατα αφήνει να εννοηθεί πως υπάρχει κι ένα αίσθημα περιέργειας. Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την εξής απόδοση « Για δεξ παράξενα πράγματα», μια επιλογή που εξυπηρετεί τον σκοπό της σωστά και δηλώνει κυρίως το συναίσθημα της δυσπιστίας και της έκπληξης. Ομοίως, η απόδοση του Παππά και της Χατζάκη «Τι άλλο θα δουν τα μάτια μας!» που εκφράζει ως επί το πλείστον την έκπληξη, πλησιάζει πολύ αυτή του Μοσχοβάκη.

4.4.3 Λεξιλογικές διαφορές στην απόδοση της περιγραφής της πομπής του Κουασιμόδου

Το απόσπασμα του κεφαλαίου που παρουσιάζει το μεγαλύτερο μεταφραστικό ενδιαφέρον, είναι η περιγραφή της πομπής του Κουασιμόδου. Το φάσμα των μεταφραστικών επιλογών για το εν λόγω απόσπασμα είναι πολύ ευρύ. Κάθε μεταφραστής χρησιμοποιεί μια ποικιλία από ουσιαστικά και επίθετα, επηρεασμένος από το χρονικό και το κοινωνικό πλαίσιο κατά το οποίο διεκπεραιώνει τη μετάφρασή του. Τοιουτοτρόπως, ο κάθε μεταφραστής προσδίδει στο μετάφρασμά του, μία μοναδική χροιά που το κάνει να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα.

Καταρχήν, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι στην απόδοση της πρώτης πρότασης « D'abord marchait l'Egypte », ο Τσουκαλάς επιλέγει να μεταφράσει

την πρόταση ως «Μπροστά πήγαινε η Αίγυπτος». Από την άλλη, ο Κοτζιούλας αποφασίζει να αποδώσει την πρόταση ως εξής «Επικεφαλής βάδιζε η γυφτουριά», αντικαθιστώντας το τοπωνύμιο «Αίγυπτος» με το ουσιαστικό «γυφτουριά». Ομοίως, ο Μοσχοβάκης προτείνει την απόδοση «Πρώτη ερχόταν η Γυφτουριά». Ο Παππάς και η Χατζάκη, συμφωνούν με τους προγενέστερους τους μεταφραστές και μας παρέχουν την απόδοση «Μπροστά πήγαινε η Γυφτιά». Την εποχή εκείνη, οι όροι « Egypte » και « peuple de gitans » ήταν συνώνυμοι στη γαλλική γλώσσα. Για αυτόν τον λόγο οι μεταφραστές στην πλειονότητά τους επιλέγουν τους όρους «Γυφτιά» ή «Γυφτουριά» επιχειρώντας να το κάνουν πιο σαφές στα ελληνικά.

Ύστερα, οφείλουμε να παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο μεταφράζεται στα ελληνικά το « le royaume d'argot » από τον Τσουκαλά ως «το βασίλειο των χυδαιογλώσσων», καθώς η « argot » πρέπει μάλλον να είχε τη σημασία της «χυδαίας γλώσσας», της γλώσσας που βρίθει από άσεμνο λεξιλόγιο. Στη μετάφραση του Κοτζιούλα η φράση αποδίδεται ως «το βασίλειο της αληταρίας», προφανώς γιατί στη δική του εποχή, όσοι μιλούσαν την «αργκό» δηλαδή τη γλώσσα της «αληταρίας», θεωρούνταν «αλήτες». Στην πραγματικότητα, οι « argotiers » ήταν μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, αποτελούμενη από ρακένδυτους επαίτες που ακολουθούσαν τους δικούς τους νόμους και είχαν ξεχωριστή οργάνωση και δικό τους βασιλιά. Ο Μοσχοβάκης μεταφράζει με παρόμοιο τρόπο «Πίσω τους βάδιζε το βασίλειο της Αληταρίας», με το «Α» κεφαλαίο. Στη μετάφραση του Παππά και της Χατζάκη, το βρίσκουμε ως «Κατόπιν ερχόταν το βασίλειο της Αληταρίας», με κεφαλαίο το «Α» επίσης. Το γεγονός ότι το αρχικό γράμμα «Α» του ουσιαστικού «της Αληταρίας» είναι κεφαλαίο, δηλώνει ότι πρόκειται για μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων. Ακολούθως, και ο όρος « le roi de l'argot » αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «τον βασιλιά της κορακιστικής γλώσσας». Αυτή η απόδοση, από τη μία πλευρά δε συμβαδίζει με την απόδοση του όρου « argot », και από την άλλη είναι και χλευαστική. Συνιστά λοιπόν, υπερμετάφραση στον λόγο του συγγραφέα. Ο Κοτζιούλας τον αποδίδει ως «τον βασιλιά της μαγκιάς», αποκλίνοντας και αυτός από την αρχική του απόδοση της « argot » ως «αληταρίας». Ο Μοσχοβάκης, ο Παππάς και η Χατζάκη, μένοντας πιστοί στην ίδια μεταφραστική τακτική, μας παρέχουν την απόδοση «τον βασιλιά της Αληταρίας». Ας δούμε τώρα πως αποδίδεται από τους τέσσερις μεταφραστές ο τίτλος του εν λόγω βασιλέως « le grand coesre ». Ο Τσουκαλάς το παραθέτει στο μετάφρασμά του ως «μέγαν Χοσρόην» επηρεασμένος από τις επιταγές του καιρού του, όταν

χρησιμοποιούνταν πολύ συχνά ο όρος «μέγας». Η απόδοση που μας παρουσιάζει ο Κοτζιούλας «τον μεγάλο Τρυποσάκουλο», είναι πολύ ιδιαίτερη, αφού εμπεριέχει το στοιχείο του γελοίου, και εκφράζει έντονα μια ειρωνεία. Επίσης, αποτελεί παρέμβαση στον λόγο του συγγραφέα. Ο Μοσχοβάκης παραθέτει την απόδοση «το μεγάλο Κοέσρο» που έχει ως βάση της αυτή του Τσουκαλά, πλησιάζει όμως περισσότερο τις νόρμες και τους κανόνες της σύγχρονης εποχής. Η απόδοση που προτείνουν ο Παππάς και η Χατζάκη είναι πανομοιότυπη με αυτή του Μοσχοβάκη, «τον μεγάλο Κοέστρο», με την εμφάνιση του γράμματος «τ» να πρόκειται πιθανότατα για τυπογραφικό λάθος.

Στη συνέχεια, έπεται μια μεγάλη ποικιλία ουσιαστικών που εξυπηρετεί στην περιγραφή όλων των συμμετεχόντων στην πομπή. Πρόκειται για όρους που συναντώνται κατά κύριο λόγο στη γαλλική γλώσσα και δεν υφίστανται για αυτούς αντίστοιχοί όροι στην ελληνική. Συνεπώς, οι μεταφραστές επιχειρούν κυρίως να δημιουργήσουν καινούριες λέξεις στα ελληνικά που να αποδίδουν κατά κάποιον τρόπο το νόημα των όρων του πρωτοτύπου ή να παραθέσουν ήδη υπάρχοντες όρους που να είναι σχετικά συμβατοί με τους γαλλικούς. Ως αποτέλεσμα, διακρίνουμε αρκετές αστοχίες και παρανοήσεις. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι εντοπίζονται πολλές ομοιότητες μεταξύ των μεταφραστικών επιλογών του Μοσχοβάκη και αυτών του Παππά και της Χατζάκη.

Ένα παράδειγμα αποτελεί ο όρος « les coquillards » για τον οποίο δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος στα ελληνικά. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στα γαλλικά για να προσδιορίσει ένα μέλος μιας ομάδας ληστών που φορούσαν ένα κοχύλι στον γιακά τους, όπως οι προσκυνητές, στον Μεσαίωνα « Au Moyen Age, Membre d'une bande de voleurs (qui portaient à leur collet une coquille comme les pèlerins) » (Le Petit Robert). Ο Τσουκαλάς αποδίδει τον όρο ως «οι σαλιγκαροειδής», προφανώς από το σχήμα του κοχυλιού « coquille » που είναι η ρίζα του όρου « coquillard ». Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Μοσχοβάκης και ο Παππάς με τη Χατζάκη παρέχουν την απόδοση «οι κοχυλάδες». Ο Κοτζιούλας κάνει μία άστοχη απόδοση «οι σουρτούκηδες», όρος που σημαίνει «οι τεμπέληδες», «αυτοί που δεν δουλεύουν επειδή βαριούνται», «οι αλήτες», «αυτοί που περιπλανώνται άσκοπα», «αυτοί που γυρίζουν χωρίς σκοπό στους δρόμους». Έπειτα, συναντάμε τον όρο « les piètres » που πρόκειται για όρο της αργκό και δηλώνει τη σημασία του «μέλους ενός από τους κλάδους της οικογένειας των γύφτων». Ακόμη μερικές αντιστοιχίες είναι «πεζοί/ αυτοί που μετακινούνται με τα πόδια» « piètre = qui va à pied » (Le Petit Robert), καθώς και « Mendiant exhibant des

membres rompus ou ulcéreux », «ζητιάνος που επιδεικνύει σπασμένα ή ελκώδη μέλη». Αυτός ο όρος αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «οι βρωμιάρηδες». Ο Κοτζιούλας παραθέτει την πολύ εύστοχη απόδοση «οι κακομοιραίοι». Ο Μοσχοβάκης και ο Παππός με τη Χατζάκη προτείνουν την απόδοση «οι ξυλοπόδαροι».

Ακόμη ένα παράδειγμα αποτελεί ο όρος «les mercandiers». Ο όρος μεταφράζεται ως «οι εμπορευόμενοι» από τον Μοσχοβάκη, τον Παππά και τη Χατζάκη. Ο Τσουκαλάς επιλέγει τη μετάφραση «οι μεγαλέμποροι». Η απόδοση του Κοτζιούλα «οι φαμελίτες» συνιστά απόπειρα, διότι ο εξής όρος δεν έχει κανένα κοινό σημείο με τον όρο του πρωτοτύπου κειμένου. Επιπλέον, ο όρος «parquois» μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «οι χλευαστές». Ο Κοτζιούλας παραλείπει τον συγκεκριμένο όρο από τη μετάφρασή του. Ο Μοσχοβάκης και ο Παππός με τη Χατζάκη το μεταφράζουν ως «οι σακατλήδες» σε μια αρκετά επιτυχημένη προσπάθεια να αποδώσουν τον όρο, καθώς όπως αναφέρει και ο Μοσχοβάκης σε σχετική υποσημείωσή του στη μετάφρασή του, ο εν λόγω όρος χρησιμοποιείται και για να χαρακτηρίσουμε «αυτούς που προσποιούνταν με διάφορα τεχνάσματα τους ανάπηρους πολέμου».

Σημαντικό μεταφραστικό ζήτημα συνιστά και η απόδοση του όρου «la basoche». Ο Τσουκαλάς τον μεταφράζει περιφραστικά ως «η τάξις των εργολάβων». Ο Κοτζιούλας επιλέγει την περίφραση «οι δικαστικοί γραφείς». Ο Μοσχοβάκης, ο Παππός και η Χατζάκη προτείνουν τη μετάφραση «οι δικαστικοί γραφιάδες» που δηλώνει ένα ύφος πιο απλό, καθημερινό και ένα μη λόγιο επίπεδο του λόγου. Έπειτα, η φράση «avec sa musique digne du sabbat» παραλείπεται από τη μετάφραση του Τσουκαλά. Για τον όρο «sabbat» παρέχονται οι ακόλουθες ερμηνείες: «Σάββατο: αργία των Εβραίων που διαρκεί από την Παρασκευή το βράδυ έως το Σάββατο το βράδυ, ημέρα χαράς και περισυλλογής, αφιερωμένη στη θεϊκή λατρεία». Επιπλέον, έχει τη σημασία «Νυχτερινή και θορυβώδης σύναξη μαγισσών, την εποχή του Μεσαίωνα», «το Σάββατο των μαγισσών» αλλά και «χορός, μανιώδης/ ξέφρενος/ φρενήρης αναβρασμός/ αναταραχή/ αναστάτωση», «πανδαιμόνιο», «ορυμαγδός». Ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «με τη μουσική τους την αντάξια δαιμονομάζωξης», απόδοση που αποτελεί υπερβολή. Αντίστοιχα, ο Μοσχοβάκης το μεταφράζει ως «με τη μουσική τους που ήταν αντάξια οργίου». Συνεχίζουμε με την παρόμοια μετάφραση του Παππά και της Χατζάκη «συνοδεία μουσικής αντάξια οργίου μαγισσών».

Ας παρατηρήσουμε τώρα τις ομοιότητες και τις διαφορές όσον αφορά την απόδοση των μουσικών οργάνων της πομπής στην ελληνική γλώσσα. Πρωτίστως, ο όρος « balafon », συναντάται εξελληνισμένος ως το «βάλαφον» στη μετάφραση του Τσουκαλά και τα «μπαλάφος», μέσω φωνητικής μεταγραφής στις μεταφράσεις του Κοτζιούλα, του Μοσχοβάκη και σε αυτή των Παππά και Χατζάκη. Ο Μοσχοβάκης παραθέτει και υποσημείωση όπου εξηγεί ότι το «μπαλάφος» πρόκειται για είδος φορητού ξυλόφωνου. «1. Είδος φορητού ξυλόφωνου» (Σ.τ.Μ.)». Στη συνέχεια, ο όρος « tambourins d' Afrique » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά, τον Κοτζιούλα καθώς και από τον Παππά και τη Χατζάκη ως «τα αφρικανικά τους τύμπανα», ενώ ο Μοσχοβάκης επιλέγει τη μετάφραση «τα αφρικανικά τους ταμπούρα». Τέλος, το « gothique tubebbe » γίνεται «το γοτθικό ρουμπεμπέ», από τον Τσουκαλά, σύμφωνα με τους κανόνες του εξελληνισμού και παρόμοια «το γοτθικό ρουμπεμπέκ» από τον Κοτζιούλα. Ο Μοσχοβάκης αποφασίζει να ακολουθήσει τον κανόνα της φωνητικής μεταγραφής και καταλήγει στο αποτέλεσμα «το γοτθικό ρουμπέμπ», ενώ προσθέτει και υποσημείωση «2. Πνευστό όργανο, φτιαγμένο από κέρατο βοδιού. (Σ.τ.Μ.)». Σε αυτή την περίπτωση, ο μεταφραστής σφάλει, καθώς το « gothique tubebbe » πρόκειται για έγχορδο όργανο με δοξάρι. Ο όρος εμφανίζεται ως «γοτθική ρεμπάμπ» στη μετάφραση του Παππά και της Χατζάκη. Επιπροσθέτως, το « quelque miserable rebec » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «κανένα άθλιο βιολί». Ο Κοτζιούλας παραθέτει την απόδοση «κάποιο άθλιο ούτι». Ο Μοσχοβάκης και ο Παππάς με τη Χατζάκη το μεταφράζουν ως «κάποιο άθλιο «ρεμπέκ». Στη μετάφραση του Μοσχοβάκη παρατίθεται και σχετική υποσημείωση «3. Είδος βιολιού με τρεις χορδές, που έπαιζαν οι μενεστρέλοι (Σ.τ.Μ.)».

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι υπάρχει ποικιλία ανάμεσα στις μεταφραστικές λύσεις που προτείνουν οι πέντε μεταφραστές. Η ύπαρξη ασυμφωνίας μεταξύ των τεσσάρων μεταφράσεων έγκειται κυρίως στις πολιτισμικές διαφορές, αλλά και στο γεγονός ότι οι μεταφραστές έχουν άγνοια της γαλλικής αργκό. Συνεπώς, για την απόδοση ενός σχετικά άγνωστου όρου, ο καθένας επινοεί, άλλοτε επιτυχημένα, άλλοτε λανθασμένα, έναν δικό του όρο. Κάθε μεταφραστής ακολουθεί κατά κύριο λόγο συγκεκριμένες μεταφραστικές μεθόδους, πλην ορισμένων εξαιρέσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε μετάφραση είναι αποτέλεσμα επιρροής από το γλωσσικό περιβάλλον και τις κοινωνικές αξίες και πεποιθήσεις της εποχής κατά την οποία αυτή διεκπεραιώνεται. Ο Τσουκαλάς, ο οποίος μεταφράζει σε μικτή ελληνική γλώσσα που

αποτελείται κυρίως από τη δημοτική με στοιχεία καθαρεύουσας, επιλέγει να κάνει πιο πιστή μετάφραση. Αντίστοιχα, ο Κοτζιούλας που χρησιμοποιεί τη δημοτική ελληνική γλώσσα μεταφράζει με αρκετά μεγάλη πιστότητα και ακρίβεια. Ο Μοσχοβάκης, ο οποίος χρησιμοποιεί επίσης τη δημοτική γλώσσα επιλέγει συχνά πιο ελεύθερη μετάφραση. Ομοίως, ο Παππός με τη Χατζάκη που μεταφράζουν στα νέα ελληνικά προτείνουν πιο ελεύθερες αποδόσεις. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι ο Μοσχοβάκης και ο Παππός με τη Χατζάκη κάνουν και ελάχιστες παραλείψεις. Τέλος, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι ο Παππός και η Χατζάκη, αρκετές φορές, τείνουν να ακολουθούν τις μεταφραστικές επιλογές του Μοσχοβάκη.

4.5 Σύγκριση μεταφράσεων 2^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 2^ο

Κεφάλαιο 6^ο

LA CRUCHE CASSÉE

4.6 Πραγματολογικά ζητήματα

4.6.1 Ανθρωπονύμια

Σχετικά με τη μετάφραση των ανθρωπωνυμίων αυτού του κεφαλαίου, χρησιμοποιείται ως συνήθως, συνδυασμός διαφορετικών μεταφραστικών τεχνικών. Οι προγενέστεροι μεταφραστές συνήθως χρησιμοποιούν τη μετάφραση των ονομάτων.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι για την απόδοση του ονόματος « Pierre Gringoire » ο Κοτζιούλας ακολουθεί δύο μεθόδους. Το μικρό όνομα « Pierre », το αποδίδει στην ελληνική γλώσσα μέσω μετάφρασης «Πέτρος». Το επίθετο « Gringoire » το μεταφέρει στην ελληνική γλώσσα σύμφωνα με τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής «Γκρεγκουάρ». Ο Τσουκαλάς και ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιούν τη μέθοδο της μετάφρασης «Πέτρος Γρηγοράς», ενώ ο Παππάς με τη Χατζάκη μεταφέρουν το όνομα με βάση τη φωνητική μεταγραφή «Πιερ Γκρενγκουάρ». Τοιουτοτρόπως, οι μεταφραστές μεταφέρουν και τα υπόλοιπα ονόματα στην ελληνική γλώσσα. Ένα ακόμα παράδειγμα είναι η απόδοση του ονόματος « Eustache Moubon » , που αποδίδεται ως «Στάθης Μουβός» μέσω εξελληνισμού από τον Τσουκαλά, «Εστάς Μουμπόν» μέσω της φωνητικής μεταγραφής από τον Παππά και τη Χατζάκη, «Στάθη Μουμπόν» από τον Κοτζιούλα και «Ευστάθη Μουμπόν» από τον Μοσχοβάκη, με συνδυασμό και των δύο μεθόδων.

Κατόπιν, εντοπίζουμε διαφορές ως προς τη μετάφραση των ονομάτων των αγίων. Για παράδειγμα, Ο Τσουκαλάς αποδίδει το όνομα « madame la Vierge » ως «Παρθένα Δέσποινα». Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο Κοτζιούλας αναφέρεται στη « madame la Vierge » ως «Θεοτόκο». Ο Μοσχοβάκης την αποκαλεί «η Παναγία μας η Δέσποινα» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «Δέσποινα Παναγία». Όλα τα παραπάνω είναι γνωστές προσφωνήσεις της Παναγίας. Στη συνέχεια, βλέπουμε ότι διαφορετικά

αντιμετωπίζεται και το « vierge Marie » «μακαρία παρθένος Μαρία» από τον Τσουκαλά, «υπεραγία Θεοτόκος» από τον Κοτζιούλα, «παμμακάριστος Παρθένος Μαρία» από τον Μοσχοβάκη και «παμμακάριστος Παναγία» από τους Παππά και Χατζάκη. Κάθε μεταφραστής εξελληνίζει την προσφώνηση της Παναγίας, επιλέγοντας μία από αυτές που χρησιμοποιούνται στην ορθόδοξη εκκλησία.

Και οι πέντε μεταφραστές αποδίδουν τα ονόματα « Esmeralda », « Esopus », « Homerus » και « Mercurius » ως «Εσμεράλδα», «Αίσωπος», «Όμηρος» και «Ερμής», Το ίδιο συμβαίνει και με το όνομα « Ciceron ».

Έπειτα, είναι ενδιαφέρον να δούμε πως διαχειρίζονται οι μεταφραστές την απόδοση του ονόματος « Clorin Trouillefou ». Ο Κοτζιούλας το αποδίδει ως «Κλοπέν Τρουιφού» και οι Παππάς και Χατζάκη ως «Κλοπέν Τρουγιεφού» μέσω της φωνητικής μεταγραφής. Ο Τσουκαλάς συνδυάζει τη μέθοδο της μετάφρασης και της μεταγραφής και το μεταφέρει ως «Κλοπίνος Τρουϊφό». Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί τη μέθοδο του εξελληνισμού και παρέχει το εξής αποτέλεσμα «Κλοπίνος ο Τρελλάρας». Ας δούμε πως αντιμετωπίζεται από τους μεταφραστές ένα ακόμη όνομα από τα πολλά. Το όνομα « Andry-le-Rouge » γίνεται «Αντρύ λε Ρουζ» από τους σύγχρονους μεταφραστές Παππά και Χατζάκη, με βάση τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής. Ο Τσουκαλάς το μεταφράζει ως «Ανδρέα Κόκκινε» και ο Μοσχοβάκης ως «Αντρέα Κόκκινε», ενώ ο Κοτζιούλας αποφασίζει να το μεταφράσει ως «Αντρέα Κοκκινομάλλη». Παρόμοιο παράδειγμα αποτελεί η απόδοση του ονόματος « Guillaume Longuejoue ». Ο Παππάς με τη Χατζάκη ακολουθούν και πάλι τη φωνητική μεταγραφή και παρέχουν το αποτέλεσμα «Γκιγιώμ Λονγκζού». Οι υπόλοιποι μεταφραστές επιχειρούν να κάνουν το όνομα ελληνικό και καταλήγουν στις εξής αποδόσεις. Ο Τσουκαλάς προτείνει τη μετάφραση «Γουλιέλμος Μακρομαγουλάς» και ο Μοσχοβάκης παρέχει τη μετάφραση «Γουλιέλμος ο Μακρομούρης». Ο Κοτζιούλας δεν πετυχαίνει τη μετάφραση και καταλήγει στο παράταιρο «Γουλιέλμος Χοντρομάγουλος».

Εν τέλει, μεγάλο μεταφραστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μετάφραση του ονόματος «Bellevigne de l'Etoile». Ως συνήθως, ο Παππάς και η Χατζάκη χρησιμοποιούν τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής «Μπελβίν ντε λ' Ετουάλ». Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί και τις δύο μεταφραστικές μεθόδους και προτείνει την απόδοση «Μπελβίνος ντε Λετουάλ». Ο Τσουκαλάς ακολουθεί τη μέθοδο του εξελληνισμού του ονόματος και καταλήγει στο «Βαλλεβίνε Φεγγαρά». Χωρίς τεκμηριωμένο λόγο και αιτία, ο Κοτζιούλας καταλήγει στην εντελώς ελεύθερη απόδοση «Αστέρη απ' τα Παλιάμπελα».

4.6.2 Τοπωνύμια

Όσον αφορά την απόδοση των τοπωνυμίων, υπάρχει έντονη ασυμφωνία μεταξύ των μεταφραστών. Μερικά παραδείγματα είναι τα ακόλουθα. Αρχικά, το τοπωνύμιο « des Halles » γίνεται από τον Τσουκαλά «της αγοράς» με μικρό «α» και από τον Κοτζιούλα και τον Μοσχοβάκη «της Αγοράς» με κεφαλαίο «Α». Ωστόσο, ο Παππός και η Χατζάκη το αποδίδουν «Αλ» μέσω φωνητικής μεταγραφής. Ύστερα, η «de la rue Mauconseil» γίνεται μέσω φωνητικής μεταγραφής «οδού Μωκουσεϊγ» από τον Τσουκαλά, «οδού Μωκονσέιγ» από τον Κοτζιούλα, τον Παππά και τη Χατζάκη και «οδού Μωκονσέϊγ» από τον Μοσχοβάκη. Στη συνέχεια, βλέπουμε πως υπάρχει συμφωνία μεταξύ των μεταφραστών ως προς την απόδοση της «la Cour des Miracles» που αποδίδεται από όλους ως «Η Αυλή των Θαυμάτων». Ακολούθως, όλοι οι μεταφραστές μεταφέρουν το «le théâtre du Petit-Bourbon» μέσω της φωνητικής μεταγραφής «Θέατρο του Πτι-Μπουρμπόν» εκτός από τον Τσουκαλά που χρησιμοποιεί τη μέθοδο της μετάφρασης «Θέατρο του Μικρού Βουβώνος».

Επιπλέον, είναι απαραίτητο να τονίσουμε το γεγονός ότι οι τρεις μεταφραστές αποδίδουν το κράτος «d’Egypte » ως «της Αιγύπτου». Εντούτοις, ο Μοσχοβάκης αφηγά αυτόν τον κανόνα και την αποδίδει ως «της Γυφτιάς». Επίσης, το «de Bohême», μεταφράζεται από όλους ως « της Βοημίας», ενώ ο Μοσχοβάκης το αποδίδει ως «της Μποεμιάς». Τέλος, η εκκλησία «Saint-Pierre-aux-Boeufs» γίνεται «Σεν-Πιερ-ο-Μπεφ» μέσω φωνητικής μεταγραφής από τον Παππά και τη Χατζάκη και «Αη Πέτρο των Βωδιών» με τη μέθοδο της μετάφρασης από τον Μοσχοβάκη. Ο Κοτζιούλας αποδίδει το τοπωνύμιο λανθασμένα ως «Αϊ-Πέτρο των Βουκόλων». Ο Τσουκαλάς ακολουθεί τη μέθοδο της μετάφρασης «εκκλησιά του Αγίου Πέτρου των Βωδιών» και προσθέτει και το ουσιαστικό «εκκλησιά» για να διευκρινίσει πως πρόκειται για εκκλησία.

4.7 Γλωσσικά ζητήματα

4.7.1 Λεξιλόγιο

Το εν λόγω κεφάλαιο είναι πλήρες σε γλωσσικά ζητήματα. Ως προς τη χρήση του λεξιλογίου, παρατηρούμε αρκετές διακυμάνσεις μεταξύ των τεσσάρων μεταφρασμάτων. Σε αυτό το κεφάλαιο, ο Gringoire εισέρχεται στον κόσμο των τσιγγάνων και γνωρίζει τον τρόπο ζωής τους, τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης τους, αλλά και την αχρειότητά τους. Οι τσιγγάνοι, περιθωριοποιημένη κοινωνική ομάδα, έχουν

αναπτύξει μια διάλεκτο αποτελούμενη κυρίως από λέξεις και εκφράσεις της γαλλικής αργκό. Πρόκειται για γλώσσα πολύ απλή, με χαμηλό επίπεδο λόγου, γεμάτη περιέργες εκφράσεις και υβριστικούς και χυδαίους όρους. Οι μεταφραστές προσπαθούν να μας εντάξουν στο κλίμα της γειτονιάς των τσιγγάνων, χρησιμοποιώντας αντίστοιχες λέξεις και εκφράσεις της ελληνικής γλώσσας, που συνιστούσαν την αργκό της εποχής τους.

Ξεκινώντας από την απόδοση μερικών όρων, βλέπουμε ότι υπάρχει μία διαβάθμιση από τον έναν όρο στον άλλον, που συχνά κάνει τα μεταφράσματα να αποκλίνουν σαν σύνολο πολύ το ένα από το άλλο. Για παράδειγμα η απόδοση της φράσης « les petits drôles » δίνεται από τον Τσουκαλά ως «τα μικρά διαβολόπαιδα». Η απόδοση του Κοτζιούλα είναι «οι μικροί μάγκες», ενώ οι αποδόσεις του Μοσχοβάκη είναι «τα πιτσιρίκια» και του Παππά και της Χατζάκη «οι πιτσιρίκοι», που είναι τα μικρά παιδιά στην αργκό.

Στη συνέχεια, βλέπουμε πως υπάρχει μια σύγχυση σχετικά με την απόδοση των χαρακτηρισμών των υπηκόων του βασιλείου της Αληταρίας. Ένα παράδειγμα είναι η φράση « un misérable cul-de-jatte ». Ο Τσουκαλάς αποδίδει τον όρο ως «δυστυχισμένος ανάπηρος», σε λιτή καθημερινή διάλεκτο. Ο Κοτζιούλας προσθέτει έναν τόνο αλητείας χρησιμοποιώντας τον λαϊκό ορισμό «ένας φουκαράς κουτσοπόδαρος». Το ίδιο και ο Μοσχοβάκης «ένας φουκαράς χωρίς πόδια». Η απόδοση των Παππά και Χατζάκη είναι «ένας άθλιος κολοβός». Αργότερα, ο ίδιος όρος « le cul-de-jatte » μεταφράζεται με διαφορετικό τρόπο από όλους τους μεταφραστές, πλην των Παππά και Χατζάκη, οι οποίοι διατηρούν την πρώτη τους επιλογή «ο κολοβός», που παρουσιάζει εξ ολοκλήρου την εικόνα του ανάπηρου. Η απόδοση του Τσουκαλά «ο κουλός» δεν είναι αρκετά συμβατή, διότι χρησιμοποιείται κυρίως για να προσδιορίσει ανθρώπους που δεν έχουν χέρια ή που έχουν αναπηρία στα χέρια. Ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «ο κουτσοπόδης», ορθή επιλογή, συνήθης όρος της καθημερινής δημοτικής διαλέκτου. Η απόδοση του Μοσχοβάκη «ο κουτσός», ενώ είναι σωστή ως προς το νόημα, χάνει το στοιχείο της αληταρίας. Το ουσιαστικό « le perclus » γίνεται ορθώς από όλους τους μεταφραστές «ο παραλυτικός», ενώ ο Κοτζιούλας αποφασίζει να το αποδώσει ως «ο κουλός», όρος που δεν καλύπτει το εκτενές εύρος της αναπηρίας.

Εξαιρετικά προβληματική είναι η ασυμφωνία που υπάρχει ανάμεσα στους μεταφραστές σχετικά με την απόδοση του όρου « le sabbat », τον οποίο συναντήσαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο. Αυτή τη φορά, οι μεταφραστές αποδίδουν τον όρο με

ελαφρώς διαφορετικό τρόπο. Ο Τσουκαλάς το αποδίδει περιφραστικά «την μεγάλη οχλοβοή». Συνεχίζουμε με την απόδοση του Κοτζιούλα «το πανδαιμόνιο» που εκφράζει άρτια τη φασαρία που επικρατεί στο στέκι των αλητών, και είναι πιο κατάλληλη για το θέμα του κειμένου. Ο Μοσχοβάκης, ο Παππάς και η Χατζάκη, το αποδίδουν ως «το όργιο».

Ύστερα, η μετοχή «*fourmillant*» αποδίδεται ως «που σέρνεται σα μυρμηκιά» από τον Τσουκαλά, που προφανώς θα εννοεί σαν ομάδα μυρμηγκιών. Αυτή η πρόταση δηλώνει ότι η ομάδα των τσιγγάνων είναι πολυπληθής και πολύ ζωνρή, όπως ακριβώς κάνουν και το επίθετο «μυρμηγκιαστός» που χρησιμοποιούν ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης. Η απόδοση των Παππά και Χατζάκη «πολυθόρυβος» δεν είναι αρκετά συμβατή με τον όρο του πρωτοτύπου, καθώς εκφράζει μόνο τους ποικίλους ήχους που δημιουργούνται από τους τσιγγάνους, δεν εκφράζει όμως ούτε την κίνηση, ούτε και την πολυκοσμία.

Προχωρώντας στην αυλή των τσιγγάνων, ο Gringoire αντικρίζει ένα πλήθος φτωχών αρρώστων και ανάπηρων, όπου ο καθένας ασχολείται με κάτι διαφορετικό, ανάλογα με τη θέση του και τις υποχρεώσεις του. Αρχικά, ο συγγραφέας μας περιγράφει κάποιον που είναι «*une espèce de faux soldat*», δηλαδή έναν «ψευδοστρατιώτη», όπως υποστηρίζουν και οι πέντε μεταφραστές, που χρησιμοποιούν τον ίδιο όρο για να το αποδώσουν. Ο Παππάς και η Χατζάκη κάνουν την πιο σωστή και ολοκληρωμένη μετάφραση «ένα είδος ψευδοστρατιώτη».

Έπειτα, η ασυμφωνία μεταξύ των αποδόσεων των μεταφραστών, γίνεται πολύ εμφανής. Πρωτίστως, το ουσιαστικό «*un parquois*» αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως ένας «νέρκος», με τη μέθοδο του εξελληνισμού. Ο Κοτζιούλας επιλέγει ως απόδοση την ελληνική έκφραση «ένας που ξηγιόνταν σπαθί». Η απόδοση του Μοσχοβάκη «ένας σακατλής» είναι πολύ εύστοχη, διότι, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο Μοσχοβάκης εξηγεί με σχετική υποσημείωση, ότι ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται και για να χαρακτηρίσουμε «αυτούς που προσποιούνταν με διάφορα τεχνάσματα τους ανάπηρους πολέμου». Ο Παππάς και η Χατζάκη παραλείπουν αυτόν τον όρο εντελώς από τη μετάφρασή τους. Μετέπειτα, η απόδοση του Τσουκαλά για τη φράση «*en argot*», «στην κορακιστική διάλεκτο» εμπεριέχει έντονα το στοιχείο του αστείου και του γλευασμού. Ο Κοτζιούλας επιλέγει την απόδοση «στα μάγκικα», δημιουργώντας στο κείμενο στόχο την ατμόσφαιρα που επικρατεί σε αυτές τις φυλές.

Ο Μοσχοβάκης μεταφράζει «στην αργκό». Ο Παππάς και η Χατζάκη αποφεύγουν να μεταφράσουν αυτούς τους δύο τελευταίους όρους.

Ακολουθώντας, ο όρος « un malingreux », γίνεται από τον Τσουκαλά «ένας άλλος ανάπηρος», όπου η προσθήκη της αντωνυμίας «άλλος» είναι υπερβολή. Ο Κοτζιούλας τον μεταφράζει με λεπτό και κομψό τρόπο «ένας φιλάσθενος». Η μετάφραση του Μοσχοβάκη «ένας πληγιάρης» είναι χαμηλότερου επιπέδου του λόγου κι έτσι συνεισφέρει στη δημιουργία του κλίματος της αληταρίας. Η μετάφραση των Παππά και Χατζάκη «ένας χτικιάρης» είναι ακόμα πιο λειτουργική, καθώς εκφράζει και μία κακεντρέχεια, ίσως και κάποιο χλευασμό, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον τρόπο αντιμετώπισης των μελών μιας τσιγγάνικης φυλής εκείνης της εποχής. Λίγο παρακάτω, εντοπίζουμε στο πρωτότυπο κείμενο τον όρο « sa jambe de Dieu ». Κάποιοι από τους τσιγγάνους χρησιμοποιούσαν χελιδονόχορτο και αίμα βοδιού για να δώσουν στο πόδι τους την όψη ενός κατεστραμμένου μέλους. Το πόδι που είχε υποστεί αυτού του είδους την κατεργασία, το ονόμαζαν « jambe de Dieu ». Αρχικά, ο Τσουκαλάς δίνει την εξής απόδοση «την φαγέδαινα του ποδιού του». Πρόκειται για μία εύστοχη απόδοση, εφόσον «φαγέδαινα» σημαίνει «καρκινοειδές έλκος, πληγή που διαβρώνει και σαπίζει τη σάρκα». Ωστόσο, με τη χρήση αυτού του όρου, το ύφος του κειμένου γίνεται ελαφρώς πιο λόγιο. Η απόδοση του Κοτζιούλα είναι «το πληγιασμένο πόδι του». Ο Μοσχοβάκης αποφασίζει να μεταφράσει στα ελληνικά τον όρο « Jambe de Dieu » ως «γάμπα του Θεού» και να προσθέσει μία υποσημείωση, όπου παραθέτει τον ορισμό της. Αντίστοιχα, ο Παππάς με τη Χατζάκη ακολουθούν την ίδια τακτική, με μόνη διαφορά το γεγονός ότι χρησιμοποιούν το ουσιαστικό «πόδι» αντί για «γάμπα» «το πόδι του Θεού».

Μετάπειτα, ο όρος « un coquillard » που όπως αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο προσδιορίζει τα μέλη μιας ομάδας ληστών που έφεραν ένα κοχύλι στον γιακά τους, γίνεται στα ελληνικά «ένας κοκκιλάρδος» από τον Τσουκαλά. Πρόκειται για λέξη που δεν υφίσταται στην ελληνική γλώσσα και την οποία δημιουργεί ο Τσουκαλάς, ακολουθώντας τη μέθοδο του εξελληνισμού, και άρα δεν δηλώνει κάτι συγκεκριμένο. Η απόδοση του Κοτζιούλα «ένας μακρυγένης» είναι άστοχη, καθώς δεν πλησιάζει ούτε στο ελάχιστο τη σημασία του όρου που χρησιμοποιείται στο πρωτότυπο κείμενο. Ο Μοσχοβάκης και ο Παππάς με τη Χατζάκη επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τον όρο «κοχυλάς», δημιουργούν λοιπόν μία καινούρια λέξη στα ελληνικά, ακολουθώντας τη μέθοδο του εξελληνισμού και χρησιμοποιώντας τη ρίζα « coquille ». Οφείλουμε επίσης

να σημειώσουμε ότι αυτή η επιλογή παρουσιάζει συμφωνία με τη σχετική μεταφραστική επιλογή τους στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Προχωράμε στην απόδοση του όρου « un jeune hubin ». Ο Τσουκαλάς δημιουργεί μια νέα λέξη στα ελληνικά που βασίζεται στη ρίζα του « hubin » «ένας νέος ουβίτος». Ο Κοτζιούλας δίνει την ευφυέστατη απόδοση «ένας νεαρός λυσσογιατρεμένος» που δηλώνει το πρόσωπο που έχει λάβει ίαση από τη λύσσα. Για την ακρίβεια, ο όρος « hubin » δηλώνει «κάποιον που τον έχει δαγκώσει λυσσασμένος σκύλος. Την εποχή του βασιλιά Χοσρόη, άνθρωποι που ζητιάνευαν, κυκλοφορούσαν με πιστοποιητικά που αποδείκνυαν ότι είχαν θεραπευτεί από τη λύσσα ». Αντιθέτως, η απόδοση του Μοσχοβάκη «ένας νεαρός λυσσάρης» δηλώνει το εντελώς αντίστροφο. Συνεπώς, υπάρχει ζήτημα παρανόησης από το μεταφραστή. Ο Παππάς και η Χατζάκη προτείνουν τη μεταφραστική λύση «ένας νεαρός αλήτης», η οποία δύσκολα σχετίζεται με τη φράση του κειμένου πηγής. Όπως βλέπουμε στη συνέχεια, αυτός ο νεαρός « prenait leçon d'épilepsie ». Σύμφωνα με τους Τσουκαλά, Μοσχοβάκη, Παππά και Χατζάκη, ο νεαρός «έπαιρνε μαθήματα επιληψίας». Πιθανότατα, αυτή η απόδοση να προκύπτει από το γεγονός ότι όπως περιγράφεται στο πρωτότυπο κείμενο ο νεαρός μάθαινε πως να βγάζει αφρούς από το στόμα, όπως συμβαίνει κατά τη διάρκεια μιας επιληπτικής κρίσης, με τη βοήθεια ενός κομματιού σαπουνιού. Ο Κοτζιούλας κάνει έναν συσχετισμό ανάμεσα σε αυτή την πράξη και τον σεληνιασμό και παρέχει την εύστοχη απόδοσή «έπαιρνε μαθήματα σεληνιασμού». Ομοίως, για την απόδοση του όρου « un vieux sabouleux », ο Τσουκαλάς εφευρίσκει μία καινούρια λέξη στα ελληνικά «έναν γέρο ζαβουλαίο». Ο Κοτζιούλας χρησιμοποιεί την απόδοση «ένα γέρο σεληνιασμένο», ούτως ώστε να συμφωνεί με την απόδοση «που έπαιρνε μαθήματα σεληνιασμού». Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την πιο σωστή απόδοση «ένα γέρο σαπουνάκια», αφού αυτός κατείχε την τέχνη να παρουσιάζεται ως επιληπτικός, μασώντας ένα κομμάτι σαπουνιού. Ειδικότερα, ο όρος « sabouleux » δηλώνει έναν «ζητιάνο που προσποιείται ότι πάσχει από επιληψία». Προκειμένου να κάνουν την ασθένεια πιο αληθοφανή, οι ζητιάνοι, συνήθως μασούσαν ένα κομμάτι σαπουνιού. Εξ ου και η απόδοση που παρέχει ο Μοσχοβάκης «ένα γέρο σαπουνάκια». Τέλος, ο Παππάς με τη Χατζάκη παραθέτουν την άστοχη απόδοση «έναν γέρο συνάδελφό του».

Μετά, συναντάμε τη φράση « et toute la bacchanale », που αποδίδεται ως «κι όλο εκείνο το πλήθος» από τον Τσουκαλά. Αυτή η απόδοση έχει μια δόση ορθότητας. Εντούτοις, χρειάζεται να τονίσουμε την έννοια του θορύβου που δημιουργείται από

όλο αυτό το πλήθος. Η απόδοση του Κοτζιούλα «κι όλο εκείνο το πανδαιμόνιο» είναι νοηματικά πιο σωστή, όμως, συνιστά πρόβλημα το γεγονός ότι ο μεταφραστής χρησιμοποιεί την ίδια λέξη για την απόδοση του όρου «le sabbat» πρωτίτερα. Η απόδοση «κι όλος αυτός ο συρφετός» του Μοσχοβάκη και «ο συρφετός» των Παπά και Χατζάκη είναι ίσως ο πιο κατάλληλος για την περίπτωση. Στη συνέχεια, συναντάμε την ερώτηση «Qu'est-ce que c'est que ce maraud?» που απευθύνει ο βασιλιάς της αληταρίας στο πλήθος του Clorin. Έχει πολύ ενδιαφέρον να δούμε τις διαφορετικές μεταφραστικές προσεγγίσεις του κάθε μεταφραστή. Ο Τσουκαλάς αποδίδει την ερώτηση ως «Ποιος είναι αυτός ο αχρείος;» Ο όρος «αχρείος» έχει την έννοια του «κακού και μοχθηρού» και δίνει στο κείμενο βαριά χροιά. Ο Κοτζιούλας επιλέγει την απόδοση «Ποιος είναι αυτός ο κουτεντές;» και ο Μοσχοβάκης «Ποιος είναι αυτός ο κατεργάρης;». Οι δύο όροι «κουτεντές» και «κατεργάρης» πλησιάζουν πολύ ο ένας τον άλλον από άποψη νοήματος, καθώς έχουν και οι δύο την έννοια του πονηρού είναι όμως και οι δύο πιο ανάλαφροι. Η απόδοση των Παπά και Χατζάκη «Τι είναι πάλι αυτό το μούτρο;» είναι πιο ουδέτερη, ενέχει όμως και το στοιχείο της πονηριάς.

Έπειτα, η πρόταση «et que l'on appelait boullayes» γίνεται από τον Τσουκαλά «και που ελέγοντο 'βουλλάγγια'». Πάλι εδώ, ο μεταφραστής επινοεί λέξη που δεν υφίσταται στην ελληνική γλώσσα, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του εξελληνισμού. Ο Κοτζιούλας μεταφράζει «και που τους λέγανε 'χαπόδια'». Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί τη μέθοδο του εξελληνισμού. Η απόδοσή του «που τα ονόμαζαν «μπουλλάγιες» είναι πανομοιότυπη με αυτή του Τσουκαλά. Οι Παπάς και Χατζάκη το αποδίδουν ως «που ονομάζονταν 'boullayes'», χρησιμοποιώντας το δάνειο χωρίς να το μεταφράσουν.

Ας δούμε τώρα πως χειρίζεται ο κάθε μεταφραστής τον όρο «ribaude». Ο Τσουκαλάς τον αποδίδει με κόσμιο τρόπο και προσεγμένο ύφος ως «μια παλιογυναίκα». Ο Κοτζιούλας έχει πιο επιθετικό ύφος στην απόδοσή του «μια ξοδεμένη». Η απόδοση του Μοσχοβάκη είναι πιο ανάλαφρη και ήπια «μια παρδαλή». Ο Παπάς με τη Χατζάκη επιλέγουν να αποδώσουν τον όρο με υβριστικό τρόπο «μια τσούλα». Αργότερα, βλέπουμε ότι οι ίδιοι μεταφραστές χρησιμοποιούν διαφορετικές αποδόσεις για τους συγκεκριμένους όρους «ribaude» και «ribaude». Ο Τσουκαλάς χρησιμοποιεί τα επίθετα «παστρική/ παστρικός», ο Κοτζιούλας τις μετοχές «προκομμένη/ προκομμένος», ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί την ίδια απόδοση με πρωτίτερα για το θηλυκό «παρδαλή», ενώ το αρσενικό «ribaude» το αποδίδει ως

«ξεφτυλισμένος». Ο Παππάς με τη Χατζάκη αποδίδουν αυτή τη φορά το « ribaude » ως «αλανιάρα» και το « ribaud » ως «μούτρο».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόδοση των όρων « caron » «της ζούλας», από τον Κοτζιούλα, «αρπάχτρα» από τον Μοσχοβάκη και «μακροχέρη» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Ο όρος « franc-mitou » γίνεται «της χούφτας» από τον Κοτζιούλα, «γυρεύτρα» από τον Μοσχοβάκη και «φορολόγος» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Έπειτα, η φράση « dans le royaume de l'argot » αποδίδεται ως «το βασίλειο των χυδαιογλώσσων» από τον Τσουκαλά, «το βασίλειο της μαγκιάς» από τον Κοτζιούλα και «στο βασίλειο της Αληταρίας» από τον Μοσχοβάκη, τον Παππά και τη Χατζάκη. Αντίστοιχα, ο όρος « argotier » αποδίδεται ως «χυδαϊστής» από τον Τσουκαλά, ως «μάγκας» από τον Κοτζιούλα, «υπήκοος του βασιλείου» από τον Μοσχοβάκη και «υπήκοός της» εν συντομία, από τον Παππά και τη Χατζάκη.

Ακόμα μια περίπτωση που οφείλουμε να σημειώσουμε είναι η απόδοση της φράσης « de la petite flambe ». Ο όρος «petite flambe » αναφέρεται σε ένα «ψαλίδι που χρησιμοποιούσαν οι ληστές για να σκίζουν τα πουγκιά και να παίρνουν τα χρήματα που εμπεριέχονταν σε αυτά». Ο Τσουκαλάς προτείνει τη μετάφραση «της μικρής ρομφαίας», που πρόκειται για στενό λογχοειδές πολεμικό όπλο. Ο Κοτζιούλας αποδίδει την πρόταση ως «της δίκοπης λεπίδας», προφανώς λόγω των δύο λεπίδων του ψαλιδιού. Απεναντίας, ο Μοσχοβάκης, παρέχει την απόδοση «στους σουγιάκηδες» και ο Παππάς με τη Χατζάκη ακολουθούν την επιλογή του. Ο Μοσχοβάκης παραθέτει επεξήγηση του όρου «σουγιάκηδες» σε σχετική υποσημείωση «Οπωσδήποτε το επάγγελμα έχει εξελιχθεί στα χρόνια μας. Στην εποχή που περιγράφει ο συγγραφέας οι λωποδύτες διέθεταν ένα ειδικό γυριστό σουγιά για να κόβουν το πουγγί των θυμάτων τους. Η λογία ονομασία τους θα ήταν: βαλαντιοτόμοι. (Σ.τ.Μ.)».

Συνεχίζουμε με την απόδοση του επιθέτου « le drôle », «τον κατεργάρη» από τον Τσουκαλά, «τον μασκαρά» από τον Κοτζιούλα, «τον κοπρίτη» από τον Μοσχοβάκη και «τον αχρείο» από τους Παππά και Χατζάκη. Ακολούθως, εξετάζουμε την απόδοση της πρότασης « N'osait-il trop s'y fier », «Γι' αυτό ακόμη δεν τολμούσε να πιστέψει στο γεγονός.» από τον Τσουκαλά, «Γι' αυτό δεν τολμούσε να το παραπιστέψει.» από τον Κοτζιούλα, «Έτσι δεν του έκανε καρδιά να δώσει και πολλή εμπιστοσύνη.» από τον Μοσχοβάκη και «Αποφάσισε, όμως, να μη στηρίζει και μεγάλες ελπίδες στη νέα τροπή των πραγμάτων.» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Έστερα, το ρήμα « le flairait » μεταφράζεται εύστοχα ως «για να μυρίσουν» από τον Τσουκαλά, και «να τον

μυριστούν» από τον Κοτζιούλα. Οι τσιγγάνες πλησιάζουν τον Gringoire για να τον «μυριστούν», με την έννοια του να καταλάβουν καλύτερα περί τίνος πρόκειται. Επομένως, πολύ σωστές είναι και οι αποδόσεις «να τον κοιτάζουν από κοντά» του Μοσχοβάκη και «να τον δουν από κοντά» των Παππά και Χατζάκη.

Μετά, συναντάμε τη φράση «*le pauvre diable*» η οποία αποδίδεται από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα ως «ο φτωχός διάβολος» και από τον Παππά και τη Χατζάκη ως «ο φτωχοδιάβολος». Ο Μοσχοβάκης παρεμβαίνει στο πρωτότυπο κείμενο και παραθέτει την απόδοση «ο ταλαίπωρος ποιητής» που δεν μπορεί να συσχετιστεί με τη φράση του κειμένου πηγή. Ίσως μόνο να πλησιάζει ελάχιστα το νόημα της φράσης «*le pauvre diable*» επειδή και τα δύο εκφράζουν την εικόνα ενός κακόμοιρου ανθρώπου που βιώνει κακουχίες και λύπες. Επί προσθέτως, ο όρος «*la bohémienne*», μεταφράζεται ως «η βοημιάς» στην καθαρεύουσα από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα, «η γυφτοπούλα» στη δημοτική γλώσσα με ενισχυμένο το λαϊκό στοιχείο από τον Μοσχοβάκη και «η τσιγγάνα» στα νέα ελληνικά, από τους μεταγενέστερους μεταφραστές Παππά και Χατζάκη. Τέλος, η πρόταση «*—Jetez-la à terre, lui dit-elle.*» μεταφράζεται στη δημοτική γλώσσα ως «*—Ρίξε την καταγής, του λέγει.*» από τον Τσουκαλά και ως «*—Ριξ' την χάμου, του είπε.*» από τον Κοτζιούλα. Αργότερα, ο Μοσχοβάκης την αποδίδει με πιο σύγχρονο τρόπο «*—Σπάσε την, του είπε.*» και ο Παππάς με τη Χατζάκη την αποδίδουν με σχεδόν πανομοιότυπο τρόπο «*«—Σπάστ' τη.*», του είπε.» στα νέα ελληνικά.

4.7.2 Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Στο κείμενο πηγή αυτού του κεφαλαίου συναντάμε πολλούς ιδιωτισμούς και εκφράσεις που αποδίδονται στο κείμενο στόχο με ελληνικούς ιδιωτισμούς. Δεν παρατηρούμε πολλές διαφορές μεταξύ των τεσσάρων μεταφρασμάτων, όσον αφορά τη χρήση των ιδιωτισμών.

Αρχικά, συναντάμε τον συνήθη ιδιωτισμό «*Dieu soit loué !*» που αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «Δόξα σοι ό Θεός!», από τον Κοτζιούλα «Δόξα να 'χει ο Θεός!» και από τον Μοσχοβάκη «Δόξα σοι ο Θεός!». Ο Παππάς και η Χατζάκη κάνουν τη μετάφραση πρωτότυπη «*—Ας είναι ευλογημένος ο Κύριος!*». Ύστερα, ο ιδιωτισμός «*—Que diable t'emportes*» γίνεται «*—Ο διάβολος να σε πάρει!*» από τον Τσουκαλά και «*—Να σε παρ' ο διάολος*» από τον Κοτζιούλα. Αντιθέτως, ο Μοσχοβάκης το αποδίδει

ακολουθώς «Ο διάλογος να σε πάρει και σένα κι εμένα» και οι Παππάς και Χατζάκη παρέχουν την εξής απόδοση «Ο διάλογος να σε πάρει κι εμένα μαζί σου».

Προχωρώντας στον ιδιωτισμό «—A la bonne heure !» , διακρίνουμε πολλές διαφορές μεταξύ των μεταφρασμάτων. Ο Τσουκαλάς τον αποδίδει ως «—Τώρα, ναι!», ο Κοτζιούλας «—Αυτός μάλιστα!», ο Μοσχοβάκης «Α μπράβο!» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «Έτσι μπράβο!». Η έκφραση « L'idée lui vint de... » μεταφράζεται από όλους ως «Σκέφθηκε να...» εκτός από τον Κοτζιούλα που το αποδίδει ως «Του πέρασε απ' το νου». Η έκφραση « Sur mon âme » γίνεται ορθώς «Μα την ψυχή μου» από τον Τσουκαλά. Ο Κοτζιούλας κάνει μια αστοχία «Μα το ναι,» παραλείποντας το ουσιαστικό «ψυχή». Η απόδοση του Μοσχοβάκη «Ναι, βέβαια, μα την ψυχή μου! » συνιστά υπερβολή. Η πιο πιστή απόδοση είναι αυτή του Παππά και της Χατζάκη «Μα την ψυχή μου!».

Πολύ ενδιαφέρον είναι ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται από τον κάθε μεταφραστή ξεχωριστά ο ιδιωτισμός «pour lui jeter ton âme à la tête ». Ο Τσουκαλάς μεταφράζει πιστά την πρόταση «για να του ρίξεις την ψυχή σου κατακέφαλα». Ο Κοτζιούλας επιλέγει την απόδοση «για να ξεφορτωθείς την ψυχή σου». Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί την απόδοση «για να του πετάξεις κατακέφαλα την ψυχή σου». Τέλος, οι Παππάς και Χατζάκη αποφασίζουν να παραθέσουν τη μετάφραση «για να Του ανοίξεις την ψυχή σου». Άλλος ένας ιδιωτισμός που απαντάται στο πρωτότυπο κείμενο είναι ο εξής « Voici un moyen de tirer d' affaire pour le moment ». Ο Τσουκαλάς τον αποδίδει ως «Να ένα μέσον να γλυτώσεις προς το παρόν». Οι Παππάς και Χατζάκη, τον αποδίδουν ως εξής «Ιδού λοιπόν ένας τρόπος να γλυτώσεις». Μέχρι στιγμής, βλέπουμε να χρησιμοποιείται το ρήμα «γλυτώσεις». Στη συνέχεια, βλέπουμε δύο μεταφράσεις που χρησιμοποιούν το ρήμα της αργκό «σκαπουλάρεις», «Υπάρχει ένας τρόπος να τη σκαπουλάρεις για την ώρα» από τον Κοτζιούλα και «Θα σου δώσουμε ένα τρόπο για να τη σκαπουλάρεις προς ώρας» από τον Μοσχοβάκη.

Αξιοσημείωτος είναι ο τρόπος που μεταφέρεται το νόημα της πρότασης « Comme vous dites ». Ο Τσουκαλάς το αποδίδει «Ας γίνει κι έτσι!», ο Κοτζιούλας «Έτσι να γίνει», ο Μοσχοβάκης απλοποιεί την πρόταση «Συμφωνώ», ενώ ο Παππάς και η Χατζάκη παραθέτουν την ισοδύναμη απόδοση «όπως νομίζετε». Μετά η πρόταση « Pour qui me prend tu l'ami ? » αποδίδεται ως «Για ποιόν με περνάς αγαπητέ μου;» από τον Τσουκαλά και «Για ποιόν με περνάς βρε βλάμη;» από τον Κοτζιούλα, ο οποίος

προσθέτει μία ένταση και μία επιθετικότητα. Ο Μοσχοβάκης τη μεταφράζει ως « - Για ποιόν με παίρνεις ρε φίλε;» με μια πρόταση που εκφράζει μία αγανάκτηση, έναν θυμό αλλά και την αλήτικη συμπεριφορά των τσιγγάνων. Παρόμοια είναι και η απόδοση που παραθέτουν ο Παππάς και η Χατζάκη «Για ποιόν με περνάς, ρε φίλε;».

Μετάπειτα, η μεταφορά « *comme une pièce de fausse monnaie qu'il est* », αποδίδεται από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα ως «σαν κάλπικη μονέδα που είναι!». Ο Μοσχοβάκης την αποδίδει ως «σαν κάλπικος παράς που είναι!» και οι Παππάς και Χατζάκη «σαν κάλπικο νόμισμα που είναι!». Οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι ο ιδιωτισμός « *Mort-diable !* » αποδίδεται ως «-ΔιάβOLE!» από τον Κοτζιούλα, « - Που να πάρει ο διάολος» από τον Μοσχοβάκη» και «-Να πάρει ο διάβολος,» από τους Παππά και Χατζάκη. Ο Τσουκαλάς πρωτοτυπεί με την απόδοσή του «-Να πάρει η οργή!». Η πρόταση « *Ecoute l'ami, tu parles trop* » αποδίδεται ως «-Άκουσε φίλε, πολλά λόγια λες» από τον Τσουκαλά, «-Άκου δω φίλε, πολλά λες.» από τον Μοσχοβάκη και «-Φίλε, πολλά λες.» από τον Παππά με τη Χατζάκη. Ο Κοτζιούλας αποδίδει την πρόταση με τη χρήση του ιδιωτισμού «Άκου φίλε. Σαν πολλά μας τα λες».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο ιδιωτισμός «-*Ventre Dieu !* ». Ο Τσουκαλάς τον αποδίδει ως «-Θεέ μου!», ο Κοτζιούλας ως «-ο Θεός να φυλάει!», ο Μοσχοβάκης «-Χριστέ και Παναγιά!» και οι Παππάς και Χατζάκη «-Χριστέ και Παναγιά!». Επιπλέον, είναι απαραίτητο να μελετήσουμε τις διαφορετικές μεταφραστικές προσεγγίσεις για την έκφραση « *je n'aurais garde* ». Πρωτίστως, ο Τσουκαλάς την αποδίδει ως «δεν θ' ανθέξω». Ύστερα, ο Κοτζιούλας μας παρέχει την εξής απόδοση « Δεν θα μπορούσα να βαστάξω». Ο Μοσχοβάκης παραλείπει τη δεδομένη πρόταση από το μετάφρασμά του. Τέλος, οι Παππάς και Χατζάκη το αποδίδουν με αστοχία ως «θα προσπαθήσω». Αυτή η απόδοση εμπεριέχει και την πιθανότητα ο Gringoire να τα καταφέρει να φέρει εις πέρας την αποστολή του. Εντούτοις, η πρόταση του πρωτοτύπου δηλώνει το ακριβώς αντίθετο, δηλαδή ότι είναι αδύνατον να τα καταφέρει. Επιπροσθέτως, η έκφραση « *d'un air de pitié* » γίνεται από τον Τσουκαλά « με ευσπλαχνικό ύφος» με λόγιο τρόπο. Ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης την αποδίδουν ως «με συμπόνια». Ακόμη, οι Παππάς και Χατζάκη παρουσιάζουν μια ελαφρώς πιο βαριά απόδοση « με ύφος γεμάτο οίκτο».

4.8 Υφολογικά ζητήματα

Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να επισημάνουμε μια πρωτοτυπία του Μοσχοβάκη. Ο βασιλιάς της Αληταρίας εξηγεί στον Gringoire με ποιον τρόπο θα μπορούσε να γλιτώσει την κρεμάλα. Αφού του εξηγήσει λοιπόν, τον ρωτάει «—Comprends-tu? ». Στις τρεις από τις τέσσερις μεταφράσεις η ερώτηση αποδίδεται ως έχει «—Καταλαβαίνεις;». Ωστόσο, ο Μοσχοβάκης κάνει μία παρέμβαση και αποδίδει την ερώτηση με την έκφραση «—Μπήκες;», ούτως ώστε να προσδώσει στα λόγια του αρχηγού των τσιγγάνων ένα «μάγκινο» στυλ, που αρμόζει στη θέση του και την καταγωγή του. Κατά τον ίδιο τρόπο, αντιμετωπίζεται και η απάντηση του Gringoire «—Je ne comprends pas du tout. ». Ο Τσουκαλάς, πιστός στο πρωτότυπο κείμενο, παρέχει την απάντηση «—Δεν καταλαβαίνω τίποτα.». Ομοίως, ο Κοτζιούλας την αποδίδει ως «—Δεν καταλαβαίνω καθόλου.» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «—Δεν καταλαβαίνω τίποτε.». Ο Μοσχοβάκης επιλέγει να παρουσιάσει τον Gringoire να απαντάει κατά τον ίδιο τρόπο «—Καθόλου δε μπήκα.». Ο αρχηγός λοιπόν, προσπαθεί να του εξηγήσει καλύτερα κι ύστερα των ρωτάει πάλι «—Comprends-tu cela? ». Εδώ, έχουμε τις αποδόσεις «—Καταλαβαίνεις;» από τον Τσουκαλά, «—Το κατάλαβες τώρα;» από τον Κοτζιούλα και «—Τώρα, το καταλαβαίνεις;» από τους Παππά και Χατζάκη. Ο Μοσχοβάκης παρεμβαίνει ξανά στο πρωτότυπο κείμενο και προτείνει μια άλλη μάγικη έκφραση «—Το ανθίστηκες αυτό;». Συνεπώς, έχουμε και τις αντίστοιχες απαντήσεις για το «—je comprends cela. » που είναι η απάντηση στο γαλλικό πρωτότυπο, «—αυτό το καταλαβαίνω.» από τον Τσουκαλά, «—Το κατάλαβα» από τον Κοτζιούλα, και «—Το καταλαβαίνω» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Η απόδοση του Μοσχοβάκη είναι ανάλογη της ερώτησης «—Αυτό το ανθίστηκα.». Αυτό το παράδειγμα, αποδεικνύει πόσο πολύπλοκο ζήτημα είναι η μετάφραση της αργκό, καθώς αυτή η μάγικη έκφραση που δεν χρησιμοποιείται πλέον, δεν γίνεται αντιληπτή από τις νεότερες γενιές. Ωστόσο, το νόημα της έκφρασης «μπήκες» που επίσης δεν χρησιμοποιείται στις μέρες μας, γίνεται αντιληπτό από τους νέους. Έπειτα, αφού ο αρχηγός των τσιγγάνων έχει ενημερώσει τον Gringoire πλήρως, τον ρωτάει μία ακόμα φορά «—Tu comprends sans doute, maintenant? ». Οι αποδόσεις που έδωσαν οι μεταφραστές για αυτή την ερώτηση είναι οι ακόλουθες: «—Τώρα βέβαια θα κατάλαβες.» από τον Τσουκαλά, «—Τα κατάλαβες τώρα;» από τον Κοτζιούλα, «—Θα πρέπει να κατάλαβες επιτέλους.» από τους Παππά και Χατζάκη. Ο Μοσχοβάκης βρίσκει ακόμα μία έκφραση της αργκό να χρησιμοποιήσει «—Το σακουλεύτηκες θαρρώ

τώρα;». Ακολουθεί η απάντηση «–Non, monseigneur; je ne comprends plus. », η οποία αποδίδεται ως «–Όχι, εκλαμπρότατε, δεν καταλαβαίνω πια...» από τον Τσουκαλά και «–Όχι, εκλαμπρότατε, πάλι δεν καταλαβαίνω.» από τον Κοτζιούλα. Η απόδοση της απάντησης από τον Μοσχοβάκη είναι συμβατή με την ερώτηση «–Όχι αφέντη, δεν το σακουλεύτηκα». Ο Παππός και η Χατζάκη παρεμβαίνουν στο κείμενο πηγή και παρουσιάζουν την ελεύθερη απόδοση «–Όχι, άρχοντά μου, τα ‘χω πια χαμένα.».

4.9 Σύγκριση μεταφράσεων 3^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 3^ο

Κεφάλαιο 1^ο

NOTRE-DAME

Στο κεφάλαιο *NOTRE-DAME*, διακρίνουμε διαφορές στην απόδοση του τίτλου. Ο Κοτζιούλας και ο Μοσχοβάκης αποδίδουν τον τίτλο ως «Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ», όπως άλλωστε έχει καθιερωθεί να αποκαλείται ο πασίγνωστος ναός. Εντούτοις, ο Τσουκαλάς επιλέγει να του δώσει τον τίτλο «Η ΠΑΝΑΓΙΑ» που χρησιμοποιείται σε μια πιο καθημερινή δημοτική διάλεκτο, ώστε να είναι οικείος στο αναγνωστικό κοινό. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι φέρει κάποιο συναισθηματικό φορτίο που μπορεί εύκολα να συγκινήσει τον αναγνώστη. Ο Παππάς με τη Χατζάκη επιλέγουν τη φωνητική μεταγραφή «NOTP NTAM». Στις τέσσερις μεταφράσεις αναφορικά με το εν λόγω κείμενο, εντοπίζουμε αρκετές παρεμβάσεις στη δομή των παραγράφων, ειδικότερα σε αυτή του Τσουκαλά. Το κεφάλαιο του κειμένου πηγή είναι πλήρες σε τοπωνύμια και ανθρωπωνύμια τα οποία οι μεταφραστές καλούνται να μεταφέρουν στο ελληνικό κείμενο στόχο, με όσο το δυνατόν ομαλότερο τρόπο, ώστε το αποτέλεσμα να μην ξενίζει τον αναγνώστη και να μη δυσκολεύει την ανάγνωση του μυθιστορήματος.

4.10 Πραγματολογικά ζητήματα

4.10.1 Ανθρωπωνύμια

Σχετικά με τα πραγματολογικά ζητήματα που παρατηρούμε, και ειδικότερα για τα ανθρωπωνύμια, υπάρχει γενικότερη αμφισημία. Σε μια πιο λεπτομερή ανάλυση των μεταφράσεων, αντιλαμβανόμαστε ότι οι μεταφραστές χρησιμοποιούν κυρίως τη μέθοδο της απόδοσης μέσω εξελληνισμού. Όπου είναι απαραίτητο, χρησιμοποιούν ονόματα που έχουν εντυπωθεί στην ελληνική γλώσσα με μία συγκεκριμένη μορφή. Για τα υπόλοιπα ονόματα, γίνεται χρήση της απλής μεταγραφής και της φωνητικής

μεταγραφής. Εδώ, διακρίνουμε μία ασυμφωνία μεταξύ των μεταφραστών. Ας δούμε ορισμένα παραδείγματα αναλυτικότερα.

Πρώτα απ' όλα παρατηρούμε ότι όλοι οι μεταφραστές αποδίδουν τα κλασσικά και ευρέως διαδεδομένα ονόματα της γαλλικής ιστορίας, με τον ίδιο τρόπο, « Charlemagne », «Καρλομάγνο», « Philippe-Auguste », «Φίλιππο Αύγουστο» από τον Τσουκαλά και τον Παππά, και «Φίλιππο-Αύγουστο» με τη χρήση παύλας ανάμεσα στα δύο ονόματα από τον Κοτζιούλα και τον Μοσχοβάκη», « Catherine de Medicis » «Αικατερίνης των Μεδίκων», « Luther », «Λούθηρο», « Mirabeau », «Μιραμπώ», « Erostate », «Ηρόστρατος», « Guillaume le Conquérant », «Γουλιέλμο τον κατακτητή». Μικροδιαφορές παρουσιάζονται στη γραφή μερικών από τα καθιερωμένα ονόματα του γαλλικού πολιτισμού όπως για παράδειγμα ο « Louis XV » γίνεται «Λουδοβίκος 15^{ος}», στα μεταφράσματα του Τσουκαλά και του Κοτζιούλα, όπου η σειρά του δηλώνεται με τη χρήση αριθμών, και «Λουδοβίκος ΙΕ΄» στα μεταφράσματα του Μοσχοβάκη και του Παππά και της Χατζάκη όπου η σειρά δηλώνεται με τη χρήση των γραμμμάτων της αλφαβήτου. Έπειτα, το όνομα « Dubarry » μεταφέρεται στο ελληνικό κείμενο ως «Ντυμπαρρύ» από όλους τους μεταφραστές, εκτός από τους Παππά και Χατζάκη, που το μεταφέρουν ως «κυρία Ντιμπαρύ». Ακόμη, το « Iliades » μεταφέρεται ως «Ιλιάδες» από όλους, πέραν του Μοσχοβάκη, ο οποίος χρησιμοποιεί τον ενικό αριθμό «Ιλιάδα». Επίσης, το « les Vandales » γίνεται από όλους «οι βάνδαλοι» αλλά και «Βάνδαλοι» με κεφαλαίο «Β» από τον Κοτζιούλα. Έπειτα το όνομα « Grégoire VII », αποδίδεται ως «το Γρηγόριο τον 7^ο» από τον Τσουκαλά, «Γρηγόριο 7^ο» από τον Κοτζιούλα και «Γρηγόριο Ζ΄» από τον Μοσχοβάκη, και τον Παππά και τη Χατζάκη. Περνώντας στα ονόματα που μεταφέρονται στο ελληνικό κείμενο μέσω μεταγραφής, βλέπουμε ότι το « Sauval » γίνεται από όλους «Σωβάλ» εκτός από τον Τσουκαλά που προτείνει την απόδοση «Σωβάζ», η οποία ωστόσο ενδέχεται να οφείλεται σε τυπογραφικό λάθος.

Στη συνέχεια, διακρίνουμε τον συνδυασμό διαφόρων μεθόδων για την απόδοση του κάθε ονόματος. Πιο συγκεκριμένα, το όνομα « Childebert », γίνεται «Σιλδεβέρ» από τον Τσουκαλά, με τη μέθοδο της απλής μεταγραφής και «Σιλντεμπερ» από τον Κοτζιούλα μέσω φωνητικής μεταγραφής, ενώ αποδίδεται ως «Χιλδεβέρτος» από τους Μοσχοβάκη, Παππά και Χατζάκη, μέσω εξελληνισμού. Επίσης, το όνομα « Virtruve », ο Τσουκαλάς το αποδίδει ως «Βιρτρούβ», σύμφωνα με τη φωνητική μεταγραφή και οι υπόλοιποι μεταφραστές το παραθέτουν ως «Βιρτρούβιος», χρησιμοποιώντας τη

μέθοδο του εξελληνισμού. Εξ ακολούθως, το όνομα « Vignole » μεταφέρεται στα ελληνικά ως «Βινιόλ» μέσω της φωνητικής μεταγραφής, από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα, και «Βινιόλα» μέσω εξελληνισμού από τον Μοσχοβάκη, και τους Παππά και Χατζάκη. Έπειτα, έχουμε φωνητική μεταγραφή, του ονόματος « Robert Cenalis », «Ρομπέρ Σεναλί» από τον Κοτζιούλα, και τρεις αποδόσεις στα ελληνικά οι οποίες παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους, «Ροβέρτος Σεναλό» από τον Τσουκαλά μέσω εξελληνισμού, «Ροβέρτος Σεναλίζ» από τον Μοσχοβάκη με συνδυασμό μετάφρασης και μεταγραφής και «Ρομπέρ Σεναλίζ» με φωνητική μεταγραφή από τους Παππά και Χατζάκη. Έπειτα, η ονομασία « Romanceros » γίνεται μέσω της φωνητικής μεταγραφής «Ρομανθέρως» στις μεταφράσεις των Κοτζιούλα και Μοσχοβάκη. Ωστόσο, αποδίδεται ως «Ισπανικά μυθιστορήματα» στο μετάφρασμα του Τσουκαλά και ως «μεσαιωνικά έπη» σε αυτό των Παππά και Χατζάκη, όρος πολύ γενικός και αόριστος, που δεν εκφράζει ορθά και πλήρως την ουσία των « Romanceros ». Πρόκειται για συλλογή ισπανικών, επικών, οκτασύλλαβων ποιημάτων ή και μυθιστορημάτων, από την εποχή του μεσαίωνα. Τέλος, το όνομα « Nicolas Flamel » μεταφέρεται στα κείμενα στόχους μέσω συνδυασμού μετάφρασης και μεταγραφής, «Νικόλαος Φλαμέλ» από τον Τσουκαλά, τον Κοτζιούλα και τον Μοσχοβάκη, και «Νικολά Φλαμέλ» με φωνητική μεταγραφή από τους Παππά και Χατζάκη.

4.10.2 Τοπωνύμια

Ακολούθως, οφείλουμε να μελετήσουμε λεπτομερώς, τις τρεις μεθόδους, που επιλέγουν οι μεταφραστές για την απόδοση των τοπωνυμίων. Και αυτή τη φορά, ορισμένα μνημεία και τοποθεσίες εμφανίζονται με μία συγκεκριμένη ονομασία που έχει καθιερωθεί ως επίσημη στα ελληνικά, όπως για παράδειγμα το « Paris » «Παρίσι» και το « la colosse de Saint-Christophe » «τον κολοσσό του Αγίου Χριστοφόρου». Ο Παππάς με τη Χατζάκη επιλέγουν την απόδοση «τον κολοσσιαίο εκείνο Άγιο Χριστόφορο» δίνοντας μία επεξήγηση του τοπωνυμίου. Παρόμοια, το « du Parthénon » μεταφέρεται ως «του Παρθενώνας» με κλίση στη γενική από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα και «του Παρθενώνα» στη γενική των νέων ελληνικών, από τον Μοσχοβάκη και τους Παππά και Χατζάκη. Με την ίδια τακτική, η τοποθεσία « temple de Diane » γίνεται «ναός της Άρτεμις» από τον Κοτζιούλα και «ναός της Αρτέμιδος» από τους υπόλοιπους μεταφραστές. Έπειτα, είναι πολύ σημαντικό να εντυπώσουμε στο γεγονός ότι το τοπωνύμιο « l'église de Notre-Dame de Paris » γίνεται «η Παναγία των

Παρισίων» από τον Κοτζιούλα, ο οποίος παραλείπει το προσδιοριστικό «*église*», «η εκκλησία της Παναγίας των Παρισίων», σε πιο πιστή απόδοση από τους Τσουκαλά και Μοσχοβάκη και «η εκκλησία της Νοτρ-Νταμ» για να συμφωνεί με την απόδοση του τίτλου του κεφαλαίου, από τον Παππά και τη Χατζάκη.

Στη συνέχεια, βλέπουμε μεγάλη ασυμφωνία ως προς το τοπωνύμιο «*l'église cathédrale de Paris*». Η πιο σωστή μετάφραση είναι αυτή του Κοτζιούλα «την καθεδρική εκκλησία του Παρισιού». Ο Τσουκαλάς αποφασίζει να το αποδώσει ως «τον μητροπολιτικό ναό των Παρισίων» επιλογή που φαίνεται να μην πλησιάζει αρκετά την πραγματική έννοια του τοπωνυμίου. Ο Μοσχοβάκης και οι Παππάς και Χατζάκη προτείνουν τη μετάφραση «τον καθεδρικό ναό του Παρισιού». Αντιλαμβανόμαστε ότι αυτή η μετάφραση και συγκεκριμένα η μετάφραση του «*l'église*» ως «ναός» δε συμφωνεί με την προηγούμενη μετάφραση που δίνουν «η εκκλησία». Μετέπειτα, βλέπουμε πως ο Τσουκαλάς και ο Κοτζιούλας μεταφράζουν το «*la Cité*» ως «του Άστεως», ενώ ο Μοσχοβάκης, ο Παππάς και η Χατζάκη κάνουν φωνητική μεταγραφή «της Σιτέ». Ενδιαφέρον είναι ο τρόπος με τον οποίο μεταφέρεται από το κείμενο πηγή στο κείμενο στόχο ο όρος «*la grande salle du Palais*». Ο Κοτζιούλας παραθέτει τη μετάφραση «η μεγάλη αίθουσα του Παρισιού» όπου καμία λέξη δεν αρχίζει με κεφαλαίο και η αντικατάσταση του όρου «*Palais*» με την «πόλη του Παρισιού» συνιστά μέγιστο λάθος. Ο Τσουκαλάς αποδίδει το «*Palais*» ως «Μέγαρο» και η πλήρης απόδοσή του είναι «η Αίθουσα του Μεγάρου», παραλείπει όμως το επίθετο «*grand*». Οι πιο ορθές αποδόσεις είναι αυτές των Μοσχοβάκη «η μεγάλη Αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου» και Παππά με Χατζάκη «η Μεγάλη Αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου» με τα αρχικά όλων των λέξεων σε κεφαλαία. Ακολούθως, το «*la flèche de Strasbourg*» μεταφράζεται από όλους ως «το κωδωνοστάσιο του Στρασβούργου», εκτός από τον Τσουκαλά, ο οποίος παραθέτει την απόδοση η «Αγία Τράπεζα». Το «*du-Val de-Grâce*» μεταφέρεται με μεταγραφή, με παύλες «του Βαλντε-Γρας» από τον Μοσχοβάκη, τον Παππά και τη Χατζάκη, μεταγραφή χωρίς παύλες «του Βαλντε Γκρας» από τον Κοτζιούλα και αποδίδεται ως «του Βαλδεγκράς» από τον Τσουκαλά μέσω εξελληνισμού. Ο όρος «*des Invalides*» μεταφράζεται ως «των Απομάχων» από τον Τσουκαλά και τον Κοτζιούλα, «του Μεγάρου των Απομάχων» από τον Μοσχοβάκη, με τη διευκρίνιση «Μεγάρου» και «των Ενβαλίντ» μέσω φωνητικής μεταγραφής από τους Παππά και Χατζάκη. Συνεχίζοντας, παρατηρούμε διαφορές στη μετάφραση του «*le pavé carlovingien de Hercandus*». Ο Τσουκαλάς και ο Κοτζιούλας

το αποκαλούν «το λιθόστρωτο του Ερκάνδου» με τη μέθοδο του εξελληνισμού και ο Μοσχοβάκης «το καρλοβιγκιανό πλακόστρωτο του Ερκάνδου» επίσης μέσω εξελληνισμού. Ο Παππάς και η Χατζάκη παρέχουν τη μετάφραση «το καρολίγγειο του Χεργκαντύς», μέσω μεταγραφής του ονόματος.

Ύστερα, το «l'hôtel-du-Petit-Bourbon» αποδίδεται ως «το μέγαρο του Πτι-Μπουρμπόν» με συνδυασμό απόδοσης του ουσιαστικού και φωνητικής μεταγραφής του ονόματος από όλους τους μεταφραστές, πλην του Μοσχοβάκη που χρησιμοποιεί τη μέθοδο της μετάφρασης και του εξελληνισμού «το μέγαρο του μικρού Βουρβόνος». Έκπληξη προκαλεί η απόδοση του όρου «du connétable» που αποδίδεται ως «του Στρατοδικείου» από τον Τσουκαλά και του «κοντόσταυλου» από τους λοιπούς μεταφραστές. Μεγάλη αμφισημία παρουσιάζεται στη μετάφραση του «de la flèche de la Sainte Chapelle». Ο Κοτζιούλας μεταφράζει τον όρο «la flèche» ως «το κωδωνοστάσιο» και ο Παππάς και η Χατζάκη ως «οβελίσκος» και οι ολοκληρωμένες μεταφραστικές λύσεις που προτείνουν είναι «Το κωδωνοστάσιο της Σαιντ-Σαπέλ» μέσω απλής μεταγραφής και «ο οβελίσκος της Σεντ-Σαπέλ» μέσω της φωνητικής μεταγραφής, αντίστοιχα. Το τοπωνύμιο «d'Ephèse» αποδίδεται στα ελληνικά με το καθιερωμένο όνομα «Έφεσος». Ειδικότερα, γίνεται ορθώς «της Εφέσου» από τον Τσουκαλά. Η γενική που χρησιμοποιεί ο Μοσχοβάκης «της Εφεσού» συνιστά λάθος. Οι υπόλοιποι μεταφραστές το αποδίδουν λανθασμένα στην αιτιατική ως «στην Εφεσό», καθώς η σωστή αιτιατική του τοπωνυμίου είναι «στην Έφεσο».

Ας προχωρήσουμε τώρα στη μεταφορά του τοπωνυμίου «de la flèche de la Sainte-Chapelle». Ο Τσουκαλάς παρεμβαίνει εξ ολοκλήρου, προτείνοντας την απόδοση «του ιερού Παρεκκλησίου» που αποκρύπτει κάθε σημαντική πληροφορία για το εν λόγω τοπωνύμιο και ο Μοσχοβάκης αποκλίνει ακόμα περισσότερο, προσθέτοντας μία αχρείαστη μετοχή «τρισαγαρωμένο», «το τρισαγαρωμένο καμπαναριό». Ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «κωδωνοστάσιο της Σαιντ Σαπέλ» και ο Παππάς με τη Χατζάκη παρέχουν τη μετάφραση «ο οβελίσκος της Σεντ-Σαπέλ». Στο «la cathédrale de Bourges» ο Τσουκαλάς συνεχίζει να μεταφράζει τον όρο «la cathédrale» με τον ίδιο τρόπο, ενώ κάνει απόδοση μέσω εξελληνισμού του ονόματος «η μητρόπολη της Βούργης». Ο Κοτζιούλας και οι Παππάς και Χατζάκη επιμένουν στη μετάφραση «cathédrale» ως «καθεδρικός» όπως έκαναν και πρωτύτερα και χρησιμοποιούν τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής για το όνομα «de Bourges» «ο καθεδρικός ναός της Μπουρζ». Αντιθέτως, ο Μοσχοβάκης, αλλάζει τακτική κι αντί να μεταφράσει το

« cathédrale » ως «καθεδρικός» όπως έκανε νωρίτερα, το αποδίδει ως «μητρόπολη» και παρουσιάζει το αποτέλεσμα «η μητρόπολη της Μπουρζ».

Έπειτα, όσον αφορά το τοπωνύμιο « l'abbaye carlovingienne de Saint-Germain-des-Prés » βλέπουμε ότι ο Μοσχοβάκης συνεχίζει να μεταφράζει το « carlonignien » «καρλοβιγκιανό» και οι Παππός και Χατζάκη εμμένουν στο «Καρολίγγειο». Και οι τρεις μεταφράζουν το « l'abbaye » ως «αββαείο». Επιπλέον, ο Κοτζιούλας και οι Παππός και Χατζάκη επιλέγουν είτε φωνητική μεταγραφή με «ε», είτε την απλή μεταγραφή με «αι» για το όνομα του Αγίου, είτε με ενδιάμεσες παύλες, είτε χωρίς. Ο Τσουκαλάς και ο Μοσχοβάκης από την άλλη επιλέγουν να αποδώσουν το όνομα μέσω της διαδικασίας του εξελληνισμού, καταλήγουν ωστόσο, σε διαφορετικά αποτελέσματα. Μέσα λοιπόν από ποικίλους διαφορετικούς συνδυασμούς μεταφραστικών μεθόδων, αλλά και επιλογών που προκύπτουν από τη διαφορετική ορθογραφία των λέξεων που επικρατούσε σε κάθε εποχή, λαμβάνουμε τις ακόλουθες, μοναδικές για τον κάθε μεταφραστή αποδόσεις. Πρώτος, ο Τσουκαλάς δίνει την απόδοση «της Καρολιανής Μονής του αγίου Γερμανού των Λειμώνων». Ύστερα, ο Κοτζιούλας παραθέτει την απόδοση «το καρλοβιγκιανό αββαείο του Σεν-Ζερμέν-ντε - Πρε». Ακολουθεί ο Μοσχοβάκης με την απόδοση «το καρλοβιγκιανό αββαείο του Αγίου Γερμανού των Αγρών» και τέλος, οι Παππός και Χατζάκη με την απόδοσή τους «στο καρολίγγειο αββαείο του Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε».

Κατά παρόμοιο τρόπο, πραγματοποιούνται και οι υπόλοιπες αποδόσεις των τοπωνυμίων του εν λόγω κεφαλαίου. Μέσω περίπλοκων κάθε φορά μεταφραστικών μεθόδων, οι μεταφραστές καταλήγουν σ' ένα δικό τους χαρακτηριστικό αποτέλεσμα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι για τα τοπωνύμια « le portail de Saint-Denis » και « la nef de Saint-Germain-des-Près », ο Μοσχοβάκης αφού κάνει μετάφραση των ονομάτων στα ελληνικά, παραθέτει και τα ονόματα με απλή μεταγραφή μέσα σε παρένθεση «η πύλη του Αγίου Διονυσίου (Σαίν – Ντενί)», «ο νάρθηκας του Αγίου Γερμανού των Αγρών (Σαίν – Ζερμαίν – ντέ – Πρέ)». Κλείνοντας, ίσως θα έπρεπε να επισημανθεί το γεγονός ότι όλοι οι μεταφραστές μεταφράζουν το τοπωνύμιο « Babel » ως «Βαβέλ» εκτός από τον Τσουκαλά που επιλέγει να αναφερθεί συγκεκριμένα στον «Πύργο» και συνεπώς παρέχει την απόδοση «ο πύργος της Βαβέλ».

4.11 Γλωσσικά ζητήματα

4.11.1 Λεξιλόγιο

Ας εξετάσουμε τώρα τις λεξιλογικές διαφορές που εντοπίζουμε στο δεδομένο κεφάλαιο. Γενικότερα, παρατηρούμε ότι ο Τσουκαλάς χρησιμοποιεί λεξιλόγιο της μικτής ελληνικής γλώσσας, με στοιχεία της δημοτικής και της καθαρεύουσας και εκφράζεται με πιο λόγιο ύφος. Ο Κοτζιούλας μεταφράζει στην ελληνική δημοτική και το ύφος του αλλάζει ανάλογα με την περίπτωση. Ο Μοσχοβάκης που μεταφράζει το μυθιστόρημα μόλις μια δεκαπενταετία μετά τον Κοτζιούλα χρησιμοποιεί επίσης τη δημοτική γλώσσα, το ύφος του όμως παρουσιάζει πολλές διαφορές από αυτό του προγενέστερου του. Τέλος, οι μεταφραστές του 21^{ου} αιώνα, Παππάς και Χατζάκη, μεταφράζουν το μυθιστόρημα στη νέα ελληνική γλώσσα, διατηρώντας όμως και κάποιους δεσμούς με την παλαιότερη εκδοχή του. Υπάρχουν πολλά σημεία του κειμένου όπου χρησιμοποιούν λέξεις και εκφράσεις τα οποία εντοπίζουμε σε προγενέστερες μεταφράσεις. Το ύφος τους είναι άλλοτε απλό και καθημερινό κι άλλοτε πιο κομψό και επίσημο.

Πρωτίστως, η φράση « *de ne pas soupirer* » μεταφράζεται από το Τσουκαλά «να συγκρατήσουμε έναν αναστεναγμό». Αυτή η επιλογή πρόκειται για παρέμβαση, καθώς αλλάζει την άρνηση σε κατάφαση και μετατρέπει το ρήμα «*soupirer* σε ουσιαστικό «αναστεναγμό». Ο Κοτζιούλας παραθέτει την απόδοση «να μη γογγύσει κανείς» η οποία αποτελεί επίσης παρέμβαση, διότι κατεβάζει το επίπεδο του λόγου. Η προσέγγιση του Μοσχοβάκη «να μην αναστενάξει» είναι άρτια καθώς εκφράζει επακριβώς το νόημα που δηλώνει η φράση του πρωτοτύπου και συγχρόνως είναι πολύ οικεία και εύηχη στο αναγνωστικό κοινό της εποχής του. Το ίδιο ισχύει και για τους Παππά και Χατζάκη, οι οποίοι επιλέγουν την ίδια απόδοση, στη δική τους εποχή. Έπειτα, η φράση « *cette vieille reine de nos cathédrales* » αντιμετωπίζεται πάλι με εντελώς διαφορετικό τρόπο από τον κάθε μεταφραστή. Ο Τσουκαλάς αποφεύγει να μεταφράσει τον όρο «*vieille*» ως «γέρικη», «γερασμένη» «γριά»/ «γηραιά» και αντί αυτού, επιλέγει το επίθετο «αρχαίας», εκφράζοντας με αυτόν τον τρόπο σεβασμό απέναντι στο αξιοθαύμαστο μνημείο. Προτείνει λοιπόν, την ακόλουθη, ορθή απόδοση «αυτής της αρχαίας βασίλισσας των καθεδρικών μας ναών». Ο Κοτζιούλας επιλέγει το πιο χαρακτηριστικό επίθετο «γέρικη» και αποδίδει την πρόταση ως εξής «αυτής της γέρικης βασίλισσας των καθεδρικών ναών μας». Το επίθετο με το οποίο αποφασίζει ο Μοσχοβάκης να χαρακτηρίσει η Παναγία των Παρισίων στην απόδοσή του είναι πιο

ήπιο «της γερασμένης αυτής βασίλισσας των μητροπόλεων μας». Είναι θεμιτό να παρατηρήσουμε ότι ενώ ωριότερα αποδίδει το « l'égglise cathédrale » ως «καθεδρικό ναό», τώρα επιλέγει ν' αποδώσει το « nos cathédrales » ως «μητροπόλεων μας». Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι δεν ακολουθεί πάντα μία συγκεκριμένη μέθοδο στη μεταφραστική του διαδικασία. Κατόπιν, ο Παππός με τη Χατζάκη επιλέγουν την απόδοση «στην πρόσοψη της παλιάς αυτής βασίλισσας των καθεδρικών μας ναών».

Στη συνέχεια, ο Βικτόρ Ουγκό παραθέτει το λατινικό ρητό « Tempus edax, homo edacior » το οποίο περιλαμβάνεται αυτούσιο στις τρεις μεταφράσεις, με υποσημείωση μάλιστα από το Μοσχοβάκη, και τους Παππά και Χατζάκη, όπου δίνεται η μετάφραση στα ελληνικά. Ο Κοτζιούλας επιλέγει να παραλείψει την πρόταση στην αρχική της μορφή στη λατινική γλώσσα και ενσωματώνει τη μετάφραση της απευθείας στο κείμενο «Ο χρόνος ρημαχτής, ο άνθρωπος διπλά» παρεμβαίνοντας με αυτό τον τρόπο στο κείμενο πηγή. Εδώ, αξίζει να σημειώσουμε ότι το ρητό που παρέχει ο Ουγκό ως επεξήγηση του λατινικού όρου από τη δική του οπτική γωνία « le temps est aveugle, l'homme est stupide » αποδίδεται κατά τον ίδιο τρόπο από την πλειοψηφία των μεταφραστών «Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι ηλίθιος». Ο Παππός με τη Χατζάκη δίνουν την ελάχιστη διαφορετική απόδοση «Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι άμυαλος» που ωστόσο, αποκλίνει αρκετά από το πρωτότυπο, επειδή το επίθετο «άμυαλος» είναι πολύ πιο κομψό.

Ακόμη, ενδιαφέρον παρουσιάζει το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν οι μεταφραστές για να μεταφράσουν το ρήμα « ont pris » στην πρόταση « qui ont pris la qualité d'architecte ». Ο Τσουκαλάς το αποδίδει ως «που ανέλαβαν την ιδιότητα του αρχιτέκτονος», ο Κοτζιούλας «που χρησιμοποίησαν τον τίτλο του αρχιτέκτονος», ο Μοσχοβάκης «που προσεταιρίστηκαν την ιδιότητα των αρχιτεκτόνων», και ο Παππός με τη Χατζάκη «που οικειοποιήθηκαν την ιδιότητα του αρχιτέκτονα». Στη συνέχεια, παρατηρούμε τη δυσκολία που παρουσιάζει η μετάφραση των αρχιτεκτονικών όρων, η οποία οφείλεται στο γεγονός ότι οι καθολικοί και οι ορθόδοξοι ναοί *απαρτίζονται* από διαφορετικά στοιχεία.

Περνώντας, στο κομμάτι της περιγραφής της Παναγίας των Παρισίων, η φράση « les trois portails creusés en ogive » μεταφράζεται ως «οι τρεις αψιδωτοί πυλώνες» από τον Τσουκαλά και τους Παππά και Χατζάκη, «οι τρεις σε σχήμα αψίδας πυλώνες» από τον Κοτζιούλα και «οι τρεις πυλώνες με τις τεμνόμενες αψίδες» από τον

Μοσχοβάκη. Για το « niches royales », ο Τσουκαλάς χρησιμοποιεί μία μετάφραση στη δημοτική «βασιλικών θώκων». Αργότερα, ο Κοτζιούλας το μεταφράζει ως «βασιλικών κογχών», ο Μοσχοβάκης «βασιλικές κόγχες» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «κόγχες των βασιλιάδων». Μετέπειτα, η φράση « vaste symphonie en pierre » αποδίδεται από τον Τσουκαλά ως «Μεγάλη συμφωνία των πετρών». Πρόκειται για μία απόδοση που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε άστοχη, διότι η χρήση της γενικής δεν είναι εύηχη και γενικότερα, αποφεύγεται στην ελληνική γλώσσα, κυρίως στον γραπτό λόγο. Η απόδοση του Κοτζιούλα «Τεράστια πέτρινη συμφωνία», καθώς και αυτή του Μοσχοβάκη «Απέραντη πέτρινη συμφωνία» είναι πολύ σωστές και εύηχες στον αναγνώστη. Όσον αφορά την απόδοση του Παππά και της Χατζάκη «Μια εκτενής συμφωνία από πέτρα» είναι επίσης εύστοχη. Αξίζει να μελετήσουμε τις διαφορές μεταξύ των αποδόσεων που παρέχουν οι μεταφραστές για τη φράση « le génie de l'artiste ». Ο Τσουκαλάς, ο Παππάς και η Χατζάκη το αποδίδουν εύστοχα «η μεγαλοφυΐα του καλλιτέχνου». Πολύ σωστή είναι και η εκδοχή του Μοσχοβάκη «την έμπνευση του καλλιτέχνη». Ο Κοτζιούλας προτιμά την απόδοση «το δαιμόνιο του καλλιτέχνη».

Επιπλέον, η πρόταση « tenant en main la pomme impériale » μεταφράζεται ως «που κρατεί μήλο» όπου παραλείπεται το « en main » από τον Τσουκαλά και «κρατώντας στο χέρι το αυτοκρατορικό μήλο» από τον Κοτζιούλα και τον Μοσχοβάκη. Εντύπωση προκαλεί η μετάφραση του Παππά και της Χατζάκη «με το αυτοκρατορικό μήλο ανά χείρας», καθώς πρόκειται για μία μεταγενέστερη μετάφραση στη νέα ελληνική γλώσσα, ενώ η έκφραση «ανά χείρας» θα συμβάδιζε καλύτερα με μία μετάφραση στην καθαρεύουσα. Έπειτα, η έκφραση « haut en couleurs » συναντάται στη μετάφραση του Τσουκαλά ως « χρωματιστών». Ο Κοτζιούλας χρησιμοποιεί έναν πολύ σπάνιο όρο στην απόδοσή του «έκπαγλου χρωματισμού». Ο Μοσχοβάκης μεταφράζει ως «ζωηρόχρωμων» και ο Παππάς με τη Χατζάκη «ζωηρόχρωμων βιτρώ».

Επί προσθέτως, η φράση « est devenu infâme » αποδίδεται «έγινε άσημος» από τον Τσουκαλά, και ακόμα πιο σωστά «ατιμάστηκε» από στον Κοτζιούλα. καθώς ο όρος « infâme » δηλώνει αυτόν που έχει κακή φήμη, ενώ ο όρος «άσημος» φέρει την έννοια του «αφανή», του «ασήμαντου». Ο Μοσχοβάκης μεταφράζει «έχει μιανθεί», ενώ η απόδοση του Παππά και της Χατζάκη είναι «είχε γίνει μιαρός». Ωστόσο, δεν αποδίδει το νόημα του όρου του πρωτοτύπου κειμένου με απόλυτη συνέπεια. Στη συνέχεια, το ρήμα « s'en fuirait » μεταφράζεται άστοχα ως «και θ' άρχιζε να φεύγει» από τον

Τσουκαλά. Οι υπόλοιποι μεταφραστές χρησιμοποιούν έναν ελληνικό ιδιωτισμό, «θα το 'βανε στα πόδια» στη δημοτική ελληνική γλώσσα ο Κοτζιούλας, «και θα το 'βαζε στα πόδια», ο Μοσχοβάκης και «θα το έβαζε στα πόδια ο ψάλτης μας», ο Παππός με τη Χατζάκη.

Επίσης, το ουσιαστικό « les chirocées » μεταφράζεται ως «τις πικραψίδες» από τον Τσουκαλά «τα ραδικοβλάσταρα» από τον Κοτζιούλα, «τα διακοσμητικά ραδικοβλάσταρα» από τον Μοσχοβάκη και «τα ραδίκια» από τους Παππά και Χατζάκη. Αξιοσημείωτος είναι ο τρόπος που μεταφράζεται το « les dentelles gothiques ». Ο Τσουκαλάς προτείνει τη μετάφραση «δαντελωτά κοσμήματα» και ο Κοτζιούλας «γοτθικά λεπτοτεχνήματα». Η εκδοχή του Μοσχοβάκη «τις γοτθικές δαντέλλες» και αυτή του Παππά και της Χατζάκη «τις γοτθικές κορδέλες» είναι πιο εύστοχες. Ακολουθως, η μακροσκελής πρόταση « c'est le vieux chêne qui se couronne, et qui, pour comble est riqué, mordu, déchiqueté, par les chenilles » παρουσιάζει πολλά μεταφραστικά ζητήματα. Πρωτίστως, τους όρους που χρησιμοποιούν οι προγενέστεροι μεταφραστές για την απόδοση του ουσιαστικού « chêne ». Ο Τσουκαλάς το μεταφράζει ως «η παλιά δρυς» και το «η» στο επίθετο «παλιά» δηλώνει ότι η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι η δημοτική. Ο Κοτζιούλας μεταφράζει κι ο ίδιος το ουσιαστικό ως «δρυς» «ο γερο-δρύς». Ο Μοσχοβάκης, ο Παππός και η Χατζάκη το μεταφράζουν ως «η γέρικη βελανιδιά». Και οι τρεις από τους τέσσερις μεταφραστές μεταφράζουν το « chenilles » ως «κάμπιες», εκτός από τον Κοτζιούλα που το αποδίδει ως «κουνούπια».

Ακολουθεί η πρόταση « On dirait qu'elle se ressent du voisinage des lourds piliers romans. ». Η απόδοση του Τσουκαλά «Θαλεγε κανείς ότι εξέχει και γίνεται αισθητή εξαιτίας της γειτνιάσεως των βαριών ρωμαϊκών στύλων.» συνιστά παράφραση λόγω παρανόησης. Ο ρηματικός τύπος « se ressent » δε θα μπορούσε να σημαίνει «να εξέχει» και η προσθήκη της φράσης «και γίνεται αισθητή» αποτελεί υπερβολή. Συνεχίζουμε με τη μετάφραση του Κοτζιούλα «Λες και υποφέρει απ' το γειτόνεμά της με τις βαριές ρωμανικές κολώνες.». Σε γενικές γραμμές, αυτή η μετάφραση είναι σαφής και κατανοητή και ο λόγος του μεταφραστή κομψός. Παρόλα αυτά το ρήμα «υποφέρει» συνιστά υπερβολή. Το ίδιο ισχύει και για τη σχεδόν πανομοιότυπη μετάφραση του Μοσχοβάκη «Θα έλεγε κανείς πώς υποφέρει απ' το γειτόνεμά της με τις βαριές ρωμανικές κολώνες». Ο Παππός και η Χατζάκη προτείνουν την εξής μετάφραση «Θα 'λεγε κανείς, ότι αισθανόταν να βαραίνουν πάνω του οι γειτονικοί ρομανικοί κίονες.». Πάλι εδώ, βλέπουμε μία γενικότερη συνοχή, χρήση ωραίου λεξιλογίου και κομψότητα.

Μετέπειτα, για την πρόταση « C'est la greffe de l'ogive sur le plein cintre. », έχουμε τέσσερις εξ ολοκλήρου διαφορετικές μεταφραστικές προσεγγίσεις. Πρωτίστως, ο Τσουκαλάς προτείνει την απόδοση «Είναι η αποτύπωση της αψίδας πάνω στον κεντρικό θόλο.», άρτια και απλή επιλογή. Ο Κοτζιούλας δίνει την απόδοση «Είναι το μπόλι της μακρόστενης αψίδας στο κανονικό ημικόκλιο». Εδώ, το επίθετο «μακρόστενης» συνιστά λάθος. Ο Μοσχοβάκης παρέχει τη μετάφραση «Είναι το μπόλιασμα της τεμνόμενης αψίδας πάνω στην ημικυκλική καμάρα.» Ο Παππός με τη Χατζάκη παραθέτουν τη μετάφραση «Είναι το μπόλι της μακρόστενης αψίδας στο κανονικό ημικόκλιο.»

Ύστερα, θα πρέπει να υπογραμμίσουμε την παράλειψη του Τσουκαλά στην απόδοσή του για την πρόταση « Ainsi font les castors ; ainsi font les abeilles, ainsi font les hommes. ». Οι υπόλοιποι μεταφραστές αποδίδουν την πρόταση με τον ίδιο ακριβώς τρόπο «έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κάνουν οι μέλισσες, έτσι κάνουν οι άνθρωποι». Ο Τσουκαλάς παραλείπει το μεσαίο κομμάτι της πρότασης και παραθέτει την ανολοκλήρωτη απόδοση «Έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κι οι άνθρωποι.». Αμέσως μετά, συναντάμε την πρόταση « C'est l'art qui a changé de peau. ». Ο Τσουκαλάς μεταφράζει τη φράση με λιτό τρόπο «Η τέχνη άλλαξε δέρμα.». Ο Κοτζιούλας την αποδίδει ως «Η τέχνη άλλαξε πέτσα.», επιλογή που δε συμφωνεί με το κείμενο πηγή. Ωστόσο, η χρήση του όρου «πέτσα» κατεβάζει το επίπεδο του λόγου. Σε μία απόπειρα να τονίσει το υποκείμενο της πρότασης, ο Μοσχοβάκης δημιουργεί μία πρόταση που δε ρέει αβίαστα και κουράζει το αναγνωστικό κοινό «Αυτή που έχει αλλάξει δέρμα είναι η τέχνη.». Τέλος, ο Παππός και η Χατζάκη προτείνουν την απόδοση «Η τέχνη μόνο αλλάζει δέρμα.» η οποία είναι νοηματικά ορθή, διαπράττουν όμως μία παρέμβαση με τη χρήση του επιρρήματος «μόνο».

Είναι επίσης πολύ σημαντικό, να δούμε τα μεταφραστικά προβλήματα που δημιουργούνται κατά τη διαδικασία απόδοσης της ακόλουθης πρότασης « au moins en l'état de germe et de rudiment ». Πρώτος ο Τσουκαλάς, τη μεταφράζει ως «τουλάχιστον στην αρχική και στοιχειώδη κατάσταση.» όπου το ουσιαστικό κατάσταση γράφεται με «ι» λόγω της καθαρεύουσας. Πρόκειται για την πιο σωστή, κατανοητή και άρτια απόδοση που μεταφέρει το νόημα αυτούσιο από τη μία γλώσσα στην άλλη και δεν προκαλεί παρανοήσεις. Η προσπάθεια του Κοτζιούλα «σε σπερματική, εμβρυακή κατάσταση, η ρωμανική βασιλική», είναι επίσης σωστή. Ο Μοσχοβάκης παραθέτει την απόδοση «σε εμβρυακή κατάσταση, σαν σπέρμα τη ρωμαϊκή βασιλική» όπου κάνει εσφαλμένα χρήση του επιθέτου «ρωμαϊκή» αντί του «ρωμανική». Ο Παππός με τη

Χατζάκη, μας παρέχουν τη δική τους εύστοχη εκδοχή «εν σπέρματι και στοιχειωδώς, τη ρομανική βασιλική».

Θα ήταν θεμιτό να τονίσουμε ότι ορισμένες φορές οι μεταφραστές αποδίδουν τις λέξεις με τον ίδιο τρόπο, όπως για παράδειγμα, στην περίπτωση του «des chapelles» που μεταφράζεται από όλους ως «των παρεκκλησίων» και το «des portails» το οποίο όλοι μεταφράζουν ως «των πυλώνων». Ωστόσο, διαβάζοντας τα κείμενα στόχους, εντοπίζουμε και ασυμφωνία στην απόδοση ορισμένων λέξεων. Ένα παράδειγμα είναι η περίπτωση του «des clochers» που μεταφράζεται ως «των κωδωνοστασίων» στην καθαρεύουσα, από τον Τσουκαλά και τον Μοσχοβάκη και «των καμπαναριών» από τον Κοτζιούλα, τον Παππά και τη Χατζάκη. Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε το γεγονός ότι ο όρος «des aiguilles» μεταφράζεται από όλους ως «των οβελίσκων», πλην του Μοσχοβάκη που επιλέγει τη μετάφραση «των βελών». Έπειτα, η πρόταση «se modifie à l'infini», παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία μεταφράσεων. Ειδικότερα, ο Τσουκαλάς μεταφράζει ως «μεταβάλλεται επ' άπειρον», ακολουθώντας τη μέθοδο της πιστής μετάφρασης. Ο Κοτζιούλας και ο Παππάς με τη Χατζάκη προτείνουν την απόδοση «μπορεί να παραλλάσει» και ο Μοσχοβάκης παραθέτει την απόδοση «μπορεί να παραλλάζει ατέλειωτα». Αυτές οι επιλογές δεν είναι ακριβείς, καθώς στο πρωτότυπο κείμενο αναφέρεται ένα γεγονός «se modifie» «μεταβάλλεται, παραλλάσσεται, αλλάζει κλ.π.» και όχι η πιθανότητα του γεγονότος αυτού. Επιπλέον, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι και οι τέσσερις μεταφραστές κάνουν υπομετάφραση, παραλείποντας τη μετάφραση του «à l'infini» αποδυναμώνοντας με αυτόν τον τρόπο το νόημα του πρωτοτύπου κειμένου.

Σχετικά με την πρόταση «suivant la fantaisie du siècle, du peuple, de l'art.», η απόδοση του Τσουκαλά «αναλόγως της φαντασίας του αιώνα, του λαού, της τέχνης» είναι λιτή και άρτια. Ο Παππάς και η Χατζάκη χρησιμοποιούν την ίδια ακριβώς μετάφραση που παραθέτει ο Κοτζιούλας σε προγενέστερο χρόνο «ανάλογα με τη δημιουργική φαντασία του αιώνα, του λαού, του καλλιτέχνη». Η δεδομένη μετάφραση παρουσιάζει μια ελαφριά απόκλιση από την πρόταση του πρωτοτύπου, διότι η προσθήκη του επιθέτου «δημιουργική» είναι μεταφραστική προσθήκη. Η μετάφραση που προτείνει ο Μοσχοβάκης «κατά τις εμπνεύσεις του αιώνα, του λαού, της τέχνης.» είναι πρωτότυπη και εύστοχη.

Ενδιαφέρον έχει και ο τρόπος που μεταφράζεται το ουσιαστικό «statues». Όλοι οι μεταφραστές το αποδίδουν ως «αγάλματα», με εξαίρεση τον Κοτζιούλα που επιλέγει την πιο συγκεκριμένη απόδοση «ανδριάντες» που αναφέρεται στο γλυπτό ενός

θνητού άνδρα. Έπειτα, το ουσιαστικό « vitraux » αντιμετωπίζεται με πολύ διαφορετικό τρόπο από τον κάθε μεταφραστή. Ο Τσουκαλάς το αποδίδει ως «τζάμια», ο Κοτζιούλας, «χρωματιστά τζάμια», ο Μοσχοβάκης «τζαμωτά» και οι Παππάς και Χατζάκη ως «βιτρώ». Επιπλέον, βλέπουμε πως ο Τσουκαλάς αποδίδει το ουσιαστικό « rosaces » ως «εντομές» και οι υπόλοιποι ως «ρόδακες». Το ουσιαστικό « dentelures », μεταφράζεται ως «δαντελωτές διακοσμήσεις» από τον Κοτζιούλα, «δαντελώματα» από τον Μοσχοβάκη και «δαντελωτά σκαλίσματα» από τον Παππά και τη Χατζάκη, ενώ παραλείπεται από τον Τσουκαλά. Το « bas-reliefs » μεταφράζεται ομοίως από όλους «ανάγλυφα» εκτός από τους Παππά και Χατζάκη, οι οποίοι παραθέτουν την εξής απόδοση «πρόστυπα ανάγλυφα».

Εν συνεχεία, η πρόταση « elle combine toutes ces imaginations selon le logarithme qui lui convient. » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «συνδυάζει όλες αυτές τις φαντασιοπληξίες σύμφωνα με τον λογάριθμο που πρέπει». Ο Κοτζιούλας προτείνει την εξής μετάφραση «όλες αυτές τις φαντασίες τις συνταιριάζει κατά το λογάριθμο που της ταιριάζει». Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί ως μεταφραστική λύση την ακόλουθη πρόταση «όλες αυτές τις συλλήψεις της φαντασίας τις συνδυάζει σύμφωνα με το λογάριθμο που της είναι ο πιο κατάλληλος.». Όλες οι παραπάνω αποδόσεις είναι σωστές και άρτιες, η καθεμία με το δικό της ιδιαίτερο τρόπο. Η μετάφραση που παραθέτουν οι Παππάς και Χατζάκη είναι «μπορούν όλα να συνδυάζονται σύμφωνα με το λογάριθμο που της ταιριάζει». Εν τέλει, έχουμε ποικιλία αποδόσεων για την εξής πρόταση « Le tronc de l'arbre est immuable, la végétation est capricieuse. ». Η μετάφραση του Τσουκαλά «Ο κορμός του δένδρου είναι αμετάβλητος η βλάστησης ιδιότυπη» είναι πολύ εύστοχη. Ο Κοτζιούλας παρέχει την ακόλουθη απόδοση «Ο κορμός του δέντρου μένει αναλλοίωτος, μονάχα η βλάστηση κάνει τα δικά της.». Πρόκειται για άρτια και λειτουργική απόδοση. Εδώ, η χρήση του ιδιωτισμού «κάνει τα δικά της» είναι πολύ συμβατή και δηλώνει την πρωτοτυπία του Κοτζιούλα. Η απόδοση του Μοσχοβάκη «Ο κορμός του δέντρου είναι αμετάλλαχτος, η βλάστηση κάνει τις ιδιοτροπίες της.» είναι επίσης πολύ σωστή, καθώς εκφράζει το νόημα αυτούσια και διατηρεί το ύφος του συγγραφέα. Οι Παππάς και Χατζάκη δίνουν την απόδοση «Ο κορμός του δέντρου αναλλοίωτος, η βλάστηση όμως άστατη και ευμετάβλητη.». Η εν λόγω απόδοση πρόκειται για παράφραση όπου οι μεταφραστές δίνουν μία επεξήγηση του επιθέτου « capricieuse » με την προσθήκη του επιθέτου «άστατη».

4.11.2 Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Από τα γλωσσικά ζητήματα, αξίζει να αναφέρουμε δύο παραδείγματα ιδιωτισμών που αναφέρονται στο κείμενο και τον τρόπο με τον οποίο τους διατυπώνουν οι μεταφραστές στα ελληνικά. Αρχικά, η πρόταση « Mesurer l'orteil du pied, c'est mesurer le géant. » αποδίδεται από τον Τσουκαλά με τον ταιριαστό ιδιωτισμό της δημοτικής «Εξ όνυχος διακρίνουμε τον λέοντα.». Ο Κοτζιούλας τον μεταφράζει ως εξής «Το να μετράς το δάχτυλο του ποδιού, είναι σαν να μετράς όλον τον γίγαντα.» Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την απόδοση « Μετρώντας το δάχτυλο του ποδιού, μετράμε το γίγαντα.» και οι Παππάς και Χατζάκη προτείνουν την απόδοση «Απ'το μεγάλο δάχτυλο του ποδιού, μπορείς να υπολογίσεις το μέγεθος του γίγαντα.» Τέλος, αναφέρουμε ότι ο ιδιωτισμός « C'est le coup de pied de l'âne au lion mourant. » αποδίδεται από τον Τσουκαλά με τον ιδιωτισμό «Είναι η κλωτσιά του γαϊδουριού στο ετοιμοθάνατο λιοντάρι.» Ο Κοτζιούλας τον αποδίδει με παρόμοιο τρόπο ως «Είναι η κλωτσιά του γαϊδάρου στον ετοιμοθάνατο λέοντα.» Το ίδιο κάνουν και ο Παππάς και η Χατζάκη «Είναι η κλωτσιά που δίνει ο γαϊδαρος στο ετοιμοθάνατο λιοντάρι.» Ο Μοσχοβάκης επιλέγει να πρωτοτυπήσει αντικαθιστώντας το ουσιαστικό «ετοιμοθάνατο» με το ρήμα «που ψυχομαχάει» «Είναι η κλωτσιά του γαϊδάρου στο λιοντάρι που ψυχομαχάει.». Πρόκειται για μία παρέμβαση που προσδίδει στο κείμενο μια ποιητικότητα ενώ συγχρόνως, δηλώνει πιο έντονα το αίσθημα της θλίψης.

4.12 Σύγκριση μεταφράσεων 4^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 3^ο

Κεφάλαιο 2^ο

PARIS À VOL D'OISEAU

Στο κεφάλαιο που τιτλοφορείται ως « PARIS À VOL D'OISEAU », ο Βικτόρ Ουγκό περιγράφει τη νέα πόλη του Παρισιού σε αντιδιαστολή με την παλιά πόλη. Πρόκειται για ένα κεφάλαιο πλούσιο σε πολιτισμικά στοιχεία και πληροφορίες για την κατανομή του Παρισιού με τις εκκλησίες του, τα παλάτια του, τις ακαδημίες του, τους δρόμους, τις πλατείες και τα λιμάνια του αλλά και ιστορικά γεγονότα, βασιλείς και άλλα εξέχοντα πρόσωπα. Ως εκ τούτου, το εν λόγω κεφάλαιο βρίθει τοπωνυμίων και ανθρωπωνυμίων. Είναι ενδιαφέρον να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο επιλέγει ο κάθε μεταφραστής να μεταφέρει αυτά τα ονόματα από το κείμενο πηγή στο κείμενο στόχο και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί. Είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι όπως θα δούμε και στη συνέχεια, οι μεταφραστές δεν ακολουθούν πάντα πιστά μία συγκεκριμένη μεταφραστική τακτική. Ενίοτε, αλλάζουν μέθοδο, ανάλογα με τη δυσκολία που καλούνται κάθε φορά να αντιμετωπίσουν. Ο Κοτζιούλας παραλείπει το δεδομένο κεφάλαιο από τη μετάφρασή του, πιθανότατα για να μην κουράσει τον αναγνώστη που δεν ενδιαφέρεται για την ιστορική και πολιτισμική αξία του βιβλίου, αλλά μόνο για τη μυθιστορηματική, δεδομένου ότι το εν λόγω κεφάλαιο διακόπτει τη ροή της αφήγησης.

4.13 Πραγματολογικά ζητήματα

4.10.1 Ανθρωπωνύμια

Πρωτίστως, όσον αφορά τα ανθρωπωνύμια, είναι θεμιτό να αναγνωρίσουμε ότι, όπως και σε προηγούμενα κεφάλαια, έτσι και εδώ, υπάρχουν στο κείμενο πολλά γαλλικά ονόματα για τα οποία έχει καθιερωθεί ένα συγκεκριμένο ισοδύναμό τους στην ελληνική γλώσσα. Συνεπώς, όλα τα ονόματα που είναι διαδεδομένα ευρέως με ένα συγκεκριμένο τρόπο, εμφανίζονται με την ίδια μορφή σε όλες τις μεταφράσεις. Μερικά

παραδείγματα είναι τα εξής: « Louis XI » «Λουδοβίκου ΙΑ΄», « Philippe-August » «Φίλιππος Αύγουστος», «Charles VI » «Καρόλου ΣΤ΄», «Napoléon» «Ναπολέοντα», «Coactier» «Κοακτιέ», «Voltaire» «Βολταίρος», «Molière » «Μολιέρος», «Michel-Ange» «Μιχαήλ Άγγελος», « Catherine de Medicis » «Αικατερίνης των Μεδίκων», « Henri II » « Ερρίκου Β΄ » και « Minos » «Μίνωα».

Ωστόσο, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι και σε αυτή την περίπτωση παρατηρούμε ορισμένες ασυνέπειες από τους μεταφραστές. Ειδικότερα, ο Τσουκαλάς, μεταφράζει αρχικά το « Louis XI » ως «Λουδοβίκου ΙΑ΄» κι έπειτα, μεταφράζει το « Louis XV » ως «Λουδοβίκου 15^{ου}», δηλαδή αλλάζει τον τρόπο εμφάνισης του αριθμού που δηλώνει τη σειρά διαδοχής των βασιλέων. Ομοίως, μεταφράζει το « Charles V » ως «Κάρολος ο 5^{ος}» κι ύστερα το « Charles VI » ως «Καρόλου ΣΤ΄». Αυτό το γεγονός δύναται να οφείλεται σε κακή ή ανύπαρκτη επιμέλεια του κειμένου. Είναι επίσης αναγκαίο να αναφερθεί το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετές αποκλίσεις μεταξύ των μεταφράσεων ιστορικών ονομάτων των οποίων η απόδοση ενδέχεται να αλλάζει και κατά το πέρασμα του χρόνου. Παραδείγματος χάριν, το ιστορικό πρόσωπο του « Julien l'Arstat » το οποίο μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «Ιουλιανού του Παραβάτου» και από τους Παππά και Χατζάκη ως «Ιουλιανού του Παραβάτη» στη γενική των νέων ελληνικών, ενώ ο Μοσχοβάκης το μεταφράζει ως «Ιουλιανού του Αποστάτη». Επιπλέον, θα πρέπει να επισημάνουμε πως συναντάμε συχνά αυτό το φαινόμενο με την πτώση γενικής, άλλοτε στην καθαρεύουσα, άλλοτε στη δημοτική, στα κείμενα-στόχους. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι η μετάφραση του ανθρωπωνυμίου « du duc de Bourgogne », το οποίο ο Τσουκαλάς, ως προγενέστερος μεταφραστής, το αποδίδει ως «του δούκα της Βουργουνδίας» στην καθαρεύουσα, ενώ οι μεταγενέστεροι μεταφραστές, Μοσχοβάκης, Παππάς και Χατζάκη, το αποδίδουν ως «του δούκα της Βουργουνδίας».

4.10.2 Τοπωνύμια

Όπως συμβαίνει με τα ανθρωπωνύμια, με τον ίδιο τρόπο, υπάρχουν καθιερωμένες αποδόσεις για ονόματα τόπων και κτιρίων τις οποίες οι μεταφραστές σέβονται, σε γενικότερες γραμμές. Κάποια παραδείγματα από το υπό εξέταση κεφάλαιο είναι τα ακόλουθα: « Nuremberg en Bavière » «Νυρεμβέργη της Βαυαρίας», « la Seine » «ο Σηκουάνας», « à la Monnaie » «στο

Νομισματοκοπείο», « la porte Papale » «η Παπική Πύλη», « le Louvre » « το Λούβρο », « l'hôtel de Ville » «το Δημαρχείο», « Saint-Genève » «η Αγία Γενεβιέβη», « la Bièvre » «στον/τον Μπιεβρ», « Alhambra » «Αλάμπρα», « la muraille de Charles V » « το τείχος του Καρόλου Ε΄ », « le fameux Jardin Dédalus » «τον περίφημο κήπο Δαίδαλο», « le Temple » « ο Ναός », « de la Cour des Miracles » «της Αυλής των Θαυμάτων», « de l'hôtel d'Alençon » « του μεγάρου ντ' Αλανσόν », « Popincourt » « το Ποπενκούρ », « Parthénon » «Παρθενών», « Jupiter Olympien » « Ναός του Ολυμπίου Διός », « à la Bourse » « στο Χρηματιστήριο », « Athènes » « Αθήνα », και « Grèce » «Ελλάδα». Σε αυτό το σημείο, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι παρόλο που η « Notre-Dame de Paris » είναι πολύ γνωστή στην Ελλάδα ως «Η Παναγία των Παρισίων», οι Παπιάς και Χατζάκη αποφασίζουν να την αποδώσουν ως «η εκκλησία της Νοτρ Νταμ» μέσω φωνητικής μεταγραφής.

Ακολούθως, παρατηρούμε ότι, όπως και σε προηγούμενα κεφάλαια, ο Τσουκαλάς χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο τη μετάφραση των τοπωνυμίων στα ελληνικά, ο Παπιάς και η Χατζάκη επιλέγουν τη φωνητική μεταγραφή και ο Μοσχοβάκης συνδυάζει τη μέθοδο της μετάφρασης με αυτή της μεταγραφής. Επομένως, ο Τσουκαλάς αποδίδει το « le Grand-Châtelet » ως «το Μέγα Καστελέτο», το « du Petit-Châtelet » ως «το Μικρό Καστελέτο», το « La Cité » ως «το Άστυ», τις «portes Saint-Denis et Saint-Martin» ως «θύρες του αγίου Διονυσίου και του Αγίου Μαρτίνου», το «le pont au Change» ως « την γέφυρα των Αργυραμοιβών», το «le pont aux Meuniers» ως «την γέφυρα των Μυλωθρών», το « le Petit-Pont» ως «τη Μικρή Γέφυρα», το «la porte Saint-Victor» ως «η Πύλη του Αγίου Βίκτωρος», το «la Sainte-Chapelle» ως « της Αγίας Εκκλησίας» και το «rue de la Barillerie » ως «οδός βαρελοποιών». Αντίθετα, ο Παπιάς με τη Χατζάκη μεταφέρουν τα παραπάνω ονόματα μέσω φωνητικής μεταγραφής ως εξής: «το Γκραν- Σατλέ», «το Πτι-Σατλέ», «τη Σιτέ», «στις πύλες Σεν-Ντενί και Σεν Μαρτέν», «την Πον-ο-Σανζ», «την Πον-ο-Μενιέ», «Πτι-Πον», «την Πορτ Σεν-Βικτόρ», «της Σεντ-Σαπέλ» και «οδός ντε λα Μπαριγερί».

Ο Μοσχοβάκης μεταφέρει κάποια τοπωνύμια στα ελληνικά μέσω της μετάφρασης, όπως για παράδειγμα τα ακόλουθα « la tour du Bois » «τον Πύργο του Δάσους», «le Grenier d'abondance» «η Σιταποθήκη», « l'Université le Pré-aux-Clercs » «το Πάρκο των Φοιτητών», «rue de la Juiverie» «οδός των Εβραίων», « rue de la Harpe » «οδός Άρπας», «rue de la Barillerie » «οδός Βαρελάδικων. Εντούτοις, χρησιμοποιεί και τη μέθοδο της μεταγραφής όπως φαίνεται στα ακόλουθα

παραδείγματα: « La Tournelle » «την Τουρνέλ», «de la rue aux Febves» «της οδού Φεμπ», « rue de Bourdonnais » «στην οδό Μουρντονναί», «le logis de Lorraine» «το κτίριο του Λορραίν», « le logis de Reims » «ο οίκος της Ρεμς», « la Bièvre » «τον Μπιεβρ». Είναι αναγκαίο να επισημανθεί το γεγονός ότι ορισμένες φορές, ο Μοσχοβάκης, αφού έχει παραθέσει τη μετάφραση ενός τοπωνυμίου στα ελληνικά, προσθέτει μέσα σε παρένθεση και το αποτέλεσμα της μεταγραφής. Κάποια παραδείγματα είναι τα εξής: « le terre-plein du Pont-Neuf » «τις υποδομές της Νέας Γέφυρας (Πον-Νεφ)», « le pont au Change » «τη Γέφυρα των Σαράφικων (Ποντ-ω-Σανζ)», « le pont aux Meuniers » « το Γεφύρι των Μυλωνάδων (Ποντ-ω-Μενιέ)», « le pont Saint-Michel » «τη Γέφυρα του Αγίου Μιχαήλ (Πον-Σαιν-Μισέλ)», « la porte Saint-Victor » «η Πύλη του Αγίου Βίκτωρα (Πορτ-Σαιν-Βικτόρ)», «la porte Saint-Jacques» « η Πύλη του Αγίου Ιακώβου (Πορτ-Σαιν-Ζακ)», « la porte Saint-Germain » «η Πύλη του Αγίου Γερμανού (Πορτ-Σαιν-Ζερμαίν)», « la porte du Temple » «η Πύλη του Ναού (Πορτ-ντυ-Ταμπλ)», « le bourg Saint-Marceau » «το προάστειο Άγιος Μαρκέλλος (Σαιν-Μαρσώ)» . Όμως, δεν ακολουθεί αυτή την τακτική σε όλες τις περιπτώσεις. Πολλές φορές κάνει μετάφραση ενός τοπωνυμίου χωρίς να παραθέσει μετά και την εκδοχή της μεταγραφής του, «rue Saint-Jacques», « οδός Αγίου Ιακώβου», « pont Notre-Dame » «Γέφυρα της Παναγίας», « Sainte-Geneviève », «η Αγία Γενεβιέβη», « Saint-Julien » «Αγίου Ιουλιανού», « la rue Saint-Antoine » «την οδό Αγίου Αντωνίου».

Παρατηρούμε ότι για ορισμένα τοπωνύμια, όλοι οι μεταφραστές χρησιμοποιούν τη μέθοδο της μετάφρασης. Κάποιες από αυτές τις φορές βλέπουμε συμφωνία μεταξύ όλων των μεταφράσεων, όπως στα παρακάτω παραδείγματα. « la Ville » «την Πόλη», « la porte Papale » «η Παπική Πύλη», « l'hôtel-Dieu » «το Νοσοκομείο», « l'île aux Vaches » «το νησί των Αγελάδων», « les Thermes de Julien » «οι Θέρμες του Ιουλιανού», « le fameux Jardin Dédalus » «τον περίφημο κήπο Δαίδαλο», « de la Cour des Miracles » «της Αυλής των Θαυμάτων», « Jupiter Olympien » «ναός του Ολυμπίου Διός» και « le Paris de la République » «το Παρίσι της Δημοκρατίας».

Επιπροσθέτως, εντοπίζουμε και αρκετά σημεία ασυμφωνίας όπως είναι λόγου χάριν τα εξής: Το « la montagne Saint-Geneviève» γίνεται «το όρος Αγία Γενεβιέβη» από τον Τσουκαλά, «το βουνό της Αγίας Γενεβιέβης» από τον Μοσχοβάκη και «ο λόφος της Αγίας Γενεβιέβης» από τους Παππά και Χατζάκη. Έπειτα, το « chapelle de la Vierge » μεταφράζεται ως «το παρεκκλήσι της Παρθένου» από τον Τσουκαλά,

«παρεκκλήσι της Παναγίας» από τον Μοσχοβάκη και «το κομψό εκείνο παρεκκλήσι της Παρθένου Μαρίας» από τους Παππά και Χατζάκη. Επιπλέον, το τοπωνύμιο «le logis de la Reine» γίνεται «η κατοικία της Βασίλισσας» από τον Τσουκαλά, «ο οίκος της Βασίλισσας» από τον Μοσχοβάκη και «ο οίκος της Βασίλισσας» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Ακόμη, το «l'abbaye des Célestins» μεταφράζεται ως «τη μονή των Σελεστίνων» από τον Τσουκαλά, και «το αββαείο των Σελεστίνων» από τους Μοσχοβάκη, Παππά και Χατζάκη. Επίσης, ο Τσουκαλάς μεταφράζει το «la nourricière Seine» ως «ο θρεπτικός Σηκουάνας», ο Μοσχοβάκης προτείνει τη μετάφραση «ο «τροφός Σηκουάνας», ενώ οι Παππάς και Χατζάκη παραθέτουν τη μετάφραση «ο «τροφοδότης Σηκουάνας». Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφέρουμε και μία μεταφραστική διαφορά που έγκειται στη χρονική απόκλιση μεταξύ των μεταφράσεων. Το τοπωνύμιο «à la Halle aux vins» μεταφράζεται από τον Τσουκαλά και τους Παππά και Χατζάκη ως «στην Αγορά των Κρασιών» και από τον Μοσχοβάκη ως «η Ουναγορά» στην καθαρεύουσα.

Επιπλέον, είναι ενδιαφέρον να δούμε τις διαφορές μεταξύ ορισμένων μεταφράσεων του Τσουκαλά και του Μοσχοβάκη που δηλώνουν τη διαφορετική αντίληψη του κάθε μεταφραστή σύμφωνα και με τη χρονική απόσταση των μεταφράσεών τους. Αρχικά, το «le pont au Change» αποδίδεται ως «την γέφυρα των Αργυραμοιβών» από τον Τσουκαλά και «τη Γέφυρα των Σαράφικων (Ποντ-ω-Σανζ)» από τον Μοσχοβάκη. Το «le Petit-Pont» αποδίδεται ως «τη Μικρή Γέφυρα» από τον Τσουκαλά και «το Μικρό Γεφύρι (Πτι-Πον)» από τον Μοσχοβάκη. Ύστερα, το τοπωνύμιο «la porte Saint-Victor» μεταφράζεται ως «η Πύλη του Αγίου Βίκτωρος» από τον Τσουκαλά και «η Πύλη του Αγίου Βίκτωρα (Πορτ-Σαιν-Βικτόρ)» από τον Μοσχοβάκη. Επίσης, για το «la Sainte-Chapelle» ο Τσουκαλάς δίνει τη μετάφραση «της Αγίας Εκκλησίας» και ο Μοσχοβάκης προτείνει τη μετάφραση «του Ιερού Αγίου Παρεκκλησίου (Σαιντ-Σαπέλ)». Ακόμη, βλέπουμε ασυμφωνία στη μετάφραση του τοπωνυμίου «de Saint-Pierre aux Bœufs». Εδώ, ο Μοσχοβάκης μας παρέχει τη μετάφραση «του Αγίου Πέτρου των Βοδιών» κάνοντας μετάφραση των μερών που απαρτίζουν το τοπωνύμιο. Ο Τσουκαλάς δίνει τη λανθασμένη μετάφραση «του Αγ. Πέτρου του Βωβού», η οποία αποτελεί αποτέλεσμα παρανόησης, διότι το επίθετο «Βωβός» δεν αντιστοιχεί ως μετάφραση σε κανένα μέρος του τοπωνυμίου και δεν μπορεί να έχει καμία σύνδεση με το όνομα του πρωτοτύπου. Άλλο ένα παράδειγμα είναι η μετάφραση του «le cloître de Saint-Benoît» που γίνεται «μοναστήρι του Αγίου

Βενεδίκτου» από τον Τσουκαλά και το «κοινόβιο του Αγίου Βενέδικτου» από τον Μοσχοβάκη.

Τέλος, παραθέτουμε και τις διαφορετικές μεταφράσεις για τα τοπωνύμια « les Augustins » «το μοναστήρι των Αυγουστίνων» από τον Τσουκαλά και «η εκκλησία των Αυγουστίνων» από τον Μοσχοβάκη, « de l'abbaye Saint-Antoine des Champs » «της μονής Αγίου Αντωνίου των Αγρών» από τον Τσουκαλά, «του αββαείου του αγίου Αντωνίου των Αγρών» από τον Μοσχοβάκη, « Notre-Dame de Champs » «την Παναγία την εξοχική» και «την Παναγία των Αγρών», « les ruines mal hantées de Vauvert », «τα γκρεμμίδια του Βαβέρ» και «τα στοιχειωμένα ερείπια του Βωβέρ», « rue de la Barillerie » «οδός βαρελοποιών» και «οδός Βαρελάδικων», « les rues de la Plâtrerie, de la Verrerie, de la Tixeranderie » «οι οδοί των Γυψουργείων, των Υελουργείων, των Υφαντουργείων», «η οδός των Γυψάδικων, η οδός των Γυαλάδικων, η οδός των Υφαντουργείων», « le pont aux Changeurs «της Γέφυρας των Αργυραμοιβών», «της Γέφυρας των Σαράφικων», «du pont aux Meuniers», «τη Γέφυρα των Μυλωθρών», και «της γέφυρας των Μυλωνάδων».

Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι ενίοτε, οι μεταφραστές κάνουν και λάθη, τα οποία είναι ορατά και φθείρουν την ολοκληρωμένη εικόνα του μεταφράσματός τους. Πρωτίστως, παρατηρούμε ότι στην αρχή του κεφαλαίου, ο Κοτζιούλας μεταφράζει το τοπωνύμιο « le Petit-Pont » ως «τη Μικρή Γέφυρα» ενώ αργότερα, το μεταφράζει ως «Μικρά Γέφυρα». Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Μοσχοβάκης το μεταφράζει αρχικά ως «το Μικρό Γεφύρι (Πτι-Πον)» και στη συνέχεια ως «Μικρή Γέφυρα». Οφείλουμε επίσης να σημειώσουμε την παρέμβαση του Τσουκαλά στο κείμενο πηγή μέσω της παράλειψης της μεταφοράς του τοπωνυμίου «le Grenier d'abondance» το οποίο μεταφράζεται από τους υπόλοιπους μεταφραστές ως «η Σιταποθήκη». Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να αναφέρουμε τον τρόπο με τον οποίο αποδίδεται από τον εκάστοτε μεταφραστή το τοπωνύμιο «les Halles», την Κεντρική Αγορά του Παρισιού. Ο Παππάς με τη Χατζάκη κάνουν φωνητική μεταγραφή « τις Αλ». Η μετάφραση του Τσουκαλά εδώ είναι λάθος, καθώς χρησιμοποιεί πληθυντικό αριθμό «τις αγορές», ενώ η αγορά είναι μία και απλώς η ονομασία της είναι στον πληθυντικό. Ο Μοσχοβάκης το μεταφράζει ως «την Αγορά».

4.11 Γλωσσικά ζητήματα

4.11.1 Λεξιλόγιο

Στο εν λόγω κεφάλαιο εντοπίζουμε αρκετές λεξιλογικές και συντακτικές διαφορές μεταξύ των τεσσάρων προς σύγκριση μεταφράσεων. Αρχικά, παρατηρούμε ότι η πρόταση « *c'est la vue du Paris qu'on découvrait alors du haut de ses tours.* » μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «δηλαδή το θέαμα των Παρισίων, που απελάμβανε κανείς απ' το ύψος των πύργων της» ο οποίος παρεμβαίνει στο πρωτότυπο κείμενο με την αντικατάσταση του ρήματος « *découvrit* » με το «απολαμβάνω». Ο Μοσχοβάκης μεταφράζει την πρόταση ως εξής «δηλαδή τη θέα του Παρισιού, όπως παρουσιαζόταν τότε ψηλά απ'τους πύργους της». Εδώ, υπάρχει η προσθήκη «όπως παρουσιαζόταν τότε ψηλά». Οι Παππάς και Χατζάκη δίνουν την ακόλουθη μετάφραση «τη θέα του Παρισιού όπως ξετυλιγόταν τότε μπροστά στα μάτια αυτού που κοιτούσε ψηλά απ' τους πύργους της». Αυτή η απόδοση συνιστά επεξήγηση, λόγω της προσθήκης «όπως ξετυλιγόταν τότε μπροστά στα μάτια αυτού που κοιτούσε». Στη συνέχεια, η φράση «*quand, après avoir tâtonné longtemps,*» μεταφράζεται από τον Τσουκαλά με ορθό τρόπο «όταν κανείς, ανεβαίνοντας για πολλή ώρα πασπατευτά». Ο όρος «πασπατευτά» εδώ, δηλώνει το προγενέστερο της εποχής κατά την οποία διεκπεραιώνεται η μετάφρασή του. Ο Μοσχοβάκης προτείνει την ακόλουθη μετάφραση «αφού είχε σκαρφαλώσει κανείς ψηλαφητά για πολλή ώρα». Και αυτή η εκδοχή είναι σωστή, καθώς μεταφέρει το νόημα από το κείμενο πηγή στο κείμενο στόχο χωρίς να δημιουργεί παρανοήσεις. Εδώ ο όρος «ψηλαφητά» σε αντιδιαστολή με το «πασπατευτά» του Τσουκαλά δηλώνει ότι η μετάφραση του είναι πιο σύγχρονη. Οι Παππάς και Χατζάκη δίνουν τη μετάφραση «αφού είχε σκαρφαλώσει κανείς ψηλαφώντας». Πρόκειται για μία υπο-μετάφραση, αφού παραλείπεται σε αυτή η απόδοση του όρου « *longtemps* ».

Ας δούμε τώρα το διαφορετικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν οι μεταφραστές, δίνοντας ο καθένας τη δική του χροιά στο κείμενο στόχο. Η φράση «*dans la ténébreuse spirale*» μεταφράζεται από τον Τσουκαλά ως «τη σκοτεινή ελικοειδή σκάλα,» από τον Μοσχοβάκη ως «την κατασκότεινη στριφογυριστή σκάλα,» και από τους Παππά και Χατζάκη ως «την ερεβώδη ελικοειδή σκάλα», όπου το επίθετο «ερεβώδη» χαρίζει στο κείμενο ένα πιο επίσημο και λόγιο ύφος». Έπειτα η φράση «*sur l'une de deux hautes plates-formes*» γίνεται με σχεδόν πανομοιότυπο τρόπο «στον ένα απ' τους δυο ψηλούς εξώστες» στη μετάφραση του Μοσχοβάκη και «σ' έναν απ' τους δυο ψηλούς εξώστες» σε αυτή των Παππά και Χατζάκη. Ο Τσουκαλάς προτείνει τη δική του εκδοχή «σ' ένα

από τα πιο ψηλά δώματα του ναού» προσδίδοντας στο κείμενο την ατμόσφαιρα της εποχής μέσα από τη χρήση του ουσιαστικού «δώματα».

Ύστερα, η πρόταση «inondés de jour et d'air» μεταδίδεται από τον Τσουκαλά ως «που επλημμύριζαν από φως και αέρα» και από τον Μοσχοβάκη «που τους πλημμύριζε το φως κι ο αέρας». Και οι δύο εκδοχές είναι άρτιες και λειτουργικές. Οι Παππάς και Χατζάκη επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τη μετοχή «λουσμένοι» στη θέση του « inondé » κάνοντας το αποτέλεσμα πιο εύηχο «που ήταν λουσμένοι στο φως και στον αέρα,». Συνεχίζουμε με τη φράση « c'était un beau tableau ». Ο Τσουκαλάς παρεμβαίνει με τη χρήση του ουσιαστικού «θέαμα στη θέση του « tableau » «ήταν ωραιότατο το θέαμα». Ο Μοσχοβάκης τη μεταφράζει ως «μια θεσπέσια εικόνα». Η απόδοσή του για το « tableau » είναι πιο πετυχημένη, όμως, το επίθετο «θεσπέσια» συνιστά υπερ-μετάφραση. Η μετάφραση «έναν ωραιότατος πίνακας» του Παππά και της Χατζάκη είναι ορθή λόγω της χρήσης του όρου «εικόνα», δεν παύει ωστόσο να αποτελεί υπερμετάφραση, λόγω της χρήσης του επιθέτου «ωραιότατος» στον υπερθετικό βαθμό.

Προχωρώντας, αξίζει να σημειώσουμε τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο οι μεταφραστές αποδίδουν το ρήμα «vous vous trompons» ανάλογα με το ύφος τους και πως η επιλογή τους επηρεάζει το κείμενο. Αρχικά, ο Τσουκαλάς το μεταφράζει ως «Γελιόμαστε», προσδίδοντας στο κείμενο μια πιο ανάλαφρη χροιά καθημερινού λόγου και ο Μοσχοβάκης ως «σφάλουμε», δίνοντας στο μετάφρασμα ένα ύφος πιο επίσημο. Ακολούθως, ο Παππάς και η Χατζάκη προτιμούν να το αποδώσουν περιφραστικά «κάνουμε μεγάλο λάθος», επιλογή που αποτελεί υπερ-μετάφραση, διότι το επίθετο «μεγάλο» προσθέτει στο λάθος μεγαλύτερη βαρύτητα από αυτή που ενδεχομένως εκφράζεται στο πρωτότυπο. Όσον αφορά την πρόταση « La grève de cette île fut sa première enceinte,» η μετάφραση του Τσουκαλά « Η αμμουδερή ακτή του νησιού, υπήρξε η πρώτη περιοχή του Παρισιού» συνιστά επεξήγηση, λόγω της προσθήκης του διευκρινιστικού τοπωνυμίου «του Παρισιού». Η απόδοση «η πρώτη περιοχή» είναι προβληματική, διότι δεν μεταφράζεται ο όρος «enceinte». Η μετάφραση του Μοσχοβάκη «Τ'αμμοχάλικο αυτού του νησιού, στάθηκε το πρώτο του περιτείχισμα» και αυτή των Παππά και Χατζάκη «Η αμμουδιά αυτού του νησιού υπήρξε το πρώτο περιτείχισμά του,» είναι περιεκτικές και δεν προκαλούν διαστρέβλωση του νοήματος με κανέναν τρόπο. Σε αυτό το σημείο, παρατηρούμε κι άλλες διαφορές στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν οι μεταφραστές. Για την απόδοση του ουσιαστικού « La grève » ο

Τσουκαλάς παραθέτει την περίφραση «η αμμουδερή ακτή», ο Μοσχοβάκης τη σύνθετη λέξη «τ' αμμοχάλικο» και οι Παππάς και Χατζάκη τον όρο «Η αμμουδιά».

4.11.2 Μετάφραση εκφράσεων

Στη συνέχεια, η φράση «*et les caprices du droit de voirie*» μεταφράζεται ως «και τις ιδιοτροπίες του δικαίωματος οδονομίας» από τον Τσουκαλά. Πρόκειται για λιτή και σωστή απόδοση. Από την άλλη, η πρόταση μεταφράζεται με σχεδόν ίδιο τρόπο από τον Μοσχοβάκη, «και τις ιδιοτροπίες του φόρου διοδίων» και τους Παππά και Χατζάκη «και τις ιδιοτροπίες του φόρου των διοδίων». Εδώ, ο «φόρος διοδίων» προφανώς χρησιμοποιείται από τους μεταγενέστερους μεταφραστές ως νεότερος όρος, πιθανότατα για να είναι πιο οικείος στον σύγχρονο αναγνώστη. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ο τρόπος που οι μεταφραστές διαχειρίζονται τη φράση «*pour le noter en passant*». Σε πρώτο χρόνο, ο Τσουκαλάς την αποδίδει σε πολύ απλό και ανάλαφρο, καθημερινό ύφος «ας πούμε εν τω μεταξύ». Η απόδοση που προτείνει ο Μοσχοβάκης «ας σημειώσουμε» είναι ελαφρώς πιο επίσημη και χαρακτηρίζεται από μια αμυδρή σοβαρότητα. Εντούτοις, δεν είναι απόλυτα σωστή, καθώς παραλείπεται η μετάφραση του «*en passant*». Οι Παππάς και Χατζάκη παραθέτουν την απόδοση «ειρήσθω εν παρόδω», που είναι πολύ σωστή νοηματικά και συνεισφέρει στην ενίσχυση της εικόνας και του κλίματος της εποχής της συγγραφής του μυθιστορήματος.

Έπειτα, αξίζει να δούμε τον τρόπο που αποδίδεται στα ελληνικά η γαλλική έκφραση «*C'est la marche immémoriale*». Ο Τσουκαλάς την αποδίδει εύστοχα «Είναι πολύ αρχαία συνήθεια.» καθώς, το «*immémoriale*» έχει την έννοια του πολύ παλιού και το «*marche*» δηλώνει κάτι που λέμε ή κάνουμε κατά κύριο λόγο, με το πέρασμα του χρόνου, σαν μία παράδοση. Ο Μοσχοβάκης παρουσιάζει την επίσης πολύ σωστή και εύστοχη εκδοχή του «Έτσι γίνεται από ανέκαθεν». Και η απόδοση που προτείνουν οι Παππάς και Χατζάκη «Πανάρχαια πρακτική» είναι ορθή και πρωτότυπη. Οφείλουμε λοιπόν να αναφέρουμε ότι και οι τέσσερις μεταφραστές καταφέρνουν να αποδώσουν αυτή την έκφραση ορθά και περίτεχνα, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, σύμφωνα με τις δεδομένες γνώσεις της εποχής αλλά και την προσωπική τους αντίληψη.

Συνεχίζουμε με την πρόταση «*Le roi ne lâche que quand le peuple arrache*,» η οποία μεταφράζεται από τον Τσουκαλά πολύ εύστοχα ως «ο βασιλεύς υποχωρεί μονάχα όταν ο λαός επιτίθεται κι αρπάζει». Η μετάφραση του Μοσχοβάκη «Ο βασιλιάς δεν εγκαταλείπει παρά όταν ο λαός αποσπά» είναι εξίσου σωστή από άποψη νοήματος,

ωστόσο, η επιλογή των λέξεων που χρησιμοποιεί ο μεταφραστής ίσως να ξενίζουν λίγο τον αναγνώστη, ενώ συγχρόνως, η ροή του λόγου είναι ελαφρώς διακεκομμένη. Οι Παππός και Χατζάκη, καταλήγουν στην απόδοση «Ο βασιλιάς παραχωρεί μονάχα ό,τι ο λαός έχει ήδη αποκτήσει» που δεν έχει την ένταση και την αμεσότητα του πρωτοτύπου. Το ρήμα «έχει ήδη αποκτήσει» δεν είναι κατάλληλο σε αυτό το σημείο και δε συμβαδίζει με το νόημα του πρωτοτύπου. Ο βασιλιάς υποχωρεί, γίνεται πιο δεκτικός όταν ο λαός αρχίσει να παίρνει εξ αναγκασμού τα δικαιώματά του, και όχι αφότου θα έχει αποκτήσει όλα του τα δικαιώματα. Την επόμενη γαλλική πρόταση « il y a une vieille charte qui dit la chose naïvement», ο Τσουκαλάς τη μεταφράζει επί λέξει «Υπάρχει ένας παλιός συνταγματικός χάρτης που εκφράζει το πράγμα» παραλείποντας να μεταφράσει το επίρρημα «naïvement». Ο Μοσχοβάκης αποφασίζει να παραθέσει την ακόλουθη απόδοση «Τ' ομολογεί απλοϊκά ένα παλιό ρητό». Εδώ, η αντικατάσταση του αυστηρού και επίσημου «charte» που είναι στην πραγματικότητα «ο συνταγματικός χάρτης», με τον πιο ελεύθερο όρο «ρητό», συνιστά παρέμβαση στο πρωτότυπο κείμενο. Ο Παππός με τη Χατζάκη επιλέγουν μία παρόμοια απόδοση «Το λέει απλοϊκά και μια παλιά ρήση,». Παρότι οι όροι «ρητό» και «ρήση» φαίνεται να παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση από το «charte», λειτουργούν πιο αποτελεσματικά στον ελληνικό λόγο, δεδομένου ότι όρος «συνταγματικός χάρτης» δεν είναι οικείος στους Έλληνες. Συνεπώς, οι μεταγενέστερες μεταφραστικές εκδοχές ενδέχεται να είναι πιο κατάλληλες για το κείμενο που απευθύνεται στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Στη συνέχεια, εντοπίζουμε πολλές λεξιλογικές διαφορές στις τρεις διαφορετικές αποδόσεις. Πρωτίστως η πρόταση « la Seine baignait cinq îles dans l'enceinte de Paris :» γίνεται στη μετάφραση του Τσουκαλά «ο Σηκουάνας περιέβρεχε πέντε νησάκια στην περιοχή του Παρισιού:», του Μοσχοβάκη «ο Σηκουάνας περιέβρεχε πέντε νησιά μέσα στη ζώνη του Παρισιού:» και των Παππά και Χατζάκη «τα νερά του Σηκουάνα έβρεχαν πέντε νησιά μέσα στα τείχη του Παρισιού». Η φράση « Quelques mesures verdâtres, » μεταφράζεται ως «Μερικά πρασινωπά άθλια οικοδομήματα» από τον Τσουκαλά, «Μερικά σαραβαλιασμένα πρασινισμένα παλιόσπιτα,», από τον Μοσχοβάκη και «Μερικά πρασινισμένα χαμόσπιτα» από τους Παππά και Χατζάκη. Τοιουτοτρόπως, η περιγραφή « leurs larges fenêtres carrées à croisées de pierre, » μεταφράζεται ως «των μεγάλων τετραγωνικών και λιθόκτιστων παραθυριών τους,» στην καθαρεύουσα από τον Τσουκαλά, «τα πλατειά τετράγωνα παράθυρά τους με τα πέτρινα τοξωτά γείσα τους,» από τον Μοσχοβάκη και «τα πλατιά τετράγωνα παράθυρα

τους με τα πέτρινα περβάζια» από τους Παππά και Χατζάκη, με τη χρήση πιο σύγχρονου λεξιλογίου.

Ύστερα, βλέπουμε τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μεταφραστές στη μετάφραση των αρχιτεκτονικών όρων που εμπεριέχονται στο πρωτότυπο κείμενο. Κάθε μεταφραστής επιλέγει διαφορετικό λεξιλόγιο για τη μετάφρασή του. Ένα παράδειγμα, είναι η απόδοση της φράσης «leurs porches ogives surchargés de statues,». Ο Τσουκαλάς τη μεταφράζει ως «των αψιδωτών ναρθήκων, των γεμισμένων με αγάλματα,». Η μετάφραση του Μοσχοβάκη είναι η εξής «τ' αψιδωτά πρόστυλά τους, κατάφορτα απ' αγάλματα». Οι Παππάς και Χατζάκη προτείνουν τη δική τους εκδοχή «τα κατάκοσμα με αγάλματα αψιδωτά τους πρόστυλα,». Έτσι και η πρόταση « les vives arrêtes de leurs murs toujours nettement coupés » μεταφράζεται ως «των ζωνών γωνιών, των ορθοστημένων τοίχων,» από τον Τσουκαλά, «τις έντονες πάντα καθαρά κομμένες προεξοχές των τοίχων τους» από τον Μοσχοβάκη και «τις σαφώς διαγραφόμενες προεξοχές των τοίχων τους,» από τον Παππά και τη Χατζάκη.

Έπειτα, η πρόταση «Et tous ces charmants hasards d'architecture » γίνεται στη μετάφραση του Τσουκαλά «κι όλων εκείνων των θελκτικών αρχιτεκτονικών έργων,» και του Μοσχοβάκη «κι όλα τα χαριτωμένα εκείνα αρχιτεκτονικά τερτίπια,» όπου η χρήση του όρου «τερτίπια» κατεβάζει το επίπεδο του λόγου και προσδίδει ένα ύφος ειρωνείας και χλευασμού στο κείμενο στόχο. Οι Παππάς και Χατζάκη παρέχουν την απόδοση «Κι όλες εκείνες τις αρχιτεκτονικές φινέτσες». Η πρόταση « qui font que l'art gothique a l'air de recommencer ses combinaisons à chaque monument.» μεταφράζεται ως «που κάνανε τη γοτθική τέχνη, να φαίνεται πως αρχίζει σε κάθε στιγμή τους συνδυασμούς της.» από τον Τσουκαλά, «που κάνουν τη γοτθική τέχνη να δείχνει σαν να ξαναρχίζει τους συνδυασμούς της στο κάθε σημείο.» από τον Μοσχοβάκη και «που δίνουν την εντύπωση ότι η Γοτθική τέχνη χρησιμοποιεί άλλους συνδυασμούς σε κάθε μνημείο.» από τον Παππά και τη Χατζάκη. Η μετάφραση του Τσουκαλά «κάθε στιγμή» αλλά και αυτή του Μοσχοβάκη «κάθε σημείο» για τον όρο «monument » είναι άστοχες.

Στη συνέχεια, παρατηρούμε τρεις αντίρροπες αντιλήψεις για το ρήμα « réprendre » και την πρόταση « répondez au milieu de l'immense ville, ». Ο Τσουκαλάς παραθέτει τη δική του εκδοχή «προβάλετε στη μέση της απέραντης πόλεως,». Ο Μοσχοβάκης επιλέγει την ακόλουθη εκδοχή «σκορπίστε το βλέμμα στη μέση της απέραντης πόλης,». Ο Παππάς με τη Χατζάκη προτείνουν την εξής απόδοση «απλωθείτε στην απέραντη πόλη,». Ύστερα, βλέπουμε τρεις εξ ολοκλήρου αντίθετες αποδόσεις για τη φράση

« déchirez à la pointe des îles ». Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μία πρόταση με μεταφορική έννοια, για την οποία ο Τσουκαλάς προτείνει τη μετάφραση «ανεβήτε στην κορυφή των νησιών,». Ο Μοσχοβάκης τη μεταφράζει ως «ξεσκίστε το στις αιχμές των νησιών» (εννοεί το βλέμμα). Η επιλογή του είναι ατυχής, διότι δεν είναι οικεία στους Έλληνες αναγνώστες. Ο Παππάς με τη Χατζάκη αποδίδουν την πρόταση με πιο σωστό τρόπο «αφήστε τα βράχια των νησιών να σας γρατζουνίσουν».

5. Σύνοψη και συμπεράσματα

Έχοντας ολοκληρώσει τη σύγκριση τεσσάρων μεταφράσεων του μυθιστορήματος *Η Παναγία των Παρισίων* του Βικτόρ Ουγκό, καταλήγουμε σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την αναμετάφραση του έργου, τους παράγοντες που την επηρεάζουν και το αντίκτυπο που έχει η κάθε αναμετάφραση σε μία μεταγενέστερή της. Οι πέντε έμπειροι μεταφραστές, τέσσερις από τους οποίους, πολύ γνωστοί συγγραφείς του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα, παρουσιάζουν τέσσερις διαφορετικές μεταφραστικές προσεγγίσεις, ο καθένας σύμφωνα με την προσωπική του αντίληψη και τα δικά του γλωσσικά και κοινωνικά ερεθίσματα.

Συνοπτικά, παρατηρούμε ότι οι εν λόγω μεταφράσεις διεκπεραιώνονται κυρίως για εμπορικούς λόγους. Η μεταφραστική στρατηγική των μεταφραστών και των εμπορικών οίκων, έχει ως πρωτεύοντα στόχο την απόκτηση κέρδους. Αυτό συμβαίνει, διότι η μετάφραση και η αναμετάφραση ενός έργου του οποίου ο συγγραφέας δε βρίσκεται πλέον εν ζωή, αφενός, δεν προϋποθέτει κόστος απόκτησης πνευματικών δικαιωμάτων, αφετέρου, αποφέρει μεγάλο κέρδος. Επίσης, η εμπορική κυρίως σκοπιμότητα αποδεικνύεται και από την έλλειψη σχολιασμού του μεταφραστή, όπου να αναφέρονται οι λόγοι που οδήγησαν στην αναμετάφραση του συγκεκριμένου μυθιστορήματος, οι μεταφραστικές μέθοδοι που ακολουθεί, καθώς και μία συνοπτική επιχειρηματολογία με την οποία να στηρίζει τις απόψεις του και να αναδεικνύει τη δική του μετάφραση ως την πιο ορθή και αξιόπιστη.

Μετέπειτα, διαπιστώνουμε ότι οι διαφορές μεταξύ των τεσσάρων αυτών αναμεταφράσεων πηγάζουν κυρίως από το χρονικό χάσμα που μεσολαβεί από τη μία στην άλλη. Είναι απαραίτητο να αναφέρουμε το γεγονός ότι, και οι πέντε μεταφραστές επηρεάζονται από προγενέστερες μεταφραστικές απόπειρες. Ωστόσο, αυτή η επιρροή είναι από ελάχιστη, έως μηδαμινή, επομένως, δεν καθίσταται δυνατό να ορίσουμε κανέναν από τους πέντε ως παθητικό μεταφραστή. Έκαστος, υιοθετεί ως επί το πλείστον, τη δική του μεταφραστική τακτική, ακολουθώντας βέβαια και τις επιταγές του καιρού του.

Ειδικότερα, ο Τσουκαλάς, ως προγενέστερος μεταφραστής, χρησιμοποιεί τη μικτή ελληνική γλώσσα της εποχής του, δηλαδή τη δημοτική με στοιχεία καθαρεύουσας. Ύστερα, ο Κοτζιούλας χρησιμοποιεί τη δημοτική γλώσσα στην πιο σύγχρονη μορφή της. Ο Μοσχοβάκης αποδίδει το πρωτότυπο στη δημοτική γλώσσα,

προσδίδοντας του ωστόσο, το λαϊκό στοιχείο, με τη χρήση της αργκό. Δίνει λοιπόν στο κείμενο μια πιο καθημερινή, λιτή χροιά. Τέλος, ο Παππάς με τη Χατζάκη χρησιμοποιούν στη μετάφρασή τους τα νέα ελληνικά της εποχής τους. Ενίοτε, χρησιμοποιούν λεξιλόγιο και εκφράσεις παλαιότερης εποχής, προσπαθώντας με αυτόν τον τρόπο να μεταφέρουν στον αναγνώστη το κλίμα της εποχής της συγγραφής του μυθιστορήματος. Άλλοτε χρησιμοποιούν πιο λόγιο, κομψό και επίσημο ύφος, άλλοτε πιο λιτό και λαϊκό λόγο, επηρεασμένοι ίσως και από τη μετάφραση του Μοσχοβάκη.

Πρωτίστως, μέσα από τη σύγκριση και την ανάλυση των πραγματολογικών ζητημάτων που παρουσιάζουν οι τέσσερις αναμεταφράσεις, εντοπίζουμε πολλές διαφορές στον τρόπο απόδοσης των τοπωνυμίων και των ανθρωπωνυμίων. Ο κάθε μεταφραστής επιλέγει μία συγκεκριμένη μεταφραστική μέθοδο, την οποία ακολουθεί πιστά, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Τσουκαλάς επιλέγει ως επί το πλείστον τη μετάφραση των τοπωνυμίων στα ελληνικά. Ο Κοτζιούλας επιλέγει επίσης να χρησιμοποιεί τις περισσότερες φορές τη μέθοδο της μετάφρασης. Εντούτοις, οι μεταφράσεις που παρέχουν οι δύο μεταφραστές διαφέρουν πολλές φορές μεταξύ τους, γεγονός που οφείλεται στο διαφορετικό γλωσσικό τους υπόβαθρο. Ο Μοσχοβάκης χρησιμοποιεί δύο μεθόδους, αυτή της μετάφρασης και αυτή της μεταγραφής, συνδυαστικά. Ενίοτε, αποδίδει ένα όνομα στα ελληνικά και στη συνέχεια, παραθέτει και τη μεταγραφή του μέσα σε παρένθεση. Εν τέλει, ο Παππάς με τη Χατζάκη ακολουθούν κυρίως τη μέθοδο της φωνητικής μεταγραφής, που αποτελεί πιο σύνηθες φαινόμενο στις σύγχρονες μεταφράσεις του 21^{ου} αιώνα. Πρόκειται για μία τακτική που ακολουθείται στην πλειοψηφία των σύγχρονων αναμεταφράσεων.

Είναι θεμιτό, να παρατηρήσουμε ότι κάποια ονόματα μεταφράζονται από όλους τους μεταφραστές με τον ίδιο τρόπο, καθότι έχουν καθιερωθεί στην ελληνική γλώσσα και είναι ευρέως διαδεδομένα με μία συγκεκριμένη μορφή. Σε ορισμένες περιπτώσεις, χρησιμοποιείται και από τους πέντε μεταφραστές η μέθοδος του εξελληνισμού. Επιπλέον, έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι οι μεταφραστές δεν ακολουθούν πάντοτε πιστά, τις ίδιες τις μεταφραστικές τους επιλογές. Ως επακόλουθο, υποθέτουμε ότι δεν έχουν μία σαφή και συνειδητή μεταφραστική στρατηγική. Ο Τσουκαλάς για παράδειγμα, έχει την τάση να δηλώνει τον αριθμό δίπλα σε ένα όνομα, χρησιμοποιώντας νούμερα κι έπειτα να δηλώνει τον αριθμό στο ίδιο ακριβώς όνομα με γράμματα. Επίσης, τυγχάνει ένα τοπωνύμιο ή ένα ανθρωπωνύμιο να μεταφράζεται με έναν τρόπο και στη συνέχεια, να μεταφράζεται από τον ίδιο μεταφραστή με

διαφορετικό τρόπο. Ακόμη, βλέπουμε περιπτώσεις όπου η απόδοση ενός ονόματος είναι πολύ ελεύθερη, στον βαθμό που να συνιστά παρέμβαση στο πρωτότυπο κείμενο και να φέρεται ως παρανόηση. Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται κατά κύριο λόγο στη μετάφραση του Κοτζιούλα.

Σε σχέση με τους πολιτισμικούς ενδείκτες, διαπιστώνουμε ότι στον μεγαλύτερο βαθμό μεταφράζονται με τον ίδιο τρόπο, καθώς πρόκειται κυρίως για γιορτές ή παραδόσεις που είναι ευρέως διαδεδομένες με μία συγκεκριμένη ονομασία στα ελληνικά. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι οι μεταφραστές αντιμετωπίζουν ιδιαίτερη δυσκολία στη μετάφραση των αρχιτεκτονικών όρων.

Περνώντας στα γλωσσικά ζητήματα, αντιλαμβανόμαστε ότι το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί ο κάθε μεταφραστής, βασίζεται στη γλώσσα της εποχής του, στις μεταφραστικές επιταγές που θέλει να εξυπηρετήσει και στο ύφος που θέλει να προσδώσει ο ίδιος στο κείμενο. Στην περίπτωση των ιδιωτισμών και των εκφράσεων, βλέπουμε πάλι πως η προσέγγιση του καθενός έγκειται στο γλωσσικό και το κοινωνικό του περιβάλλον. Πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι ο Μοσχοβάκης έχει την τάση να μεταφράζει με έξυπνους ιδιωτισμούς ακόμη και απλές προτάσεις, που δεν αποτελούν ιδιωτισμό στο γαλλικό κείμενο. Σε αυτή την κατηγορία μεταφραστικών ζητημάτων, διακρίνουμε και τις λιγότερες ομοιότητες και επιρροές, καθώς ο κάθε μεταφραστής δίνει κατά κύριο λόγο μία πολύ πρωτότυπη απόδοση.

Γενικότερα, άλλα ζητήματα που μας απασχόλησαν στην εν λόγω σύγκριση και ανάλυση μεταφράσεων, είναι οι διάφορες τροποποιήσεις και οι παραλείψεις που έγιναν από τους μεταφραστές. Ενίοτε, ο Τσουκαλάς και ο Κοτζιούλας τείνουν να παραλείπουν προτάσεις και να τροποποιούν παραγράφους, χωρίζοντάς τες σε δύο, τρία ή και περισσότερα μέρη. Ο Μοσχοβάκης, ο Παππάς και η Χατζάκη είναι ιδιαίτερα πιστοί στη δομή του πρωτοτύπου και σπάνια κάνουν κάποια μετατροπή ή παράλειψη.

Εν κατακλείδι, μέσα από τη διαδικασία σύγκρισης των τεσσάρων ελληνικών μεταφράσεων του μυθιστορήματος *Η Παναγία των Παρισίων* του Βικτόρ Ουγκό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα γλωσσικά ερεθίσματα, το κοινωνικό πλαίσιο και οι αντιλήψεις που επικρατούν μία δεδομένη στιγμή αποτελούν βασικούς παράγοντες που συμβάλουν στην τελική μορφή μιας αναμετάφρασης. Ουσιαστικής σημασίας σε ένα μεταφραστικό αποτέλεσμα είναι και η επιρροή από προγενέστερες μεταφράσεις.

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

6.1 Σύγκριση μεταφράσεων 1ου κεφαλαίου

Βιβλίο 2^ο

Κεφάλαιο 3^ο

BESOS PARA GOLPES

6.2 Πραγματολογικά ζητήματα

Πίνακας 6.2.1: Ανθρωπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2 ^{ième} , Chapitre 3, p. 136-147	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 3, σελ. 72-83	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 3, σελ. 143-156	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 3, σελ. 62-71	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 3, σελ. 88-100
« Pierre Gringoire »	«Πέτρος Γρηγοράς»	«Πέτρος Γκρεγκουάρ»	«Πέτρος Γρηγοράς»,	«Πιερ Γκρενγκουάρ»
« Jehan Fourbault »	«Ιωάννου Φουρμπώλ»	«Ζαν Φουρμπώ»	«Ιωάννη Φουρμπώ»	«Ζαν Φουρμπώ»
« Jacques Charmolue »	«Ιάκωβος Χαμορλύ»	«Ιάκωβος Σαρμολύ»	«Ιάκωβου Σαρμολύ»	«Ζακ Σαρμολύ»
« Mathieu Bitern »	«Ματθαίος Μπιτέρν»	«Ματθαίος Μπιτέρν»	«Ματιέ Μπιτέρν»	«Ματιέ Μπιτέρν»
« Guillaume Rousseau »	«Γουλιέλμος Ρουσσώ»	«Γουλιέλμος Ρουσσώ»	«Γουλιέλμος Ρουσσώ»	«Γκιγιώμ Ρουσσώ»
« de Sainte-Geneviève »	«της Αγίας Γενεβιέβης»	«της Αγίας Γενεβιέβης»	«της Αγίας Γενεβιέβης»	«της Αγίας Γενεβιέβης»
« Djali »	«Τζαλί»	«Τζαλή»	«Τζαλί»	«Τζαλί»
« Guichard Grand-Remy »	«Γκισάρ Γκραν-Ρεμού»	«Γκισάρ Γκραν-Ρεμού»	«Γκισάρ Γκραν-Ρεμού»	«Γκισάρ Γκραν-Ρεμού»
« Claude Frollo »	«Κλαύδιος Φρόλλος»	«Κλαύδιος Φρόλλος»	«Κλαύδιος Φρόλλος»	«Κλωντ Φρολό»
« Jupiter »	«Ζεύς»	«Δίας»	«Δίας»	«Δίας»

Πίνακας 6.2.2: Τοπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 3, p. 136-147	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 72-83	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 143-156	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 62-71	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 88-100
« la place de Grève »	«Πλατεία της Γρέβης»	«πλατεία της Γρέβης»	«πλατεία της Γρέβης»	«πλατεία της Γρέβης»
«pont aux Meuniers»	«Γέφυρα των Μυλωθρών»	«γέφυρα των Μυλωνάδων»	«η Γέφυρα των Μυλωνάδων»	«Πον-ο-Μενιέ»
« pont au Change »	«Γέφυρα των Αργυραμοιβών»	«γέφυρα της Τράμπας»	«της Γέφυρας των Σαράφηδων»	«Πον-ο-Σανζ»
« pont Ménéleén »	«Μαινάλου όρους»	«βουνού Μαινάλου»	«του όρους Μαινάλου»	«το όρος Μαίναλο»
« de la Maison-aux-Piliers »	«Πολυστύλου Σπιτιού»	«του Σπιτιού με τις κολόνες»	«του Σπιτιού με τις Κολόνες»	«του Σπιτιού με τους Πυλώνες»
« Tour de Roland »	«Πύργου του Ρολάνδου»	«Πύργου του Ρολάνδου»	«του Πύργου του Ρολάνδου»	«του Τουρ Ρολάν»
« du Palais »	«Παλάτιον»	«Μέγαρο»	«Μέγαρο της Δικαιοσύνης»	«το Δικαστικό Μέγαρο»

Πίνακας 6.2.2: Πολιτισμικοί ενδείκτες

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 3, p. 136-147	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 72-83	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 143-156	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 62-71	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 88-100
« des Romaines »	«Ρωμαίων»	«γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης»	«τις γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης»	«τις γυναίκες της Ανδαλουσίας και της Ρώμης»,
« andalou »	«Ανδαλουσιάνικο»	«ανταλουζιάνικο»	«Ανδαλουσιανό»	«θύμιζε κι αυτό τις γυναίκες της Ανδαλουσίας»
« bohémien ne»	«τσιγγάνα»	«γυφτοπούλα»	«γύφτισσα»	«τσιγγάνα»

« Les grands blancs, les petits-blancs, les targes, les liards- à l'aigle pleuvaient »	«τα μεγάλα άσπρα, τα μικρά άσπρα, τα τάργια, οι οβολοί με τον αετό έπεφταν βροχή»	«Μεγάλα και μικρά άσπρα μεταλίκια, χαλκόνες, έπεφταν βροχή»	«Τα νομίσματα έπεφταν βροχή»	«Μικρά και μεγάλα νομίσματα όλων των ειδών έπεφταν σωρηδόν»
« il ne restait même pas un misérable camichon à cinq sol la livre »	«Δεν είχε μείνει ούτε καν ένα κομμάτι ψωμί, από κείνα που είχανε μονάχα τα κομψά άνθη του κρινου ανακατεμένα με τριαντάφυλλα»	«δεν είχε μείνει ούτε ένα από κείνα τα ζαχαροκούλουρα που πουλιούνται πέντε σολδιά τη λίτρα»	«Δεν είχε μείνει ούτε ψίχουλο»	«δεν απέμεναν παρά λίγα ζαχαρωτά της δεκάρας»

6.3 Γλωσσικά ζητήματα

Πίνακας 6.3.1: Λεξιλόγιο

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 3, p. 136-147	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 72-83	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 143-156	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 62-71	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 88-100
« ένêque »	«δεσπότης»	«επίσκοπος»	«επίσκοπος»	«επίσκοπος»
« Voyez un peu s'ils se dérangeront ; ces badauds ! »	«Κοιτάχτε λιγάκι αυτούς τους χάχηδες αν θα κουνηθούν»	«Για δες, ούτε έχουν σκοπό να σαλέψουν αυτά τα κωθώνια!»	«Για να δούμε μας και σαλέψουν καμιά στάλα ετούτοι οι χάχηδες !»	«Για να δούμε θα παραμερίσουν λίγο αυτοί οι γελοίοι»
« avec son corsage d'or sans pli »	«με τον χρυσό της στηθόδεσμο, που ήτανε χωρίς πτυχή»	«με το χρυσωπό, τσιτωμένο κορσάζ της»	«με το ατσαλάκωτο χρυσό της μπούστο»	«με το ατσαλάκωτο χρυσό της μπούστο»
« la vieille façade noire et ridée »	————	«στη γέρικη πρόσοψη, τη μαύρη και φθαρμένη»	«μαυρισμένη κι ανώμαλη πρόσοψη»	«στην παλιά, μαύρη και ρυτιδωμένη πρόσοψη του Σπιτιού με τους Πυλώνες»
« gibet »	«αγχόνη»	«αγχόνη»	«κρεμάλα»	«ικρίωμα»

« capitaine des pistoliers »	«αρχηγός των πιστολιοφόρων»	«λοχαγός των πιστολιοφόρων»	«ο λοχαγός των σπαθοφόρων»	«λοχαγός των τουφεκιοφόρων»
« la recluse »	«η έγκλειστος»	«η ερημίτισσα»	«η ερημίτισσα»	«η ερημίτισσα»
« maigre souper »	«δείπνο πολύ φτωχικό»	«πενιχρό δείπνο»	«πενιχρό δείπνο»	«πενιχρότατο δείπνο!»
« les caprices »	«ιδιοτροπίες»	«ιδιορρυθμίες»	«τερτίπια»	«τα γυρίσματα»
« la sachette »	«καλόγρια»	«ρασοφόρα»	«καλόγρια»	«τσουβαλού»
« dans une rue étroite et ténébreuse »	«σ' ένα στενό και σκοτεινό δρόμο»	«σ' ένα στενό και σκοτεινό σοκάκι»	«σ' ένα σκοτεινό στενορρύμι»	«σ' ένα στενό και θεοσκότεινο δρομάκι»

Πίνακας 6.3.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 3, p. 136-147	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 72-83	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 143-156	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 62-71	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 3, σελ. 88-100
« mes souliers boivent »	«Τα σανδάλια μου μπάζουνε νερά»	«Τα παπούτσια μου βγάζουν νερό»	«Τα παπούτσια μου ξερνάνε νερό»	«Τα παπούτσια μου είναι γεμάτα νερό...»
« et tous ces maudits moulins qui ont pleuré sur moi ! »	«Κι όλοι αυτοί οι καταραμένοι μύλοι μ' έκαναν παπί»	«Κι όλοι αυτοί οι καταραμένοι μύλοι με ράντισαν για τα καλά!»	«Κι όλοι αυτοί οι αναθεματισμένοι μύλοι με κατάβρεξαν για τα καλά!»	«Κι αυτοί οι τρισκατάρατοι μύλοι μ' έχουν κάνει μουσκίδι!»
« Gringoire suait à grosses gouttes »	«χοντρές σταγόνες έβρεχαν το μέτωπο του Γρηγορά»	«χοντρές στάλες ιδρώτα πρόβαλαν στο μέτωπο του Γκρεγκουάρ»	«Ο Γρηγοράς ιδρωνε και ξίδρωνε»	«Στο πρόσωπο του Γκρενγκουάρ εμφανίστηκαν χοντρές σταγόνες ιδρώτα»
« vint à son secours »	«ήρθε να τον βοηθήσει»	«ήλθε να τον βοηθήσει»	«ήρθε να τον βοηθήσει»	«ήρθε να τον βγάλει από τη δύσκολη θέση»
« pour s'éclipser »	«κι έγινε άφαντος»	«για να γίνει άφαντος»	«για να το στρίψει»	«για να χαθεί στο πλήθος»

«trois qualités qui temperent le ridicule »	«τρεις ιδιότητες που εμετρίαζαν αρκετά το γελούο»	«τρεις ιδιότητες που μετριάζον το γελοίο»	«τρεις ιδιότητες που μετριάζον το γελοίο»	«τρεις ιδιότητες ικανές να σου βγάλουν το γέλιο ξινό»
« Il va se faire dévorer »	«Τώρα είναι που θα τον φάει ζωντανό»	« θα τον κάμει κομμάτια»	«θα τον κατασπαράξει τον τρελόπαπα!»	«Γυρεύοντας πάει, μου φαίνεται!»
« Voilà qui est merveilleux »	«Μεγάλα πράγματα, μα την αλήθεια!»	«Νόστιμο κι αυτό»	« Για δεξ παράξενα πράγματα»	«Τι άλλο θα δουν τα μάτια μας!»

Πίνακας 6.3.3: Λεξιλογικές Διαφορές στην απόδοση της περιγραφής της πομπής του Κουασιμόδου

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτзиούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Σελ. 143-145	Σελ. 78-79	Σελ. 151-152	Σελ. 67-69	Σελ. 96-97
« l'Égypte »	«η Αίγυπτος»	«η γυφτουριά»	«η Γυφτουριά»	«η Γυφτιά»
« le duc d'Égypte»	«ο δουξ της Αιγύπτου»	«ο ρήγας των γύφτων»	«ο δούκας της Γυφτιάς»	«ο δούκας της Γυφτιάς»
« à cheval »	«έφιππος»	«καβάλα»	«πάνω σ' άλογο»	«έφιππος»
« les égyptiens et les égyptiennes »	«οι Αιγύπτιοι και οι Αιγύπτειες»	«έρχονταν οι γύφτοι και οι γύφτισσες»	«οι γύφτοι κι οι γύφτισσες»	«οι γύφτοι και οι γύφτισσες»
« pêle-mêle »	«φύρδην μίγδην»	«ανάκατα»	«ανάκατοι»	«φύρδην μίγδην»
« criant sur leurs épaules; »	«να κλαίνε στους ώμους των.»	«που σκούζαν τους ώμους των.»	«στους ώμους, που ξεφώνιζαν.»	«στους ώμους να τσιρίζουν»
« duc »	————	«ρήγας,»	«δούκας,»	«δούκες,»
« menu peuple »	————	«λαουτζίκος	«κι απλός λαός»	«απλός λαός,»
« en aillons »	«ήταν κουρελιασμένοι»	«φορούσαν κουρέλια»	«ντυμένοι με κουρέλια»	«φορώντας κουρέλια και στολισμένοι με ψεύτικα φανταχτερά στολίδια.»
« et en oripeaux »	————	«και μπιχλιμπίδια.»	«και στολισμένοι με ψεύτικα, φανταχτερά λιλιά.»	————

« le royaume d'argot; »	«το βασίλειο των χυδαιο-γλώσσων,»	«το βασίλειο της αληταρίας»	«το βασίλειο της Αληταρίας:»	«το βασίλειο της Αληταρίας»
« échelonées par ordre de dignité ; »	«τοποθετημένοι κατά την τάξι της αξιοπρεπείας των.»	«κλιμακωμένοι ανάλογα με την κοινωνική τους θέση:»	«με σειρά αξίας,»	«ανάλογα με το βαθμό και την αξία τους,»
« les moindre passant les premiers. »	«οι μικρότεροι μπροστά.»	«οι πιο παρακατιανοί πήγαιναν πρώτοι.»	«με πρώτους τους πιο παρακατιανούς.»	«με πρώτους τους κατώτερους.»
« Ainsi défilait quatre par quatre, »	«Έτσι, λοιπόν, περνούσαν ανά τέσσερες»	«Έτσι παρέλαυαν ανά τετράδες,»	«Έτσι παρέλαυνε, τέσσερις - τέσσερις -,»	«Παρέλαυνε, έτσι, σε τετράδες,»
«Avec les divers insignes de leurs grades »	«με τα διάφορα σύμβολα των βαθμών τους»	«με τα διάφορα διακριτικά του βαθμού τους»	«με τα διάφορα διάσημα των βαθμών τους»	«με τα διάσημα του βαθμού που κατείχαν»
« dans cette étrange faculté, »	«στην παράδοξη εκείνη σχολή,»	«σ' εκείνο το παράξενο σινάφι,»	«σ' αυτή την παράξενη συντεχνία,»	«στην παράδοξη αυτή συντεχνία,»
« la plupart éclopés, »	«οι περισσότεροι κουτσοί,»	«οι περισσότεροι απ' αυτούς σακάτηδες,»	«οι πιο πολλοί σακάτηδες,»	«οι περισσότεροι σακάτες,»
« ceux-ci boiteux, »	«άλλος μ' ένα πόδι,»	«άλλοι κουτσοί,»	«άλλοι κουτσοί,»	«άλλοι κουτσοί,»
« ceux-là manchots, »	«άλλος μ' ένα χέρι,»	«άλλοι κουλο-χέρηδες,»	«άλλοι κουλοί -»	«άλλοι κουλοί,»
« les courtauds de boutanche, »	«οι κοντόχοντροι που λέγονταν εφταμηνίτες,»	«οι κοντο-στούπηδες,»	«οι χειμωνατζήδες»	«οι χειμωνατζήδες,»
« les coquillards, »	«οι σαλιγκαροειδής,»	«οι σουρτούκηδες,»	«οι κοχυλάδες,»	«οι κοχυλάδες,»
« les hubins »	«οι λαοπλάνοι,»	«οι λυσσογιατρεμένοι,»	«οι λυσσάρηδες»	«οι λυσσάρηδες,»
« les saboueux, »	«οι ψωρίτες,»	«οι ψευτοσεληνιαζόμενοι,»	«οι σαπουνάκηδες,»	«οι σαπουνάκηδες,»
« les calots »	«οι επιληπτικοί,»	«οι κασιδιάρηδες,»	«οι κασιδιάρηδες,»	«οι κασιδιάρηδες,»
« les francs-mitoux, »	«οι σκουφωμένοι»	«οι μαντιλοδεμένοι,»	«οι σκουφάκηδες,»	«οι σκουφάκηδες,»

« les polissons, »	«οι βρωμιάρηδες,»	«οι κατεργαράιοι,»	«οι μπουκαλάδες,»	«οι μπουκαλάδες,»
« les piêtres »	«οι τιποτένιοι,»	«οι κακομοιραίοι,»	«οι ξυλοπόδαροι,»	«οι ξυλοπόδαροι,»
« les capons, »	«οι τεμπέληδες,»	«οι τζιρίκηδες,»	«οι αβανταδόροι,»	«οι αβανταδόροι,»
« les malingreux, »	«οι πληγιάρηδες»	«οι σπληνιάρηδες,»	«οι πληγιάρηδες,»	«οι πληγιάρηδες,»
« les rifodés, »	«οι φιλάσθενοι»	«οι αστραποκαμμένοι,»	«οι καμένοι,»	«οι καμένοι,»
« les marcandiers, »	«οι μεγαλέμποροι,»	«οι φαμελίτες,»	«οι εμπορευόμενοι,»	«οι εμπορευόμενοι,»
« les narquois, »	«οι χλευαστές,»	—	«οι σακατλήδες,»	«οι σακατλήδες,»
« les orphelins, »		«οι πεντάρφανοι,»	«τα ορφανά,»	«τα ορφανά,»
« les archisuppôts, »	«οι πρωτομάστοροι,»	«τα πρωτοπαλίκαρα,»	«οι αρχιμαστόροι,»	«οι αρχιμαστόροι,»
« les cagoux; »	«οι καταχθόνιοι»	«οι κουκουλοφόροι,»	«οι λωβιάρηδες,»	«οι λωβιάρηδες,»
« Au centre du conclave des cagoux et des archisuppôts, »	«Στο κέντρο της συνόδου των καταχθονίων και των πρωτομαστόρων,»	«Στη μέση απ' το κογκλάβιο των πρωτοπαλίκαρων,»	«Στη μέση των αρχιμαστόρων και των λωβιάρηδων»	«Στη μέση της ομάδας των αρχιμαστόρων και των λωβιάρηδων,»
« on avait peine à distinguer le roi de l' argot »	«μόλις μπορούσε κανείς να διακρίνη τον βασιλέα της κορακιστικής γλώσσας,»	«μόλις μπορούσε κανείς να ξεχωρίσει τον βασιλιά της μαγκιάς,»	«μετά βίας θα μπορούσε να ξεχωρίσει κανείς τον βασιλιά της Αληταρίας,»	«κοιτάζοντας προσεκτικά διέκρινε κανείς τον βασιλιά της Αληταρίας,»
« le grand coesre, »	«τον μέγαν Χοσρόην,»	«τον μεγάλο Τρυποσάκουλο,»	«το μεγάλο Κοέστρο,»	«τον μεγάλο Κοέστρο,»
« accroupi »	«που καθότανε σταυροπόδι»	«καθισμένον»	«θρονιασμένο»	«θρονιασμένο οκλαδόν»
« Après le royaume des argotiers »	«Ύστερα απ' το βασίλειο των χυδαιογλώσσων,»	«Έπειτα απ' το βασίλειο της αληταρίας»	«Μετά το βασίλειο της Αληταρίας,»	«Μετά απ' το βασίλειο της Αληταρίας,»

« dans sa robe de pourpre tachée de vin »»	«μέσα στην κόκκινη ενδυμασία του, που είχε ένα σωρό λεκέδες κρασιού,»	«φορώντας την πορφύρα του τη λεκιασμένη με κρασί,»»	«μέσα στην πορφυρή λεκιασμένη από κρασί πουκαμίσα του,»	«με τον λεκιασμένο από κρασί πορφυρό του μανδύα,»
« précédé de baladins »	«και πήγαιναν μπροστά γελωτοποιοί,»	«έχοντας μπροστά τους ακολούθους του,»	«με προπομπούς σαλτιμπάγκους»	«έχοντας για προπομπούς σαλτιμπάγκους»
« s’entrebattant »	«συγκρουώμενοι»	«που συγκρούονταν ο ένας με τον άλλον»	«που πάλευαν»	«που πάλευαν»
« entouré de ses massiers, »	«και τον τριγυρνούσαν οι ροπαλοφόροι,»	«τριγυρισμένος απ’ τους ραβδούχους του,»	«περιτριγυρισμένος απ’ τους ραβδούχους του,»	«τριγυρισμένος απ’ τους ραβδούχους του,»
« de ses suppôts »	«οι οπαδοί του»	«τους τιτλούχους»	«τους συμβούλους του»	«τους συμβούλους του»
« et des clerics »	«και οι λογιστικοί»	«και τους γραμματικούς»	«κι’ από γραφιάδες»	«και τους γραφιάδες»
« de la chambre des comptes. »	«του λογιστηρίου του.»	«του λογιστηρίου του.»	«του λογιστηρίου.»	«του λογιστηρίου του.»
« la basoche, »	«η τάξις των δικολάβων,»	«οι δικαστικοί γραφείς,»	«οι δικαστικοί γραφιάδες,»	«οι δικαστικοί γραφιάδες,»
« avec ses mains couronnées de fleurs, »	«με τα χέρια σταφανωμένα με λουλούδια,»	«με τα χέρια τους ανθοστολισμένα,»	«με κλαδιά και λουλούδια,»	«με γιρλάντες στα χέρια τους,»
« ses robes noires, »	«με τους μαύρους τρίβωνας»	«με τις μαύρες ρόμπες τους,»	«με τις μαύρες τους ρόμπες,»	«με τις μαύρες τηβέννους τους,»
« sa musique digne du sabbat, »	«και την εορταστική τους στολή,»	«με τη μουσική τους την αντάξια δαιμονομάζωξης»	«τη μουσική τους που ήταν αντάξια οργίου,»	«συνοδεία μουσικής που ήταν αντάξια οργίου μαγισσών,»
« plus surchargé de cierges »	«παραφορτωμένο με περισσότερα κεριά»	«φορτωμένο λαμπάδες,»	«περισσότερο φορτωμένο από λαμπάδες»	«πιο παραφορτωμένο με λαμπάδες»
« que la chässe de Sainte-Geneviève »	«από την λειψανοθήκη της Αγίας Γενεβιέβης»	«πιο πολλές απ’ το κουβούκλιο της Αγίας Γενεβιέβης»	«απ’ ότι το λείψανο της Αγίας Γενεβιέβης»	«και απ’ το λείψανο της Αγίας Γενεβιέβης»

« resplendissait »	«έλαμπε»	«άστραφτε»	«ακτινοβολούσε,»	«άστραφτε»
« crossé »	«με την ποιμαντορική του ράβδο,»	«με την πατερίτσα,»	«με την πατερίτσα,»	«με την αρχιερατική του ράβδο,»
« chapé »	«τον μανδύα»	«τον δεσποτικό του σάκο»	«το μανδύα»	«τα άμφιά του»
« et mitré, »	«και τη μίτρα του»	«και τη μίτρα»	«και τη μίτρα του,»	«και την τιάρα του,»
« de Notre-Dame, »	«της Παναγίας,»	«της Παναγίας,»	«της Παναγίας,»	«της Νοτρ Νταμ,»
« de cette procession grotesque »	«εκείνης της παράξενης πομπής»	«απ' αυτήν την κωμική πομπή»	«αυτής της αλλοπρόσαλλης πομπής,»	«της γκροτέσκας αυτής πομπής»
« Les égyptiens, »	«Οι Αιγύπτιοι,»	«Οι γύφτοι»	«Οι γύφτοι»	«Οι γύφτοι»
« leurs balafos et leurs tambourins d'Afrique. »	«το βάλιαφον και τα αφρικανικά τους τύμπανα.»	«τα «μπαλάφος» και τ' αφρικανικά τους τύμπανα.»	«τα «μπαλάφος» τους και τ' αφρικανικά ταμπούρα τους.»	«τα μπαλάφος τους και τα αφρικανικά τύμπανά τους.»
« Les argotiers, »	«Οι χυδαιογλώσοι,»	«Οι αλήτες,»	«Οι υπήκοοι του βασιλείου της Αληταρίας,»	«Η Αληταρία,»
« race fort peu musicale, »	«που ήταν μια φυλή ανθρώπων πολύ λίγο μουσική,»	«ράτσα όχι και τόσο φιλόμουση,»	«που είναι φυλή ελάχιστα μουσική,»	«φυλή ελάχιστα μουσική,»
« en était encore à la viole, »	«περιοριζόταν ακόμη στο τετράχορδο,»	«αρκούνταν τον ταμπούρα,»	«βρισκόταν ακόμα στη βιόλα,»	«είχε μείνει ακόμη στη βιόλα,»
« au cornet à bouquin »	«την κορνέττα»	«στον κόχυλα»	«στο κέρασ με επιστόμιο»	«στο κόρνο ντι μπασέτο»
«et à la gothique rubebbe du douzième siècle. »	«και το γοθικό ρουμπεμπέ του δωδέκατου αιώνας.»	«και στο γοθικό «ρούμπεμπε» του δωδέκατου αιώνα.»	«και στο γοθικό «ρουμπέμπ», του δωδέκατου αιώνα.»	«και στη γοθική ρεμπάμπ του 12 ^{ου} αιώνα.»
« quelque misérable rebec »	«κανένα άθλιο βιολί»	«κάποιο άθλιο ούτι»	«κάποιο άθλιο «ρεμπέκ»	«κάποιο άθλιο ρεμπέκ,»
« dans une cacophonie magnifique, »	«με μεγαλοπρεπή κακοφωνία»	«σε μια θαυμαστή κακοφωνία,»	«σε μια επιβλητική κακοφωνία.»	«σε μια μεγαλόπρεπη κακοφωνία,»

« toutes les richesses musicales »	«όλοι οι μουσικοί θησαυροί»	«όλες οι μουσικές ποικιλίες»	—	«έβρισκε κανείς συγκεντρωμένο, όλο τον μουσικό πλούτο»
« Ce n'était que dessus de rebec, »	«Κι αυτοί οι θησαυροί ήσαν οξύτονα βιολιά,»	«Ήταν υψίφωνες βιόλες,»	«Την ορχήστρα αποτελούσαν υψίφωνα,»	«Δεν έβλεπε παρά ρεμπέκ όλων των ειδών και των σχημάτων, οξύτονα,»
« hautes-contre de rebec, »	«βαρύτονα βιολιά,»	«υπεροξύτονες,»	«μπάσσα»	«μπάσσα»
« tailles de rebec, »	«μεσόφωνα βιολιά,»	«μεσόφωνες,»	«και μεσόφωνα «ρεμπέκ»,»	«και μεσότονα,»
« sans compter »	«χωρίς να υπολογίσουμε»	«χωρίς να λογαριάσουμε»	«μαζί με»	«για να μη μιλήσουμε»
« les flûtes »	«τις φλογέρες»	«τα φλάουτα»	«φλάουτα»	«για τα φλάουτα»
« et les cuivres. »	«και τα χάλκινα όργανα.»	«και τα πνευστά όργανα.»	«και χάλκινα κύμβαλα.»	«και για τα χάλκινα πνευστά.»

6.4 Σύγκριση μεταφράσεων 2^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 2^ο

Κεφάλαιο 6^ο

LA CRUCHE CASSÉE

6.5 Πραγματολογικά ζητήματα

Πίνακας 6.5.1: Ανθρωπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παπιάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2 ^{ième} , Chapitre 6, p. 158-179	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 6 ^ο , σελ. 92-112	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 6 ^ο , σελ. 167-190	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 6 ^ο , σελ. 77-92	Βιβλίο 2 ^ο , Κεφάλαιο 6 ^ο , σελ. 110-133

« Pierre Gringoire »	«Πέτρε Γρηγορά»	«Πέτρος Γκρεγκουάρ»	«Πέτρο Γρηγορά»	«Πιερ Γκρενγκουάρ»
« madame la Vierge »	«Παρθένα Δέσποινα»	« Θεοτόκος »	« η Παναγία μας η Δέσποινα »	« Δέσποινα Παναγία »
« vierge Marie »	«μακαρία παρθένος Μαρία»	« υπεραγία Θεοτόκος »	« παμμακάριστος Παρθένος Μαρία »	« παμμακάριστος Παναγία »
« Eustache Moubon » »	«Στάθη Μουβό»	« Στάθη Μουμπόν »	« Ευστάθη Μουμπόν »	« Εστάς Μουμπόν »
« sainte Vierge »	«Παναγία Παρθένο»	«Θεοτόκο»	«Παναγία»	«Παρθένο Μαρία»
« Esmeralda »	«Εσμεράλδα»	«Εσμεράλδα»	«Εσμεράλδα»	«Εσμεράλδα»
« de Cicero »	«του Κικέρωνος»	«του Κικέρωνα»	«του Κικέρωνα»	«του Κικέρωνα»
« Michel-Ange »	«Μιχαήλ Άγγελο»	«Μιχαήλ Άγγελο»	«Μιχαήλ Άγγελο»	«Μιχαήλ Άγγελου»
« Calot »	«Καλλότο»	«Καλλό»	«Καλλό»	«Καλό»
« Benserade »	«Βενσεράδος»	«Μπενσεράντ»	«Μπενσεράντ»	«Μπενσεράντ»
« Stradivarius »	«Στραδιβάριος»	«Στραντιβάριους»	«Στραντιβάριους»	«Στραντιβάριους»
« Clopin Trouillefou »	«Κλοπίνος Τρουϊφό»	«Κλοπέν Τρουιφού»	«Κλοπίνος ο Τρελλάρας»	«Κλοπέν Τρουγιεφού»
« Mathias Hugandi Spicali »	«Μαθθίαν Ουγγάδην Σπικάλην»	«Μαθθία Ουγκαντί Σπικαλή»	«Μαθθία Ουγκάντι Σπικάλη»	«Ματίας Ουγκάντι Σπικάλι»
« Guillaume Rousseau »	«Γουλιέλμο Ρουσώ»	«Γουλιέλμο Ρουσσώ»	«Γουλιέλμο Ρουσσώ»	«Γκιγιόμ Ρουσώ»
« Esopus »	«Αίσωπος»	«Αίσωπος»	«Αίσωπος»	«Αίσωπος»
Homerus »	«Όμηρος»	«Όμηρος»	«Όμηρος»	«Όμηρος»
« Mercurius »	«Ερμής»	«Ερμής»	«Ερμής»	«Ερμής»
« Bellevigne de l'Etoile »	«Βαλλεβίνε Φεγγαρά»	«Αστέρη απ' τα Παλιάμπελα»	«Μπελβίνος ντε Λετουάλ»	«Μπελβίν ντε λ' Ετουάλ»
« Andry-le-Rouge »	«Ανδρέα Κόκκινε»	«Αντρέα Κοκκινομάλλη»	«Αντρέα Κόκκινε»	«Αντρί λε Ρουζ»
« François Chante-Prune »	«Φραγκίσκε Σιανπρούση»	«Φραγκίσκο Κορομηλά»	«Φραγκίσκε Σαντεπρύν»	«Φρανσουά Σαντ-Πρυν»
« Colette la Charonne »	«Νικολέτα Χαρόνενα»	«Κολέττα Θρασίμω»	«Κολέττα Αμαξού»	«Κολέτ λα Σαρον»
« Elisabeth Trouvain »	«Ελισάβετ Τρουβαίνη»	«Ελισάβετ Τρουβαίν»	«Ελισαβέτα Τρουβαίν»	«Ελιζαμπέτ Τρουβέν»
« Simone Jodoyne »	«Σιμώνη Γιόδουδύνη»	«Σιμόνη Ζοντουίν»	«Σιμόνη Ζουντουϊν»	«Σιμόν Ζοντουίν»
Marie Piédebou	«Μαρία Πιεδεβού»	«Μαρία Τσακνοπόδα»	«Μαρία Πιεντεμπού»	«Μαρί Πιεντεμπού»

« Thonne-la-Longue »	«Θόννα Μακρή»	«Θούνη Κουτσάφτω»	«Θόννα Ψηλοκάνα»	«Τον λα Λονγκ»
« Bértaude Fanouel »	«Βεράρδα Φουκιναντού»	————	«Μπεράρντα Φανουέλ»	«Μπαράρντ Φανουέλ»
« Michelle Genaille »	————	————	«Μιχαέλα Ζεναΐγ»	«Μισέλ Ζεναΐγ»
« Claude Rongoreille »	————	————	«Κλώντια Ρονζορέϊγ»	«Κλωντ Ρουζ Ορέϊγ»
« Mathurine Girou »	«Μαθουρίνα Γιρορού»	«Μαθουρίνα Ζιρορού»	«Μαθουρίνα Ζιρορού»	«Ματουρίν Ζιρορού»
« Isabeau-la-Thierry »	«Ισαβέλλα Θιερρή»	«Ιζαμπώ Τιερρύ»	«Ιζαμπώ λα Τιερρύ»	«Ιζαμπώ λα Τιερύ»
« Guillaume Longuejoue »	«Γουλιέλμος Μακρομαγουλάς»	«Γουλιέλμος Χοντρομάγουλος»	«Γουλιέλμος ο Μακρομούρης»	«Γκιγιόμ Λονγκζού»
« Djali »	«Τζαλή»	«Τζαλή»	«Τζαλί»	«Τζαλή»

Πίνακας 6.5.2: Τοπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième} , Chapitre 6, p. 158-179	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 92-112	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 167-190	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 77-92	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 110-133
« des Halles »	«της αγοράς»	«της Αγοράς»	«της Αγοράς»	«των Άλλ»
« de la rue Mauconseil »	«οδού Μωκουσεΐγ»	«οδού Μωκονσεΐγ»	«οδού Μωκονσεΐγ»	«οδού Μωκονσεΐγ»
« de l' Hôtel des Tournelles »	«του μεγάρου των τουρνέλ»	«του βασιλικού μεγάρου των Πυργίσκων»	«του παλατιού της Τουρνέλ»	«του μεγάρου των Τουρνέλ»
« répiéd vivant de Vulcain »	«ζωντανό τρίποδο του Ηφαίστου»	«έμψυχο τρίποδα του Ηφαίστου»	«έμψυχο τρίποδο του Ηφαίστου»	«τρίποδο του Βουλκάνους»
« la Cour des Miracles »	«η Αυλή των Θαυμάτων»	«η Αυλή των Θαυμάτων»	«η Αυλή των Θαυμάτων»	«Η Αυλή των Θαυμάτων»
« le théâtre du Petit-Bourbon »	«Θέατρο του Μικρού Βουβώνας»	«Θέατρο Πτι-Μπουρμπόν»	«Θέατρο Πτι-Μπουρμπόν»	«Θέατρο του Πτι-Μπουρμπόν»
« -O tour de Babel ! »	«-Ω πυργοποιΐα της Βαβέλ»	«πύργε της Βαβέλ»	«- Βαβυλωνία!»	«πύργος της Βαβέλ»
« du Châtelet »	«του Καστελέτου»	«του δικαστηρίου»	«του Σατελέ»	«του Σατλέ»

« de Paris »	«του Παρισιού»	«του Παρισιού»	«του Παρισιού»	«του Παρισιού»
« de Thunes »	«της Τύνιδος»	«της Θούνης»	«της Θούνης»	«της Θούνης»
« d’Egypte »	«της Αιγύπτου»	«της Αιγύπτου»	«της Γυφτιάς»	«της Αιγύπτου»
« de Bohême »	«της Βοημίας»	«της Βοημίας»	«της Μποεμιάς»	«της Βοημίας»
« Saint-Pierre- aux-Bœufs »	«εκκλησιά του Αγίου Πέτρου των Βοδιών»	«Αϊ-Πέτρο των Βουκόλων»	«Άη Πέτρο των Βωδιών»	«Σεν-Πιερ-ο- Μπεφ»
« la grand salle du Palais »	«στην Μεγάλη Αίθουσα του Μεγάρου»	«στη μεγάλη αίθουσα του Δικαστηρίου»	«στη μεγάλη αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου»	«στη μεγάλη αίθουσα»

6.6 Γλωσσικά ζητήματα

Πίνακας 6.6.1: Λεξιλόγιο

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième} , Chapitre 6, p. 158-179	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 92-112	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 167-190	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 77-92	Βιβλίο 2^ο , Κεφάλαιο 6^ο , σελ. 110-133
« c’est le diable qui les a faits à l’image de sa fourche. »	«ο διάβολος τάκανε κατ’ εικόνα και ομοίωσιν του διχαλωτού του ποδιού!»	«Τα ‘καμε ο διάβολος ίδια με τα κατσικο- πόδαρά του!»	«Ο διάβολος τα έφτιαξε κατ’ εικόνα της πιρούνας του.»	«Ο διάβολος τα έφτιαξε κατ’ εικόνα και ομοίωση της διχαλωτής πιρούνας του.»
« Rien ne rend aventureux comme de ne pas sentir la place de son gousset. »	«Τίποτε άλλο δεν κάνει τον άνθρωπο πιο ριψοκίνδυνο παρά μονάχα το να μη αισθάνεται την θέσι του πορτοφολιού του»	«Τίποτε δεν σε κάνει τόσο ριψοκίνδυνο όσο το να νοιώθεις την τσέπη σου ανάλαφρη.»	«Τίποτα δε σε κάνει πιο ριψοκίνδυνο απ’ το να αισθάνεσαι τέλεια αλαφρό το πουγγί σου.»	«Τίποτε δεν σε κάνει πιο ριψοκίνδυνο απ’ το να αισθάνεσαι άδειες τις τσέπες σου.»
« un misérable cul-de-jatte »	«δυστυχισμέ- νος ανάπηρος»	«ένας φουκαράς	«ένας φουκαράς χωρίς πόδια»	«ένας άθλιος κολοβός»

		κουτσο- πόδαρος»		
« d' un échafaudage de maçons en marche»	« ενός τεκτονικού ικρίου που περπατούσε»	«κινούμενης κρεβατωσιάς οικοδόμων»	«σκαλωσιά χτιστή που περπατούσε»	«κινούμενη σκαλωσιά»
« Il se mit à courir. »	«Κι άρχισε να τρέχει.»	«Άρχισε να τρέχει.»	«Τόβαλε στα πόδια.»	«Άρχισε να τρέχει.»
« vautrés dans la fange »	«σερνό- ντουσαν στη λάσπη»	«βουτώντας μες στη λάσπη»	«σούρνωντας μέσα στη λάσπη»	«να κυλιώνται στη λάσπη»
« dans cette fourmière d'éclopés »	«από κείνη τη μυρμηκιά των αναπήρων»	«μες σ' εκείνη την πήχτρα σακάτηδων»	«μέσα σ' αυτή τη μυρμηγκιά των σακάτηδων»	«σ' αυτή τη μυρμηγκο- φωλιά των σακάτηδων»
« trois spectres infirmes »	«τρία ασθενικά φαντάσματα»	«τρία ανάπηρα σκιάχτρα»	«τρία ανάπηρα φαντάσματα»	«τρία ανάπηρα φαντάσματα»
« le perclus »	«ο παραλυτικός»	«ο κουλός»	«ο παραλυτικός»	«ο παραλυτικός»
« le cul-de-jatte »	«ο κουλός »	«ο κουτσοπόδης»	«ο κουτσός»	«ο κολοβός»
« Ils répondirent par un éclat de rire sinistre. »	« εκείνοι απήντησαν με γέλια.»	«Του αποκρίθηκαν μ' ένα απαίσιο χάχανο.»	«Του αποκρίθηκαν μ' ένα φριχτό τρανταχτό, ομαδικό γέλιο.»	«Εκείνοι αρκέστηκαν να καγχάσουν.»
« ce ruisseau de vices »	«ο οχετός της φαυλότητας, της ζητιανιάς και της αγυρτείας»	«ο χείμαρρος της διαφθοράς, της ζητιανιάς και της αλητείας»	«το βρομερό ρυάκι αχρειότητας, ζητιανιάς κι αλητείας»	«το βρομερό ρυάκι βίας, φαυλότητας, επαιτίας και αλητείας»
« ruche monstrueuse »	«τερατώδης κυψέλη»	«τερατώδης κυψέλη»	«τερατική κυψέλη»	«τερατώδης κυψέλη»
« y découpaient mille gestes bizarres »	«σχημάτιζαν χίλιες αλλόκοτες χειρονομίες»	«πρόβαλλαν επάνω του χίλιες δυο αλλόκοτες κινήσεις»	«διέγραφαν χίλιες δυο αλλόκοτες κινήσεις»	«έκαναν χίλιες δυο αλλόκοτες χειρονομίες και κινήσεις»
« le sabbat »	«την μεγάλη οχλοβοή»	«το πανδαιμόνιο»	«το όργιο»	«το όργιο»
« fourmillant »	«που σέρνεται σα μυρμηκιά»	«μυρμηγ- κιαστός»	«μυρμη- γκιαστός»	«πολύ- θόρυβος»
« Le pourpoint déjà malade du poète rendit le dernier »	«Το ένδυμα του ποιητή, που προ πολλού έπασχε,	«Το ανήμπορο κιόλας σωκάρδι του ποιητή παρέδωσε την	«Η πουκαμίσσα του ποιητή, που από καιρό ήταν	«Σ' αυτή την πάλη η ήδη ετοιμοθάνατη πουκαμίσσα του ποιητή...

soupir dans cette lutte. »	παρέδωσε την τελευταία του πνοή.»	τελευταία του πνοή σ' εκείνον τον αγώνα.»	άρρωστη, άφησε την τελευταία πνοή της σ' αυτή την πάλη.»	άφησε την τελευταία της πνοή.»
« il tombat du sabbat au cabaret »	«μετέπεσε από τον δαιμονισμένο θόρυβο στην ταβέρνα.»	«βρέθηκε από δαιμονοσύναξη σε καταγώγιο»	«ξέπεσε απ' τη μαγική τελετουργία στην ταβέρνα»	«από τελετουργική, μεταμεσονύχτια, οργιώδης σαββατιάτικη σύναξη μαγισσών έπεφτε σε επίπεδο καπηλείου.»
« une espèce de faux soldat »	«ένας ψευδοστρατιώτης»	«ένας ψευδοστρατιώτης»	«ένας ψευδοστρατιώτης»	«ένα είδος ψευδοστρατιώτη»
« un narquois »	«ένας νέρκος»	«ένας που ξηγιόταν σπαθί»	«ένας σακατλής»	—————
« en argot »	«στην κορακιστική διάλεκτο»	«στα μάγκικα»	«στην αργκό»	—————
« un malingreux »	«ένας άλλος ανάπηρος»	«ένας φιλάσθενος»	«ένας πληγιάρης»	«ένας χτικιάρης»
« sa jambe de Dieu »	«την φαγέδαινα του ποδιού του»	«το «πληγιασμένο πόδι» του»	«μια «γάμπα του Θεού» ¹ »	«το πόδι του Θεού» ²²
« un coquillard »	«ένας κοκκιλάρδος»	«ένας μακρυγένης»	«ένας κοχυλάς»	«ένας «κοχυλάς»»
« un jeune hubin »	«ένας νέος ουβίτος»	«ένας νεαρός λυσσογιατρεμένος»	«ένας νεαρός λυσσάρης»	«ένας νεαρός αλήτης»
« prenait leçon d'épilepsie »	«έπαιρνε μαθήματα επιληψίας»	«έπαιρνε μαθήματα σεληνιασμού»	«έπαιρνε μαθήματα επιληψίας»	«έπαιρνε μαθήματα επιληψίας»
« un vieux saboulex »	«έναν γέρο ζαβουλαίο»	«έναν γέρο σεληνιασμένο»	«ένα γέρο σαπουνάκια»	«έναν γέρο συνάδελφό του»
« un hydropique »	«ένας υδρωπικός»	«ένας υδρωπικός»	«δρωπικιάρης ² »	«υδρωπικός»
« un mendiant »	«ένας ζητιάνος»	«ένας ζητιάνος»	«ένας ζητιάνος»	«ένας ζητιάνος»
« et toute la bacchanale »	«κι όλο εκείνο το πλήθος»	«κι όλο εκείνο το πανδαιμόνιο»	«κι όλος ο συρφετός»	«ο συρφετός»

« l'un de trois drôles »	«ένας απ' τους τρεις ελεεινούς»	«ένας απ' τους τρεις αχρείους»	«ένας απ' τους τρεις αλήτες»	«ένας απ' τους τρεις «συνοδούς» του»
« - Qu'est-ce que c'est que ce maraud? »	« - Ποιος είναι αυτός ο αχρείος;»	« - Ποιος ειν' αυτός ο κουτεντές;»	« - Ποιός είναι ετούτος ο κατεργάρης;»	« - Τι είναι πάλι τούτο το μούτρο;»
« tressaillit »	«ανατινάχθηκε»	«ανασκίρτησε»	«ρίγησε»	«ανατρίχιασε»
« en nasillant »	«με υπόρρινο τόνο»	«ρινοφωνώντας»	«κλαψουρίζοντας»	«κλαψουρίζοντας ένρινα»
« La charité, s'ils vous plaît ! »	«Κάντε ελεημοσύνη, παρακαλώ!»	«Ψυχικό, Χριστιανοί!»	«Δώστε μια μικρή βοήθεια, χριστιανοί!»	«Μια ελεημοσύνη, χριστιανοί!»
« n'avait pas un haillon de plus ni de moins »	«φορούσε τα ίδια κουρέλια»	«δεν είχε ούτε ένα κουρέλι λιγότερο»	«δεν είχε ούτε ένα κουρέλι περισσότερο ή λιγώτερο»	«αλλά και με όλα του τα κουρέλια»
« et que l'on appelait boullayes »	«και που ελέγοντο βουλάγια»	«και που τους λέγανε «χταπόδια»»	«που τα ονόμαζαν «μπουλλάγιες»»	«που ονομάζονταν <i>boullayes</i> »
« un bourrelet d'enfant »	«παιδικός κεφαλόδεσμος»	«καπέλο με κόθρο για παιδί»	«σκούφα παιδιού»	«σκούφακι παιδιού»
« une couronne de roi »	«βασιλικό διάδημα»	«στέμμα βασιλιά»	«βασιλική κορώνα»	«κορώνα βασιλιά»
« - Maître, »	« - Κύριε...»	« - Κύριε...»	« - Αφέντη,»	« - Αφέντη,»
« balbutia-t-il... »	«ψιθύρισε...»	«τραύλισε.»	«ψέλλισε...»	«ψέλλισε...»
« Monseigneur... »	«Εκλαμπρότατε...»	«Ευγενέστατε...»	«Άρχοντα μου...»	«Άρχοντά μου...»
« Pour ta défense ! »	«Για ν' απολογηθώ;»	«Για υπεράσπισή μου!»	«Ν' απολογηθώ!»	«Για να υπερασπίσω τον εαυτό μου!»
«avec un torchon autour de la tête »	«μια πατσαβούρα τυλιγμένη στο κεφάλι »	«με τη μπόλια στο κεφάλι»	«με μια πατσαβούρα τυλιγμένη στο κεφάλι.»	«με την πατσαβούρα γύρω απ' το κεφάλι.»
« une ribaude »	«μια παληογυναίκα»	«μια ξεδομένη»	«μια παρδαλή»	«μια τσούλα»
« dans le royaume d'argot »	«στο βασίλειο των χυδαιολώσσεων»	«στο βασίλειο της μαγκιάς»	«στο βασίλειο της Αληταρίας»	«στο βασίλειο της Αληταρίας»

« argotier »	«χυδαϊστής»	«μάγκας»	«υπήκοος του βασιλείου»	«υπήκοός της»
« capon »	————	«της ζούλας»	«αρπάχτρα»	«μακροχέρης»
« franc-mitou »	————	«της χούφτας»	«γυρεύτρα»	«φορολόγος»
« rifodé »	————	«της τούμπας»	«αλητάντζα»	«σαράβαλο»
« dans l'argot des honnêtes gens »	«κατά την κορακιστική γλώσσα»	«στη διάλεκτο των τίμιων ανθρώπων»	«για να τα πούμε στην αργκό των έντιμων ανθρώπων»	«στη διάλεκτο των τίμιων ανθρώπων»
« voleur »	«κλέφτης»	«κλέφτης»	«κλέφτης»	«κλέφτης»
« mendiant »	«ψωμοζήτης»	«ζητιάνος»	«ζητιάνος»	«ζητιάνος»
« vagabond »	«αγύρτης»	«αλήτης»	«αλήτης»	«αγύρτης»
« Décline tes qualités. »	«απόδειξε τα προσόντα σου»	«Δήλωσε μας τους τίτλους σου».	«Πες ποιά είναι τα προσόντα σου.»	«Εμπρός, αράδιασέ μας τα προσόντα σου.»
« aux truands »	«τους αγύρτας »	«στους αλήτες»	«τους αλήτες»	«στους αλήτες»
« Si tu as quelque momerie à faire, »	«Αν θες να κάμεις καμιά ψευτο-προσευχή,»	«Αν έχεις να πεις τίποτε πατερμά,»	«Αν θες να κάμεις καμιά προσευχή,»	«Αν έχεις να κάμεις τίποτε προσευχές,»
« vagabond »	«αλήτης»	«του δρόμου»	«αλήτης»	«αλήτης»
« mendiant »	«ψωμοζητής»	«ζητιάνος»	«ζητιάνος»	«ζητιάνος»
« voleur »	«κλέφτης»	«κλέφτης»	«κλέφτης»	«κλέφτης»
« Je crois que tu veux nous matagraboliser avec ton grimoire »	« - Θαρρώ πως θέλεις να μας κοροϊδέψεις με την σολομωνική σου»	«Θαρρώ πως κοιτάς να μας ρίξεις στάχτη στα μάτια με τα περιγραμμάτου σου»	« - Θαρρώ πως γυρεύεις να μας φλομώνεις με τη σολομωνική σου»	«Νομίζω ότι θέλεις να μας μπερδέψεις με τα αλαμπουρνέζικά σου!»
« en un fer à cheval »	«σε σχήμα πετάλου»	«σε σχήμα πετάλου»	«σε σχήμα πετάλου»	«σχηματίζοντας πέταλο»
« de la race truande »	«της φυλής των αγυρτών»	«της αλήτικης ράτσας του»	«της αλήτικης ράτσας»	«της αλήτικης ράτσας του»
« son menton difforme »	«το άσχημο πηγούνι του»	«το δύσμοιρο πηγούνι του»	«το στραβο-χυμένο σαγόνι του»	«το παραμορφωμένο σαγόνι του»
« de la petite flambe. »	«της μικρής ρομφαίας»	«της δίκοπης λεπίδας»	«στους σουγιάκηδες»	«στους σουγιάκηδες»
« de la franche bourgeoisie »	«της ελεύθερης αστικής τάξης»	«της αφορολόγητης πολιτείας»	«της ελευθερο-μπουρζουαζίας»	«της συντεχνίας «ελευθέρων

				επαγγελμα- τιών»
« - Maraud, »	«- Λοιπόν, παληάν- θρωπε,»	« - Ε, κουτεντέ!»	« Κατερ- γάρη!»	« - Πονηρέ!»
« que tu fouilles le mannequin »	«πρέπει να ψάξεις το νευρόσπαστο,»	«πρέπει να ψαχουλέψεις το μαραφέτι»	«πρέπει να ψάξεις την κούκλα»	«ν' αρπάξεις το πουγκί του ανδρείκελου»
« deux spatule en charpente »	«δυο ξύλινες σκυτάλες»	«δυο καρφωμένα σανίδια»	«δυο σανίδια σταυρωτά»	«δυο σταυρωτά σανίδια στη βάση τους»
« je vais me rompre le cou »	«θα πέσω να βγάλω το λαιμό μου»	«Θα σπάσω τον λαιμό μου αν πέσω.»	«Θα πέσω και θα τσακιστώ,»	«θα πέσω να σπάσω κανένα κόκαλο»
« le drôle »	«τον κατεργάρη»	«τον μασκαρά»	«τον κοπρίτη»	«τον αχρείο»
« Tu ne peux plus échapper maintenant, quand même tu digérais avec les boyaux du pape.»	«Τώρα πια δεν μπορείς να ξεφύγης κι αν ακόμη χωνεύης με τάντερα του Πάπα.»	«Τώρα δεν μπορείς να γλιτώσεις, ακόμα κι αν είχες τ' άντερα του πάπα για να χωνεύεις!»	« Δε γίνεται να γλιτώσεις πια, μακάρι και παπάς να ήσουν.»	«Δεν γλυτώνεις τώρα πια, ούτε κι ό ίδιος ο πάπας αν είσαι.»
« Camarade, c'est ta dernière ressource »	«Σύντροφε, αυτή είναι η τελευταία σου ελπίδα.»	«Αυτή, βλάμη, είναι η τελευταία απαντοχή σου.»	«Φιλαράκο μου, είναι η τελευταία σου ευκαιρία.»	«Σύντροφε, η τελευταία σου ευκαιρία:»
« n'osait-il trop s'y fier.»	«Γι' αυτό ακόμη δεν τολμούσε να πιστέψει στο γεγονός.»	«Γι' αυτό δεν τολμούσε να το παρα- πιστέψει.»	«Έτσι δεν του έκανε καρδιά να δώσει και πολλή εμπι- στοσύνη.»	«Αποφάσισε, όμως, να μη στηρίζει και μεγάλες ελπίδες στη νέα τροπή των πραγμάτων.»
« - Holà ! »	«-Ε, σεις!»	« - Ε!»	« - Ε!»	« - Ε!»
« ribaude »	«παστρική»	«προκομμένη»	«παρδαλή»	«αλανιάρα»
« ribaud »	«παστρικός»	«προκομ- μένος»	«ξεφτυ- λισμένος»	«μούτρο»
« le flairait »	«για να μυρίσουν»	«να τον μυριστούν»	«να τον κοιτάζουν από κοντά»	«να τον δουν από κοντά»
« - Vieux drapeau »	« - Γερο- κουρελή!»	«Αυτά είναι κόσκινο»	«Παλιά παντιέρα!»	«Παλια- τσαρία!»
« - Hélas ! »	« - Αχ!»	« - Αλίμονο!»	« - Αλλοί- μονο!»	«Αλίμονο,»

« je n'ai pas un denier parisis. »	«δεν έχω ούτε έν παρισινό δηνάριο»	«Δεν έχω ούτε μονόλεπτο.»	«δεν έχω πεντάρα τσακιστή»	«ούτε ένα παρισινό σόλδι δεν έχει μέσα.»
« le pauvre diable »	«ο φτωχός διάβολος»	«ο φουκαράς»	«ο ταλαίπωρος ποιητής»	«ο φτωχο-διάβολος»
« c'était la dernier leur d' espoire, »	«ήτανε μια τελευταία αναλαμπή ελπίδας.»	«Ήταν η τελευταία σπίθα ελπίδας του.»	«ήταν η τελευταία του αχτίδα ελπίδας.»	«ήταν η τελευταία του ελπίδα.»
« la bohémienne »	«η βοημής»	«η τσιγγάνα»	«η γυφτοπούλα»	«η τσιγγάνα»
« - Jetez-la à terre, lui dit-elle. »	« - Ρίξε την καταγής, του λέγει.»	« - Ριξ' την χάμου, του είπε.»	« - Σπάσε την, του είπε.»	«« - Σπάστ' τη.», του είπε.»

Πίνακας 6.6.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 6, p. 158-179	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 92-112	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 167-190	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 77-92	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 110-133
« - Dieu soit loué ! »	« - Δόξα σοι ο Θεός»	« - Δόξα να 'χει ο Θεός!»	« - Δόξα σοι ο Θεός!»	«Ας είναι ευλογημένος ο Κύριος!»
« - Que le diable t'emportes, »	« - Ο διάβολος να σε πάρη»	« - Να σε παρ' ο διάολος»	« - Ο διάολος να σε πάρει κ' εσένα, κ' εμένα»	« - Ο διάβολος να σε πάρει κι εμένα μαζί σου.»
« - A la bonne heure ! »	« - Τώρα ναι!»	« - Τώρα ναι!»	« - Α, μπράβο!»	« - Έτσι μπράβο!»
« L'idée lui vint d'essayer de retourner sur ses pas. »	«Σκέφθηκε να γυρίσει πίσω.»	«Του πέρασε απ' το νου να δοκιμάσει να γυρίσει ξοπίσω.»	«Σκέφτηκε να γυρίσει και να φύγει.»	«Προς στιγμήν, σκέφτηκε να προσπαθήσει να επιστρέψει εκεί απ' όπου είχε έρθει.»
« - Sur mon âme, »	« - Μα την ψυχή μου.»	« - Μα το ναι.»	« - Ναι, βέβαια, μα την ψυχή μου!»	« - Μα την ψυχή μου.»
« - Sainte Vierge ! »	« - Παναγία Παρθένα!»	« - Παναγία Παρθένα!»	« - Παναγία Παρθένα!»	« - Παρθένα Παναγιά!»

« - Par les ongles du diable ! »	« - Μα τα νύχια του διαβόλου!»	« - Μα τα νύχια του διαβόλου!»	« - Μα του διαόλου τα νύχια!»	« - Μα τα νύχια του διαβόλου!»
« - Hélas ! »	« Αλλοί - μονο!»	« - Αλίμονο!»	« - Αλλοί-μονο!»	« - Αλίμονο!»
« pour lui jeter ton âme à la tête. »	«για να του ρίξεις την ψυχή σου κατακέφαλα.»	«για να ξεφορτωθείς την ψυχή σου.»	«για να του πετάξεις κατακούτελα την ψυχή σου.»	«για να Του ανοίξεις την ψυχή σου.»
« Après tout, nous ne te voulons pas de mal. »	«Αλλά επί τέλους εμείς δεν θέλουμε το κακό σου.»	«Μα στο κάτω της γραφής εμείς δε θέλουμε το κακό σου.»	«Στο κάτω-κάτω, εμείς δε θέλουμε το κακό σου.»	«Στο κάτω κάτω δεν θέλουμε το κακό σου.»
« Voici un moyen de tirer d'affaire pour le moment. »	«Να ένα μέσον να γλυτώσης προς το παρόν.»	«Υπάρχει ένας τρόπος να τη σκαπουλάρεις για την ώρα.»	«Θα σου δώσουμε ένα τρόπο για να τη σκαπουλάρεις προς ώρας.»	«Ιδού, λοιπόν, ένας τρόπος να γλυτώσεις.»
« - Comme vous dites »	« - Ας γίνει κι έτσι!»	« - Έτσι να γίνει.»	« - Συμφωνώ.»	« - Όπως νομίζετε»
« Pour qui me prend-tu, l'ami? »	« - Για ποιόν με περνάς, αγαπητέ μου;»	« - Για ποιόν με περνάς, βρε βλάμη;»	« - Για ποιόν με παίρνεις ρε φίλε;»	« - Για ποιόν με περνάς, ρε φίλε;»
«comme une pièce de fausse monnaie qu' il est ! »	«σαν κάλπικη μονέδα που είναι!»	«σαν κάλπικη μονέδα που είναι!»	«σαν κάλπικος παράς που είναι!»	«σαν κάλπικο νόμισμα που είναι!»
« - Mort-diable ! »	« - Να πάρη η οργή!»	« - Διάβολε!»	« - Που να πάρει ο διάολος...»	« - Να πάρει ο διάβολος,»
« Ecoute, l'ami, tu parles trop. »	« - Άκουσε, φίλε, πολλά λόγια λες.»	« - Άκου, φίλε. Σαν πολλά μας τα λες.»	« - Άκου δω φίλε, πολλά λες.»	« - Φίλε, πολλά λες.»
« te rouer des coups »	«να σε δέρνωμε οκτώ μέρες συνέχεια.»	«να σου δίνουμε ξυλιές μια βδομάδα στη σειρά.»	«να σε δέρνουμε οχτώ μέρες συνέχεια»	«να σε δέρνουμε οχτώ μέρες συνέχεια»
« - Ventre-Dieu ! »	« - Θεέ μου!»	« - Ο Θεός να φυλάει!»	« - Χριστέ και Παναγιά!»	« - Χριστέ και Παναγιά!»
« je n'aurais garde, »	« δεν θ' ανθέξω,»	«Δεν θα μπορούσα να βαστάξω.»	_____	«θα προσπαθήσω,»
« Il promena ses regards autour de lui. »	« Κύτταξε γύρω του.»	«Έφερε γύρω το βλέμμα του.»	«Περίφερε γύρω του το βλέμμα,»	«Περίφερε το βλέμμα του ολόγυρα.»

« d'un air de pitié »	« με ευπλαχνικό ύφος»	«με συμπόνια»	«με συμπόνια»	«με ύφος γεμάτο οίκτο»
« - Camarade, dit Clopin, tu as du malheur. »	« Φίλε μου, είπε ο Κλοπίνος, δεν είσαι τυχερός!»	« - Είσαι άτυχος, βλάμη, είπε τότε ο Κλοπέν.»	« - Φιλαράκο μου, του είπε ο Κλοπίνος, είσαι άτυχος.»	« - Σύντροφε, είπε ο Κλοπέν, είσαι άτυχος.»

6.7 Υφολογικά ζητήματα

Πίνακας 6.7.1: Υφολογικά ζητήματα

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 2^{ième}, Chapitre 6, p. 158-179	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 92-112	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 167-190	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 77-92	Βιβλίο 2^ο, Κεφάλαιο 6^ο, σελ. 110-133
« - Je ne comprends pas du tout. »	« - Δεν καταλαβαίνω τίποτα.»	« - Δεν καταλαβαίνω καθόλου.»	« - Καθόλου δε μπήκα.»	« - Δεν καταλαβαίνω τίποτε.»
« - Comprends-tu cela? »	« - Καταλαβαίνεις;»	« - Το κατάλαβες τώρα;»	« - Το ανθίστηκες αυτό;»	« - Τώρα, το καταλαβαίνεις;»
« - je comprends cela. »	« - αυτό το καταλαβαίνω.»	« - Το κατάλαβα.»	« - Αυτό το ανθίστηκα.»	« - Το καταλαβαίνω.»
« - Tu comprends sans doute, maintenant? »	« - Τώρα βέβαια θα κατάλαβες.»	« - Τα κατάλαβες τώρα;»	« - Το σακουλεύτηκες θαρρώ τώρα;»	« - Θα πρέπει να κατάλαβες επιτέλους.»
« - Non, monseigneur; je ne comprends plus. »	« - Όχι, εκλαμπρότατε, δεν καταλαβαίνω πια...»	« - Όχι, εκλαμπρότατε, πάλι δεν καταλαβαίνω.»	« - Όχι αφέντη, δεν το σακουλεύτηκα.»	« - Όχι, άρχοντά μου, τα 'χω πια χαμένα.»

6.8 Σύγκριση μεταφράσεων 3^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 3^ο

Κεφάλαιο 1^ο

NOTRE-DAME

6.9 Πραγματολογικά ζητήματα

Πίνακας 6.9.1: Ανθρωπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3 ^{ième} Chapitre 1 p. 193-203	Βιβλίο 3 ^ο Κεφάλαιο 1 Σελ.124-133	Βιβλίο 3 ^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 206-218	Βιβλίο 3 ^ο Κεφάλαιο1 Σελ. 102-109	Βιβλίο 3 ^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 146-157
« Charlemagne »	«Καρλομάγνο »	«Καρλομάγνο »	«Καρλομάγνο »	«Καρλομάγνο »
« Philippe- Auguste »	«Φίλιππο Αύγουστο»	«Φίλιππο- Αύγουστο»	«Φίλιππο- Αύγουστο»	«Φίλιππο Αύγουστο»
«Childebert »	«Σιλδεβέρ»	«Σιλντεμπέρ»	«Χιλδεβέρτο»	«Χιλδεβέρτο»
« Louis XV »	«Λουδοβίκου 15 ^{ου} »	«Λουδοβίκου 15 ^{ου} »	«Λουδοβίκου ΙΕ´»	«Λουδοβίκου ΙΕ´»
« Biscornette »	«Βισκορνέτου »	«Μπισκορνέτ »	«Μπισκορνέτ »	«Μπισκορνέτ »
« Louis XIV »	«Λουδοβίκου 14 ^{ου} »	«Λουδοβίκου 14 ^{ου} »	«Λουδοβίκου ΙΔ´»	«Λουδοβίκου ΙΔ´»
« Louis XIII »	«Λουδοβίκου 13 ^{ου} »	«Λουδοβίκου 13 ^{ου} »	«Λουδοβίκου ΙΓ´»	«Λουδοβίκου ΙΓ´»
« Sauval »	«Σωβάλ»	«Σωβάλ»	«Σωβάλ»	«Σωβάλ»
« Catherine de Médicis »	«Αικατερίνης των Μεδίκων»	«Αικατερίνης των Μεδίκων»	«Αικατερίνης των Μεδίκων»	«Αικατερίνης των Μεδίκων»
« la Dubarry »	«Ντυμπαρρύ»	«Ντυμπαρρύ»	«Ντυμπαρρύ»	«κυρίας Ντυμπαρρύ»
« Luther »	«Λουθήρου»	«Λούθηρο»	«Λούθηρο»	«Λούθηρο»
« Mirabeau »	«Μιραμπώ»	«Μιραμπώ»	«Μιραμπώ»	«Μιραμπώ»
« Vitruve »	«Βιτρούβ»	«Βιτρουβίου»	«Βιτρούβιου»	«Βιτρούβιο»
« Vignole »	«Βινιόλ»	«Βινιόλ»	«Βινιόλα»	«Βινιόλα»
« les Vandales »	«οι βάνδαλοι»	«οι Βάνδαλοι»	«οι βάνδαλοι»	«οι «βάνδαλοι»»
« les Iliades »	«Ιλιάδες»	«Ιλιάδες»	«Ιλιάδα»	«Ιλιάδες»

« les Romanceros »	«Ισπανικά μυθιστορήματα»	«Ρομανθέρως»	«Ρομανθέρως»	«μεσαιωνικά έπη»
« Robert Cenalis »	«Ροβέρτος Σεναλό»	«Ρομπέρ Σεναλί»	«Ροβέρτος Σεναλίζ»	«Ρομπέρ Σεναλίζ»
« Erostrate »	«Ηρόστρατο»	«Ηρόστρατο»	«Ηρόστρατο»	«Ηρόστρατος »
« Guillaume le Conquérant »	«Γουλιέλμου του Κατακτητού»	«Γουλιέλμο τον Κατακτητή»	«Γουλιέλμο τον Κατακτητή»	«Γουλιέλμο τον Κατακτητή»
« Louis XI »	«Λουδοβίκου του 11 ^{ου} »	«Λουδοβίκου του 11 ^{ου} »	«Λουδοβίκου ΙΑ΄»	«Λουδοβίκο ΙΑ΄»
« Grégoire VII »	«Γρηγόριο τον 7 ^ο »	«Γρηγόριο 7 ^ο »	«Γρηγόριο Ζ΄»	«Γρηγόριο Ζ΄»
« Nicolas Flamel »	«Νικόλαος Φλαμέλ»	«Νικόλαος Φλαμέλ»	«Νικόλαος Φλαμέλ»	«Νικόλα Φλαμέλ»

Πίνακας 6.9.2: Τοπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3^{ième} Chapitre 1 p. 193-203	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ.124-133	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 206-218	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο1 Σελ. 102-109	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 146-157
« l'église cathédrale de Paris »	«τον μητροπολιτικό ναό των Παρισίων»	«την καθεδρική εκκλησία του Παρισιού»	«τον καθεδρικό ναό του Παρισιού»	«τον καθεδρικό ναό του Παρισιού»
« de la Cité »	«του Άστεως»	«του Άστεως»	«της Σιτέ»	«της Σιτέ»
« Paris »	«Παρίσι»	«Παρίσι»	«Παρίσι»	«Παρίσι»
« des arabesques de Biscornette »	«στ'αραβουργήματα του Βικορνέττου»	«στ'αραβουργήματα του Μπισκορνέτ»	«στ'αραβουργήματα του Μπισκορνέτ»	«στ'αραβουργήματα του Μπισκορνέτ»
« colosse de Saint-Christophe »	«τον κολοσσό του Αγίου Χριστοφόρου»	«τον κολοσσό του Αγίου Χριστοφόρου»	«τον κολοσσό του Αγίου Χριστοφόρου»	«τον κολοσσιαίο εκείνο Άγιο Χριστόφορο»
« la grande salle du Palais »	«η αίθουσα του Μεγάρου»	«η μεγάλη αίθουσα του Παρισιού»	«η Μεγάλη Αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου»	«η μεγάλη αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου»
« la flèche de Strasbourg »	«η Αγία Τράπεζα»	«το κωδωνοστάσιο του	«το κωδωνοστάσιο του	«το κωδωνοστάσιο του

		Στρασβούργου »	Στρασβούργου »	Στρασβούργου »
« du Val-de-Grâce »	«του Βαλδεγκράς»	«του Βαλ ντε Γκρας»	«του Βαλ – ντε – Γκρας»	«του Βαλ-ντε-Γκρας»
« des Invalides »	«των Απομάχων»	«των Απομάχων»	«του Μεγάλου των Απομάχων»	«των Ενβαλίντ»
« le pavé corlovingien de Hercandus »	«το λιθόστρωτο του Ερκάνδου»	«το λιθόστρωτο του Ερκάνδου»	«το καρλοβιγκιανό πλακόστρωτο του Ερκάνδου»	«στο καρολίγγειο πλακόστρωτο του Χεργκαντύς»
« l'hôtel du Petit-Bourbon »	«το μέγαρο του Μικρού Βουρβώνος»	«το μέγαρο Πτι Μπουρμπόν»	«το μέγαρο Πτι Μπουρμπόν»	«το μέγαρο του Πτι Μπουρμπόν»
« du connétable »	«του Στρατοδικείου»	«του κωντό-σταυλου»	«του κωντό-σταυλου»	«του κοντό-σταυλου»
« de la flèche de la Sainte-Chapelle »	«του ιερού Παρεκκλησίου»	«κωδωνοστάσιο της Σαιντ Σαπέλ»	«το τριση-ριτωμένο καμπαναριό»	«ο οβελίσκος της Σεντ-Σαπέλ»
« France »	«Γαλλία»	«Γαλλία»	«Γαλλία»	«Γαλλία»
« du Parthénon »	«του Παρθενώνος»	«του Παρθενώνος»	«του Παρθενώνα»	«του Παρθενώνα»
« temple de Diane »	«ναό της Αρτέμιδος»	«ναό της Άρτεμις»	«ναό της Αρτέμιδος»	«Ναό της Αρτέμιδος»
« l'église de Notre-Dame de Paris »	«η εκκλησία της Παναγίας των Παρισίων»	«η Παναγία των Παρισίων»	«η εκκλησία της Παναγίας των Παρισίων»	«η εκκλησία της Νοτρ-Νταμ»
« d'Ephèse »	«της Εφέσου»	«στην Έφεσο»	«της Εφεσού»	«στην Έφεσο»
« l'abbaye de Tournus »	«η μονή του Τούρνου»	«η μονή του Τουρνύ»	«το αββαείο του Τουρνύ»	«το αββαείο του Τουρνύ»
« la cathédrale de Bourges »	«η μητρόπολις της Βούργης»	«ο καθεδρικός ναός της Μπουρζ»	«η μητρόπολη της Μπουρζ»	«ο καθεδρικός ναός της Μπούρζ»
« l'abbaye carlovingienne de Saint-Germain-des-Prés »	«της Καρολιανής Μονής του αγίου Γερμανού των Λειμώνων»	«το καρλοβιγκιανό μοναστήρι του Σαν Ζερμαίν ντε Πρε»	«το καρλοβιγκιανό αββαείο του Αγίου Γερμανού των Αγρών»	«στο καρολίγγειο αββαείο του Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε»
« l'église de Saint-Jacques-de-la-Boucherie »	«η εκκλησία του Αγίου Ιακώβου των Σοραγείων»	«η εκκλησία του Αγίου Ιακώβου των Σφαγείων»	«η εκκλησία του αγίου Ιακώβου των Σφαγείων»	«η εκκλησία του Σεν-Ζακ-ντε-λα-Μπουσερί»

« les pyramides d’Egypte »	«οι αιγυπτιακές πυραμίδες»	«οι πυραμίδες της Αιγύπτου»	«οι πυραμίδες της Αιγύπτου»	«οι πυραμίδες της Αιγύπτου»
« Babel »	«ο πύργος της Βαβέλ»	«η Βαβέλ»	«της Βαβέλ»	«η Βαβέλ»
« l’abbaye de Jumièges »	«το μοναστήρι της Ζυμιέζ»	«η μονή του Ζυμιέζ»	«το αββαείο της Ζυμιέζ»	«το αββαείο του Ζυμιέζ»
« la cathédrale de Reims »	«ο μητροπολιτικός ναός των Ρημών»	«ο καθεδρικός ναός της Ρέιμς»	«ο καθεδρικός ναός της Ρεμς»	«ο καθεδρικός ναός της Ρενς»
« Sainte-Croix d’Orléans »	«ο Άγιος Σταυρός της Ορλεάνης»	«ο Τίμιος Σταυρός της Ορλεάνης»	«του Τίμιου Σταυρού της Ορλεάνης»	«η εκκλησία του Σεν-Κρουα στην Ορλεάνη»
« le donjon d’Etampes »	«ο πύργος ντ’ Ετάμπ»	«ο πύργος του Ετάμπ»	«ο πύργος της Ετάμπ»	«το οχυρό των Ετάμπ»
« le portail de Saint-Denis »	«ο πυλών του Αγίου Διονυσίου»	«ο πυλώνας του Αγίου Διονυσίου»	«η πύλη του Αγίου Διονυσίου (Σαίν – Ντενί)»	«ο πυλώνας του Σεν-Ντενί»
« la nef de Saint-Germain-des-Près »	«ο νάρθηκας του Αγίου Γερμανού των Λειμώνων»	«ο εσωνάρθηκας του Σαιν ντε Πρε»	«ο νάρθηκας του Αγίου Γερμανού των Αγρών (Σαίν – Ζερμαίν – ντέ – Πρέ)»	«το μεσαίο κλίτος του Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε»
« la salle capitulaire demi-gothique de Bocheville »	«η θαυμαστή συνοδική, η μισογοτθική αίθουσα του Μποσερβίλ»	«η χαριτωμένη μισογοτθική συνοδική αίθουσα του Μποσερβίλ»	«η χαριτωμένη μισογοτθική συνοδική αίθουσα της Μποσερβίλ»	«η χαριστωμένη συνοδική μισογοτθική αίθουσα του Μποσερβίλ»
« la cathédrale de Rouen »	«ο μητροπολιτικός ναός του Ροσέν»	«η μητρόπολη της Ρουένης»	«ο καθεδρικός ναός της Ρουέν»	«ο καθεδρικός ναός της Ρουέν»

6.10 Γλωσσικά ζητήματα

Παράρτημα 6.10.1: Λεξιλόγιο

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3^{ième} Chapitre 1 p. 193-203	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ.124-133	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 206-218	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο1 Σελ. 102-109	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 146-157

« de ne pas soupirer »	«να συγκρατήσωμε ένα αναστεναγμό»	«να μη γογγύσει κανείς»	«να μην αναστενάξει»	«να μην αναστενάξει»
« cette vieille reine de nos cathédrales »	«αυτής της αρχαίας βασίλισσας των καθεδρικών μας ναών»	«αυτής της γέρικης βασίλισσας των καθεδρικών ναών μας»	«της γερασμένης αυτής βασίλισσας των μητροπόλεών μας»	«Στην πρόσοψη της παλιάς αυτής βασίλισσας των καθεδρικών μας ναών.»
« <i>Tempus edax, homo edacior</i> »	« <i>Tempus edax, homo edacior</i> »	«Ο χρόνος ρημαχτής, ο άνθρωπος διπλά.»	« <i>Tempus edax, homo edacior</i> »	« <i>Tempus edax, homo edacior</i> »
« le temps est aveugle, l'homme est stupide »	«Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι ηλίθιος.»	«Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι ηλίθιος.»	«Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι ηλίθιος.»	«Ο χρόνος είναι τυφλός, ο άνθρωπος είναι άμυαλος.»
« une à une [...] les diverses traces de destruction »	«ένα προς ένα τα διάφορα είδη της καταστροφής»	«ένα ένα τα χνάρια του ολέθρου»	«ένα προς ένα τα διάφορα ίχνη καταστροφής»	«ένα προς ένα τα ποικίλα ίχνη καταστροφής »
« qui ont pris la qualité d'architectes »	«που ανέλαβαν την ιδιότητα του αρχιτέκτονος»	«που χρησιμοποίησαν τον τίτλο του αρχιτέκτονος»	«που προσεταιρίστηκαν την ιδιότητα αρχιτεκτόνων»	«που οικειοποιήθηκαν την ιδιότητα του αρχιτέκτονα»
« à coup sûr »	«βέβαια»	«σίγουρα»	«αναμφισβήτητα»	«είναι βέβαιο ότι»
« les trois portails creusés en ogive »	«οι τρεις αψιδωτοί πυλώνες»	«οι τρεις σε σχήμα αψίδας πυλώνες»	«οι τρεις πυλώνες με τις τεμνόμενες αψίδες»	«οι τρεις αψιδωτοί πυλώνες»
« niches royales »	«βασιλικών θώκων»	«βασιλικών κογχών»	«βασιλικές κώχες»	«κόγχες των βασιλιάδων»
« l'immense rosace centrale flanquée »	«το υπερμεγάλο ροδοειδές κεντρικό κόσμημα»	«ο τεράστιος κεντρικός ρόδακας»	«ο τεράστιος κεντρικός ρόδακας»	«ο τεράστιος κεντρικός ρόδακας»
« vaste symphonie en pierre »	«Μεγάλη συμφωνία των πετρών»	«Τεράστια πέτρινη συμφωνία.»	«Απέραντη πέτρινη συμφωνία.»	«Μια εκτενής συμφωνία από πέτρα.»
« pour ainsi dire »	«να πούμε έτσι»	«θα την έλεγε κανείς»	«θα μπορούσαμε να πούμε.»	«θα μπορούσαμε να πούμε.»

« le génie de l'artiste »	«η μεγαλοφυΐα του καλλιτέχνη»	«το δαιμόνιο του καλλιτέχνη»	«την έμπνευση του καλλιτέχνη»	«η ιδιοφυΐα του καλλιτέχνη»
« tenant en main la pomme impériale »	«που κρατεί το «αυτοκρατορικό μήλο»»	«κρατώντας στο χέρι το «αυτοκρατορικό μήλο»»	«κρατώντας στο χέρι το «αυτοκρατορικό μήλο»»	«με το «αυτοκρατορικό μήλο» ανά χείρας»
« deux rangs de statues »	«τις δυο σειρές των αγαλμάτων»	«τις δυο σειρές των ανδριάντων»	«τις δυο σειρές των αγαλμάτων»	«τις δυο σειρές των αγαλμάτων»
« Le degré, »	«το διάζωμα»	«το διάζωμα»	«τη σκάλα»	«σκάλα»
« c'est le temps qui l'a fait disparaître »	«ο χρόνος κατέφαγε»	«εξαφάνισε»	«την εξαφάνισε»	«την εξαφάνισε»
« les niches vides »	«αδειανά τα κοιλώματα»	«κόγχες αδειανές»	«άδειες κόγχες»	«τις κόγχες κενές»
« hauts en couleur »	«χρωματιστών»	«έκπαγλου χρωματισμού»	«ζωηρόχρωμων»	«ζωηρόχρωμων βιτρώ»
« est devenu infâme »	«έγινε άσημος»	«ατιμάστηκε»	«έχει μιανθεί»	«είχε γίνει μιάρός»
« et s'enfuirait »	«και θ' άρχιζε να φεύγει»	«θα το 'βανε τα πόδια»	«και θα το 'βαζε στα πόδια»	«και θα το έβαζε στα πόδια ο ψάλτης μας»
« en tumulte »	«με θόρυβο»	«όλο φασαρία»	«μ' οχλοβοή»	«σαν θύελλα»
« tantôt pour leur mitre »	«άλλοτε μεν χάριν της μίτρας τους,»	«πότε για τη δεσποτική τους μίτρα,»	«πότε για τη μίτρα»	«άλλοτε εξαιτίας της μίτρας»
« tantôt pour leur couronne »	«άλλοτε δε χάριν της στεφάνης των»	«πότε για τη βασιλική τους κορώνα»	«και πότε για το στέμμα τους»	«και άλλοτε εξαιτίας του στέμματος που φορούσαν»
« de par le bon goût »	«λόγω ακαλαισθησίας»	————	«χάριν καλαισθησίας»	«καλαισθησίας»
« Les modes ont fait plus de mal que les révolutions »	«Οι αρχιτεκτονικές μόδες έβλαψαν πιο πολύ απ' τες αναστατώσεις.»	«Και τέλος, οι συρμοί, ολοένα και πιο κωμικοί και ανόητοι, που έπειτ' απ' τις αναρχικές κι εξάισιες παρεκκλίσεις της Αναγέννησης»	«οι μόδες έκαναν μεγαλύτερο κακό απ' τις επαναστάσεις.»	«Οι συρμοί προκάλεσαν μεγαλύτερο κακό απ' ότι οι επαναστάσεις.»

		διαδέχονται ο ένας τον άλλο...»		
« les chicorées »	« τις πικραψίδες»	«τα ραδικο-βλάσταρα»	«τα διακοσμητικά ραδικο-βλάσταρα»	«τα ραδίκια»
« dentelles gothiques »	«δαντελωτά κοσμήματα»	«γοθτικά λεπτο-τεχνήματα»	«τις γοθτικές δαντέλλες»	«τις γοθτικές κορδέλλες»
« C'est le vieux chêne qui se couronne, et qui, pour comble, est riqué, mordu, déchiqueté par les chenilles »	Είναι η παλιά δρυς που στεφανώνεται με λουλούδια και την οποία για το παραπανιστό κεντούνε, δαγκώνουν και κομματιάζουν οι κάμπιες.»	«Είναι ο γερο-δρυς που ξεραίνεται η κορφή του, και που επιπλέον τον τσιμπούν, τον δαγκώνουν, τον κομματιάζουν τα κουνούπια.»	«Είναι η γέρικη βελανιδιά που στολίζεται με στεφάνια και που, απ' την άλλη μεριά, την κατατρώνε, την κουρελιάζουν οι κάμπιες.»	«Είναι η γέρικη βελανιδιά, που δείχνει ακόμη ακμαία, αλλά έχουν αρχίσει να την κατατρώνε οι κάμπιες.»
« tant réclamé par les anciens païens »	«που τόσο φημιζότανε απ' τους αρχαίους εθνικούς»	«το τόσο εξυμνημένο απ' τους αρχαίους ειδωλολάτρες »	«που «τόσο το εκθείαζαν οι αρχαίοι ειδωλολάτρες» »	«για τον οποίο τόσο καυχόνταν οι παλιοί ειδωλολάτρες »
« Cet édifice n'est pas un type. »	Δεν είναι ένας ορισμένος τύπος οικοδομήματος.»	«Αυτή η οικοδομή δεν αποτελεί καλούπι»	«Το οικοδόμημα αυτό δεν είναι ένας τύπος.»	«Το οικοδόμημα αυτό δεν ανήκει σε κανέναν απ' τους δυο ρυθμούς.»
« C'est un édifice de la transition. »	«Είναι ένα οικοδόμημα της μεταβατικής αρχιτεκτονικής.»	«Αυτή είναι ένα οικοδόμημα ενδιάμεσης τεχνοτροπίας»	«Είναι ένα μεταβατικό οικοδόμημα.»	«Ο χαρακτήρας του οικοδομήματος είναι μεταβατικός.»
« On dirait qu'elle se ressent du voisinage des lourds piliers romans. »	«Θα λεγε κανείς ότι εξέχει και γίνεται αισθητή εξαιτίας της γειτνιάσεως των βαριών	«Λες και υποφέρει απ' το γειτόνεμά της με τις βαριές ρωμανικές κολώνες.»	«Θα έλεγε κανείς πώς υποφέρει απ' το γειτόνεμά της με τις βαριές ρωμανικές κολώνες.»	«Θα 'λεγε κανείς, ότι αισθανόταν να βαραίνουν πάνω του οι γειτονικοί ρωμανικοί κίονες.»

	ρωμαϊκών στύλων.»			
« C'est la greffe de l'ogive sur le plein cintre. »	«Είναι η αποτύπωση της αψίδος πάνω στον κεντρικό θόλο.»	«Είναι το μπόλι της μακρόστενης αψίδας στο κανονικό ημικύκλιο»	«Είναι το μπόλιασμα της τεμνόμενης αψίδας πάνω στην ημικυκλική καμάρα.»	«Είναι το μόσχευμα του οξυκόρυφου τόξου στο ημικυκλικό.»
« Notre-Dame de Paris est, en particulier, un curieux échantillon de cette variété. »	«Η Παναγία των Παρισίων είναι ένα περίεργο δείγμα αυτής της ποικιλίας.»	«Η Παναγία των Παρισίων είναι ιδιαίτερα ένα δείγμα αυτής της ποικιλίας.»	«Η παναγία των Παρισίων αποτελεί ένα αξιόλογο δείγμα αυτής της παραλλαγής»	«Η Νοτρ Νταμ ειδικότερα, αποτελεί σπάνιο δείγμα αυτής της κατηγορίας.»
« du vénérable monument »	«αυτού του σεπτού κτιρίου»	«αυτού του γεραρού μνημείου»	«του σεβάσμιου μνημείου»	«του σεβάσμιου μνημείου»
« Ainsi font les castors ; ainsi font les abeilles, ainsi font les hommes. »	«Έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κι οι άνθρωποι.»	«έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κάνουν οι μέλισσες, έτσι κάνουν οι άνθρωποι.»	«έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κάνουν οι μέλισσες, έτσι κάνουν οι άνθρωποι.»	«Έτσι κάνουν οι κάστορες, έτσι κάνουν οι μέλισσες, έτσι κάνουν οι άνθρωποι.»
« C'est une greffe qui survient, une sève qui circule, une végétation qui reprend. »	«Είναι ο εμβολιασμός που έρχεται, ένας χυμός που κυκλοφορεί, μια βλάστησις που αναγεννάται»	«Ένα μπόλιασμα γίνεται, ένας χυμός κυκλοφορεί, μια βλάστηση ξαναδίνει.»	«Γίνεται ένα μπόλιασμα, κυκλοφορεί ένας νέος χυμός, ξαναρχίζει μια βλάστηση.»	«μια μετα-μόσχευση συντελείται, νέος χυμός κυκλοφορεί, νέα βλάστηση φυτρώνει.»
« Du reste, toutes ces nuances, toutes ces différences, n'affectent que la surface de l'édifice. »	«Άλλωστε, αυτές όλες οι αποχρώσεις, επηρεάζουν μονάχα την επιφάνεια των κτιρίων.»	«Ωστόσο, όλες αυτές οι αποχρώσεις, όλες αυτές οι διαφορές δεν θίγουν παρά μόνο την επιφάνεια των οικοδομών.»	«άλλωστε όλες αυτές οι παραλλαγές, όλες αυτές οι διαφορές, δεν επενεργούν παρά στην επιφάνεια των οικοδομημάτων.	«Εξάλλου, όλες αυτές οι αποχρώσεις, όλες αυτές οι διαφορές, δεν αλλοιώνουν παρά την επιφάνεια μόνο των οικοδομημάτων.»
« C'est l'art qui a changé de peau. »	«Η τέχνη άλλαξε δέρμα.»	«Η τέχνη άλλαξε πέτσα.»	«Αυτή που έχει αλλάξει δέρμα είναι η τέχνη.»	«Η τέχνη μόνο αλλάζει δέρμα.»

« au moins en l'état de germe et de rudiment »	«τουλάχιστον στην αρχική και στοιχειώδη κατάσταση»	«σε σπερματική, εμβρυακή κατάσταση, η ρωμανική βασιλική»	«σε εμβρυακή κατάσταση, σαν σπέρμα τη ρωμαϊκή βασιλική»	«εν σπέρματι και στοιχειωδώς, τη ρομανική βασιλική»
« Elle se développe éternellement sur le sol selon la même loi. »	«Αυτή εξελίσσεται αιωνίως πάνω στο έδαφος σύμφωνα με τον ίδιο νόμο.»	«Αναπτύσσεται αέναα στο έδαφος σύμφωνα με τον ίδιο νόμο.»	«Αναπτύσσεται αιώνια πάνω στο έδαφος σύμφωνα με τον ίδιο νόμο.»	«που εκτείνεται πάντα στο έδαφος σύμφωνα με τον ίδιο νόμο.»
« des chapelles »	«των παρεκκλησιών»	«των παρεκκλησιών»	«των παρεκκλησιών»	«των παρεκκλησιών»
« des portails »	«των πυλώνων»	«των πυλώνων»	«των πυλώνων»	«των πυλώνων»
« des clochers »	«των κωδωνοστασίων»	«των καμπαναριών»	«των κωδωνοστασίων»	«των καμπαναριών»
« des aiguilles »	«των οβελίσκων»	«των οβελίσκων»	«των βελών»	«των οβελίσκων»
« se modifie à l'infini »	«μεταβάλλεται επ' άπειρον»	«μπορεί να παραλλάσει»	«μπορεί να παραλλάζει ατέλειωτα»	«μπορεί να παραλλάσει»
« statues »	«αγάλματα»	«ανδριάντες»	«αγάλματα»	«αγάλματα»
« vitraux »	«τζάμια»	«χρωματιστά τζάμια»	«τζαμωτά»	«βιτρώ»
« rosaces »	«εντομές»	«ρόδακες»	«ρόδακες»	«ρόδακες»
« arabesques »	«αραβουργήματα»	«αραβουργήματα»	«αραβουργήματα»	«αραβουργήματα»
« dentelures »	—————	«δαντελωτές διακοσμήσεις»	«δαντελωτάματα»	«δαντελωτά σκαλίσματα»
« chapiteaux »	«κιονόκρανα»	«κιονόκρανα»	«κιονόκρανα»	«κιονόκρανα»
« bas-reliefs »	«ανάγλυφα»	«ανάγλυφα»	«ανάγλυφα»	«πρόστυπα ανάγλυφα»
« elle combine toutes ces imaginations selon le logarithme qui lui convient. »	«συνδυάζει όλες αυτές τις φαντασιοληξίες σύμφωνα με τον λογάριθμο που πρέπει»	«όλες αυτές τις φαντασίες τις συνταιριάζει κατά το λογάριθμο που της ταιριάζει»	«όλες αυτές τις συλλήψεις της φαντασίας τις συνδυάζει σύμφωνα με το λογάριθμο που της είναι ο πιο κατάλληλος.»	«μπορούν όλα να συνδυάζονται σύμφωνα με το λογάριθμο που της ταιριάζει»
« De là la prodigieuse »	«Κι αυτό	«Έτσι εξηγείται η	«Από δω προέρχεται η	«Εξ ου και η θαυμαστή

variété extérieure des édifices au fond desquels réside tant d'ordre et d'unité.	είναι στην καταπληκτική εξωτερική ποικιλία αυτών των κτιρίων, στο βάθος των οποίων υπάρχει τόση τάξις και ενότις.»	απίστευτη εξωτερική ποικιλία αυτών των οικοδομών που μέσα τους ενυπάρχει τόση τάξη και ενότητα.»	θαυμαστή εξωτερική ποικιλία των οικοδομημάτων αυτών, που τόση τάξη και ενότητα κυριαρχεί στο βάθος τους.»	ποικιλία του εξωτερικού αυτών των κτισμάτων, στο βάθος των οποίων επικρατεί τόση τάξη και ομοιομορφία.»
« Le tronc de l'arbre est immuable, la végétation est capricieuse. »	«Ο κορμός του δένδρου είναι αμετάβλητος η βλάστησης ιδιότυπη»	«Ο κορμός του δέντρου μένει αναλλοίωτος, μονάχα η βλάστηση κάνει τα δικά της.»	«Ο κορμός του δέντρου είναι αμετάλλαχτος, η βλάστηση κάνει τις ιδιοτροπίες της.»	«Ο κορμός του δέντρου αναλλοίωτος, η βλάστηση όμως άστατη και ευμετάβλητη.»

Πίνακας 6.10.2: Ιδιωτισμοί και εκφράσεις

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3^{ième} Chapitre 1 p. 193-203	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ.124-133	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 206-218	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο1 Σελ. 102-109	Βιβλίο 3^ο Κεφάλαιο 1 Σελ. 146-157
« Mesurer l'orteil du pied, c'est mesurer le géant. »	«Εξ όνυχος διακρίνουμε τον λέοντα.»	«Το να μετράς το δάχτυλο του ποδιού, είναι σαν να μετράς όλον τον γίγαντα.»	« Μετρώντας το δάχτυλο του ποδιού, μετράμε το γίγαντα.»	«Απ'το μεγάλο δάχτυλο του ποδιού, μπορείς να υπολογίσεις το μέγεθος του γίγαντα.»
« C'est le coup de pied de l'âne au lion mourant. »	«Είναι η κλωτσιά του γαϊδουριού στο ετοιμοθάνατο λιοντάρι.»	«Είναι η κλωτσιά του γαϊδάρου στον ετοιμοθάνατο λέοντα.»	«Είναι η κλωτσιά του γαϊδάρου στο λιοντάρι που ψυχομαχάει.»	«Είναι η κλωτσιά που δίνει ο γαϊδαρος στο ετοιμοθάνατο λιοντάρι.»

6.11 Σύγκριση μεταφράσεων 4^{ου} κεφαλαίου

Βιβλίο 3^ο

Κεφάλαιο 2^ο

PARIS À VOL D'OISEAU

6.12 Πραγματολογικά ζητήματα

Πίνακας 6.12.1: Ανθρωπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππά Ανδreas, Χατζάκη Βάνα
Livre 3 ^{ième} , Chapitre 2 p. 204-234	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 134-164		Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 109-130	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 158-188
« Louis XI »	«Λουδοβίκου ΙΑ΄»		«Λουδοβίκου ΙΑ΄»	«Λουδοβίκο ΙΑ΄»
« Philippe-August »	«Φίλιππος Αύγουστος»		«Φίλιππος-Αύγουστος»	«Φίλιππος Αύγουστος»
« Charles V »	«Κάρολος ο 5 ^{ος} »		«Κάρολος Ε΄»	«Κάρολος Ε΄»
« Julien l'Apostat »	«Ιουλιανού του Παραβάτου»		«Ιουλιανού του Αποστάτη»	«Ιουλιανού του Παραβάτη»
« Louis XV »	«Λουδοβίκου 15 ^{ου} »		«Λουδοβίκου ΙΕ΄»	«Λουδοβίκου ΙΕ΄»
« Eavyn »	«Φαβίνο»		«Φαβέν»	«Φαβέν»
« Pasquier »	«Πασκιέρο»		«Πασκέ»	«Πασκέ»
« Charles VI »	«Καρόλου ΣΤ΄»		«Καρόλου ΣΤ΄»	«Καρόλου ΣΤ΄»
« le roi de France »	«ο βασιλιάς της Γαλλίας»		«ο Βασιλιάς της Γαλλίας»	«ο βασιλιάς της Γαλλίας»
« du Dauphin »	«του Δελφίνου»		«του Δελφίνου»	«του Δελφίνου»
« du duc de Bourgogne »	«του δουκός της Βουργουνδίας»		«του δούκα της Βουργουνδίας»	«του δούκα της Βουργουνδίας»
« Napoléon »	«Ναπολέοντα»		«Ναπολέοντα»	«Ναπολέοντα»
« Coactier »	«Κοακτιέ»		«Κοακτιέ»	«Κοακτιέ»
« Louis XIV »	«Λουδοβίκος ΙΔ΄»		«Λουδοβίκο ΙΔ΄»	«Λουδοβίκος ΙΔ΄»
« Voltaire »	«Βολταίρος»		«Βολταίρος»	«Βολταίρος»
« Rault »	«Ρώλ»		«Ρώλτ»	«Ρω»

« Molière »	«Μολιέρος»		«Μολιέρος»	«Μολιέρος»
« Raphael »	«Ραφαήλο»		«Ραφαήλο»	«Ραφαήλο»
« Michel-Ange »	«Μιχαήλ Άγγελο»		«Μιχαήλ Άγγελο»	«Μιχαήλ Άγγελο»
« Catherine de Medicis »	«Αικατερίνης των Μεδίκων»		«Αικατερίνης των Μεδίκων»	«Αικατερίνης των Μεδίκων»
« Henri II »	«Ερρίκου Β΄»		«Ερρίκου Β΄»	«Ερρίκου Β΄»
« Henri IV »	«Ερρίκου Δ΄»		«Ερρίκου Δ΄»	«Ερρίκου Δ΄»
« Louis XIII »	«Λουδοβίκου ΙΓ΄»		«Λουδοβίκου ΙΓ΄»	«Λουδοβίκου ΙΓ΄»
« Minos »	«Μίνωος»		«Μίνωος»	«Μίνωος»

Πίνακας 6.12.2: Τοπωνύμια

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3^{ième} , Chapitre 2 p. 204-234	Βιβλίο 3^ο , Κεφάλαιο 2^ο , σελ. 134-164		Βιβλίο 3^ο , Κεφάλαιο 2^ο , σελ. 109-130	Βιβλίο 3^ο , Κεφάλαιο 2^ο , σελ. 158-188
« Nuremberg en Bavière »	«Νυρεμβέργη της Βαυαρίας»		«η Νυρεμβέργη στη Βαυαρία»	«Νυρεμβέργη στη Βαυαρία»
« Vittoria en Espagne »	«Βικτόρια της Ισπανίας»		«η Βικτόρια στην Ισπανία»	«Βικτόρια στην Ισπανία»
« Vitré en Bretagne »	«Βοτρέ στη Βρετανία»		«το Βιτρέ στη Βρετανία»	«το Βιτρέ στη Βρετανία»
« Nordhausen en Prusse »	«Νορκάουζεν στη Πρωσία»		«το Νορντχάουζεν στην Πρωσία»	«το Νορντχάουζεν στην Πρωσία»
« la Seine »	«ο Σηκουάνας»		«ο Σηκουάνας»	«ο Σηκουάνας»
« le Grand-Châtelet »	«το Μέγα Καστελέτο»		«το Μεγάλο Σατελέ»	«το Γκραν-Σατλέ»
« du Petit-Châtelet »	«το Μικρό Καστελέτο»		«το Μικρό Σατελέ»	«το Πιτι-Σατλέ»
« la porte Baudets Baudoyer »	«η πύλη Μπαθιέ Μποντοαγιέ»		«η Πύλη Μπωντέ ή Μποντοαγιέ»	«η Πορτ Μπωντέ ή Μποντοαγιέ»
« Porta Baugada »	«Porta Baganti»		«Porta Bagauda»	«Porta Bagauda»
« La Cité »	«Το Άστυ»		«τη Σιτέ»	«τη Σιτέ»
« l'Université »	«Το Πανεπιστήμιο»		«το Πανεπιστήμιο»	«το Πανεπιστήμιο»
« la Ville »	«την Πόλη»		«την Πόλη»	«την Πόλη»
« La Tournelle »	«από το Τουρνέζ»		«απ' την Τουρνέλ»	«απ' την Τουρνέλ»

« la tour de Nelse »	«ως τον Πύργο Νελ»		«ως τον Πύργο της Νεσλ»	«έως το Τουρ ντε Νεσλ»
« à la Halle aux vins »	«στην Αγορά των κρασιών»		«η Ουναγορά»	«στην Αγορά των Κρασιών»
« à la Monnaie »	«στο Νομισματοκοπείο»		«το Νομισματοκοπείο»	«το Νομισματοκοπείο»
« la porte Papale »	«η Παπική Πύλη»		«η Παπική Πύλη»	«η Παπική Πύλη»
« du Panthéon »	«του Πανθέου»		«Πάνθεον»	«το Πάνθεον»
« la tour de Billy »	«του Πύργου Βιλλύ»		«τον Πύργο του Μπιγύ»	«το Τουρ ντε Μπιγύ»
« la tour du Bois »	«του Πύργου του Δάσους»		«τον Πύργο του Δάσους»	«το Τουρ ντι Μπουά»
« le Grenier d'abondance »	————		«η Σιταποθήκη»	«η Σιταποθήκη»
« Les Tuileries »	«ο Κεραμεικός»		«τα ανάκτορα του Κεραμεικού»	«τον Κεραμεικό»
« portes Saint-Denis et Saint-Martin »	«θύρες του αγίου Διονυσίου και το Αγίου Μαρτίνου»		«στις πύλες του Αγίου Διονυσίου και του Αγίου Μαρτίνου»	«στις πύλες Σεν-Ντενί και Σεν Μαρτέν»
«le Louvre »	«το Λούβρο»		«το Λούβρο»	«το Λούβρο»
« l'hôtel de Ville »	«το Δημαρχείο»		«το Δημαρχείο»	«το Δημαρχείο»
« les Halles »	«τις αγορές»		«την Αγορά»	«τις Αλ»
« l'hôtel-Dieu »	«το νοσοκομείο»		«το Νοσοκομείο»	«το Νοσοκομείο»
« l'Université le Pré-aux-Clercs »	«πεδίο μονομαχίας των φοιτητών»		«το Πάρκο των Φοιτητών»	«το Πρε-ο-Κλερκ»
« au Palais de Justice »	«στο δικαστικό Μέγαρο»		«στο Δικαστικό Μέγαρο»	«στο Μέγαρο της Δικαιοσύνης»
« à Montfaucon »	«στο Μονφωκόν»		«στο Μονφωκόν»	«στο Μονφοκόν»
« l'île Louviers »	«το νησάκι Λουβιέ»		«το νησί Λουβιέ»	«το νησί Λουβιέ»
« l'île aux Vaches »	«το νησάκι των Αγελάδων»		«το νησί των Αγελάδων»	«το νησί των Αγελάδων»
« l'île Notre-Dame »	«το νησάκι της Παναγίας»		«το νησί Παναγιά»	«το νησί Νοτρ Νταμ»
« l'îlot du Passeur-aux-Vaches »	«το νησάκι του βοσκού των Αγελάδων»		«το νησάκι του Περατάρη των αγελάδων»	«η νησίδα του περατάρη των αγελάδων»

« le terre-plein du Pont-Neuf »	«το ισόπεδο οχύρωμα της Νέας Γέφυρας»		«τις υποδομές της Νέας Γέφυρας (Πον-Νεφ)»	«τις επιχωματώσεις της Πον Νεφ»
« le pont au Change »	«την γέφυρα των Αργυραμοιβών»		«τη Γέφυρα των Σαράφικων (Ποντ-ω-Σανζ)»	«την Πον-ο-Σανζ»
« le pont aux Meuniers »	«την γέφυρα των Μυλωθρών»		« το Γεφύρι των Μυλωνάδων (Ποντ-ω-Μενιέ)»	«την Πον-ο-Μενιέ»
« le Petit-Pont »	«τη Μικρή Γέφυρα»		«το Μικρό Γεφύρι (Πτι-Πον)»	«την Πτι-Πον»
« le pont Saint-Michel »	«την γέφυρα του Αγίου Μιχαήλ»		«τη Γέφυρα του Αγίου Μιχαήλ (Πον-Σαιν-Μισέλ)»	«την Πον Σεν-Μισέλ»
« la porte Saint-Victor »	«η Πύλη του Αγίου Βίκτωρος»		«η Πύλη του Αγίου Βίκτωρα (Πορτ-Σαιν-Βικτορ)»	«την Πορτ Σεν-Βικτόρ»
« la porte Bordelle »	«η Πύλη Μπορδέλα»		«η Πύλη Μπορντέλ(Πορτ-Μπορντέλ)»	«την Πορτ-Μπορντέλ»
« la porte Papale »	«η Παπική Πύλη»		«η Παπική Πύλη (Πορτ-Παπάλ)»	«την Παπική Πύλη»
« la porte Saint-Jacques »	«η Πύλη Αγ. Ιακώβου»		«η Πύλη του Αγίου Ιακώβου (Πορτ-Σαιν-Ζακ)»	«την Πορτ Σεν-Ζακ»
« la porte Saint-Michel »	«η Πύλη Αγ. Μιχαήλ»		«η Πύλη του Αγίου Μιχαήλ (Πορτ-Σαιν-Μισέλ)»	«την Πορτ Σεν-Μισέλ»
« la porte Saint-Germain »	«η Πύλη Αγ. Γερμανού»		«η Πύλη του Αγίου Γερμανού (Πορτ-Σαιν-Ζερμαίν)»	«την Πορτ Σεν-Ζερμέν»
« la tour de Billy »	«τον Πύργο του Βιλλύ»		«τον Πύργο του Μπιγύ»	«το Τουρ ντε Μπιγύ»
« la porte Saint-Antoine »	«η Πύλη Αγ. Αντωνίου»		«η Πύλη του Αγίου Αντωνίου»	«την Πορτ-σεν-Αντουάν»

			(Πορτ-Σαιν-Αντουάν)»	
« la porte du Temple »	«η Πύλη του Ναού»		«η Πύλη του Ναού (Πορτ-ντυ-Ταμπλ)»	«την Πορτ Ντι Ταμπλ»
« la porte Saint-Martin »	«η Πύλη του Αγίου Μαρτίνου»		«η Πύλη του Αγίου Μαρτίνου (Πορτ-Σαιν-Μαρτέν)»	«την Πορτ Σεν-Μαρτέν»
« la porte Saint-Denis »	«η Πύλη Αγ. Διονυσίου»		«η Πύλη του Αγίου Διονυσίου (Πορτ-Σαιν-Ντενί)»	«την Πορτ Σεν-Ντενί»
« la porte Montmartre »	«η Πύλη Μοντμάρτρης»		«η Πύλη της Μοντμάρτρης (Πορτ-Μονματρ)»	«την Πορτ Μονματρ»
« la porte Saint-Honoré »	«η Πύλη Αγίου Ονωρίου»		«η Πύλη του Αγίου Ονωρίου (Πορτ-Σαιντ-Ονορέ)»	«την Πορτ Σεντ-Ονορέ»
« rue Saint-Jacques dans l'Université»	«οδός Αγίου Ιακώβου»		«οδός Αγίου Ιακώβου»	«οδός Σεν-Ζακ»
«rue de la Juiverie»	«οδός των Εβραίων»		«οδός των Εβραίων»	«οδός ντε λα Ζουιβερι»
« rue Saint-Martin »	«οδός Αγίου Μαρτίνου»		«οδός Αγίου Μαρτίνου»	«οδός Σεν-Μαρτέν»
« Petit-Pont »	«Μικρά Γέφυρα»		«Μικρή Γέφυρα»	«Πτι-Πον»
« pont Notre-Dame »	«Γέφυρα της Παναγίας»		«Γέφυρα της Παναγίας»	«Πον Νοτρ Νταμ»
« rue de la Harpe »	«οδός της Άρπας»		«οδός Άρπας»	«οδός ντε λα Αρπ»
« rue de la Barillerie dans l'île »	«οδός βαρελοποιών»		«οδός Βαρελάδικων»	«οδός ντε λα Μπαριγερί»
« rue Saint-Denis »	«οδός Αγίου Διονυσίου»		«οδός Αγίου Διονυσίου»	«οδός Σεν-Ντενί»
« L'île de la Cité »	«Το νησί του Άστεως»		«Το νησί της Σιτέ»	«Το νησί της Σιτέ»
« la Sainte-Chapelle »	«της Αγίας Εκκλησίας»		«του Ιερού Αγίου Παρεκκλησίου (Σαιντ-Σαπέλ)»	«της Σεντ-Σαπέλ»

« de Saint-Pierre aux Bœufs »	«του Αγ. Πέτρου του Βωβού»		«του Αγίου Πέτρου των Βοδιών»	«του Σεν-Πιερ-ο-Μπεφ»
« de Saint-Landry »	«του Αγίου Λανδρύ»		«του Αγίου Λανδρύ»	«του Σεν Λωντρύ»
« le palais demi-roman de l'évêque »	«το ημιρωμαϊκό μέγαρο του Επισκόπου»		«το μισορωμανικό μέγαρο του επίσκοπου»	«το ημι-ρομανικό ανάκτορο του επισκόπου»
« la pointe déserte du Terrain »	«την ερημική άκρη του Γηπέδου»		«η ερημική αιχμή του Γηπέδου»	«η ακατοίκητη περιοχή του Τερέν»
« à Juvénal des Ursins »	«στο βου του Ζυβενάλ των Ουρσίνων»		«στον Ζυβενάλ ντεξ Ουρσέν»	«στον Ζυβενάλ ντεξ Ουρσέν»
« du marché Palus »	«της αγοράς Παλύ»		«της Αγοράς Παλύ»	«της αγοράς του Παλύς»
« l'abside neuve de Saint-Germain le Vieux »	«τη νέα αψίδα του Αγ. Γερμανού του Παλαιού»		«την καινούρια στέγη του Ιερού του Αγίου Γερμανού του Παλαιού»	«το καινούριο μεσαίο κλίτος του Σεν-Ζερμέν-λε-Βιε»
« de la rue aux Febves »	«την οδό Φέβρ»		«της οδού Φεμπ»	«της οδού ω-Φεμπ»
« pavé de la Ligue »	«το λιθόστρωτο του Συνδέσμου»		«το λιθόστρωτο της Λίγκας»	«το λιθόστρωτο της εποχής του Φίλιππου Αύγουστου»
« rue de Bourdonnais »	«ένα δρόμο του Μπουρντουναί»		«στην οδό Μπουρντον-ναί»	«στην οδό ντε Μπουρντονέ»
« la Sainte-Chapelle »	«Ιερό Ναό»		«το Άγιο Παρεκκλήσι»	«της Σεντ-Σαπέλ»
« le logis de Lorraine »	«το κτίριο της Λορραίνης»		«το κτίριο του Λορραίν»	«τον οίκο της Λοραίνης»
« les Bernardins »	«των Βερναρδίνων»		«των Βερναρδίνων»	«το μοναστήρι των Βερναρδίνων»
« le logis de Nevers »	«το κτίριο του Νεβέρ»		«ο οίκος των Νεβέρ»	«ο οίκος του Νεβέρ»
« le logis de Rome »	«το μέγαρο της Ρώμης»		«ο οίκος της Ρώμης»	«ο οίκος της Ρώμης»
« le logis de Reims »	«το μέγαρο των Ρημών»		«ο οίκος της Ρεμς»	«ο οίκος της Ρενς»
« Près de Cluny »	«μέγαρο Γκλυνύ»		«Κλυνύ»	«το μέγαρο Κλυνύ»

« les Thermes de Julien »	«οι θέρμες του Ιουλιανού»		«οι Θέρμες του Ιουλιανού»	«οι Θέρμες του Ιουλιανού»
« Sainte-Geneviève »	«η αγία Γενεβιέβη»		«η Αγία Γενεβιέβη»	«η Αγία Γενεβιέβη»
« le beau cloître quadrilatéral des Mathurins »	«το ωραιότερο τετράπλευρο μοναστήρι των Μαθουρίνων»		«το ωραίο τετράπλευρο κοινόβιο των Μαθουρίνων»	«ο όμορφος τετράπλευρος μοναστηριακός περίβολος των Μαθουρίνων»
« le cloître de Saint-Benoît »	«μοναστήρι του Αγίου Βενεδίκτου»		«το κοινόβιο του Αγίου Βενέδικτου»	«ο μοναστηριακός περίβολος του Σεν-Μπενουά»
« les Cordeliers, avec leurs trois énormes pignons juxtaposés »	«οι Κορδελιέροι πήγαν ένα καιρό να χτίσουν...μετα τρία μεγάλα κτήματα που εξείχαν»		«η μονή των Κορδελιέρων»	«η μονή των Κορδελιέρων»
« les Augustins »	«το μοναστήρι των Αυγουστίνων»		«η εκκλησία των Αυγουστίνων»	«η εκκλησία των Αυγουστίνων»
« Saint-Julien »	«Αγίου Ιουλιανού»		«Αγίου Ιουλιανού»	«του Σεν-Ζυλιέν»
« Saint-Séverin »	«Αγ. Σεβερίου»		«Αγίου Σεβερίνου»	«του Σεν-Σεβερέν»
« la montagne Saint-Geneviève »	«το όρος Αγία Γενεβιέβη»		«το βουνό της Αγίας Γενεβιέβης»	«ο λόφος της Αγίας Γενεβιέβης»
« le bourg Saint-Victor »	«το προάστειο Άγιος Βίκτωρ»		«το προάστειο Άγιος Βίκτωρ (Σαιν-Βικτόρ)»	«το Σεν-Βικτόρ»
« la Bièvre »	«στο Μπιέβρ»		«τον Μπιεβρ»	«στον Μπιέβρ»
« l'épitaphe de Louis le Gros (epitaphium Ludovici Grossi) »	«η επιτάφια επιγραφή του Λουδοβίκου του χοντρού»		«το επιτάφιο επίγραμμα του Λουδοβίκου του Χοντρού (epitaphium Ludovici Grossi)»	«την επιτύμβια επιγραφή του Λουδοβίκου του Χοντρού (epitaphium Ludovici Grossi)»
« à Etampes »	«στο Ετάμπε»		«στο Ετάμπ»	«στις Ετάμπ»
« le bourg Saint-Marceau »	«το προάστειο Σαιν-Μαρσώ»		«το προάστειο Άγιος Μαρκέλλος»	«το προάστιο Σεν-Μαρσώ»

			(Σαιν-Μαρσώ)»	
« le moulin de Gobelins »	«μύλο των Τοβελίνων»		«το μύλο των Γκομπελέν»	«το μύλο των Γκομπελέν»
« le faubourg Saint-Jacques »	«το προάστειο Αγίου Ιακώβου»		«το προάστειο Άγιος Ιάκωβος (Σαιν-Ζακ)»	«το προάστιο Σεν-Ζακ»
« l'église de Saint-Jacques du Haut Pas »	«την εκκλησία Αγίου Ιακώβου»		«την εκκλησία του Αγίου Ιακώβου του Ω-Πα»	«η εκκλησία Σεν-Ζακ-ντι-ο-Πα»
« Saint-Magloire »	«ο άγιος Μαγλόριος»		«τον Άγιο Μαγκλουάρ»	«το Σεν-Μαγκλουάρ»
« Notre-Dame de Champs »	«την Παναγία την εξοχική»		«την Παναγία των Αγρών»	«η Νοτρ-Νταμ-ντε-Σαν»
« le monastère de Chartreux »	«το μοναστήρι του Σιατρέ»		«το μοναστήρι των Σαρτρέζων»	«το μοναστήρι των Σαρτρέ»
« les ruines mal hantées de Vauvert »	«τα γκρεμμίδια του Βαβέρ»		«τα στοιχειωμένα ερείπια του Βωβέρ»	«τα στοιχειωμένα ερείπια του Βωβέρ»
« les trois aiguilles romanes de Saint-Germain-des-Prés »	«στους τρεις ρωμαϊκούς οβελίσκους του Αγίου Γερμανού των Λειμώνων»		«στους τρεις ρωμανικούς οβελίσκους του Αγίου Γερμανού των Αγρών (Σαιν-Ζερμαίν-ντε-Πρε)»	«στις τρεις ρωμανικές απολήξεις του Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε»
« le bourg Saint Germain »	«το χωριό του Αγίου Γερμανού»		«το προάστειο Άγιος Γερμανός (Σαιν-Ζερμαίν)»	«Το προάστειο Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε»
« le clocher aigu de Saint-Sulpice »	«το βελονοειδές καμπαναριό του Αγίου Σουλπικίου»		«Το μυτερό καμπαναριό του Αγίου Σουλπικίου»	«Το οξυκόρυφο κωδωνοστάσιο του Σεν-Συλπίς»
« de la foire Saint-Germain »	«του πανηγυριού του Αγίου Γερμανού»		«του παζαριού του Αγίου Γερμανού (Σαιν Ζερμαίν)»	«του Φουάρ Σεν-Ζερμέν»
« rue du Four »	«ο δρόμος του Τουρ»		«η οδός του Φούρνου»	«η οδός ντι Φουρ»
« chapelle de la Vierge »	«το παρεκκλήσι της Παρθένου»		«παρεκκλήσι της Παναγίας»	«το κομψό εκείνο

				παρεκκλήσι της Παρθένου Μαρίας»
« Jouy »	«το Ζουΐ»		«το Ζουύ»	«το Ζουί»
« Sens »	«η Σαν»		«το Σανς»	«το ντε Σαν»
« Barbeau »	«Μπαρπώ»		«το Μπαρμπώ»	«το Μπαρμπώ»
« le logis de la Reine »	«η κατοικία της Βασίλισσας»		«ο οίκος της Βασιλίσσης»	«ο οίκος της Βασίλισσας»
« la rue de Nonaindières »	«στην οδό των Νουαντιέ»		«απ' την οδό Νονναιντιέρ»	«την οδό ντε Νονεντιέρ»
« l'abbaye des Célestins »	«τη μονή των Σελεστίνων»		«το αββαείο των Σελεστίνων»	«το αβαείο των Σελεστίνων»
« de ce miraculé hôtel de Saint-Pol »	«του θαυμασίου εκείνου μεγάρου του Σαιν Πώλ»		«του θαυμαστού εκείνου ανάκτορου Σαιν-Πολ»	«του επιβλητικού εκείνου μεγάρου του Σεν- Πολ»
« l'hôtel du Petit-Muce »	«το μέγαρο του Μικρού Μόσχου»		«το μέγαρο Πτι-Μύς»	«το μέγαρο ντι Πτι-Μύς»
« l'hôtel de l'abbé de Saint-Maur »	«το μέγαρο του άββα του Αγίου Λαυρεντίου»		«το μέγαρο του αββά Σαιν-Μώρ»	«το μέγαρο του αβά ντε Σεν-Μωρ»
« la flèche écaillée de l'Ave-Maria »	«το φολιδωτό βελανοειδές της εκκλησίας «Χαίρε Μαρία»		«τον φολιδωτό οβελίσκο του Άβε -Μαρία»	«ο φολιδωτός οβελίσκος του Άβε Μαρία»
« la rue Saint-Antoine »	«της οδού Αγίου Αντωνίου»		«την οδό Αγίου Αντωνίου»	«στην οδό Σεντ-Αντουάν»
« au logis d'Angoulême »	«στην κατοικία του Αγκουλέμ»		«στο μέγαρο των Αγκουλέμ»	«στον οίκο της Αγκουλέμης»
« des Tournelles »	«του μεγάρου των Τουρνέλ»		«του μεγάρου των Τουρνέλ»	«του ανακτόρου των Τουρνέλ»
« Chambord »	«Σαμπύρ»		«στο Σαμπόρ»	«στον Τουρ του Σαμπόρ»
« Alhambra »	«Αλάμπρα»		«στην Αλάμπρα»	«στην Αλάμπρα»
« la Bastille »	«η Βαστίλλη»		«η Βαστίλλη»	«η Βαστίλλη»
« la porte Saint-Antoine »	«η Πύλη του Αγίου Αντωνίου»		«η Πύλη του Αγίου Αντωνίου»	«η Πορτ Σεντ-Αντουά»
« la muraille de Charles V »	«το τείχος του Καρόλου Ε΄»		«το τείχος του Καρόλου Ε΄»	«το τείχος του Κάρολου Ε΄»

« le fameux Jardin Dédalus »	«τον περίφημο κήπο Δαίδαλο»		«τον περίφημο κήπο Δαίδαλο»	«τον περίφημο κήπο Δαίδαλο»
« la place Royale »	«η βασιλική πλατεία»		«η Βασιλική πλατεία»	«η Πλας Ρουαγιάλ 18»
« des halles »	«ψαραγορά»		«στην Κεντρική Αγορά»	«τις Αλ»
« les rues Saint-Denis et Saint-Martin »	«οι οδοί Αγίου Διονυσίου και Αγίου Μαρτίνου»		«η οδός Αγίου Διονυσίου κ' η οδός Αγίου Μαρτίνου»	«οι οδοί Σεν-Ντενί και Σεν-Μαρτέν»
« les rues de la Plâtrerie, de la Verrerie, de la Tixeranderie »	«οι οδοί των Γυψουργείων, των Υελουργείων, των Υφαντουργείων»		«η οδός των Γυψάδικων, η οδός των Γυαλάδικων, η οδός των Υφαντουργείων, κλπ.»	«οι οδοί ντε λα Πλατρερί, ντε λα Βερερί, κλπ.»
« le pont aux Changeurs »	«της Γέφυρας των Αργυραμοιβών»		«της Γέφυρας των Σαράφικων»	«της Πον-ο-Σανζέρ»
« du pont aux Meuniers »	«τη Γέφυρα των Μυλωθρών»		«της γέφυρας των Μυλωνάδων»	«της Πον-ο-Μενιέ»
« le Chatelet »	«το Καστελέτο»		«το Σατελέ»	«το Σατλέ»
« Julien l'Apostat »	«Ιουλιανού Παραβάτου»		«του Ιουλιανού του Αποστάτη»	«του Ιουλιανού του Παραβάτη»
« le riche clocher carré de Saint-Jacques-de-la-Boucherie »	«το πολυτελές τετραγωνικό καμπαναριό του Αγίου Ιακώβου των Σφαγείων»		«το λαμπρό τετράγωνο κωδωνοστάσιο του Αγίου Ιακώβου των Σφαγείων»	«το πλούσιο τετράγωνο κωδωνοστάσιο του Σεν-Ζακ-ντε-λα-Μπουσερί»
« la Maison aux Piliers »	«το πολύστυλο σπίτι»		«το Σπίτι με τις Κολόνες»	«το Σπίτι με τους Πυλώνες»
« Saint-Gervais »	«ο Άγιος Γερβάσιος»		«ο Άγιος Γερβάσιος (Σαιν Ζερβαί)»	«η εκκλησία του Σεν-Ζερβέ»
« Saint-Méry »	«ο Άγιος Μερρύ»		«ο Άγιος Μερρύ»	«του Σεν-Μερύ»
« Saint-Jean »	«ο Άγιος Ιωάννης»		«ο Άγιος Ιωάννης»	«του Σεν-Ζαν»

« le cimetière des Innocents »	«το κοιμητήριο των Αθώων»		«το κοιμητήριο των Αθώων Νηπίων»	«το κοιμητήριο των Αθώων Νηπίων»
« le pilori des Halles »	«ο κύφων των Αγορών»		«τον κύφωνα της Αγοράς»	«τον κύφωνα των Αλ»
« la rue de la Cossonnerie »	«της οδού Κοσσονερί»		«της οδού των Χοιροστασιών»	«της οδού ντε λα Κοσσονερί»
« l'échelle de la Croix-du-Trahoir »	«η σκάλα του Σταυρού του Τρασοάρ»		«τη σκάλα του Σταυρού του Τραουάρ»	«τη σκάλα του Κρουά-ντι-Τραουάρ»
« les mesures circulaires de la halle au blé; »	«τα κυκλικά ερείπια της Σιταγοράς»		«τις κυκλικές παράγκες της Σιταγοράς»	«τις κυκλικές παράγκες της Σιταγοράς»
« l'ancienne clôture de Philippe-August »	«του παλαιού περιφράγματος του Φιλίππου Αυγούστου»		«το παλιό περιτείχισμα του Φίλιππου Αύγουστου»	«το παλιό περιτείχισμα του Φίλιππου Αύγουστου»
« du port au Foin »	«το Λιμάνι του Χόρτου»		«απ' το Λιμάνι των Σανών»	«απ' το Πορ-ο-Φουάν»
« au For-l' Evêque »	« ως το Ντουρλεβίκ»		«ως το Επισκοπικό Δικαστήριο (Φορ-λ'Εβέκ)»	«έως το Φορ-λ'Εβέκ»
« le trapèze centrale de la Ville »	«το κεντρικόν Τραπέζιον του Άστεως»		«το κεντρικό τραπέζιο της Πόλης»	«το ακανόνιστο τετράπλευρο του κέντρου της Πόλης»
« la vieille rue du Temple »	«στην παλιά οδό του Ναού»		«την παλιά οδό του Ναού (ρυ ντυ Τάμπλ)»	«την παλιά οδό ντι Ταμπλ»
« Sainte-Catherine »	«η Αγία Αικατερίνη»		«η Αγία Αικατερίνη»	«η Σεντ-Κατρίν»
« le Temple »	«ο Ναός»		«ο Ναός»	«ο Ναός»
« la rue Neuve-du-Temple »	«στην οδό Νεβ ντυ Τάμπλ»		«στη νέα οδό του Ναού»	«στην οδό Νεβ-ντι-Ταμπλ»
« l'enclos de la Trinité »	—————		«ο περίβολος της Αγίας Τριάδας»	«ο περίβολος της Τρινιτέ»
« la rue Montorgueil »	«οδός Μοντοργκεϊ»		«στην οδό Μοντοργκεϊγ»	«στην οδό Μοντοργκεϊγ»
« les Filles-Dieu »	«Αγνές Παρθένες»		«το μοναστήρι των Θυγατέρων του Θεού»	«οι Φιγ-Ντιέ»

« de la Cour des Miracles »	«της Αυλής των Θαυμάτων»		«της Αυλής των Θαυμάτων»	«της Αυλής των Θαυμάτων»
« Le vieux Louvre de Philippe Auguste »	«το παλιό Λούβρο του Φιλίππου Αυγούστου»		«το παλιό Λούβρο του Φίλιππου Αύγουστου»	«Το παλιό Λούβρο του Φίλιππου Αύγουστου»
« de l'hôtel d'Alençon »	«του μεγάρου ντ' Αλανσόν»		«του μεγάρου Αλανσόν»	«του μεγάρου ντ' Αλανσόν»
« du Petit-Bourbon »	«του Μικρού Μπουρμπών»		«του Πτι-Μπουρμπόν»	«και του Πτι-Μπουρμπόν»
« de la Croix-Faubin »	«του Σταυρού Φωμπέν»		«του Κρουά-Φωμπέν»	«του Κρουά-Φωμπέν»
« de l'abbaye Saint-Antoine des Champs »	«της μονής Αγίου Αντωνίου των Αγρών»		«του αββαείου του αγίου Αντωνίου των Αγρών»	«του αββαείου του Σεντ-Αντουάν-ντε-Σαν»
« Popincourt »	«το Ποπενκούρ»		«το Ποπενκούρ»	«το Ποπενκούρ»
« la Courtille »	«η Κουρτέλλ»		«η Κουρτίγ»	«η Κουρτίγ»
« le bourg Saint-Laurent »	«το χωριό Άγιος Λαυρέντιος»		«το προάστειο Άγιος Λαυρέντιος (Σαιν-Λωράν)»	«το Σεν-Λωράν»
« la porte Saint-Martin »	«της πύλης του Αγίου Μαρτίνου»		«της Πύλης του Αγίου Μαρτίνου»	«της Πορτ Σεν-Μαρτέν»
« le faubourg Saint-Denis »	«το προάστειο του Αγίου Διονυσίου»		«το προάστειο του Αγίου Διονυσίου «Σαιν-Ντενί)»	«το προάστιο Σεν-Ντενί»
« le vaste enclos de Saint-Ladre »	«τον πλατύ περίβολο του Αγίου Λάντρο»		«τον τεράστιο περίβολο του Αγίου Λαζάρου (Σαιν Λαντρ)»	«τον τεράστιο περίβολο του Σεν-Λαντρ»
« la Grange-Batelière »	«η μεγάλη Μπατελιέρ»		————	«η Γκρανζ-Μπατελιέρ»
« Montmartre »	«την πύλη της Μοντμάρτρης»		«απ' την Πύλη της Μοντμάρτρης»	«απ' την Πορτ Μοντμάρτρ»
« le faubourg Saint-Honoré »	«το προάστειον του Αγίου Ονωρίου»		«το προάστειο Άγιος Ονώριος (Σαιντ Ονορέ)»	«το Σεντ-Ονορέ»
« la Petite-Bretagne »	«η Μικρή Βρετάνη»		«η Μικρή Βρετάνη»	«η Πετίτ-Μπρετάν»

« le Marché aux pourceaux »	«η Αγορά των χοίρων»		«η Αγορά των χοίρων»	«η Μαρσέ-ο-Πουρσώ»
« Parthénon »	«Παρθενών»		«Παρθενώνας»	«Παρθενώνας»
« Jupiter Olympien »	«Ναός του Ολυμπίου Διός»		«ναός του Ολυμπίου Διός»	«ναός του Ολυμπίου Διός»
« Montfaucon »	«Μονφωκόν»		«Μονφωκόν»	«το Μονφοκόν»
« le vaste demi-cercle de la Ville »	«το ευρύχωρο ημικύκλιο της Πόλεως»		«το απέραντο ημικύκλιο της Πόλης»	«το τεράστιο ημικύκλιο της Πόλης»
« la nourricière Seine »	«ο θρεπτικός Σηκουάνας»		«ο «τροφός Σηκουάνας»»	«ο «τροφοδότης Σηκουάνας»»
« le P. Du Breul »	«πατήρ Ντοβρίλ»		«ο πατήρ ντυ Μπρελ»	«ο πατέρας ντι Μπρελ»
« Issy »	«Ισσύ»		«το Ισσύ»	«το Ισύ»
« Vanvres »	«Βανβ»		«η Βανβρ»	«το Βανβρ»
« Vaugirard »	«Μπωζιράρ»		«το Βωζιράρ»	«το Βωζιράρ»
« Montrouge »	«Μουρούρ»		«το Μονρούζ»	«το Μονρούζ»
« Gentilly »	«Σεντιγύ»		«το Ζαντιγύ»	«το Ζαντιγύ»
« Conflans »	«Κονφλόν»		«το Κολφλάν»	«το Γκονφλάν»
« la Ville-l'Évêque »	«το Βιγλεβέκ»		«το Βιλ-λ' Εβέκ»	«τη Βιλ-λ' Εβέκ»
« Vincennes et ses sept tours quadrangulaires »	«οι Διγκέν κι οι εφτά τετραγωνικοί πύργοι»		«η Βενσέν κ' οι εφτά τετράγωνοι πύργοι της»	«οι Βενσέν και οι επτά τετράπλευροι πύργοι τους»»
« Bicêtre et ses tourelles pointues »	«το Λιπισέτρ και οι οξείς πυργίσκοι του»		«η Μπισέτρ και οι μυτεροί πυργίσκοι της»	«το Μπισέτρ και οι μυτεροί πυργίσκοι του»»
« Saint-Cloud » et son donjon »	«το Σαιν Κλου κι ο υψηλός του πύργος»		«το Σαιν-Κλου και το φρούριό του»	«το Σεν-Κλου και το φρούριό του»
« le dôme de la Sorbonne »	«τον θόλο της Σορμπόν»		«το θόλο της Σορβόννης»	«τον τρούλο της Σορβόννης»
« le Val-de-Grâce »	«το Μπαλ ντε Γκρας»		«το Βαλ-ντε-Γκρας»	«το Βαλ-ντε-Γκρας»
« le Louvre moderne »	«το νεότερο Λούβρο»		«το νέο Λούβρο»	«το καινούριο Λούβρο»
« le Paris de Catherine de Medicis »	«το Παρίσι της Αικατερίνης των Μεδίκων»		«το Παρίσι της Αικατερίνης των Μεδίκων»	«το Παρίσι της Αικατερίνης των Μεδίκων»

« aux Tuileries »	«στον Κεραμεικό»		«στον Κεραμεικό»	«στον Κεραμεικό*»
« le Paris de Henri II »	«το Παρίσι του Ερρίκου Β΄»		«το Παρίσι του Ερρίκου Β΄»	«το Παρίσι του Ερρίκου Β΄»
« à l’Hôtel de Ville »	«στο Δημαρχείο»		«στο Δημαρχείο»	«στο Δημαρχείο»
« le Paris de Henri IV »	«το Παρίσι του Ερρίκου Δ΄»		«στο Παρίσι του Ερρίκου Δ΄»	«το Παρίσι του Ερρίκου Δ΄»
« le Paris de Louis XIII »	«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΓ΄»		«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΓ΄»	«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΓ΄»
« le Paris de Louis XIV »	«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΔ΄»		«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΔ΄»	«το Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΔ΄»
« aux Invalides »	«στη Βασιλική Πλατεία»		«στο Μέγαρο των Απομάχων»	«στους Ενβαλίντ»
« le Paris de la République »	«το Παρίσι της Δημοκρατίας»		«το Παρίσι της Δημοκρατίας»	«το Παρίσι της Δημοκρατίας»
« l’ Ecole de médecine »	«στην Ιατρική Σχολή»		«στη Σχολή Ιατρικής»	«στην Ιατρική Σχολή»
« le Paris de Napoléon »	«το Παρίσι του Ναπολέοντα»		«το Παρίσι του Ναπολέοντα»	«το Παρίσι του Ναπολέοντα»
« à la place Vendôme »	«στην πλατεία Βαντόμ»		«στην πλατεία Βαντόμ»	«στη Πλας Βαντόμ»
« le Paris de la Restauration »	«το Παρίσι της ανακαινίσεως»		«το Παρίσι της παλινόρθωσης»	«το Παρίσι της Παλινόρθωσης»
« à la Bourse »	«στο Χρηματιστήριο»		«στο Χρηματιστήριο»	«στο Χρηματιστήριο»
« La Sainte-Geneviève de M. Soufflot »	«Η Αγία Γενεβιέβη του Σουφολύ»		«η Αγία Γενεβιέβη του κ. Σουφφλό»	«Η Αγία Γενεβιέβη»
« de Savoie »	«της Σαβοΐας»		«της Σοβοΐας»	«Σαβοΐας»
« Le palais de la Légion »	«το Μέγαρο της Λεγεώνας»		«Το μέγαρο της Λεγεώνας της Τιμής»	«Το Μέγαρο της Λεγεώνας της Τιμής»
« Le dôme de la halle au blé »	«ο θόλος της Σιταγοράς»		«το κτίριο της Σιταγοράς»	«το θολωτό κτίριο της Σιταγοράς»
« Les tours Saint-Sulpice »	«στους πύργους του Αγίου Σουλπικίου»		«οι πύργοι του Αγίου Σουλπηκίου»	«οι πύργοι του Σεν-Συλπίς»

« Saint-Roch »	«Άγιος Ρόκκος»		«ο Άγιος Ρόκκος»	«του Σεν-Ροκ»
« Saint-Thomas d'Aquin »	«τον Άγιο Θωμά του Ακουΐντα»		«τον Άγιο Θωμά των Ακουΐνάτη»	«του Αγίου Θωμά του Ακινάτη»
« un calvaire »	«Γολγοθά»		«Γολγοθά»	«Εσταυρωμένο»
« du Jardin des Plantes »	«του Κήπου των Φυτών»		«του Βοτανικού Κήπου»	«στον Βοτανικό Κήπο»
« à Athènes »	«της Αθήνας»		«στην αρχαία Αθήνα»	«στην Αρχαία Αθήνα»
« un palais de roi »	«Βασιλικόν Ανάκτορον»		«βασιλικό παλάτι»	«βασιλικό ανάκτορο»
« une chambre des communes »	«Βουλή των Κοινοτήτων»		«αίθουσα του κοινοβουλίου»	«κοινοβούλιο»
« un hôtel de ville »	«Δημαρχεΐον»		«δημαρχεΐο»	«δημαρχεΐο»
« un collègue »	«Λύκειον»		«κολλέγιο»	«σχολή»
« un manège »	————		«ιπποδρόμιο»	«ιπποδρόμιο»
« une académie »	«Ακαδημία»		«ακαδημία»	«ακαδημία»
« un entrepôt »	«Μονοπόλιον»		«αποθήκη»	«αποθήκη»
« un tribunal »	«Δικαστήριον»		«δικαστήριο»	«δικαστήριο»
« un musée »	«Μουσειόν»		«μουσειό»	«μουσειό»
« une caserne »	«Στρατώνας»		«στρατώνας»	«στρατώνας»
« une sépulture »	«Μνημείον»		«μαυσωλείο»	«μαυσωλείο»
« un temple »	«Ναός»		«ναός»	«ναός»
« un théâtre »	«Θέατρον»		«θέατρο»	«θέατρο»
« Bourse »	«Χρηματιστήριον»		«Χρηματιστήριον»	«Χρηματιστήριον»
« en Grèce »	«για την Ελλάδα»		«στην Ελλάδα»	«στην Ελλάδα»
« la rue de Rivoli »	«η οδός Ριβολί»		«την οδό Ριβολί»	«την οδό ντε Ριβολί»
« les sept cloches de Saint-Eustache »	«τις επτά καμπάνες του Αγίου Ευσταθίου»		«τις επτά καμπάνες του Αγίου Ευσταθίου»	«τις επτά καμπάνες του Σεντ-Εστάς»
« l'abbaye Saint-Martin »	«το μοναστήρι του Αγίου Μαρτίνου»		«η μονή του Αγίου Μαρτίνου»	«το αβαείο του Σεν-Μαρτέν»
« la grosse Tour du Louvre »	«ο μεγάλος πύργος του Λούβρου»		«ο βαρύτονος χοντρός Πύργος του Λούβρου»	«ο ογκώδης πύργος του Λούβρου»

« la triple volée de Saint-Germain-des-Prés »	«η τριπλή κωδωνοκρουσία του αγίου Γερμανού των Λειμώνων»		«η τριπλή κωδωνοκρουσία του Αγίου Γερμανού των Αγρών»	«η τριπλή κωδωνοκρουσία του Σεν-Ζερμέν-ντε-Πρε»
« à la strette de l'Ave-Maria »	«στη σχινοτενή ωδή της Παρθένου Μαρίας»		«η στρέττα του μοναστηριού του Άβε Μαρία»	«την κορύφωση του Άβε Μαρία»

Πίνακας 6.12.2: Πολιτισμικοί ενδείκτες

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Βάνα Χατζάκη
Livre 3 ^{ième} , Chapitre 2, p. 204-234	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 134-164		Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 109-130	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 158-188
« Pâques »	«Πάσχα»		«Πάσχα»	«Πάσχα»
« Pentecôte »	«Πεντηκοστής»		«Πεντηκοστής»	«Πεντηκοστής»

6.13 Γλωσσικά ζητήματα

Πίνακας 6.13.1: Λεξιλόγιο

Βικτόρ Ουγκό	Τσουκαλάς Γεώργιος	Κοτζιούλας Γεώργιος	Μοσχοβάκης Αντώνης	Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα
Livre 3 ^{ième} , Chapitre 2 p. 204-234	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 134-164		Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 109-130	Βιβλίο 3 ^ο , Κεφάλαιο 2 ^ο , σελ. 158-188
« quand, après avoir tâtonné longtemps »	«όταν κανείς, ανεβαίνοντας για πολλή ώρα πασπατευτά,»		«αφού είχε σκαρφαλώσει κανείς ψηλαφητά για πολλή ώρα»	«αφού είχε σκαρφαλώσει κανείς ψηλαφώντας»
« dans la ténébreuse spirale »	«τη σκοτεινή ελικοειδή σκάλα,»		«την κατασκότεινη στριφογυριστή σκάλα,»	«την ερεβώδη ελικοειδή σκάλα»

« qui perce perpendiculairement l'épaisse muraille de clochers »	«που κόβει κάθετα το παχύ τοίχωμα των κωδωνοστασίων,»		«που διαπερνά κατακόρυφα το παχύ τείχος των κωδωνοστασίων,»	«που τέμνει κατακόρυφα το παχύ τοίχος των κωδωνοστασίων,»
« sur l'une de deux hautes plates-formes, »	«σ' ένα από τα πιο ψηλά δώματα του ναού,»		«στον ένα απ' τους δυο ψηλούς εξώστες,»	«σ' έναν απ' τους δυο ψηλούς εξώστες»
« inondés de jour et d'air, »	«που επλημμύριζαν από φως και αέρα»		«που τους πλημμύριζε το φως κι ο αέρας·	«που ήταν λουσομένοι στο φως και στον αέρα,»
« c'était un beau tableau »	«ήταν ωραιότατο το θέαμα»		«μια θεσπέσια εικόνα»	«ένας ωραιότατος πίνακας»
« que celui qui se déroulait à la fois de toutes parts sous vos yeux; »	«που απλωνότανε συγχρόνως από όλα τα μέρη μπροστά στα μάτια του»		«ξετυλιγόταν ταυτόχρονα, από κάθε πλευρά, στα μάτια του»	«απλωνόταν μπροστά του, ταυτόχρονα απ' όλες τις πλευρές»
« un spectacle suis generis, »	«Ήτανε θέαμα ιδιόρρυθμο,»		«Ένα ιδιόμορφο θέαμα,»	«ένα suis generis θέαμα,»
« dont peuvent aisément se faire une idée »	«για το οποίο μπορούν εύκολα να σχηματίσουν ιδέα»		«που εύκολα μπορούν να σχηματίσουν μια ιδέα του,»	«το οποίο μπορούν εύκολα ν'αναπλάσουν»
« comme ils-en restent encore quelques-unes, »	«όπως σώζονται ακόμα μερικές,»		«όπως σώζονται ακόμα μερικές,»	«σαν αυτές που έχουν ακόμη απομείνει:»
« ou même de plus petits échantillons, »	«ή και ελάχιστα δείγματα τέτοιας πόλεως,»		«ή και μικρότερα δείγματα,»	«ή και ακόμη μικρότερα δείγματα,»
« nous nous trompons »	«Γελιόμαστε»		«σφάλουμε»	«κάνουμε μεγάλο λάθος»
« La grève de cette île fut sa première enceinte, »	«Η αμμουδερή ακτή του νησιού, υπήρξε η πρώτη περιοχή του Παρισιού»		«Τ'αμμογάλικο αυτού του νησιού, στάθηκε το πρώτο του περιτείχισμα,»	«Η αμμουδιά αυτού του νησιού υπήρξε το πρώτο περιτείχισμά του,»
« Pour négliger ici les originalités	«Αν εδώ παραλείψωμε τις δευτερεύουσες πρωτοτυπίες της		«Παραλείποντας εδώ τις δευτερεύουσες ιδιομορφίες	«Παραλείποντας εδώ τις λιγότερο σημαντικές

secondaires du vieux Paris »	παλαιάς πόλης του Παρισιού»		του Παλιού Παρισιού»	εκκεντρικότητες του παλιού Παρισιού»
« et les caprices du droit de voirie »	«και τις ιδιοτροπίες του δικαιώματος οδονομίας,»		«και τις ιδιοτροπίες του φόρου διοδίων»	«και τις ιδιοτροπίες του φόρου των διοδίων,»
« dans le chaos de juridictions communales, »	«στο χάος των δημοτικών δικαιοδοσιών,»		«μέσα απ' το χάος των κοινοτικών δικαιοδοσιών,»	«απ' το χάος των κοινοτικών δικαιοδοσιών,»
« que l'île était à l' évêque, »	«ότι το νησάκι ανήκε στον επίσκοπο,»		«πως το νησί ανήκε στον επίσκοπο,»	«ότι στο νησί η εξουσία ανήκε στον επίσκοπο,»
« la rive droite au prévôt de marchands, »	«η δεξιά όχθη στον πρεβότο των εμπόρων»		«η δεξιά όχθη στον προεστό των εμπόρων,»	«στη δεξιά όχθη στον πρεβότερο των εμπόρων,»
« officier royal et non municipal, »	«ήταν βασιλικός κι όχι δημοτικός,»		«βασιλικός κι όχι δημοτικός αξιωματούχος,»	«που ήταν βασιλικός και όχι κοινοτικός αξιωματούχος,»
« sur le tout. »	«σ' όλα τα τμήματα.»		«εξουσίαζε τα πάντα.»	«να έχει το γενικό πρόσταγμα.»
« pour le noter en passant, »	«ας πούμε εν τω μεταξύ»		«ας σημειώσουμε»	«ειρήσθω εν παρόδω,»
« avaient été extorqués aux rois »	«τα είχαν αποκτήσει μ' εκβιασμό από τους βασιλείς»		«είχαν αποσπαστεί απ' τους βασιλιάδες	«ο λαός τα είχε αποσπάσει απ' τους βασιλιάδες»
« par révoltes et mutineries. »	«με επαναστάσεις και μ' άλλες εξεγέρσεις.»		με στάσεις κ' εξεγέρσεις»	«με επαναστάσεις και εξεγέρσεις.»
« C'est la marche immémoriale. »	«Είναι πολύ αρχαία συνήθεια.»		«Έτσι γίνεται από ανέκαθεν.»	«Πανάρχαια πρακτική.»
« Le roi ne lâche que quand le peuple arrache, »	«ο βασιλεύς υποχωρεί μονάχα όταν ο λαός επιτίθεται κι αρπάζει.»		«Ο βασιλιάς δεν εγκαταλείπει παρά όταν ο λαός αποσπά.»	«Ο βασιλιάς παραχωρεί μονάχα ό,τι ο λαός έχει ήδη αποκτήσει.»

« il y a une vieille charte « qui dit la chose naïvement,»»	«Υπάρχει ένας παλιός συνταγματικός χάρτης που εκφράζει το πράγμα,»»		«Τ' ομολογεί απλοϊκά ένα παλιό ρητό,»	«Το λέει απλοϊκά και μια παλιά ρήση,»
« à propos de fidelité : »	«εν σχέσει με την πίστι των πολιτών:»		«που μιλά για την πίστη στο βασιλιά:»	«σχετική με την πίστη στον βασιλιά:»
« Civibus fidelitas in reges que tamen aliquoties seditionibus interrupta, multa peperit privilegia.»	—————		«Civibus fidelitas in reges que tamen aliquoties seditionibus interrupta, multa peperit privilegia»	Civibus fidelitas in reges que tamen aliquoties seditionibus interrupta, multa peperit privilegia»)
« la Seine baignait cinq îles dans l'enceinte de Paris :»	«ο Σηκουάνας περιέβρεχε πέντε νησιάκια στην περιοχή του Παρισιού:»		«ο Σηκουάνας περιέβρεχε πέντε νησιά μέσα στη ζώνη του Παρισιού:»	«τα νερά του Σηκουάνα έβρεχαν πέντε νησιά μέσα στα τείχη του Παρισιού:»
« Quelques mesures verdâtres, »	«Μερικά πρασινωπά άθλια οικοδομήματα,»		«Μερικά σαραβαλιασμένα πρασινισμένα παλιόσπιτα,»	«Μερικά πρασινισμένα χαμόσπιτα»
« penchées sur l'eau »	«σκύβοντας πάνω στο νερό,»		«που έγερναν πάνω από το νερό»	«γερμένα προς το νερό»
« n'empêchaient pas de voir les beaux angles de leurs façades, »	«δε απέκλειναν τη θέα των όμορφων γωνιών των προσόψεών τους,»		«δεν εμπόδιζαν να βλέπει κανείς τις ωραίες γωνίες των προσόψεών τους,»	«δεν εμπόδιζαν να βλέπει κανείς τις όμορφες γωνίες των προσόψεών τους,»
« leurs larges fenêtres carrées à croisées de pierre, »	«των μεγάλων τετραγωνικών και λιθόκτιστων παραθυριών τους,»		«τα πλατειά τετράγωνα παράθυρά τους με τα πέτρινα τοξωτά γείσα τους,»	«τα πλατιά τετράγωνα παράθυρά τους με τα πέτρινα περβάζια,»
« leurs porches orgives surchargés de statues, »	«των αφιδωτών ναρθήκων, των γεμισμένων με αγάλματα,»		«τ' αφιδωτά πρόστυλά τους, «κατάφορτα απ' αγάλματα,»	«τα κατάκοσμα με αγάλματα αφιδωτά τους πρόστυλα,»

« les vives arrêtes de leurs murs toujours nettement coupés »	«των ζωηρών γωνιών, των ορθοστημένων τοίχων,»		«τις έντονες πάντα καθαρά κομμένες προεξοχές των τοίχων τους,»	«τις σαφώς διαγραφόμενες προεξοχές των τοίχων τους,»
« Et tous ces charmants hasards d'architecture »	«κι όλων εκείνων των θελκτικών αρχιτεκτονικών έργων,»		«κι όλα τα χαριτωμένα εκείνα αρχιτεκτονικά τερτίπια,»	«Κι όλες εκείνες τις αρχιτεκτονικές φινέτσες»
« qui font que l'art gothique à l'air de recommencer ses combinaisons à chaque monument. »	«που κάνουν τη γοθική τέχνη, να φαίνεται πως αρχίζει σε κάθε στιγμή τους συνδυασμούς της.»		«που κάνουν τη γοθική τέχνη να δείχνει σαν να ξαναρχίζει τους συνδυασμούς της στο κάθε σημείο.»	«που δίνουν την εντύπωση ότι η Γοθική τέχνη χρησιμοποιεί άλλους συνδυασμούς σε κάθε μνημείο.»
«flanqué de quatre tourelles finement évidées; »	«φρασσόμενη από τέσσερις πυργίσκους, λεπτοσκαλισμένους.»		«με τους τέσσερις λεπτότατα λαξεμένους πυργίσκους στα πλευρά της.»	«περιστοιχισμένη από τέσσερις περίτεχνα λαξεμένους πυργίσκους.»
« ses façades multipliées »	«με τις πολυπληθείς προσόψεις του,»		«με τις πολλαπλές προσόψεις του,»	«με τις ποικίλες προσόψεις του,»
« excroissances hybrides »	«τις ετερόμορφες αποφύσεις»		«τις νόθες προσθήκες»	«τις υβριδικές προσθήκες»
« les absides de ses chapelles »	«τις αψίδες των παρεκκλησιών του,»		«τις στέγες των παρεκκλησιών του»	«με όλες τις κόγχες των παρεκκλησιών του,»
« tous les pignons de ses galeries »	«όλα τα αετώματα των στοών,»		«όλα τ' αετώματα των στοών του,»	«με όλα τα κιονοστοιχίων του,»
« mille girouettes aux quatre vents »	«χίλιους ανεμοδείχτες προς κάθε διεύθυνσι,»		«χίλιες δυο ανεμοδούρες κατά τους τέσσερις ανέμους,»	«με εκατοντάδες ανεμοδείκτες στους τέσσερις ανέμους,»
« deux hautes tours contigues »	«τους δυο συναφείς		«και με τους δυο ψηλούς	«και με τους δυο ψηλούς

	ψηλούς πύργους του»		κολλητούς πύργους του»	συνεχόμενους πύργους,»
« entouré de créneaux »	«περιβαλλόμενη από επάλξεις στη βάση»		«τριγυρισμένη από επάλξεις στη βάση της,»	«ζωσμένη με επάλξεις στη βάση της,»
« avait l'air de ses chapeaux pointus »	«έμοιαζε με τες αιχμηρές εκείνες πύλες»		«έμοιαζε με τα μυτερά εκείνα καπέλα»	«θύμιζε μυτερό καπέλο»
« dont le bord est relevé. »	«με το ανασηκωμένο γείσο»		«που έχουν ανασηκωμένο το γύρο.»	«με το γείσο ανασηκωμένο.»
« se rattachent par une similitude de goût, »	«συνδέεται με μια ομοιότητα καλαισθησίας,»		«συνδέεται, με την ομοιότητα του στυλ»	«λόγω ομοιότητας στο ρυθμό,»
« de façon et d'attitude, »	«εργασίας και στάσεως»		«και του τρόπου κατασκευής,»	«στη κατασκευή και στη νοοτροπία,»
« une certaine quantité des maisons éparses dans divers quartiers, »	«ένας αριθμός σπιτιών διεσκορπισμένων σε διάφορα διαμερίσματα»		«ένας ορισμένος αριθμός σπιτιών που βρίσκονται σκόρπια σε διάφορες συνοικίες»	«αναλογεί ένας ορισμένος αριθμός από σπίτια, διάσπαρτα σε διάφορες συνοικίες,»
« et que l'œil du connaisseur distingue et date aisément. »	«που το μάτι εκείνο που ξέρει τις διακρίνει και τις χρονολογεί εύκολα.»		«και που εύκολα ξεχωρίζει και χρονολογεί το μάτι του ειδήμονα.»	«αλλά που το μάτι του ειδήμονα εύκολα τα ξεχωρίζει και τα χρονολογεί.»
« on retrouve l'esprit d'un siècle, et la physionomie d'un roi jusque dans un marteau de porte. »	«ανευρίσκει το πνεύμα ενός αιώνα και τη φυσιογνωμία ενός βασιλέως, ως και σ' αυτό το ρόπτρο της πόρτας.»		«ξαναβρίσκει το πνεύμα ενός αιώνα και τη φυσιογνωμία ενός βασιλιά ακόμα και σ' ένα ρόπτρο μιας πόρτας.»	«ένα ρόπτρο αρκεί για να αποκαλύψει το πνεύμα ενός αιώνα, ή τη φυσιογνωμία μιας περιόδου.»
« Toutefois, »	«Εν πάση περιπτώσει,»		«Πάντως,»	«Ωστόσο,»
« refaites le Paris du quinzième siècle,»	«αναπαραστήσετε το Παρίσι του δεκάτου πέμπτου αιώνα,»		«ανασηματείστε το Παρίσι του δεκάτου πέμπτου αιώνα,»	«δείτε με τη φαντασία σας το Παρίσι του 15 ^{ου} αιώνα,»

« reconstruisez-le dans vos pensées;»	«αναπολήσετε το με τη σκέψι.»		«αναπλάστε το νοερά»	«αναπλάστε το στη σκέψη σας.»
« regardez le jour à travers cette haie surprenante»	«παρατηρήστε το φως της ημέρας ανάμεσα από τον καταπληκτικό εκείνο φράχτη.»»		«κοιτάζτε το φως μέσα απ' τον εκπληκτικό εκείνο φράχτη»	«κοιτάζτε το φως μέσα απ' το εκπληκτικό εκείνο σύνολο»
« répandez au milieu de l'immense ville, »	«προβάλετε στη μέση της απέραντης πόλεως.»		«σκορπίστε το βλέμμα στη μέση της απέραντης πόλης.»	«απλωθείτε στην απέραντη πόλη.»
« déchirez à la pointe des îles, »	«ανεβήτε στην κορυφή των νησιών.»		«ξεσκίστε το στις αιχμές των νησιών.»	«αφήστε τα βράχια των νησιών να σας γρατζουνίσουν.»
« plissez aux arches des ponts la Seine, »	«περιοριστείτε στις ασίδες των γεφυρών του Σηκουάνα.»		«σουφρώστε κάτω απ' τις καμάρες των γεφυριών το Σηκουάνα.»	«διπλωθείτε κάτω απ' τις καμάρες των γεφυριών του Σηκουάνα»
« avec ses larges flaques vertes et jaunes, »	«με τους μεγάλους πρασινο-κίτρινους βάλτους του.»		«με τις πλατιές πρασινο-κίτρινες νερένιες εκτάσεις του.»	«με τις πλατιές κιτρινο-πράσινες κηλίδες του.»
« plus changeant qu'une robe de serpent; »	«που αλλάζει ευκολότερα και περισσότερο από το δέρμα φιδιού.»		«που πιο πολύ μεταλλάζει από δέρμα ερπετού.»	«πιο ευμετάβλητες κι από εκείνες σ' ένα πουκάμισο φιδιού.»
« détachez nettement sur un horizon d'azur le profil gothique de ce vieux Paris; »	«χωρίστε καθαρά σ' ένα γαλάζιον ορίζοντα τη γοτθική κάτοψη της παλιάς αυτής πόλεως του Παρισιού.»		«ξεκόψτε καθαρά πάνω σ' ένα γαλανό ορίζοντα τη γοτθική κατατομή αυτού του παλιού Παρισιού.»	«προβάλετε ξεκάθαρα πάνω σ' ένα γαλάζιο ορίζοντα τη γοτθική κατατομή αυτού του παλιού Παρισιού.»
« faites-en flotter le contour dans »	«αναπαραστήσετε την περίμετρό της να πετάη, μέσα		«κάνετε το περίγραμμά του να κυματίζει μέσα	«αφήστε το περίγραμμά του να κυματίσει στη

une brume d'hiver »	στη χειμερινή ομίχλη,»		σε μια χειμωνιάτικη ομίχλη,»	χειμωνιάτικη ομίχλη»
« qui s'accroche à ses nombreuses cheminées; »	«που προσκολλάται στις πολυάριθμες καπνοδόχους της,»		«που κρεμιέται απ' τις αμέτρητες καπνοδόχες του,»	«που κρέμεται απ' τις αμέτρητες καμινάδες του,»
« noyez-le dans une nuit profonde, »	«πνίξετέ την σε μια σκοτεινή νύχτα,»		«πνίξτε το μέσα σε μια τρισκότεινη νύχτα,»	«βυθίστε το στη βαθιά νύχτα»
« et regardez le jeu bizarre des ténèbres et des lumières »	«και κοιτάχτε τις παράξενες αναλαμπές του σκοταδιού και του φωτός»		«και κοιτάξτε τ' αλλόκοτο παίξιμο των σκοταδιών και φωτών»	«και κοιτάξτε το παράξενο παιχνίδι του σκότους και του φωτός»
« dans ce sombre labyrinthe d'édifices; »	«μέσα στον σκιερό εκείνο λαβύρινθο των οικοδομών»		«μέσα σ' αυτό τον ερεβώδη λαβύρινθο των οικοδομημάτων»	«μέσα στον σκοτεινό αυτό λαβύρινθο των κτηρίων»
« jetez-y un rayon de lune »	«ρίχτε εκεί μιαν ακτίνα φεγγαριού,»		«ρίχτε του μια φεγγαραχτίδα»	«ρίχτε πάνω του μιαν αχτίδα φεγγαριού,»
« qui le dessine vaguement »	«που θα τη σκιαγραφήσει αμυδρά»		«που να το διαγράψει αόριστα»	«που να το σκιαγραφεί αμυδρά»
« et fasse sortir du brouillard les grands têtes des tours; »	«και θ' αναδείξει τις μεγάλες κεφαλές των πύργων να βγαίνουν από την ομίχλη,»		«και να κάνει να ξεπροβάλλουν απ' την ομίχλη τα χοντρά κεφάλια των πύργων,»	«και να κάνει να φαίνονται μέσα απ' την καταχνιά τα μεγάλα «κεφάλια» των πύργων.»
« ou reprenez cette noire silhouette, »	«ή αναλάβετε τη σκιερή αυτή σιλουέτα,»		«ή ξαναπάρτε το μαύρο αυτό σκιαγράφημα,»	«ή, ξαναπιάστε το σκοτεινό αυτό σκιαγράφημα, »
« ravivez d'ombre les milles angles aigus de flèche et des pignons, »	«αναδείξετε από τη σκιά τις πολυπληθείς γωνίες των οβελίσκων και των αετωμάτων»		«τονίστε με σκιά τις χιλιάδες οξείες γωνίες των βελών και των αετωμάτων»	«τονίστε με σκιά τις άπειρες οξείες γωνίες των οβελίσκων και των αετωμάτων»

« plus dentelée qu' une mâchoire de requin, »	«περισσότερο οδοντωτή από ένα σαγόκι καρχαρίου»		«πιο δαντελωτό από μασέλα καρχαρία,»	«πιο οδοντωτό κι από σαγόκια καρχαρία,»
« sur le ciel de cuivre du couchant. – »	«πάνω στο σκιερό ουρανό της δύσεως.»		«πάνω στο χαλκόχρωμο ουρανό του ηλιοβασιλέματος.»	«στον χαλκοπράσινο ουρανό της δύσης,»
« Et si vous voulez recevoir de la vieille ville une impression que la moderne ne saurait plus vous donner, »	«Κι αν θέλετε να πάρετε μια εντύπωση για την αρχαία πόλι, που η νεότερη δεν μπορούσε να σας δώσει,»		«Κι αν θέλετε να πάρετε απ' την παλιά πόλη μια εντύπωση που πια δε θα μπορούσε να σας δώσει η καινούρια,»	«Κι αν θέλετε να έχετε μια εικόνα της παλιάς πόλης που η σύγχρονη δεν μπορεί πια να σας δώσει,»
« au soleil levant de Pâques ou de la Pentecôte, »	«με την ανατολή του ήλιου, την Ημέρα του Πάσχα ή της Πεντηκοστής,»		«με την αυγή του Πάσχα ή της Πεντηκοστής,»	«μια αυγή Πάσχα ή Πεντηκοστής,»
« montez sur quelque point élevé »	«ανεβείτε σ' ένα σημείο ψηλό,»		«ανεβείτε σε κάποιο ψηλό σημείο»	«σε κάποιο υπερυψωμένο σημείο»
« d' où vous dominiez la capitale entière, »	«απ' το οποίο θα βλέπετε ολόκληρη την πρωτεύουσα»		«που να δεσπόζει σ' όλη την πρωτεύουσα»	«που να δεσπόζει σε όλη την πρωτεύουσα»
« et assistez à l' éveil de carillons »	«και παραστήτε κατά τη γενική κωδωνοκρουσία.»		«κι αφού γκραστείτε τις καμπάνες να ξυπνούν.»	«και παρακολουθήστε τις καμπάνες που ξυπνούν.»
« Voyez, »	«Παρατηρήστε,»		«Ιδέστε,»	«Δείτε πως,»
« à un signal parti du ciel, »	«σ' ένα σύνθημα, δινόμενο από τον ουρανό,»		«σ' ένα σύνθημα που έρχεται απ' τα ουράνια,»	«μ' ένα σύνθημα του ουρανού,»
« car c' est le soleil qui le donne, »	«και το σύνθημα αυτό το δίνει ο ήλιος,»		«γιατί το δίνει ο ήλιος,»	«σταλμένο από τον ήλιο που ανατέλλει,»
« ses milles églises tressaillir à la fois. »	«τις πολυάριθμες εκείνες εκκλησίες να σκιρτούνε την ίδια ώρα από χαρά. »		«τις χιλιάδες αυτές εκκλησίες ν' αναρριγούν όλες μαζί.»	«οι δεκάδες αυτές εκκλησίες σκιρτούν ταυτόχρονα.»

« Ce sont d'abord des tintements épars, »	« Στην αρχή οι κωδωνοκρουσίες είναι σποραδικές,»		«Πρώτα ακούγονται σκόρπια καμπανίσματα,»	«Πρώτα ακούγονται σκόρπια καμπανίσματα,»
« allant d'une église à l'autre, »	«μεταδινόμενες από τη μιαν εκκλησία στην άλλη,»		«που μεταδίδονται απ' τη μια στην άλλη εκκλησία,»	«απ' τη μια εκκλησία στην άλλη,»
« comme lorsque des musiciens s'avertissent qu'on va commencer. »	«όπως όταν μουσικοί ειδοποιούνται μεταξύ τους, ότι πρόκειται ν' αρχίσουν.»		«όπως όταν οι μουσικοί ειδοποιούν ο ένας τον άλλο πως πρόκειται ν' αρχίσει η συναυλία.»	«όπως κάνουν οι μουσικοί λίγο πριν αρχίσουν να παίζουν.»
« tout à coup, voyez»	«βλέπετε ξαφνικά,»		«ξαφνικά, ιδέστε,»	«ξαφνικά, κοιτάξτε,»
« car il semble qu' en certains instants »	«γιατί φαίνεται πως σε μερικές στιγμές»		«- γιατί φαίνεται πως σε μερικές στιγμές»	«μια και κάτι τέτοιες στιγμές»
« l' oreille aussi a sa vue, »	«και το αυτί έχει την όρασή του,»		«έχει και τ' αυτί την όρασή του- »	«το αυτί μοιάζει να έχει κι αυτό την όρασή του,»
« voyez s' élever au même moment de chaque clocher »	«βλέπετε ν' ανυψώνετε ταυτοχρόνως από κάθε καμπαναριό»		«ιδέστε ν' ανεβαίνει απ' το κάθε καμπαναριό, ταυτόχρονα,»	«κοιτάξτε πως υψώνεται απ' όλα τα καμπαναριά συγχρόνως»
« comme une colonne de bruit, »	«μια, να πη κανείς, στήλη κρότου,»		«σα μια στήλη ήχου,»	«κάτι σαν στήλη ήχου,»
« comme une fumée d' harmonie. »	«ένας καπνός αρμονίας.»		«σαν ένας αχνός αρμονίας.»	«σαν καπνός αρμονίας.»

7. Βιογραφικά στοιχεία των μεταφραστών

Γεώργιος Τσουκαλάς

Γεννήθηκε το 1903 στον Προυσό Ευρυτανίας. Σπούδασε νομική. Ήταν ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής, συγγραφέας, βιβλιοπώλης, εκδότης. Έγραψε λαϊκή λογοτεχνία και μετέφρασε κλασικά έργα. Διασκεύασε αστυνομικές ιστορίες και περιπετειώδης αφηγήσεις φανταστικών ή ημι-πραγματικών ηρώων από την περίοδο της τουρκοκρατίας. Ίδρυσε τον εκδοτικό οίκο *Περιπέτεια* και το ομώνυμο περιοδικό φαντασίας και μυστηρίου, μετά τον πόλεμο. Συνεργάστηκε με τους εκδοτικούς οίκους *Κεραυνός*, *Αστήρ*, *Ανεξάρτητος*, *Άγκυρα*, *Παπαδόπουλος* κ.α. Ασχολήθηκε με τη μετάφραση και τη διασκευή πολλών παιδικών βιβλίων και εκλαΐκευσε ιστορίες ηρώων από τη μυθολογία. Η σειρά παιδικών βιβλίων του *Η Λιλίκα σε διάφορες περιπέτειες* που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος, έγινε πολύ δημοφιλής. Δημιούργησε δικό του εκδοτικό οίκο στη Στοά Φέξη, τη δεκαετία του 1920. Ίδρυσε με τον Γ. Σημηριώτη την εκδοτική εταιρεία *Αδελφοί Σημηριώτη και Τσουκαλάς*, με έδρα στην οδό Βεραντζέρου 4α και εξέδωσαν το περιοδικό *Σαλόι*. Μετά το 1943, άνοιξε βιβλιοπωλείο και δανειστική βιβλιοθήκη με 10.000 τίτλους βιβλίων στην οδό Φιλελλήνων 25, η οποία όριζε μηνιαία συνδρομή 1.000 δραχμών. Εξέδωσε μία σειρά απομνημονευμάτων των αγωνιστών της Επανάστασης, (εκδόσεις *Βιβλιοθήκη Γ. Τσουκαλάς*).

Μερικά γνωστά ποιητικά του έργα είναι τα *Αγροτικά* (1924), *Ερωτικά* (1925), *Ο χωρισμός* (1926), *Η ζωή μου κι εγώ* (1928), *Ελντοράντο* (1937), *Αναζήτηση* (1953), *Αλίκη* (1960). Στα πολύ γνωστά μυθιστορήματά του ανήκει και *Το κάστρο της αγάπης* (1948), ο *Καπετάν Απέθαντος* (1949) και *Ο αόρατος άνθρωπος* (1950).

Το 1921 επιχείρησε την πρώτη ελληνική μετάφραση του *Άσματος Ασμάτων*. Μετέφρασε την *Πάπισσα Ιωάννα* του Ροΐδη στη δημοτική (εκδόσεις *Λογοτεχνική και Μορφωτική Εταιρεία*, 1954). Κάποιες από τις πολύ ξακουστές μεταφράσεις του είναι οι ακόλουθες: *Τάρας Μπούμπας*, Ν. Γκογκόλ, (εκδόσεις *Λογοτεχνική και Μορφωτική Εταιρεία*, 1954), *Τριστάνος και Ιζόλδη*, Ζοζέφ Μπεντιέ, (εκδόσεις *Λογοτεχνική και Μορφωτική Εταιρεία*, 1954), *Παουλίνα Βοναπάρτη- Μποργκέζε*, Μαρσέλ Ντα Λατούρ, (εκδόσεις *Λογοτεχνική και Μορφωτική Εταιρεία*, 1954), *Το κορίτσι της αμαρτίας*,

Σαρκακός γάμος, Η κόκκινη κουρτίνα, Τα δεσμά της ηδονής, (Νικόλας Σεγκύρ/ Νικόλαος Επισκοπόπουλος), (εκδόσεις *Βιβλιοθήκη για όλους*). Μερικά από τα παιδικά βιβλία που έχει γράψει είναι τα *Θησέας και Μινώταυρος, Οι ήρωες της Αρχαίας Ελλάδας και Στα χρόνια του Περικλή*. Επίσης, έκανε μεταφράσεις της σειράς βιβλίων *Η Πολυάννα* και μεταφράσεις των μυθιστορημάτων της Μεί Άλκοτ, της Σέλμα Λάγκερλεφ κ.α., που κυκλοφορούν έως σήμερα από τις εκδόσεις *Άγκυρα*. Ακόμη έχει κάνει διασκευές πολλών βιβλίων του Ιουλίου Βερν και του βιβλίου *Οι Μύθοι του Αισώπου*, που κυκλοφορούν ακόμη από τις εκδόσεις *Παπαδημητρίου*. Για ένα χρονικό διάστημα μετέφραζε εκδόσεις εκλαϊκευμένης ψυχολογίας, μεταφυσικής, αστρολογίας κ.α.

Το 1949, τον συνέλαβαν μαζί με την κόρη του, την Αλίκη, για συμμετοχή σε παράνομη κομματική οργάνωση. Εκείνος υπέγραψε Στρατοδικείο για να σώσει την κόρη του. Η απάντηση της κόρης του «Μονάχα δήλωση ότι αποκηρύσσω τον πατέρα μου μπορώ να υπογράψω» αποτέλεσε γεγονός που ο Τσουκαλάς δεν ξεπέρασε ποτέ. Απεβίωσε το 1974.

Γεώργιος Κοτζιούλας

Γεννήθηκε στις 23 Απριλίου του 1909 στην Πλατανούσα της Ηπείρου. Ήταν ποιητής, πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, και κριτικός, με σημαντική συνεισφορά στην Εθνική Αντίσταση. Εγγράφηκε στη φιλοσοφική Σχολή Αθηνών το 1926. Εργάστηκε ως διορθωτής και μεταφραστής σε ελληνικές εφημερίδες και περιοδικά. Η σκληρή εργασία και οι κακές συνθήκες διαβίωσης οδήγησαν σε φυματίωση, μία ασθένεια που τον ταλαιπωρούσε για την υπόλοιπη ζωή του. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του το 1928. Έκανε την πρώτη του εμφάνιση στο χώρο των γραμμάτων το 1924, με τη δημοσίευση στίχων του στην *Ηπειρωτική Ηχώ των Ιωαννίνων*. Η εμφάνισή του στο περιοδικό *Μπουκέτο*, είχε καθοριστικό ρόλο στην πορεία του στη λογοτεχνία. Συνεργάστηκε με περιοδικά όπως η *Οικογένεια*, η *Πνοή*, τα *Ελληνικά Γράμματα*, η *Νέα Εστία*, ο *Λόγος*, ο *Ρυθμός*, τα *Νεοελληνικά Γράμματα*, η *Πνευματική Ζωή*, τα *Νέα Φύλλα*, και η *Ποιητική Τέχνη*. Εξέδωσε την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο *Εφήμερα*. Ασχολήθηκε με την πεζογραφία, το δοκίμιο, την κριτική και το θέατρο.

Το 1941, επέστρεψε στη γενέτειρά του. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και οργάνωσε το καλλιτεχνικό τμήμα της VIII Μεραρχίας ΕΛΑΣ Ηπείρου, του οποίου ήταν

διευθυντής από το 1943 έως το 1945. Το 1944, ίδρυσε το Θεατρικό Θίασο *Λαϊκή Σκηνή*, με τον οποίο περιόδευσε στις ελεύθερες περιοχές της Ηπείρου. Το 1945, επέστρεψε στην Αθήνα. Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου, έγραφε θεατρικά έργα για το Θίασο της *Λαϊκής Σκηνης*. Μερικά από αυτά είναι τα ακόλουθα: *Ξύπνα Ραγιά*, *Ο κομματάρχης* και *Το πρόστιμο του δασικού*. Ασχολήθηκε και με την ποίηση, ιδιαίτερα κατά το κίνημα της ανανεωτικής ποίησης του μεσοπολέμου.

Έζησε σε μια εποχή που αφάνιζε τους ποιητές και τους λογοτέχνες. Χαρακτηρίζονταν από ένα αίσθημα αντιμοντερνισμού. Υποστήριζε τις έμμετρες μορφές και την ηθογραφία. Γνώριζε πολλές γλώσσες και μετέφρασε πολλά έργα από διάφορες γλώσσες στην ελληνική. Μετέφρασε ακόμη, έργα των αρχαίων, ούτως ώστε, όχι μόνο να προβάλλει τη συνέχεια του έθνους, αλλά και για να παρέχει στους αναγνώστες κείμενα που ο ίδιος εκλάμβανε ως πρότυπα εκφραστικής διαύγειας. Ήταν λάτρης της κλασσικής τέχνης. Εξέφραζε μια κοινωνικά, πολιτικά, και καλλιτεχνικά μεταιχμιακή εποχή και παράλληλα ήταν εκπρόσωπος μιας δυαδικής μοντερνικότητας. Έχασε τη ζωή του από καρδιακή προσβολή, τη νύχτα της 28ης Αυγούστου, το 1956.

Αντώνης Μοσχοβάκης

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1923. Είχε γνώσεις στην αγγλική, τη γαλλική και την Ιταλική γλώσσα. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση (1941-1944) και εξορίστηκε στην Ικαρία, τη Μακρόνησο και τον Αη Στράτη, από το 1948 έως το 1952. Ξεκίνησε την επαγγελματική του πορεία στη δημοσιογραφία, γράφοντας κριτικά άρθρα στο περιοδικό *Επιθεώρηση Τέχνης*. Το 1948, άρχισε να εργάζεται στην εφημερίδα *Ανεξάρτητος Τύπος*, κι ύστερα στις εφημερίδες *Νίκη* και *Αυγή*, ως κριτικός κινηματογράφου, ως την επιβολή της δικτατορίας. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, βρισκόταν στη Γαλλία και με την έλευση της μεταπολίτευσης, συνέχισε να γράφει άρθρα για την *Αυγή* και την *Ελευθεροτυπία*, έως το 1984, το έτος της συνταξιοδότησής του. Ήταν πρωτοπόρος κριτικός για την εποχή του και άνοιξε νέους δρόμους. Πέρα από την κριτική κινηματογράφου, ασχολήθηκε και με μεταφράσεις κλασικών γαλλικών λογοτεχνικών έργων, ενώ μετέφρασε την *Ιστορία του Παγκόσμιου Κινηματογράφου*. Προσέφερε στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου και στις εκδόσεις του εξάισια κείμενα που αντανάκλουν την ωριμότητα της γραφής του. Από τη δεκαετία του 1950 και για

πάνω από τριάντα χρόνια τα κείμενα του αποτελούσαν οδηγό για γενιές κινηματογραφόφιλων, ενώ συνιστούσαν δείγματα μιας νέας αντίληψης για την κριτική που αντιμετώπιζε τις ταινίες σαν ολοκληρωμένα, θέτοντας τα θεμέλια για μια διαφορετική θεώρηση του κινηματογράφου στην Ελλάδα. Έφυγε από τη ζωή στις 13 Μαΐου του 2007.

Ανδρέας Παππάς

Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1950. Ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη μετάφραση και την επιμέλεια κειμένων από το 1969. Από το 1977 έως το 1993, διετέλεσε συνιδιοκτήτης και διευθυντής των εκδόσεων *Υποδομή*. Ως επιμελητής εκδόσεων, συντάκτης και μεταφραστής συνεργάστηκε με φορείς όπως το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ), το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ), καθώς και με αρκετούς εκδοτικούς οίκους (*Άγρα, Αδάμ, Γνώση, Καστανιώτης, Κριτική, Νεφέλη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Σαβάλας, Σμίλη* κ.α.). Μετέφρασε κείμενα των E.H. Carr, Lord Acton, Herbert Read, Erwin Panofsky, Ernst Gombrich, Frederick Antal, E.P. Kasdan, Jane Austen, Oscar Wilde, Alexis de Tocqueville, Victor Hugo, Henri Troyat κ.α. Το 1999, κυκλοφόρησε το βιβλίο του *Μεταξύ Γουτεμβέργιου και Μαρξ: 30 χρόνια με μοβ μαρκαδόρο και μολύβι 4B*, από τις εκδόσεις *Υποδομή*. Το 2004-2005, κυκλοφόρησε τα *Υπογλώσσια* (Α' + Β' τόμος), με κείμενά του για τη γλώσσα, από τις εκδόσεις *Καστανιώτη*. Από το 2001, δίδασκε μετάφραση κειμένων Ιστορίας, Ιστορίας του Πολιτισμού και Ιστορίας της Τέχνης στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης (ΕΚΕΜΕΛ). Από το 2002, γράφει στο ένθετο *Βιβλία*, της εφημερίδας *Το Βήμα της Κυριακής*. Από το 2007 έως το 2009, έγραφε στη στήλη *Ιντερμέδια*, στο ένθετο *Βιβλιοθήκη* της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία*. Συνεργάστηκε με έντυπα όπως η *Athen's Voice*, η *Athens Review of Books* και η *Book's Journal*.

Βάνα Χατζάκη

Γεννήθηκε το 1950 στην Αθήνα. Σπούδασε στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, το 1968. Το 2000 φοίτησε στο Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου

Αθηνών (CTL). Το 2004, διεκπεραίωσε σπουδές στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης και Ανθρωπιστικών Επιστημών (EKEMEL).

Στη συνέχεια, παρατίθενται οι πιο γνωστές μεταφράσεις της μεταφράστριας:

- Sa Shan, *Η πόλη των χιλίων ανέμων*, Κριτική, Αθήνα, 2002
- Victor Hugo, *Η Παναγία των Παρισίων*, Μετάφραση Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Άννα, Σμίλη, 2005
- Valery Larbaud, *Εραστές, εντυχισμένοι εραστές...*, Άγρα, Αθήνα, 2000
- Valery Larbaud, *Φερμίνια Μάρκες*, Άγρα, Αθήνα, 2007
- Pascal Quignard, *Βίλα Αμάλια*, Άγρα, Αθήνα, 2008
- Maurice Pons, *Παρθενικές*, Άγρα, Αθήνα, 2008
- Célia Houdart, *Τα θαύματα του κόσμου*, Άγρα, Αθήνα, 2009
- Jacques Bonnet, *Βιβλιοθήκες γεμάτες φαντάσματα*, Άγρα, Αθήνα, 2010
- Henri Troyat, *Μπωντλαίρ, Βερλαίν, Ρεμπώ, τρεις μητέρες, τρεις γιοι, Ολκός*, Αθήνα, 2011
- Paul Morand, *Η αύρα της Σανέλ*, Άγρα, Αθήνα, 2011
- Georges Simenon, *Ο θάνατος της Μπελλ*, Άγρα, Αθήνα, 2012
- Stephen Leacock, *Η νήσος των πειρασμών ή Οι ναυαγοί του έρωτα*, Άγρα, Αθήνα, 2015
- Michael Kleeberg, *Ο κομμουνιστής της Μοντιμάρτρης*, Άγρα, Αθήνα, 2017
- Marie-Hélène Lafon, *Οι ζωές μας, Εζάντας*, Αθήνα, 2018

Βιβλιογραφία

1. Corpus-Σώματα κειμένων

Η Παναγία των Παρισίων και οι μεταφράσεις της

Victor Hugo. (1831). *Notre-Dame de Paris*, Editions Gallimard, 2009

Βικτόρ Ουγκό. (1831). *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Τσουκαλάς Γεώργιος, Α΄ έκδοση, εκδόσεις Ανεξάρτητος, χ.χ.

Βικτόρ Ουγκό. (1831). *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Κοτζιούλας Γεώργιος, Α΄ έκδοση, εκδόσεις Ρομάντσο, 1955

Βικτόρ Ουγκό. (1831). *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Μοσχοβάκης Αντώνης, Α΄ έκδοση, εκδόσεις Βιβλιοθήκη για όλους, 1966

Βικτόρ Ουγκό. (1831). *Η Παναγία των Παρισίων*, μετάφραση Παππάς Ανδρέας, Χατζάκη Βάνα, Α΄ έκδοση, εκδόσεις Σμίλη, 2005

2. Σχετικά με την Παναγία των Παρισίων

2.1 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Albouy, P. (1967). *Quelques observations sur la lumière dans l'œuvre de Victor Hugo*. Cahiers de l'AIEF, 19(1), 205-223. https://www.persee.fr/doc/caief_0571-5865_1967_num_19_1_2344

Charles, D. (1997). *La Pensée technique dans l'œuvre de Victor Hugo*. FeniXX. https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=8bJ2DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=l%27oeuvre+de+Victor+Hugo&ots=sSbgf_S7-L&sig=aHMcCjUNFYIfNx9MPc6HNFzAiG0&redir_esc=y#v=onepage&q=l'oeuvre%20de%20Victor%20Hugo&f=false

Durand-Le Guern, I. (2010). *Notre-Dame de Paris ou l'intériorisation du gothique*. Revue de littérature comparée, (2), 165-179. <https://www.cairn.info/revue-de-litterature-comparee-2010-2-page-165.htm>

Lund, H. P. (2003). *L'œuvre de Victor Hugo: entre fragments et œuvre totale: actes du colloque international Copenhague 25 octobre 2002 (Vol. 55)*. Museum Tusulanum Press. <https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=JuccQtO2h3oC&oi=fnd&pg=P>

[A7&dq=l%27oeuvre+de+Victor+Hugo&ots=90wfUCIAiO&sig=Jfdk4IuCp6Bpj02LPKBShSzd_40&redir_esc=y#v=onepage&q=l'oeuvre%20de%20Victor%20Hugo&f=false](https://www.jstor.org/stable/40518109)

Toldo, P. (1919). *Reflets des débuts dans l'œuvre de Victor Hugo*. Revue d'Histoire littéraire de la France, 26(3), 341-373. <https://www.jstor.org/stable/40518109>

2.2 Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Κασάμπαλη, Ι.Ε. (2008). *La citation dans " Notre Dame de Paris" de Victor Hugo* (No. GRI-2008-1303). Aristotle University of Thessaloniki. <http://ikee.lib.auth.gr/record/101687/files/gri-2008-1303.pdf>

Μαστροδημήτρης, Δ. Π. (1973). *Οι μεταφράσεις του Καρασούτσα*. The Gleaner, 10, 130-141. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eranistis/article/view/9581/9765>

Νικολή, Θ. Γ. (2008). *Notre dame de Paris. Monument et Mythe. Description et Narration* (No. GRI-2009-2674). Aristotle University of Thessaloniki. <http://ikee.lib.auth.gr/record/112882/files/GRI-2009-2674%20.pdf>

Παπαδοπούλου, Ε. Κ. (2011). *Les Travailleurs de la mer et l'acception des traductions grecques* (No. GRI-2011-7427). Aristotle University of Thessaloniki. <http://ikee.lib.auth.gr/record/127549/files/GRI-2011-7427.pdf>

Προβατά, Δ. (1994). *Victor Hugo en Grèce (1842-1902)*, Διδακτορική Διατριβή, Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)

Σωφρονίδου Φ. (2016). *Οι Ελληνικές μεταφράσεις της Γαλλικής λογοτεχνίας*, εκδόσεις Ύψιλον/ Βιβλία

Ταμπάκη, Α. (2002). *Η πολυδιάστατη προσωπικότητα του Βίκτορος Ουγκώ: ο άνθρωπος και το συγγραφικό του έργο*. <https://helios-eie.ekt.gr/EIE/bitstream/10442/773/1/M01.021.03.pdf>

3 Σχετικά με την αναμετάφραση

3.1 Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Berman, A. (1990). La retraduction comme espace de la traduction. Palimpsestes.

Revue de traduction, (4)

Berman, A. (2018). The Age of Translation: A Commentary on Walter Benjamin's 'The Task of the Translator'. Routledge.

https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=wDVIDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT8&dq=antoine+berman+1995&ots=RBoqk7A0Ne&sig=icDupFPhietp7auMC6SQGGXFeC4&redir_esc=y#v=onepage&q=antoine%20berman%201995&f=false

Brisset, A. (2004). Retraduire ou le corps changeant de la connaissance sur l'historicité de la traduction. Palimpsestes. Revue de traduction, (15), 39-67.

Collombat, I. (2004). Le XXIe siècle: l'âge de la retraduction. Translation Studies in the new Millennium, 2.

Gambier, Y. (2009). Vers de nouvelles perspectives traductionnelles et traductologiques. In Colloque International de Traduction: La traduction sous tous ses aspects au centre de gravité du dialogue international.

Venuti, L. (2004). Retranslations: The creation of value. Bucknell Review, 47(1), 25.

3.2 Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Παπαδήμα, Μ. (2012). *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*, εκδόσεις Νεφέλη

4 Σχετικά με τα βιογραφικά στοιχεία των μεταφραστών

Ποιος ήταν ο Γιώργος Τσουκαλάς. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από το 10 χρόνια αναγνώστης:

<https://www.oanagnostis.gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%AE%CF%84%CE%B1%CE%BD-%CE%BF-%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%82/>

Γιώργος Τσουκαλάς. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από τη Βιβλιονet, The Greek Books in Print:

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=108852>

Γιώργος Κοτζιούλας, *Βιογραφία*. (29 Δεκεμβρίου 2021). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από τη Βικιπαίδεια, Η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CE%9A%CE%BF%CF%84%CE%B6%CE%B9%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B1%CF%82

Γιώργος Κοτζιούλας. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από τη Βιβλιονet, The Greek Books in Print :

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=16208>

Γιώργος Κοτζιούλας. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από Σαραντάκος:

<https://www.sarantakos.com/liter/kotzioulas.html>

Κοτζιούλας, Γιώργος. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από την Οσδέλnet:

<https://osdelnet.gr/contributors/1065399#all>

Γιώργος Κοτζιούλας, *ένας γνωστός-άγνωστος συγγραφέας και ποιητής. (παρουσίαση από τον Νίκο Σαραντάκο, επίμετρο: Σοφία Κολοτούρου)*. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από το Ποιείν, ποιήματα, ποιητές και ποίηση (...ίσως), Επιθεώρηση Ποιητικής Τέχνης:

<https://www.poein.gr/2008/12/28/aethnaio-eioaeeiyao-yiao-aiuoouo-uaiuoio-ooaanaoyao-eae-dhiecotho-dhanioossaoc-adhu-oii-issei-ooanaiouei-adhssiaoni-oiossa-eieioiynio/>

Μια μελέτη για τον αντάρτη-ποιητή Γιώργο Κοτζιούλα. Κώστας Τραχανάς. (27 Οκτωβρίου 2018). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από το ARTInews:

<http://artinews.gr/%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CF%84%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CE%BA%CE%BF%CF%84%CE%B6%CE%B9%CE%BF%CF%8D%CE%B%CE%B1.html>

Μια βιογραφία του Γιώργου Κοτζιούλα. (29 Μαρτίου 2016). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από την Ελευθερία, Καθημερινή Αδέσμευτη Εφημερίδα της Ηπείρου:

<https://www.ele.gr/?p=9890>

Περίληψη του βιβλίου *Αντώνης Μοσχοβάκης: 33 στιγμές από τη "Σινεπιλογή"*, Κείμενα για τον κινηματογράφο. (Αντώνης Μοσχοβάκης). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από captainbook:

<https://www.captainbook.gr/book/antonis-mosxobakis:-33-stigmes-apo-ti-sinopilogi-9789603223184>

“ΕΦΥΓΕ” Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΟΣΧΟΒΑΚΗΣ. (14 Μαΐου 2007). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από την Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών:

<https://www.esiea.gr/efyge-o-antonis-mosxovakis/>

Ανδρέας Παππάς. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από τη Βιβλιονet, The Greek Books in Print:

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=3414>

Ανδρέας Παππάς. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από την Athens Voice:

<https://www.athensvoice.gr/contributors/1185/andreas-pappas/>

Παππάς Ανδρέας, *Μεταφραστής- Επιμελητής κειμένων, Βιογραφικό*. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από BLOD, Brodossaki Lectures on Demand:

<https://www.blod.gr/speakers/pappas-andreas/>

Παππάς, Ανδρέας. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από την Πρωτοπορία:

<https://www.protoporia.gr/suggrafeas-pappas-andreas-932624/>

Παππάς, Ανδρέας. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από το Βιβλιοπωλείο Πατάκης:

<https://www.vivliopoleiopataki.gr/persons/3414/%CE%A0%CE%B1%CF%80%CF%80%CE%AC%CF%82-%CE%91%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%B1%CF%82/?limit=18&sort=2>

Ανδρέας Παππάς. Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από bibliography:

<https://bibliography.gr/authors/andreas-pappas>

Βάνα Χατζάκη (Μεταφράσεις). Ανακτήθηκε στις 28 Απριλίου, 2023, από τη Βιβλιονet, The Greek Books in Print:

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=44256>

Περίληψη

Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση των διαφορετικών μεταφραστικών προσεγγίσεων που παρέχει ο εκάστοτε μεταφραστής, μέσα από τη σύγκριση τεσσάρων μεταφράσεων του μυθιστορήματος *Η Παναγία των Παρισίων* του Βικτόρ Ουγκό. Εξετάζουμε τον βαθμό στον οποίο ο κάθε μεταφραστής προσδίδει στο κείμενο στόχο την προσωπική του χροιά, μέσα από τη διαδικασία απόδοσης λεξιλογικών, πραγματολογικών και υφολογικών στοιχείων. Κατά τη διεκπεραίωση αυτής της σύγκρισης, ανακαλύπτουμε το εύρος των ποικίλων αποδόσεων που δύναται να προτείνει ο κάθε μεταφραστής, σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία του και τον τρόπο που αντιλαμβάνεται ο ίδιος το κείμενο πηγή, την εποχή του, καθώς και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Πρωταρχικός παράγοντας που επηρεάζει το μεταφραστικό αποτέλεσμα είναι η χρονική απόσταση της μεταφραστικής διαδικασίας από τη δημιουργία του κειμένου πηγή. Συνεπώς, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το κοινωνικό πλαίσιο, τα γλωσσικά ερεθίσματα και οι αντιλήψεις που επικρατούν σε μία δεδομένη εποχή, έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην τελική διαμόρφωση της μετάφρασης του πρωτοτύπου κειμένου.

Résumé

Le sujet de ce projet est l'étude et l'analyse de différentes approches de traduction fournies par chaque traducteur, vers la comparaison de quatre traductions grecques du roman *Notre-Dame de Paris* de Victor Hugo. Nous examinons le degré auquel chaque traducteur donne son propre style au texte cible, vers le processus de la performance de traduction des éléments lexicales, pragmatiques et stylistiques. Durant cette comparaison, nous découvrons la portée de performances variantes que chaque traducteur peut proposer selon son tempérament et la manière avec lequel il aperçut le texte lui-même, son époque et le public auquel il s'adresse. Le facteur principal qui influence le résultat de la traduction, c'est l'écart temporel entre le processus de la traduction et la création du texte source. Par conséquent, nous concluons que le cadre social, les stimuli linguistiques et les perceptions prédominantes à une époque donnée ont un gros impact à la formation finale de la traduction du texte original.